



The AIRE Centre
Advice on Individual Rights in Europe



USTAVNI SUD BOSNE I HERCEGOVINE
УСТАВНИ СУД БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
CONSTITUTIONAL COURT OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

VODIČ

ZA OBRAZLOŽENU
SUDSKU ODLUKU

ВОДИЧ

ЗА ОБРАЗЛОЖЕНУ
СУДСКУ ОДЛУКУ

Sarajevo, 2018.

**VODIČ ZA OBRAZLOŽENU SUDSKU ODLUKU
ВОДИЧ ЗА ОБРАЗЛОЖЕНУ СУДСКУ ОДЛУКУ**

Izdavač:

USTAVNI SUD BOSNE I HERCEGOVINE
THE AIRE CENTRE

Za izdavača:

ZLATKO M. KNEŽEVIĆ
BILJANA BRAITHWAITE

Urednik i rukovodilac

stručnog tima:

MIRSAD ĆEMAN

Stručni tim:

MIRSAD ĆEMAN
ZLATKO M. KNEŽEVIĆ
MIRJANA LAZAROVA-TRAJKOVSKA
NUALA MOLE
ZVONKO MIJAN
MENSURA KARASALIHović
ERMINA DUMANJIĆ

Konsultanti:

MONIKA MIJIĆ
DRAGANA TEŠIĆ
MINKA KREHO
SLAVKO MARIĆ
STAKA GOJKOVIĆ
ŠAHBAZ DŽIHANOVIĆ

Lektura:

JEZIČKI ODJEL USTAVNOG SUDA BiH

DTP:

AMELA HARBA-BAŠOVIĆ

Tiraž:

700

Štampa:

SAVART M, Sarajevo

ISBN 978-9958-0389-9-0 (Ustavni sud Bosne i Hercegovine)

ISBN 978-1-9999891-1-8 (The Aire Centre)

SADRŽAJ

Уводна ријеч предсједника Уставног суда Босне и Херцеговине	5
Uvodna riječ AIRE Centra	7
Predgovor urednika	9
Skraćenice	13
EVROPSKA KONVENCIJA O LJUDSKIM PRAVIMA I OSNOVNIM SLOBODAMA	
sa praksom Evropskog suda za ljudska prava	15
Pravo na obrazloženu sudsku odluku u Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda:	
Mora se vidjeti da je pravda zadovoljena	17
Praksa Evropskog suda za ljudska prava	27
Krivični predmeti	27
Građanski predmeti	43
Upravni predmeti	66
USTAV BOSNE I HERCEGOVINE	
sa praksom Ustavnoг suda Bosne i Hercegovine	71
KRIVIČNI PREDMETI	75
Nisu ispunjeni standardi obrazložene odluke - primjeri	79
Ispunjeni standardi obrazložene odluke - primjeri	105
GRAĐANSKI PREDMETI	121
Nisu ispunjeni standardi obrazložene odluke - primjeri	125
Ispunjeni standardi obrazložene odluke - primjeri	158
UPRAVNI PREDMETI	173
Nisu ispunjeni standardi obrazložene odluke - primjeri	175
Ispunjeni standardi obrazložene odluke - primjeri	185
REZIME	191

Уводна ријеч председника Уставног суда Босне и Херцеговине

Поштовани читаоци,

Пред вама је Водич за образложену судску одлуку. О садржају самог Водича више ћете сазнати у предговору уредника.

Уставни суд Босне и Херцеговине у своју богату збирку издавачке дјелатности, уз пресудну помоћ пријатеља из AIRE Центра, уграђује и овај Водич.

Правосудни систем Босне и Херцеговине, на челу с врховним судовима Републике Српске, Федерације Босне и Херцеговине, Апелационим судом Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине, те Судом Босне и Херцеговине – Апелационим одјељењем, има значајну праксу примјењивања и познавања стандарда из Европске конвенције о људским правима, која се огледа у редовном праћењу праксе како Европског суда тако и Уставног суда Босне и Херцеговине. Годишња конференција највиших судова у Босни и Херцеговини коју смо ораганизовали у оквиру Правосудног форума и Водич који је настао као резултат дискусија и размјене искустава дају свој допринос изградњи уставног поретка.

У име Уставног суда Босне и Херцеговине, желим да вам коришћење Водича буде од помоћи у обављању ваше изузетно сложене и одговорне друштвене дужности, по којој се препознају сви успјешни друштвени системи заштите правде!

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Златко М. Кнежевић

Predgovor AIRE Centra

Poštovani/e,

Veliko mi je zadovoljstvo obratiti vam se u ime AIRE Centra (The AIRE Centre – Advice on Individual Rights in Europe). AIRE Centar je podržao i učestvovao u izradi ovog značajnog Vodiča, koji je nastao na osnovu preporuka Pravosudnog foruma za Bosnu i Hercegovinu.

Pravosudni forum je dio širih aktivnosti AIRE Centra u Bosni i Hercegovini usmjerenih ka jačanju implementacije Evropske konvencije za ljudska prava i njenih standarda u Bosni i Hercegovini, a koje finansira Ministarstvo vanjskih poslova Ujedinjenog Kraljevstva. Cilj Pravosudnog foruma za Bosnu i Hercegovinu je unapređenje saradnje među najvišim sudskim instancama i harmonizacija sudske prakse u Bosni i Hercegovini. Prva godišnja konferencija Pravosudnog foruma o temi „Pravo na obrazloženu sudsku odluku” održana je 6. i 7. novembra 2017. godine u zajedničkoj organizaciji Ustavnog suda Bosne i Hercegovine i AIRE Centra i u saradnji s Visokim sudskim i tužilačkim vijećem Bosne i Hercegovine (VSTV BiH).

Pravo na obrazloženu sudsku odluku je ključni element prava na pravično suđenje. U kontekstu veće djelotvornosti pravosuđa, pored povećanja efikasnosti, odnosno broja riješenih predmeta, veliki značaj ima i kvalitet obrazloženja sudskih odluka. Upravo iz tog razloga je bilo neophodno pripremiti jednu publikaciju koja će obuhvatiti standarde Evropske konvencije, primjere iz prakse Evropskog suda za ljudska prava (ESLJP) i Ustavnog suda BiH, te sudijama iz Bosne i Hercegovine na jednostavan i pregledan način predočiti najrelevantnije primjere iz prakse ova dva suda koji mogu poslužiti sudijama kao smjernice prilikom izrade sudskih odluka, a posebno njenih obrazloženja. Urednik, tim autora i konsultanti su zbog toga u ovaj Vodič uvrstili kako dobre tako i one primjere koji ukazuju na nedostatke u obrazloženjima odluka koja su okarakterisana kao kršenja EKLJP.

Ovaj Vodič će biti vrlo korisna publikacija svim sudijama i ima potencijal da značajno doprinese procesu ispunjavanja zahtjeva koji se postavljaju pred pravosuđe Bosne i Hercegovine u procesu euroatlantskih integracija.

Izrada Vodiča za obrazloženu sudsku odluku ne bi bila moguća bez vrlo napornog i predanog rada Ustavnog suda BiH koji je rukovodio cjelokupnim procesom izrade Vodiča, i to izradom koncepta publikacije, prikupljanjem prakse, lekturom i tehničkom produkcijom. Ovom prilikom želim zahvaliti timu koji je objavljivanje ovog Vodiča učinio mogućim: uredniku i rukovodiocu stručnog tima potpredsjedniku Ustavnog suda BiH Mirsadu Ćemanu sa ostalim članovima stručnog tima: predsjednik Ustavnog suda BiH Zlatko M. Knežević, registrar Ustavnog suda BiH Zvonko Mijan, šef Apelacionog odjeljenja Ustavnog suda BiH Mensura Karasalihović, šef Odjeljenja za ustavnosudsku praksu Ustavnog suda BiH Ermina Dumanjić, bivša sudija ESLJP Mirjana Lazarova-Trajkowska i osnivač AIRE Centra Nuala Mole, te Jezičkom odjelu, Biblioteci i svim saradnicima Ustavnog suda BiH koji su na bilo koji način učestvovali u pripremi Vodiča.

Također, želim zahvaliti svim konsultantima na njihovim savjetima i sugestijama za poboljšanje Vodiča, i to članu VSTV BiH Moniki Mijić, sudiji Apelacionog suda Brčko Distrikta BiH Dragani Tešić, sudiji Suda BiH Minki Kreho, sudiji Vrhovnog suda FBiH Slavku Mariću, sudiji Vrhovnog suda RS Staki Gojković i sudiji Ustavnog suda FBiH Šahbazu Džihanoviću, te Britanskoj ambasadi u Sarajevu na finansijskoj podršci za izradu i štampanje Vodiča.

Biljana Braithwaite
Programska menadžerka za Zapadni Balkan
AIRE Centra u Londonu

Predgovor urednika

Ustavni sud Bosne i Hercegovine i AIRE Centar iz Londona, u saradnji sa Visokim sudskim i tužilačkim vijećem Bosne i Hercegovine (VSTV), te uz finansijsku podršku Britanske ambasade u Sarajevu, u novembru 2017. godine, u okviru Pravosudnog foruma za Bosnu i Hercegovinu, organizirali su Godišnju konferenciju najviših sudova u Bosni i Hercegovini o temi „Pravo na obrazloženu odluku - obavezan standard u postupku pred sudom”. Na Konferenciji su sudjelovali predstavnici/sudije Ustavnog suda BiH, VSTV-a, ustavnih sudova entiteta FBiH i RS, te predstavnici/sudije najviših redovnih sudova države, entiteta i Brčko Distrikta BiH (Sud Bosne i Hercegovine, Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine, Vrhovni sud Republike Srpske i Apelacioni sud Brčko Distrikta BiH).

Na Forumu je sudjelovao i jedan broj međunarodnih pravnih stručnjaka, bivših sudija/sutkinja Evropskog suda za ljudska prava u Strazburu, te eksperti AIRE Centra.

Referati i rezime izlaganja i stavova (poruka), te relevantna i recentna praksa Evropskog suda za ljudska prava publikovani su u posebnom zborniku početkom ove, 2018. godine.

Uvažavajući ustavnu i zakonsku neovisnost institucija koje su sudjelovale na Forumu, tj. ustavnih i redovnih sudova, te intelektualnu i profesionalnu neovisnost sudija učesnika, Forum je artikulisao i u formi poruka (zapravo, preporuka) formulisao 18 relevantnih stavova koji su proizašli iz veoma sadržajne i konstruktivne dvodnevne rasprave.

Pored ostaloga, Forum je ocijenio (poruka broj 16) da je „...potrebno organizatorima ove konferencije inicirati izradu jedne brošure/smjernica [vodiča] za obrazloženu odluku u sudovima s ciljem obezbjeđenja ujednačene zaštite prava na pravično suđenje sa aspekta prava na obrazloženu odluku, boljeg edukovanja sudija i drugih učesnika u postupku...”

Inicijativa je prihvaćena.

Vodič za obrazloženu sudsku odluku je rezultat zajedničkog koordiniranog rada stručnog tima, te šireg kruga saradnika i konsultanata iz Ustavnog suda BiH i sudova učesnika, odnosno suorganizatora Pravnog foruma.

Vodič je koncipiran tako da na bazi relevantnih, ranijih i recentnih primjera sudske prakse iz realnog života, tj. konkretnih sudskih predmeta, „po određenim oblastima prava“, ilustruje kako i kada je standard „obrazložena odluka“ ispoštovan, odnosno kada ti standardi nisu zadovoljeni („dobra“ i „loša“ sudska praksa).

Iz navedenih primjera postupajući sudija može i treba (zašto ne reći, i mora), što je ključna namjera i namjena ovoga vodiča, naći okvir i smjernicu za obrazlaganje sudske odluke u predmetu u kome kao sudija postupa. Jer, kao što je to naglašeno u poruci broj 4 Forumu, pravo na obrazloženu odluku „ima, prije svega, stranka u postupku, ali i šira javnost“, od obrazložene odluke „uveliko zavisi povjerenje stranke i javnosti u rad sudova“ i, konačno, obrazložena odluka obezbjeđuje „pravo na pravnu sigurnost i vladavinu prava generalno“. Naravno, neophodno je naglasiti, svaki predmet pred sudom je „predmet za sebe“, svaka činjenična i pravna situacija zahtijeva „svoju odluku“ koja je u rukama postupajućeg sudije, odnosno sudskog vijeća. Stoga, Vodič, u konačnici, ipak, služi da ukaže i trasira pravac kojim se treba kretati ka afirmaciji i primjeni standarda obrazložene sudske odluke. Kreativni pristup postupajućeg sudije odnosno vijeća se, istovremeno, i zahtijeva i podrazumijeva.

Naš cilj je da Vodič, strukturom i sadržajem, bude praktičan alat i sredstvo rada, ali, u neophodnoj mjeri, istovremeno i edukativno štivo o Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (EKLJP) i relevantnoj praksi Evropskog suda za ljudska prava u Strazburu u ovoj oblasti.

Nakon općeg osvrtu na sadržaj i praktičnu dimenziju standarda „obrazložena odluka“ (u Uvodu), te elaboracije bitnih segmenata Evropske konvencije i prakse Evropskog suda o obrazlaganju sudskih odluka (u okviru mogućeg značenja člana 6. EKLJP), slijede konkretne ilustracije (primjeri) i upute kako te standarde pretočiti u sadržaj sudske odluke tj. presude u „krivičnom, građanskom i upravnom postupku, odnosno upravnom sporu“.

U svakom poglavlju su prezentirane (uglavnom, naizmjenično) relevantne i trenutno važeće odredbe procesnih zakona (Zakon o krivičnom postupku, Zakon o parničnom postupku, Zakon o izvršnom postupku i Zakon o upravnom postupku) državnog i entitetskog nivoa, odnosno Brčko Distrikta BiH. Zakonske odredbe su preuzete iz službenih glasila. Relevantne odredbe Ustava BiH su navedene prema prijevodu OHR (Office of the High Representative) Sarajevo, a odredbe Evropske

konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda su navedene prema prijevodu Jezičkog odjela Ustavnog suda BiH.

Primjerima koji ilustruju pridržavanje standarda, odnosno onima koji pokazuju odstupanje od njih („dobra” i „loša” praksa) u formi relevantnih izvoda zapravo citata iz konkretnih sudskih odluka redovnih sudova zaključno sa odlukom Ustavnog suda BiH, te pozivanjem na odluke Evropskog suda za ljudska prava u slučajevima kada je spor završio pred tim sudom, pokazano je kako treba, odnosno kako ne treba obrazložiti sudsku odluku. To je urađeno na očigledan, pregledan i dovoljno ilustrativan način, što praktičnu primjenu ovoga vodiča čini veoma jednostavnom.

S obzirom na to da je pravo na obrazloženu sudsku odluku neodvojivo od prava na pravično suđenje koje garantuju član II/3.e) Ustava BiH i član 6. stav 1. EKLJP, očekuje se da ovaj vodič doprinese afirmaciji i unapređenju standarda iz ove oblasti u sudskim postupcima i, što je posebno važno u ovome kontekstu, razvijanju i podizanju ličnih profesionalnih kompetencija sudija na svim nivoima sudske vlasti u Bosni i Hercegovini i šire. Naime, ovaj vodič će biti široko distribuiran profesionalnoj sudijskoj, stručnoj i akademskoj zajednici u Bosni i Hercegovini, kao i na širem jezičkom području u regionu (b-h-s-c).

Kao kompatibilna štiva, Zbornik radova sa Foruma i ovaj Vodič su svojevrsan priručnik iz ove oblasti ne samo sudijama praktičarima nego i svima koji se budu više zanimali za ova i druga pitanja koja član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i član 6. stav 1. Evropske konvencije sadrže i na koje obavezuju.

Vodič, kao i Zbornik radova mogu se u elektronskom formatu naći na Internet-stranici Ustavnog suda BiH (www.ustavnisud.ba).

Potpredsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mirsad Čeman

SKRAĆENICE

- BD** Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine
- b-h-s-c** Bosansko-hrvatsko-srpsko-crnogorski
- BiH** Bosna i Hercegovina
- CRPC** Komisija za imovinske zahtjeve raseljenih lica i izbjeglica
- EKLJP** Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda
- ESLJP** Evropski sud za ljudska prava
- Evropska konvencija** Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda
- FBiH** Federacija Bosne i Hercegovine
- KZ** Krivični zakon
- KZ BiH** Krivični zakon Bosne i Hercegovine
- KZ FBiH** Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine
- KZ SFRJ** Krivični zakon Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije
- KZ RS** Krivični zakon Republike Srpske
- MKR** Matična knjiga rođenih
- MKV** Matična knjiga vjenčanih
- MUP** Ministarstvo unutrašnjih poslova
- OHR** Ured visokog predstavnika za Bosnu i Hercegovinu
- PU** Policijska uprava
- RS** Republika Srpska
- R Srbija** Republika Srbija

- SFRJ** Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija
- SJB** Stanica javne bezbjednosti
- SAD** Sjedinjene Američke Države
- Sud BiH** Sud Bosne i Hercegovine
- SUP** Sekretarijat za unutrašnje poslove
- SUR** Samostalna ugostiteljska radnja
- UIO** Uprava za indirektno oporezivanje
- Ustavni sud BiH** Ustavni sud Bosne i Hercegovine
- VSTV** Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine
- Zakon o prestanku primjene** Zakon o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima Federacije Bosne i Hercegovine
- Ze-Do kanton** Zeničko-dobojski kanton
 - ZIP** Zakon o izvršnom postupku
 - ZKP** Zakon o krivičnom postupku
- ZKP FBiH** Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine
- ZKP RS** Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske
 - ZPP** Zakon o parničnom postupku
 - ZOO** Zakon o obligacionim odnosima
- ZOP BD** Zakon o prekršajima Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine
 - ZOR** Zakon o radu
 - ZUP** Zakon o upravnom postupku

**EVROPSKA KONVENCIJA O LJUDSKIM
PRAVIMA I OSNOVNIM SLOBODAMA**
sa praksom Evropskog suda
za ljudska prava

Član 6.

Pravo na pravično suđenje

1. Prilikom utvrđivanja njegovih građanskih prava i obaveza ili krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim sudom ustanovljenim zakonom. Presuda se izriče javno, ali se štampa i javnost mogu isključiti iz cijelog ili dijela suđenja u interesu morala, javnog reda ili nacionalne sigurnosti u demokratskom društvu, kada to zahtijevaju interesi maloljetnika ili zaštita privatnog života stranaka, ili u mjeri koja je, po mišljenju suda, strogo potrebna u posebnim okolnostima kada bi javnost mogla naškoditi interesima pravde.

2. Svako ko je optužen za krivično djelo smatra se nevinim sve dok se ne dokaže njegova krivica u skladu sa zakonom.

3. Svako ko je optužen za krivično djelo ima sljedeća minimalna prava:

a) da bez odgađanja, detaljno i na jeziku koji razumije bude obaviješten o prirodi i razlozima optužbe protiv njega;

b) da ima dovoljno vremena i mogućnosti za pripremanje svoje odbrane;

c) da se brani lično ili posredstvom branioca po vlastitom izboru ili da, ako nema dovoljno sredstava da plati pravnu pomoć, besplatno dobije branioca kada to zahtijevaju interesi pravde;

d) da ispituje svjedoke protiv sebe ili da se oni ispituju, te da se osigura prisustvo i ispitivanje svjedoka u njegovu korist pod istim uvjetima koji važe za svjedoke koji svjedoče protiv njega;

e) da dobije besplatnu pomoć tumača ako ne razumije ili ne govori jezik koji se upotrebljava na sudu.

Član 13.

Pravo na djelotvoran pravni lijek

Svako kome su povrijeđena prava i slobode koji su predviđeni u ovoj konvenciji ima pravo na djelotvoran pravni lijek pred domaćim vlastima, bez obzira na to da li su povredu učinile osobe koje su postupale u službenom svojstvu.

Pravo na obrazloženu sudsku odluku u Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda: Mora se vidjeti da je pravda zadovoljena

Pravo na obrazloženu sudsku odluku

Jedan od ključnih dijelova prava na „pravično” suđenje, bilo u krivičnom, bilo u građansko-pravnom kontekstu, jeste pravo na obrazloženu odluku i odgovarajuća obaveza suda koji u datom slučaju odlučuje da navede tražene razloge. To ispunjava kako dignitarnu tako i instrumentalnu svrhu. S jedne strane, to pokazuje strankama u postupku da su njihovi stavovi saslušani, čime se doprinosi spremnijem prihvatanju odluke i jačanju povjerenja javnosti u proces odlučivanja. Iako stranka koja gubi u sporu uvijek može misliti da je odluka bila pogrešna, suštinski je važno da ona shvati da je sudska odluka donijeta na osnovu pravnog utemeljenja i da su uzeti u obzir svi argumenti koje je ta stranka iznijela. Npr., pred engleskim sudovima se često kaže *ne samo da se pravda mora zadovoljiti već se mora i vidjeti da je pravda zadovoljena*.¹ To nije važno samo za stranke u sporu već i za širu javnost kojoj je u interesu da se osvjedoči da je „pravda” zadovoljena na osnovu prava. Podjednako je suštinski važna dvojna funkcionalna svrha koja se time ispunjava: strankama se u dovoljnoj mjeri objašnjavaju razlozi za donošenje odluke, što im omogućuje da izvrše procjenu i iskoriste svako pravo žalbe koje imaju na tu odluku. Upravo je zbog toga povreda prava na obrazloženu presudu, koje je utvrđeno u članu 6. stav 1. EKLJP tijesno povezana s povredom člana 13. Konvencije (pravo na djelotvoran

¹ *R v Sussex Justices, Ex parte McCarthy* [1924] 1 KB 256, 259.

pravni lijek) u situacijama u kojima postoji utuživa povreda nekog drugog prava po Konvenciji. Štaviše, zahtjevom da donosilac odluke obrazloži kojim se razlozima rukovodio kada je donosio tu svoju odluku i da odgovori na osnovne argumente koji su iznijeti, osigurava se također i to da su ti argumenti u suštini bili razmotreni. Time se izbjegava proizvoljnost i povećava vjerovatnoća da je donijeta pravno ispravna odluka.²

Ne postoji, međutim, jedan jedinstven stil presude (odluke) ili pravosudnog sistema. ESLJP je priznao da visoke strane ugovornice uživaju znatnu slobodu kada je riječ o sredstvima koja primjenjuju kako bi obezbijedile da njihovi pravosudni sistemi budu u skladu sa zahtjevima utvrđenim u članu 6. EKLJP.³ Tako je ESLJP npr. stao na stanovište da primjena porotnog sistema, kakav se koristi u mnogim pravnim sistemima visokih strana ugovornica, nije u neskladu s članom 6. EKLJP ako postupak u cjelini u dovoljnoj mjeri jamči pravo pojedinca na sudsko rezonovanje koje je u dovoljnoj mjeri obrazloženo.⁴ Također je jasno utvrđeno da se razmjere dužnosti iznošenja obrazloženja razlikuju zavisno od prirode odluke, te se o njima stoga mora odlučivati u svjetlu okolnosti konkretnog slučaja. Ipak, iz sudske prakse ESLJP iskristalisala su se određena osnovna načela koja mogu poslužiti kao vodič za sudije i stranke u postupku (parničare) kako u građanskopravnim, tako i u krivičnim postupcima, npr.:

Podnesci koji imaju odlučujući značaj zahtijevaju konkretne i hitne odgovore

U cjelini gledano, ako bi neki podnesak mogao imati, ukoliko bi bio prihvaćen, odlučujući značaj za ishod slučaja, postoji velika vjerovatnoća da to od suda zahtijeva da u svojoj odluci iznese konkretan i hitan odgovor (na taj podnesak).⁵ Na primjer, u slučaju *Hiro Balani*, u kome je podnositeljica predstavke, koja je branila robni žig svoje kompanije, iznijela dvije vrste argumenata-suštinski argument u kome je tvrdila da je njen robni žig imao prioritet i procesni argument kojim je tvrdila da je postupak koji je protiv nje vođen u međuvremenu zastario, domaći sud se, međutim, u obrazloženju odluke kojom je odbio njenu žalbu pozvao samo na drugi navedeni argument.

2 *Taxquet v. Belgium*, [Veliko vijeće], Presuda od 16. novembra 2010. br. 926/05.

3 *Hadjianastasio v. Greece*, Presuda od 16. decembra 1992. br. 12686/03.

4 *Taxquet v. Belgium*, [Veliko vijeće], Presuda od 16. novembra 2010. br. 926/05.

5 *Hiro Balani v Spain*, Presuda od 9. decembra 1994. br. 18064/91.

ESLJP je odbacio argument tužene države po kome je tvrdnja podnositeljice predstavke o prioritetu bila „u cijelosti beznačajna” i po kome je podnositeljica predstavke, stoga, sama trebalo da predvidi „uzaludnost” takve argumentacije i „neminovnost” da ona bude odbačena. Budući da bi argument o prioritetu, da je bio uspješan, omogućio podnositeljici predstavke da dobije spor, ESLJP je stao na stanovište da se na taj argument morao dati konkretan i hitan odgovor. S obzirom da tog odgovora nije bilo, nije bilo moguće utvrditi da li je domaći sud samo prenebregao da se pozabavi njime ili je namjeravao da ga odbaci i, u slučaju *Mugoša protiv Crne Gore*, ESLJP je kontroverzno stao na stanovište da tvrdnja koju je podnosilac predstavke iznio u svome podnesku (da je odluka o produžetku njegovog pritvora bila donijeta bez ikakvog potpisa ili pečata) nije zahtijevala konkretan i hitan odgovor budući da taj podnesak nije bio „suštinski po svojoj prirodi” i da ne bi mogao izmijeniti supstancijalni ishod slučaja.⁶ Tako, ESLJP obično ne zahtijeva da domaći sudovi daju posebno obrazložen odgovor na svaki argument koji se iznese ako odgovore na glavne (odlučujuće) argumente.⁷

Kada se podnesci stranaka u sporu odnose na prava koja su zajamčena Konvencijom ili nekim od protokola uz nju, ti podnesci moraju biti posebno pomno i pažljivo proučeni.⁸ Ako toga nema, povreda člana 6. stav 1. EKLJP rizikuje da dovede do daljeg kršenja drugih prava, kao što su član 8. i član 13. Konvencije. Slučaj *Vagner i J. M. V. L. protiv Luksemburga (Wagner and J. M. W. L)*, ticao se odbijanja Države da zvanično prizna usvajanje jednog djeteta iz Perua nakon što je to usvajanje zvanično proglasio peruanski sud. U tom slučaju, argument koji se temeljio na članu 8. Konvencije bio je jedan od glavnih zahtjeva koje su iznijeli podnosioci predstavke, ali se domaći sudovi nisu pozabavili tim zahtjevom, čime su prekršili član 6. stav 1. Konvencije. Budući da je ESLJP u svojoj presudi zaključio i da je prekršen član 8. EKLJP ispostavlja se da je to što je domaći sud propustio da odgovori na argument u vezis članom 8. EKLJP neposredno uslovalo zaključak da nije zaštitio to pravo. Često može uslijediti i zaključak o povredi člana 13. EKLJP (pravo na djelotvoran pravni lijek) iako ESLJP često tretira to pravo kao pravo koje je supsumirano članu 6. Konvencije.

6 *Mugoša v. Montenegro*, Presuda od 21. juna 2016. br. 76522/12.

7 *Buzescu v. Romania*, Presuda od 24. maja 2005. br. 61303/00, *Garcia Ruiz v. Spain*, Presuda od 21. januara 1991. br. 30544/96, *Kuznetsov v. Russia*, Presuda od 11. januara 2007. br. 184/02, o kojoj smo izvijestili u *Biltenu za februar 2007*.

8 *Wagner and J. M. W. L v. Luxembourg*, Presuda od 28. juna 2007. br. 76240/01.

Odluke zasnovane na nejasnom zakonu zahtijevaju šire obrazloženje

Potreba da presuda bude obrazložena tijesno je povezana s još jednim osnovnim načelom, onim koje nalaže da pojam „zakona” u smislu EKLJP podrazumijeva određene kvalitativne zahtjeve: zakon mora biti precizan, takav da se može utvrditi i provjeriti, a njegova primjena mora biti barem u određenoj mjeri predvidiva kako bi pojedinac mogao da zna kako da uredi svoje ponašanje da bi ono bilo u skladu sa zakonom. Stoga je u situacijama u kojima se primjenjuje nejasan zakon pojačana dužnost da se odluka detaljno obrazloži. Na primjer, u slučaju *H. protiv Belgije*, zakon je dopuštao da advokati (*avocats*) budu vraćeni na spisak članova komore u „izuzetnim okolnostima”, ali nije postojala nijedna zakonska odredba, niti prethodna sudska praksa domaćih sudova koja bi razjasnila šta tačno podrazumijeva taj izraz. Stoga, nije bilo dovoljno da domaći sud samo konstatuje da ne postoje takve „izuzetne okolnosti” u datom slučaju.⁹ Slično tome, u slučaju *Milojević protiv Srbije*, ESLJP je već stao na stanovište da zakonska odredba na kojoj je bila zasnovana odluka o otpuštanju iz službe određenih policajaca nije ispunjavala zahtjeve dostupnosti i predvidivosti koje nalaže odredba „u skladu sa zakonom” u smislu člana 8. stav 2. EKLJP te je stoga ta odluka bila proizvoljna. Prema tome, odluka u kojoj se samo citira ista neprecizna odredba očigledno se nije mogla smatrati dovoljno obrazloženom u smislu člana 6. stav 1. Konvencije jer bi na taj način podnosiocu predstavke bilo veoma teško da zna koje dokaze ili koje argumente mora da predoči sudu.¹⁰ I kvalitativni zahtjevi koji se postavljaju u pogledu „zakona”, kao i obaveza da se navedu razlozi zbog kojih je odluka donijeta služe tome da se potvrdi vladavina prava i da se izbjegne proizvoljnost.

Odluke koje su nekonzistentne u činjeničnom ili pravnom smislu iziskuju šire obrazloženje

Iako ESLJP čvrsto stoji na stanovištu da nije njegova uloga da postupa kao „instanca u četvrtom stepenu” i da vrednuje suštinu odluke, on ipak nalaže državama da primjenjuju više standarde u pogledu razloga koje navode u obrazloženju odluke

9 *H v. Belgium*, Presuda od 30. novembra 1987. br. 8950/80, *Sakkopoulos v. Greece*, Presuda od 15. januara 2004. br. 61828/00, o kojoj smo izvijestili u *Biltenu za februar 2004.*

10 *Milojević v. Serbia*, Presuda od 12. januara 2016. br. 43519/07, 43524/07, 45247/07.

koja djeluje nekonzistentno u odnosu na činjenice i okolnosti datog slučaja ili koja je nekonzistentna na neki drugi način.¹¹

Slučaj *Hirvisari protiv Finske (Hirvisaari)* ticao se spora koji je vođen oko smanjenja penzije podnosioca predstavke; ta penzija je iz kategorije pune invalidske penzije prebačena u kategoriju djelimične invalidske penzije. ESLJP je primijetio da se domaći sud pozvao na pogoršanje zdravstvenog stanja podnosioca predstavke da bi tek potom potvrdio da on ima pravo na djelimičnu, a ne na punu penziju. Taj očigledno kontradiktoran zaključak morao je izazvati kod podnosioca predstavke izvjestan osjećaj zbunjenosti, te je stoga iziskivao šire obrazloženje.¹² I kada se na osnovu istog dokaznog materijala izvode različiti zaključci, radi se o nekonzistentnosti koja mora biti objašnjena; ilustrativan primjer za to predstavlja *slučaj Salov protiv Ukrajine*. U tom slučaju domaći sud prvo nije utvrdio da postoje bilo kakvi dokazi na osnovu kojih bi mogao da osudi podnosioca predstavke za širenje lažnih vijesti o predsjedničkom kandidatu, ali je kasnije isti taj sud podnosioca predstavke proglasio krivim za miješanje u pravo građana na glasanje radi vršenja uticaja na izborne rezultate prevarom.¹³ Činjenica da su obje odluke donijete na osnovu istog dokaznog materijala, kao i da ih je donio isti sudija koji je predsjedavao vijećem, samo je pojačala protivriječnost među njima.

Ta kontradiktornost u rezonovanju suda može čak biti do te mjere izražena da se smatra „očiglednom manjkavošću” i stoga postoji indicija da podnosilac predstavke nije imao pravično suđenje. Tako se, na primjer, *slučaj Tatishvili protiv Rusije* ticao podnositeljice predstavke čiji je zahtjev da jedan stan u Moskvi bude registrovan kao mjesto njenog stalnog boravka odbačen odlukom utemeljenom na pretpostavkama koje su u isti mah bile i netačne i neprovjerene. Prva pretpostavka odnosila se na navodno postojanje spora između podnositeljice predstavke i vlasnika stana, što je bilo u direktnoj suprotnosti sa svim predočenim dokazima; druga pretpostavka odnosila se na navodni „ugovor” između Rusije i Gruzije kojim je utvrđeno boravište na temelju vize, iako postojanje takvog ugovora nikada nije verifikovano i on u suštini nije ni postojao; treće, pretpostavilo se da je podnositeljica predstavke državljanka Gruzije, a za tu tvrdnju nije predočen nijedan jedini dokaz. Nepostojanje

-
- 11 Vidi, takođe, *Tatishvili v Russia*, Presuda od 22. februara 2007. br. 1509/02, o kojoj smo izvijestili u *Biltenu za mart 2007*.
 - 12 *Hirvisaari v. Finland*, Presuda od 27. septembra 2001. br. 49684/99; Vidi, takođe, *Kuznetsov and others v. Russia*, Presuda od 11. januara 2007. br. 184/02, o kojoj smo izvijestili u *Biltenu za februar 2007*.
 - 13 Npr. g. *Salov v Ukraine*, Presuda od 6. septembra 2005. br. 65518/01, o kojoj smo izvijestili u *Biltenu za oktobar 2005*.

образложења јасно је показало да се суд није позабавио тим аргументима, чиме је подносиоцима представке лишио прaviчног суђења.

ESLJP priznaje da domaći sudovi, a naročito vrhovni sudovi mnogih zemalja članica Vijeća Evrope, razvijaju i primjenjuju pravo. To pomaže da se osigura da će se zakon prilagođavati vremenu koje se mijenja. Međutim, kada se neki sud upusti u takvu praksu, presudno je da on takav svoj postupak u dovoljnoj mjeri objasni kako bi podnosilac predstavke mogao da shvati kako se i zbog čega razvijalo pravo u odnosu na prethodne slučajeve. U slučaju *Atanasovski protiv Makedonije*, Vrhovni sud je oslobodio poslodavce zahtjeva da u odluci o premještanju zaposlenih s jednog na drugo radno mesto navedu konkretne razloge za to, čime je direktno odstupio od sopstvene sudske prakse u prethodnim slučajevima. Ocijenjeno je da je nedovoljno to što je Vrhovni sud samo konstatovao da će ubuduće tako postupati; od njega je zatraženo da podnosiocu predstavke pruži detaljnije objašnjenje razloga zbog kojih je u njegovom slučaju donijeta odluka koja je u suprotnosti s prethodnom sudskom praksom.¹⁴

Sve specifičnosti pravnog sistema moraju biti uzete u obzir

Sudska praksa ESLJP odražava raznovrsnost situacija u kojima se mogu pojaviti problemi u vezi sa širinom obrazloženja odluka u 47 zemalja članica Vijeća Evrope koje imaju različite pravne sisteme (npr. građansko i običajno pravo). U nekim zemljama od sudija se traži da predoče sažetak činjenica, dok se u drugim zemljama činjenice navode u sudskom spisu. ESLJP ne želi da nameće usklađivanje pravnog postupka, već je umjesto toga pokazao fleksibilnost u odnosu na razmjere obaveze da se iznesu razlozi u svakom konkretnom slučaju, uzimajući u obzir sve specifičnosti pravnog sistema u kome je spor izbio. Tako se, na primjer, kada se u slučaju *Takske protiv Belgije (Taxquet)* utvrđivala širina obrazloženja koje se moglo zahtijevati da bi se osiguralo da podnosilac predstavke shvati zbog čega je odlučeno tako kako je odlučeno, morala uzeti u obzir činjenica da je odluku u tom slučaju donijela porota.¹⁵ Nije bilo dovoljno da se samo postavi pitanje poroti smatra li ona da je podnosilac predstavke kriv za krivično djelo koje mu je stavljeno na teret, a da se ne iznose detaljnosti u pitanjima o okolnostima za koje je porota smatrala da su utvrđene. U okolnostima konkretnog slučaja bilo je važno da optuženi shvati zbog čega je proglašen krivim za „ubistvo s predumišljajem”, a ne za „ubistvo na mah”, jer

14 *Atanasovski v Macedonia*, 14. januar 2010, br. 36815/03.

15 *Taxquet v. Belgium*, [Veliko vijeće], Presuda od 16. novembra 2010. 926/05.

su za ta dva krivična djela zapriječene različite kazne. Osim toga, u slučaju *Taxquet*, kao i u mnogim krivičnim predmetima, podnosiocu predstavke suđeno je zajedno s licima koja su optužena da su njegovi saučesnici, a ipak u pitanjima na koja je bilo zatraženo da porota odgovori nije bilo ničega što bi ukazivalo na tačnu ulogu koju je on, po mišljenju porote, odigrao u izvršenju tog djela.

Nasuprot tome, u slučaju *Gorou protiv Grčke* bilo je relevantno to što je sporna odluka o neulaganju žalbe, saglasno postojećoj sudskoj praksi, bila diskreciona odluka javnog tužioca. Budući da bi svaka žalba bila izjavljena u njegovo vlastito ime, on nije bio dužan da obrazloži svoju odluku, već samo da odgovori građanskopravnoj stranci koja je od njega zatražila da to učini.¹⁶ S druge strane, ESLJP je stao na stanovište da podnositelj predstavke koji nije bio u mogućnosti da svoj slučaj iznese usmeno u postupku pred domaćim sudom ima veći interes da dobije temeljito obrazloženje odluke kako bi mogao da je razumije.¹⁷ U svakom slučaju, budući da je jedna od funkcija dužnosti iznošenja razloga (za donošenje neke odluke) to da se podnosiocima predstavke omogući da procijene svoje šanse za žalbu (u žalbenom postupku), jasno je da je podnositelj predstavke morao imati pristupa žalbi i u takvom roku koji bi mu omogućio da blagovremeno izjavi žalbu.¹⁸

Od apelacionih sudova može se tražiti manje podrobno obrazloženje

Apelacioni sudovi nisu izuzeti od obaveze da iznesu razloge potrebne da bi se razumjela njihova odluka. Međutim, zavisno od konteksta, priroda odluke u žalbenom postupku može biti takva da iziskuje manje podrobno obrazloženje kako bi se ostvario taj cilj. Apelacioni sud može, na primjer, jednostavno da podrži razloge koje je niži sud naveo u odluci o odbacivanju žalbe, što podrazumijeva da i sam odbacuje argumente podnosioca predstavke.¹⁹ U tom slučaju, strankama će biti jasno da je apelacioni sud saglasan s rezonovanjem nižeg suda, posebno onda kada je apelacioni sud uz svoju presudu priložio i presudu tog nižeg suda. Tako je bilo u slučaju *Garsija Ruis protiv Španije (Garcia Ruiz)*, gde je Vrhovni sud saopštio da prihvata i smatra reprodukovanom u sopstvenoj odluci činjenično stanje koje je konstatovano u (presudi nižeg suda)²⁰ i da nije našao nijedan dokaz koji bi potkrijepio

16 *Gorou v. Greece (br. 2)* [Veliko vijeće], Presuda od 20. marta 2009. br. 12686/03.

17 *Helle v. Finland*, Presuda od 19. decembra 1997. br. 20772/92.

18 *Hadjianastassiou v. Greece*, Presuda od 16. decembra 1992. br. 12686/03.

19 *Vidaković v. Montenegro*, Presuda od 24. maja 2016. br. 27524/06.

20 *Garcia Ruiz v. Spain*, Presuda od 21. januara 1991, br. 30544/96, stav 14.

zahtjev podnosioca predstavke, iako je ESLJP primjetio da je tu moglo biti poželjno temeljnije navođenje razloga. Očigledno je, međutim, da je takav metod rezonovanja nedovoljan ako je i samo rezonovanje nižeg suda bilo manjkavo, kao što se dogodilo u slučajevima *Tatišvili protiv Rusije (Tatishvili)* (vidi gore) ili *Hirvisari protiv Finske* (vidi gore), gdje je apelacioni sud samo podržao razloge na temelju kojih je niži sudski organ donio svoju odluku, što je, kako je prethodno već objašnjeno, moralo izazvati u podnosiocu predstavke izvjestan osećaj zbunjenosti.²¹ Ako je situacija bila takva, onda je trebalo da apelacioni sud sam iznese dovoljno detaljno obrazloženje, čime bi kompenzirao manjkavo obrazloženje nižeg suda ukoliko bi na taj način omogućio podnosiocu predstavke da razumije odluku koja je u njegovom slučaju donijeta.

Također bi bilo relevantno ustanoviti da li je podnosilac predstavke, izjavljujući žalbu višem sudu, pokrenuo nova pitanja u žalbi ili je samo ponovio sve svoje stare argumente.²² To je bilo posebno važno u slučaju *Hele protiv Finske (Helle)*, u kome je Vrhovni sud potvrdio odluke nižeg suda, saopćivši da nije našao nijedan razlog da te odluke promijeni. Podnosilac predstavke nije u svojoj žalbi izjavljenoj Vrhovnom sudu iznio nijedan novi argument, već je uz svoj podnesak, kao prilog, dostavio i odluku nižeg suda.²³ Ako novi argumenti koje podnosilac predstavke iznese u žalbenom postupku nisu očigledno neosnovani i ako bi mogli biti odlučujući, onda se apelacioni sud mora neposredno pozabaviti njima kako bi podnosiocu predstavke pokazao da se upustio u njihovu analizu i zbog čega ih odbacuje. Kao i kada je riječ o prvostepenim sudskim instancama, neophodno je eksplicitno navesti razloge tamo gde su argumenti koje je podnosilac predstavke iznio različiti po svojoj pravnoj prirodi, što zahtijeva nezavisnu analizu,²⁴ kao što je analiza koja se bavi procesnim aspektom i analiza koja se bavi suštinom stvari.²⁵

Obično se ne zahtijeva detaljno obrazloženje ni u onim situacijama u kojima apelacioni sud, za razliku od prvostepenog suda,²⁶ samo primjenjuje neku konkretnu zakonsku odredbu i po tom osnovu odbacuje iz proceduralnih razloga žalbu budući

21 *Hirvisaari v. Finland*, Presuda od 27. septembra 2001. br. 49684/99, stav 30.

22 Npr. *Vidakovic v. Montenegro*, Presuda od 24. maja 2016. br. 27524/06, *Helle v. Finland*, Presuda od 19. decembra 1997. br. 20772/92.

23 *Helle v. Finland*, Presuda od 19. decembra 1997. br. 20772/92.

24 *Hiro Balani v. Spain*, Presuda od 9. decembra 1994. br. 18064/91.

25 *Ruiz Torija v. Spain*, Presuda od 9. decembra 1994. br. 18390/91.

26 Npr. *Sakkopoulos v. Greece*, Presuda od 15. januara 2004. br. 61828/00, o kojoj smo izvestili u *Biltenu za februar 2004.*

da ona nema izgleda na uspjeh.²⁷ Međutim, ako sud rekapitulira žalbeni osnov podnosioca predstavke, kao što je to domaći sud učinio u slučaju *Bifern protiv Francuske (Bufferne)*, time potvrđuje da je svu tu argumentaciju zapravo saslušao i razmotrio.²⁸

Dakle,

obim obaveze postupajućeg suda da navede razloge za odluku (obrazloženje) zavisi od nekoliko činilaca:

- od preciznosti zakona na osnovu koga je odluka donijeta;
- od značaja iznijetih argumenata za ishod samog postupka;
- da li se niži sud već djelotvorno bavio tim argumentima;
- da li postoje bilo kakve specifične karakteristike pravnog sistema.

Zbog toga što niži sudovi, eventualno, nisu ispunili tu svoju obavezu, dobit će se problematični rezultati, posebno u oblastima npr. specijalnog operativno tehničkog istražnog nadzora, pritvora i eksproprijacije privatne imovine, i sl. To, s druge strane, povećava zabrinutost da sudije višeg suda rizikuju da se poništavanjem odluka nižih sudova umiješaju u (ustavnu) podjelu nadležnosti-procesa odlučivanja.

Stoga je presudno da se unaprijedi poznavanje Konvencijom (EKLJP) utvrđenih kriterija o dužnosti sudija nižeg suda da obrazlažu razloge (svojih odluka) kako bi se mogla izbjeći ta dilema (koja se neprestano ponavlja).

Određeni vid obrasca koji bi sudije nižih sudova mogle koristiti kao instrument (urnek) koji će im pomoći u formulisanju odluka bi možda bio koristan. Međutim, otvoreno je pitanje da li je uopće izvodiv, odnosno da li je moguć neki pristup koji bi bio „dovoljno elastičan da bude svima prilagođen”.

U najmanju ruku, stranke u postupku moraju biti u stanju da shvate suštinske razloge na temelju kojih je donijeta odluka kako bi mogle procijeniti i djelotvorno ostvariti svoje pravo na žalbu na konkretnu odluku.

Međutim, u svim slučajevima, načelo kojim se treba rukovoditi mora biti ono po kome i stranke u sporu i javnost mogu jasno vidjeti iz same odluke da su svi relevantni argumenti bili uzeti u obzir.

Tek tada se postupak u cjelini može smatrati „pravičnim” u smislu člana 6. stav 1. EKLJP.

²⁷ *Gorou v. Greece (br. 2)* [Veliko vijeće], Presuda od 20. marta 2009. br. 12686/03.

²⁸ Npr. *Bufferne v. France*, Odluka od 26. februara 2002. br. 54367/00.

Praksa Evropskog suda za ljudska prava

KRIVIČNI PREDMETI

Hadjianastasio protiv Grčke

(predstavka br. 12945/87) - 16. decembar 1992.

1. Osnovne činjenice

Podnosilac predstavke je grčki državljanin i aeronautički inženjer. U dato vrijeme bio je kapetan vazdušnih snaga. Godine 1982. kao oficir zadužen za projekat dizajniranja i proizvodnju vođenih projektila podnio je izvještaj Centru za tehnološka istraživanja vazdušnih snaga (KETA) o projektilu na kojem je radio. Godine 1983. dostavio je privatnoj kompaniji (ELFON Ltd.) drugu tehničku studiju o vođenim projektilima, koju je on sam sačinio.

Dana 22. oktobra 1984. utvrđeno je da je podnosilac predstavke kriv zbog otkrivanja vojnih tajni zbog prosljeđivanja kompaniji ELFON „svih tehničkih i teorijskih podataka” koji se pojavljuju u KETA izvještaju te je osuđen na kaznu zatvora od 2 i pol godine.

Podnosilac predstavke je izjavio žalbu protiv te presude. Nakon pretresa su određena dva vještaka da uporede ove dvije studije. Došli su do zaključka da su studije koristile različite metode i nisu predstavljale kopiju jedna druge, iako je neizbježno došlo do prenosa određenog tehničkog znanja. Žalbeni sud je proveo dokaze i saslušanjem 19 svjedoka na okolnost da li su te dvije studije sadržavale

zajedničke podatke, da li su informacije koje su sačinjavale temelj tih studija bile slobodno dostupne u stručnoj literaturi i da li je KETA studija bila klasifikovana kao „vojna tajna”.

Nakon rasprave žalbeni sud je zasjedao u tajnosti i ispitao niz pitanja. Na ročištu dana 22. novembra 1985. godine, podnosiocu predstavke je, u njegovom prisustvu, sud izrekao presudu kojom ga je proglasio krivim zbog otkrivanja vojne tajne nižeg značaja, na uslovnu kaznu zatvora od 5 mjeseci. Predsjednik Žalbenog suda je izrekao presudu, koja nije sadržavala navode koje su ispitali članovi suda. Sa ciljem da dobije tekst ovih pitanja i odgovora na njih, podnosilac predstavke je dana 23. novembra 1985. zatražio da izvrši uvid u zapisnik sa pretresa. Registrar mu je navodno rekao da mora da sačeka na „finalnu verziju” presude.

Dana 26. novembra 1985. godine, u roku od pet dana koji je propisan Vojnim krivičnim zakonom, podnosilac predstavke je izjavio žalbu Kasacionom sudu. U svojoj žalbi od jedne stranice je naveo da se žali zbog „pogrešne primjene i tumačenja odredbi pod kojima je osuđen”.

Dana 16. decembra 1985. zaprimio je primjerak presude po žalbi, koja je bila jako kratka i nije sadržavala razloge na kojima se temelji, već uglavnom one koje se tiču određivanja kazne. Dana 23. decembra 1985. podnosilac predstavke je ponovo zatražio da mu se dostavi zapisnik sa rasprave, koji je i primio dana 10. januara 1986. godine.

U svojoj žalbi podnosilac predstavke se žalio zbog kratkog roka za žalbu protiv odluke vojnih sudova i činjenice da je za osobe o kojima se radi bilo nemoguće, u razumnom roku, pristupiti sadržaju osporenih presuda. Također je osporio razloge na kojima se temeljila presuda, s obzirom da se osnov odnosio na otkrivanje tajnih informacija od vojnog značaja, odnosno optužbu od koje ga je žalbeni sud oslobodio dajući svoj odgovor na pitanja.

Dana 18. juna 1986. Kasacioni sud je proglasio žalbu nedopuštenom iz razloga što nije ukazala na bilo kakve konkretne i posebne greške u osporenoj presudi.

2. Odluka Suda

Podnosilac predstavke se žalio zbog povrede člana 6. zbog činjenice da presuda, koju je predsjednik Žalbenog suda izrekao dana 22. novembra 1985, nije obrazložena, te kratkog roka za žalbu Kasacionom sudu. Također se žalio da je osuđujuća presuda vojnih sudova dovela do povrede njegovog prava na slobodu izražavanja iz člana 10 Konvencije.

Član 6

Podnosilac predstavke se žalio da mu, usprkos tome što je bio prisutan izricanju presude, nisu otkriveni jasni razlozi za osuđujuću presudu sve do 10. januara 1986. godine, što je značilo da je njegova žalba zbog materijalnog prava bila osuđena na neuspjeh. Vlada je tvrdila da je podnosilac predstavke bio svjestan sadržaja pitanja koja je postavio predsjednik Apelacionog suda, s obzirom da se ovaj sadržaj temeljio ili na argumentima koje je podnosilac predstavke sam iznio pred sudom prvog stepena ili na navodima koji su na drugi način raspravljeni tokom suđenja.

Sud je istakao da države ugovornice uživaju značajnu slobodu u izboru odgovarajućih sredstava u cilju osiguranja da njihovi sudski sistemi budu u skladu sa zahtjevima iz člana 6. Međutim, naglasio je da su nacionalni sudovi u obavezi da dovoljno jasno iznesu razloge na kojima zasnivaju svoju odluku i time omogućće optuženom da uspješno ostvari pravo na ulaganje raspoloživog pravnog lijeka.

Vraćajući se na predmetni slučaj, Sud je naveo da presuda koju je izrekao predsjednik Apelacionog suda nije ni dotakla navoda onako kako su bila navedena u zapisniku sa pretresa. Iako je tačno da se presuda temelji na relevantnim krivičnim odredbama i da su informacije koje je podnosilac predstavke proslijedio tretirane kao informacije „od nižeg značaja”, ovo nije utemeljeno na istim razlozima kao i odluka prvostepenog suda. Jedno od pitanja se pojavilo prvi put u postupku po žalbi.

Štaviše, Sud nije bio uvjeren argumentom Vlade da je podnosilac predstavke, nakon što je primio zapisnik, mogao uložiti daljnje podneske uz svoju žalbu u vidu dodatne argumentacije. Sud je naveo da se se u skladu sa nacionalnom sudskom praksom naknadni podnesci mogli uložiti ukoliko se prvobitnom žalbom iznio najmanje jedan i dovoljno osnovan razlog, što ovdje nije bio slučaj.

Na temelju gore navedenog, prava odbrane su bila u toj mjeri ograničena da podnosilac predstavke nije ostvario pogodnosti prava na pravično suđenje. Zbog toga je došlo do povrede člana 6.

Član 50²⁹

Podnosiocu predstavke je dosuđeno 29.260 francuskih franaka (otprilike 4.600 eura) i 520.000 drahmi (otprilike 1.700 eura) na ime troškova i izdataka.

29 Sad član 41.

Salov protiv Ukrajine

(predstavka br. 65518/01) - 6. septembar 2005.

1. Osnovne činjenice

Podnosilac predstavke je advokat Olexandera Moroza, predsjedničkog kandidata na izborima 1999. godine u Ukrajini.

Dana 30. i 31. oktobra g. Salov je navodno podijelio izvjestan broj primjeraka krivotvorenog specijalnog izdanja parlamentarnog novinskog lista sa izjavom pripisanom portparolu Parlamenta, da je predsjednički kandidat i tadašnji predsjednik Leonid Kuchma mrtav. G. Salov je uhapšen 1. novembra 1999. godine i pritvoren zbog širenja lažnih podataka o g. Kuchmi.

Dana 10. novembra 1999. godine je podnio zahtjev Okružnom sudu za oslobađanje iz pritvora, koji je odbijen 17. novembra 1999. godine. Okružni sud je 7. marta 2000. godine naložio sprovođenje dodatne istrage okolnosti slučaja, ne našavši dokaze za osudu podnosioca za krivična djela za koja je optužen.

Međutim, predsjedništvo Okružnog suda je 5. marta 2000. godine je odobrilo pritužbu (protest) koju je optužba uložila na odluku od 7. marta 2000. godine, i ponovo uzelo slučaj na dalje sudsko razmatranje.

Podnosilac predstavke je pušten iz pritvora dana 16. juna 2000. godine.

Njemu je 6. jula 2000. godine izrečena petogodišnja uslovna kazna zbog miješanja u pravo građana da glasaju, u cilju vršenja uticaja na rezultate izbora putem prevare. Zbog toga mu je i oduzeta advokatska dozvola za rad u trajanju od tri godine i pet mjeseci.

2. Odluka Suda

Podnosilac predstavke se žalio da nije odmah izveden pred sudiju ili drugu sudsku vlast radi preispitivanja hapšenja. On je također tvrdio da nije imao pravično suđenje, zato što je predsjedništvo Okružnog suda poništilo presudu od 7. marta 2000. godine. Dalje je izrazio sumnju u pogledu nepristrasnosti sudije na suđenju, tvrdeći da ukrajinsko domaće zakonodavstvo i sistem za finansiranje sudova ne sprječavaju spoljne pritiske na sudije. On je također tvrdio da nije znao da li je podatak o smrti kandidata g. Kuchmae istinit i da je pokušavao da ga potvrdi. Pozvao se na član 5 stav 3 (pravo na slobodu i sigurnost), član 6 stav 1 (pravo na pravično suđenje) i član 10 (sloboda izražavanja) Konvencije.

Član 6 stav 1

Sud je smatrao da se može reći da su sumnje podnosioca predstavke u pogledu nepristrasnosti sudija Okružnog suda objektivno opravdane, uzimajući u obzir nedovoljna zakonska i finansijska obezbjeđenja u pogledu mogućeg pritiska od strane predsjednika Okružnog suda, obavezujuću prirodu naloga predsjedništva Okružnog suda, i tekst relevantne sudske odluke Okružnog suda u slučaju.

Uz to, načelo jednakosti stranaka u sporu nalaže da je protest javnog tužioca podnesen predsjedništvu Okružnog suda trebalo da bude saopšten podnosiocu predstavke i/ili njegovom advokatu, koji je trebalo da ima razumnu mogućnost da ga komentariše prije razmatranja predsjedništva. Dalje, podnosiocu predstavke je trebalo da bude obezbijedena kopija odluke predsjedništva Okružnog suda tako da mu se pruži prilika da pripremi svoju odbranu prije suđenja. Kako se to nije dogodilo, i ni podnosilac niti njegovi pravni zastupnici nisu bili prisutni kada je predsjedništvo razmatralo protest, podnosilac se našao u značajno nepovoljnijem položaju od protivne strane, državnog tužilaštva.

Sud je dalje zaključio da domaći sudovi nisu dali obrazložen odgovor zašto Okružni sud prvobitno nije smatrao da postoje dokazi za osudu podnosioca predstavke za krivična djela za koja je optužen, a ipak ga je 6. jula 2000. godine proglasio krivim za miješanje u prava glasača. Ovo su dva potpuna različita zaključka o istim dokazima. Dalje, u presudi koja osuđuje podnosioca predstavke pretpostavlja se da je on bio siguran da su informacije iz lažnih novinskih izdanja bile lažne. Međutim, ovaj element nije dovoljno obrazložen. Nepostojanje obrazložene odluke također je omelo podnosioca predstavke da ospori ta pitanja u žalbenom postupku.

Konačno, odluka predsjedništva Okružnog suda da razmotri kasni zahtjev tužilaštva za preispitivanje odluke od 7. marta 2000. godine, i da je poništi mjesec dana nakon što je usvojena, može biti opisana kao proizvoljna i moguće je da podriva pravičnost postupka.

Sud je stoga bio mišljenja da je krivični postupak u cjelini nepravičan i zaključio da je došlo do povrede člana 6 stav 1.

Član 41

Sud je dosudio podnosiocu predstavke 227,55 eura na ime materijalne štete i 10.000 eura na ime nematerijalne štete.

Taxquet protiv Belgije

(predstavka br. 926/05) - 16. novembar 2010.

1. Osnovne činjenice

Dana 17. oktobra 2003. podnosilac predstavke se pojavio pred Krivičnim sudom u mjestu Liège, zajedno sa sedam drugih optuženih, pod sumnjom da su izvršili krivično djelo ubistva počasnog ministra i pokušali da izvrše ubistvo njegove partnerice.

Iz optužnice proizilazi da je osoba koja je željela ostati anonimna prosljedila određene informacije istražiocima. Prema zaprimljenim informacijama, šest osoba, uključujući podnosioca predstavke i drugog vodećeg političara, planiralo je da izvrši ubistvo. Nakon suđenja porota je trebalo da odgovori na 32 pitanja koja je postavio predsjednik Krivičnog suda. Četiri pitanja su se odnosila na podnosioca predstavke i bila su formulisana kako slijedi:

Je li optuženi Richard Taxquet [...] kriv,

Kao saučesnik ili saizvršilac,

-bilo da je izvršio krivično djelo ili direktno učestvovao u njegovom izvršenju,

ili da je na bilo koji način pružio pomoć u izvršenju djela bez koje se djelo ne bi moglo izvršiti,

ili da je, putem davanja poklona, obećanja, prijetnji, zloupotrebe položaja, planiranjem ili prevarom, direktno podsticao druge na izvršenje djela,

ili da je davanjem govora na javnom mjestu ili skupu, ili na bilo koji pisani način ili putem štampanog materijala, prikazivao sliku ili amblem, distribuirao ili prodavao, nudio na prodaju ili izlagao na mjestu gdje bi javnost mogla vidjeti, direktno podsticao druge na izvršenje djela,

ili svjesno i namjerno ubio [žrtvu] u Liježu (Liège) dana 18. jula 1991. godine?

Da li je ubistvo iz namjere iz prethodnih pitanja unaprijed smišljeno?

Da li je optuženi Ričard Take (Richard Taxquet) [...] kriv,

Kao saučesnik ili saizvršilac

[isto kao gore navedeno, pitanje 1]

Da li je svjesno i namjerno pokušao da izvrši ubistvo supruge [supruge žrtve] u Liježu dana 18. jula 1991. godine, namjera da izvrši ubistvo koja se manifestovala ponašanjem koje je objektivno gledano predstavljalo prvi korak u izvršenju djela

i koje je zaustavljeno ili nije uspjelo ostvariti cilj samo zbog okolnosti koje su bile izvan kontrole izvršilaca?

Da li je svjesni pokušaj ubistva iz prethodnog pitanja unaprijed planiran?

Porota je odgovorila sa „da” na sva četiri pitanja i podnosilac predstavke je osuđen na kaznu od 20 godina zatvora. Kasacioni sud je odbacio žalbu podnosioca predstavke iz razloga materijalnog prava.

2. Odluka Suda

Podnosilac predstavke se žalio da mu je povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz razloga što je njegova osuda od strane Krivičnog suda zasnovana na presudi koja nije sadržavala razloge i protiv koje se nije mogao žaliti organu pune nadležnosti. Također je naveo da je došlo do povrede člana 6 stav 3 iz razloga što nije imao mogućnost da sasluša anonimnog svjedoka.

Dana 13. januara 2009. Vijeće je utvrdilo da je došlo do povrede prava podnosioca predstavke na pravično suđenje iz člana 6 stav 1 i člana 3. Dana 5. juna 2009. predmet je upućen Velikom vijeću na osnovu člana 43 Konvencije na zahtjev Vlade. Vlade Ujedinjenog Kraljevstva, Irske i Francuske umiješale su se kako bi branile instituciju sistema porote i uticale na Sud da ne pokuša da vrši harmonizaciju pravnih sistema država članica.

Sud je istakao da prihvata da nekoliko država članica koristi sistem porote u jednom ili drugom obliku i istakao da nije uloga Suda da vrši harmonizaciju pravnih sistema država, imajući u vidu da oni nisu protivni pravima koja garantuje Konvencija. Pozvao se na ranije slučajeve iz sudske prakse i potvrdio da odsustvo obrazložene presude koju donosi porota samo po sebi ne predstavlja povredu prava optuženog na pravično suđenje. Pitanje koje se postavlja jeste da li je postupak u cjelini pružao dovoljne garancije zaštite.

Sud je obrazložio svoje opšte principe u odnosu na obavezu da se pruže razlozi, s napomenom da opseg ove obaveze može varirati u odnosu na prirodu odluke i da mora biti utvrđena u svjetlu okolnosti slučaja. Primjenjujući ovaj princip na predmetni slučaj sudova sa porotom, Sud je naveo da može postojati potreba za prilagođenjem posebnih proceduralnih oblika, s obzirom da se od porotnika obično ne traži ili im nije dozvoljeno da iznesu razloge za svoja lična ubjedenja. Mora se pružiti dovoljno garancija kako bi se izbjegla proizvoljnost i omogućilo optuženom da razumije razloge svoje osude. Ove proceduralne garancije mogu uključivati, na primjer, uputstva ili smjernice koja predsjedavajući porote treba da pruži porotnicima u vezi sa pravnim pitanjima iz predmeta ili dokazima koji se izvode,

jasna, nedvosmislena pitanja predsjedavajućeg za porotu, kojima se stvara okvir na kojem se temelji presuda ili dovoljno kompenziranje nedostatka u obrazloženju u odgovorima porote. Sud je istakao pojačan značaj prava na pravično suđenje gdje su predviđene najteže kazne. Na kraju, moraju se uzeti u obzir i svi pravni lijekovi koji su na raspolaganju optuženom.

Primjenjujući ove principe na dati slučaj, Sud je naveo da iako je podnosilac predstavke optužen za ubistvo počasnog ministra i pokušaj ubistva njegove partnerice, ni optužnica ni pitanja koja su upućena poroti nisu sadržavala dovoljno informacija u pogledu umiješanosti podnosioca predstavke u ova krivična djela. Sud je dalje ispitaio okolnosti slučaja postupka. Istakao je da uslov da optužnica bude pročitana na početku suđenja ukazuje na prirodu krivičnog djela koja čini temelj optužbe, a bilo koje okolnosti koje utiču na to da kazna bude strožija ili blaža samo na ograničen način mogu pomoći podnosiocu predstavke da razumije razloge odluke porote. Štaviše, iako je optužnica u datom slučaju sadržavala detaljan slijed policijske i sudske istrage i mnoge kontradiktorne izjave saoptuženika, nije ukazala na zaključak o tome koji dokazi tužilaštva se mogu koristiti protiv podnosioca predstavke. Što se tiče 32 pitanja na koja je porota trebalo da odgovori, samo četiri su se odnosila na podnosioca predstavke i nisu ukazivala na bilo kakve precizne i posebne okolnosti koje su mu mogle omogućiti da razumije zbog čega je proglašen krivim. Podnosilac predstavke je, na primjer, bio u nemogućnosti da utvrdi stav porote u odnosu na njegovu konkretnu ulogu u vezi sa drugim optuženima; da razumije zašto je krivično djelo tretirano kao „ubistvo sa predumišljajem”, a ne „ubistvo”; da utvrdi koji faktori su naveli porotu da zaključi da je umiješanost dva saučesnika bila ograničena, što je dovelo i do blaže kazne. U vezi s tim, Sud je naveo da su precizna pitanja poroti obavezan uslov kako bi podnosilac predstavke razumio osuđujuću presudu izrečenu protiv njega. Uz to, s obzirom da je slučaj uključivao više optuženih, pitanja bi se trebala odnositi na svakog pojedinca koliko je to moguće. Konačno, Sud je istakao da belgijski sistem nije sadržavao odredbu o redovnoj žalbi protiv presude krivičnog suda, već samo iz razloga materijalnog prava.

Na temelju navedenog, podnosiocu predstavke nije pruženo dovoljno garancija koje bi mu omogućile da razumije zašto je proglašen krivim. Zbog toga je došlo do povrede člana 6 stav 1 Konvencije. Što se tiče žalbe podnosioca predstavke po članu 6 stav 3, Sud je naveo da je nemoguće ustanoviti da li je osuda podnosioca predstavke zasnovana na informacijama koje su prikupljene od anonimnih svjedoka ili nije. Stoga nije smatrao da je neophodno ispitivati žalbu podnosioca predstavke po članu 6 stav 3, s obzirom na usku vezu sa činjenicama koje su dovele do utvrđenja da je došlo do povrede člana 6 stav 1.

Član 41

Podnosiocu predstavke je dosuđeno 4.000 eura na ime nematerijalne štete i 8.173,22 eura na ime troškova i izdataka.

Gorou protiv Grčke (br. 2)

(Predstavka br. 12686/03) - 20. mart 2009.

1. Osnovne činjenice

Podnosilac predstavke je bila državni službenik pri Ministarstvu nacionalnog obrazovanja. Dana 2. juna 1998. podnijela je krivičnu prijavu zbog krivokletstva i klevete protiv S.M., koji je njen neposredni nadređeni, sa zahtjevom da pristupi postupku kao građanska stranka, bez podnošenja zahtjeva za naknadu štete. Ona je navela da je, u vezi sa upravnom istragom koja je pokrenuta protiv nje, S.M. tvrdio da se nije pridržavala radnog vremena i da se nije slagala sa kolegama. Pred atenskim krivičnim sudom potraživala je naknadu od 1.000 drahmi (otprilike 3 eura).

Dana 26. septembra 2001. godine atenski krivični sud je oslobodio S.M., našavši da su navodi podnositeljice predstavke neosnovani. Posebno je, nakon ocjene svih dokaza, sud utvrdio da su uvrjedljivi komentari bili istiniti te da nije bila namjera optuženog da širi klevetu ili vrijeđa podnositeljicu predstavke.

Dana 24. septembra 2002. podnositeljica predstavke je podnijela zahtjev da javni tužilac uloži žalbu zbog pogrešne primjene prava. Posebno je istakla da presuda nije sadržavala dovoljne razloge.

Dana 27. septembra 2002. javni tužilac je vratio pismo podnositeljici predstavke sa sljedećim, na njenom zahtjevu rukom napisanim komentarom: „Ne postoje bilo kakvi osnovani razlozi za žalbu Kasacionom sudu.”

2. Odluka Suda

Dana 14. juna 2007. Vijeće Suda je jednoglasno utvrdilo da je došlo do kršenja člana 6 stav 1 Konvencije zbog nerazumne dužine trajanja postupka, ali ne i zbog pravičnosti postupka. Sud je uputio predmet Velikom vijeću na zahtjev podnositeljice predstavke.

Podnositeljica predstavke se, pozivanjem na član 6 stav 1 Konvencije, žalila da odluka u kojoj je javni tužilac odbacio njen zahtjev za ulaganje žalbe nije sadržavala razloge te da je postupak pretjerano dugo trajao.

Sud se prvo osvrnuo na Vladine prigovore u pogledu prihvatljivosti. Kako bi se primijenio član 6 stav 1 mora postojati spor u vezi sa „građanskim” pravima i „obavezama”. Vlada je prigovorila da je podnositeljica predstavke, *inter alia*, potražujući uglavnom simbolični iznos od 1.000 drahmi (3 eura), pokazala da je njen cilj da pristupi postupku kao građanska stranka primarno u tome da ostvari osudu optuženog, a ne da utvrdi bilo kakvo građansko pravo pred krivičnim sudom. Sud je istakao da Konvencija ne priznaje bilo kakvo pravo, kao takvo, sa ciljem da se krivično goni treća osoba ili osudi zbog krivičnog djela. Kako bi bila u okviru opsega Konvencije ova prava moraju biti neodvojiva od prava žrtve da pokrene građanski postupak u domaćem pravu, čak i ako to čini jedino da bi osigurala simboličnu reparaciju ili zaštitila građansko pravo kao što je pravo na „dobar ugled”. Član 6 stav 1 stoga je bio primjenjiv u predmetnom slučaju, a iznad svega zbog toga što je osporeni postupak uključivao pravo na „dobar ugled”, ali i zato što je postupak imao, iako simboličan, ekonomski aspekt.

Sud je također odbacio Vladin argument da član 6 stav 1 nije primjenjiv zato što se zahtjev podnositeljice predstavke javnom tužiocu ne može ocijeniti kao da se radi o „pravnom lijeku”. Za član 6 stav 1 nije relevantno da postoji formalno priznati „lijek”, nego da postoji „spor” o „građanskom pravu”. Sud je naveo, s tim u vezi, da termin „spor” ne treba da se tumači na tehnički način. Posebnost u ovom slučaju je to da mogućnost izjavljivanja žalbe iz razloga pogrešne primjene prava posredstvom javnog tužioca ne proizilazi iz zakona nego iz ustanovljene sudske prakse. S obzirom na dvosmislenost u pogledu pravne prirode zahtjeva podnositeljice predstavke, Sud je smatrao da je prikladnije da zahtjev posmatra u kontekstu spornog postupka kao cjeline, kako bi ustanovio da li je bio sastavni dio procedure u vezi sa zahtjevom za pristupanje kao građanska stranka i direktno vezan za prvobitni „spor”. Sud je posmatrao zahtjev kao logičan dio pobijanja presude u pobijanju presude kojom je zahtjev podnositeljice predstavke za naknadu štete odbijen. Posljedično, Sud je također odbacio ovaj prethodni prigovor.

Vraćajući se na meritum slučaja, Sud je započeo sa isticanjem svojih opštih principa u vezi sa obavezom sudova da adekvatno pruže razloge na kojima se njihove presude zasnivaju. U datom slučaju, Sud je naveo da je činjenica da je mogućnost da se traži naknada od javnog tužioca bila utvrđena sudska praksa, trebala biti uzeta u obzir prilikom ocjene obrazloženja koje je dao javni tužilac u svom odgovoru. U vezi s tim, Sud je ocijenio da je javni tužilac navikao da, ukratko, odgovori na zahtjeve građanskih stranaka kojima se tražilo ulaganje žalbe iz razloga pogrešne primjene prava. U praksi, građanska stranka bi skrenula pažnju javnom tužiocu na određene posebne okolnosti slučaja, dok je javni tužilac i dalje slobodan da donese svoju

odluku nakon ocjene dostavljenih argumenata. Štaviše, „pozitivna” odluka javnog tužioca se ne bi pripisala građanskoj stranci, nego se smatra žalbom javnog tužioca iz razloga primjene prava, a „negativna” odluka bi značila da on odbija da uloži žalbu. Uz to, iz relevantnog domaćeg zakona ne proizilazi nikakva posebna obaveza da se da obrazloženje. Konačno, Sud se pozvao na svoju sudsku praksu o tome da apelacioni sud nije dužan dati detaljnije obrazloženje prilikom jednostavne primjene određene zakonske odredbe prilikom odbacivanja žalbe iz razloga pogrešne primjene prava nakon što ocijeni da nema izgleda za uspjeh. Sud je smatrao da se isti princip može primijeniti u slučaju javnog tužioca od kojeg građanska stranka zahtijeva da u svoje vlastito ime uloži žalbu iz razloga pogrešne primjene prava.

Kao zaključak, rukom napisana napomena prosto je pružila informaciju o diskrecionoj odluci koju donosi javni tužilac. Iz ove perspektive, i imajući u vidu postojeću sudsku praksu, javni tužilac nije bio dužan da *opravdava* svoj odgovor nego samo da *pruži* odgovor građanskoj stranci. Zahtijevati detaljnije obrazloženje stavilo bi dodatni teret koji mu nije nametnula priroda zahtjeva da uloži žalbu. Javni tužilac je stoga dao dovoljne razloge za svoju odluku kojom odbija zahtjev.

Na temelju navedenog, nije došlo do povrede člana 6 stav 1 na ime dostatnosti obrazloženja.

U vezi sa dužinom trajanja postupka, Sud se složio sa Vijećem da je dužina postupka bila prekomjerna i da je došlo do povrede člana 6 stav 1.

Član 41

Sud je dosudio podnositeljici predstavke 4.000 eura na ime nematerijalne štete i 32.300 eura na ime troškova i izdataka.

Vidaković protiv Crne Gore

(predstavka br. 27524/06) - 24. maj 2016.

1. Osnovne činjenice

Podnosilac predstavke je crnogorski državljanin.

Dana 8. septembra 1987. godine, podnosilac predstavke je učestvovao u saobraćajnoj nezgodi u kojoj je dvoje ljudi poginulo, nakon čega je optužen za teško djelo protiv bezbjednosti javnog saobraćaja. Tokom 20-godišnjeg postupka koji je uslijedio, podnosilac predstavke se pozivao na svoje zdravstveno stanje i na navodno putovanje u Italiju kao razloge za nepristupanje na neke pretese. Otkazao je punomoć svom punomoćniku, tražio izuzeće sudija i prijavio lažnu adresu svog prebivališta.

Dana 11. novembra 2002. godine Osnovni sud u Kotoru je podnosioca predstavke proglasio krivim u njegovom odsustvu i osudio ga na dvije godine zatvora. Međutim, postupci su vraćeni na ponovno postupanje, po zahtjevu podnosioca predstavke. Dana 30. marta 2007. godine prvostepeni sud je odredio pritvor podnosiocu predstavke u cilju osiguranja njegovog prisustva na saslušanju, s napomenom da postupak traje 20 godina i da zastara nastupa 8. septembra 2007. godine. Podnosilac predstavke se i dalje nije pojavljivao, *inter alia*, zbog boravka u bolnici u trajanju od tri mjeseca.

Tokom ovog perioda, podnosilac predstavke je također podnio krivičnu prijavu protiv sudije koji je postupao u njegovom predmetu zbog zloupotrebe položaja. Ovu prijavu je odbacilo Državno tužilaštvo, oslanjajući se na zaključak suda iz 1985. u kojem se navodi da kada se jednom optuženi proglasi krivim u njegovom odsustvu, krivično gonjenje se ne može smatrati kao zastarjelo ukoliko se kasnije slučaj ponovo pokrene. Zaključak je očigledno objašnjen mišljenjem da bi, ukoliko bi krivično gonjenje moglo da zastari, to išlo u korist onim optuženima koji na lukav način uspijevaju da izbjegavaju suđenje. Vrhovni sud je, po reviziji, također ukazao na Zaključak iz 1985. godine i istakao da suđenje nije zastarjelo.

Dana 14. marta 2008. godine prvostepeni sud je proglasio podnosioca predstavke krivim i osudio ga na kaznu zatvora od dvije godine, bez razmatranja da li je gonjenje zastarjelo. Podnosilac predstavke se žalio navodeći da je krivično gonjenje zastarjelo.

Viši sud je odbacio žalbu podnosioca predstavke i *ex officio* podržao presudu koju je donio prvostepeni sud dana 11. novembra 2002. godine. Sud je također našao da se primjena zakonskih odredbi koje se odnose na zastaru „ne dovodi u pitanje

jer ponovo pokrenuti krivični postupci nisu krivično gonjenje (koje je okončano presudom), ali su sprovedeni na zahtjev podnosioca predstavke i u njegovu korist”.

Po žalbi podnosioca predstavke, Vrhovni sud je dana 4. juna 2009. godine potvrdio presudu Višeg suda, zaključujući da je „sud odlučio kako je gore navedeno, da su presude nižih sudova zasnovane na zakonu, da zakon nije prekršen u postupcima protiv [podnosioca predstavke] niti je bilo značajnih procesnih povreda krivičnog postupka.” Sud se nije direktno osvrnuo na pitanje da li je krivično gonjenje zastarjelo ili nije.

2. Odluka Suda

Podnosilac predstavke se žalio zbog dužine trajanja krivičnog postupka koji se vodio protiv njega, te zbog nezakonitosti osude, s obzirom na propuste suda da obrazlože presudu iz 2002. godine. Sud je smatrao da ove pritužbe treba ispitati prema članu 6 i 7.

Član 6

Što se tiče razumnosti dužine postupka, Sud je naveo da je period koji se uzima u obzir započeo dana 3. marta 2004. godine, kada je Konvencija stupila na snagu u odnosu na Crnu Goru, a okončao se 4. juna 2009. godine. Sporni postupak je stoga u okviru nadležnosti Suda *ratione temporis* za period od pet godina i tri mjeseca. Kako postupci nisu bili u toku ni pred jednim sudom u periodu između 23. septembra 2004. i 22. marta 2005. mora se oduzeti ovih šest mjeseci, tako da ostaje period od četiri godine i devet mjeseci. Sud je istakao da se prekomjerna dužina u najvećoj mjeri može pripisati podnosiocu predstavke. Imajući u vidu ove faktore, Sud je utvrdio da je pritužba podnosioca predstavke u ovom pogledu očigledno neosnovana i proglasio je nedopustivom.

Što se tiče obrazloženja domaćih sudova, Sud je ponovio svoje principe da presuda sudova treba sadržavati adekvatne razloge na kojima se temelji i da obim ove obaveze može varirati u skladu sa prirodom odluke i okolnostima slučaja. Ukoliko bi žalba, ukoliko prihvaćena, bila odlučujuća za ishod slučaja, mogao bi se zahtijevati konkretan i izričit odgovor suda u presudi.

Sud je u datom slučaju naveo da je argument podnosioca predstavke da je nastupila zastara krivičnog gonjenja bilo u skladu sa relevantnim zakonskim propisima na snazi u to vrijeme i očigledno je da je prvobitno bilo prihvaćeno od strane prvostepenog suda kako je to nagoviješteno u nalogu za pritvor protiv podnosioca predstavke. Sud je stoga prihvatio da bi prijedlog podnosioca predstavke,

da je bio prihvaćen, bio odlučujući za ishod postupka i kao takav je zahtijevao poseban i izričit odgovor suda.

Međutim, Sud je uočio da je Viši sud dao eksplicitno mišljenje da zakonski propisi o zastari nisu primjenjivi u slučaju podnosioca predstavke. Iako Vrhovni sud nije razmatrao ovo pitanje direktno, podržao je odluku Višeg suda i zaključio da su presude nižih sudova zasnovane na zakonu i da nije bilo povreda zakona, čime je implicitno podržao obrazloženje Višeg suda. Štaviše, Državno tužilaštvo je u odluci kojom odbija krivičnu prijavu podnosioca predstavke protiv postupajućeg sudije u njegovom slučaju, uključilo smisao Zaključka, naime, ako bi krivično gonjenje u situacijama kao što je slučaj podnosioca predstavke moglo zastarjeti, to bi išlo u korist optuženima koji uspijevaju da izbjegavaju suđenje. Vrhovni sud je također ispitaio ovo pitanje i obavijestio podnosioca predstavke da krivično gonjenje protiv njega nije zastarjelo, oslanjajući se na Zaključak.

U pogledu gore navedenog, Sud je utvrdio da su domaći sudovi konzistentno i u više navrata dostavljali konkretan i izričit odgovor na navode podnosioca predstavke. Stoga je smatrao da je pritužba podnosioca predstavke očigledno neosnovana i proglasio je neprihvatljivom.

Mugoša protiv Crne Gore

(predstavka br. 76522/12) - 21. juni 2016.

1. Osnovne činjenice

Dana 19. februara 2011. podnosilac predstavke je pritvoren zbog sumnje da je počinio krivično djelo ubistva. Formalno je optužen dana 16. maja 2011. godine.

Relevantni propis je predviđao da kada optužnica stupi na snagu, vijeće sudija, po prijedlogu stranaka odnosno po službenoj dužnosti, je „dužno” da ispita svaka dva mjeseca postojanje razloga za pritvor i donese rješenje o produženju pritvora ili njegovom ukidanju. Maksimalni ukupni period nakon podizanja optužnice ne može biti duži od tri godine.

Viši sud je produžio pritvor dana 17. maja i 18. jula.

Dana 23. septembra podnosilac predstavke se obratio sa zahtjevom da se pusti na slobodu, zbog nepostojanja rješenja o produženju pritvora nakon 18. septembra.

Istog dana podnosiocu predstavke je dostavljeno rješenje od 22. septembra 2011. godine, poslato faksom, kojim se produžava njegov pritvor. Dostavljeni primjerak nije imao ni potpis ni pečat.

Dana 26. septembra 2011. godine podnosilac predstavke se žalio na način na koji mu je dostavljeno rješenje i naveo da je njegovo trajanje pritvora isteklo 17. septembra 2011. godine, što je dva mjeseca od posljednjeg produženja pritvora. Isti dan podnosiocu predstavke je uručeno rješenje sa pečatom i potpisom od 22. septembra 2011. godine.

Apelacioni sud u Podgorici je odbacio žalbu, obrazlažući da je rješenje koje je poslato faksom identično originalnom koje je bilo pečatirano i potpisano. Dalje smatra da je podnosiocu predstavke uručeno rješenje bez pečata i potpisa zbog očigledne greške, što rješenje ne čini nezakonitim niti predstavlja povredu ljudskih prava. Štaviše, smatra da pritvor podnosioca predstavke nije okončan 17. septembra 2011. godine, s obzirom da prethodno rješenje o pritvoru nije specificiralo dužinu trajanja pritvora i da zakonski limit od dva mjeseca nije obavezujući.

Podnosilac predstavke je podnio ustavnu žalbu Ustavnom sudu, obrazlažući prethodno spomenute navode, i pozivajući se na član 5 i 6 Konvencije.

Ustavni sud je odbacio ustavnu žalbu. Smatrao je da relevantno zakonodavstvo ograničava vrijeme trajanja pritvora do tri godine nakon podizanja optužnice, i da nema drugih ograničenja po tom osnovu, s obzirom da zakonski rok nije obavezujući. Sud se nije bavio žalbom u dijelu o nedostatku pečata i potpisa na odluci od 22. septembra 2011. godine.

2. Odluka Suda

Podnosilac predstavke se žalio da je njegovo zadržavanje u pritvoru bilo nezakonito (član 5), da je odluka Ustavnog suda nedovoljno obrazložena (član 6) i da je došlo do povrede pretpostavke nevinosti (član 6(2)).

Član 6

Podnosilac predstavke se žalio na nedovoljno obrazloženje odluke Ustavnog suda u odnosu na žalbene navode da mu je odluka dostavljena bez pečata i potpisa.

Sud je ponovio svoje opšte principe u pogledu obaveze da se iznesu razlozi u skladu sa članom 6. Istakao je da je tri dana nakon primanja rješenja faksom podnosilac predstavke dobio istovjetno rješenje, ali ovog puta pečatirano i potpisano. S obzirom na to, Sud smatra da je prvobitni nedostatak pečata i potpisa bila samo administrativna greška koja je jasno i brzo ispravljena. Osim toga, Apelacioni sud je ispitao ove navode i smatrao da ovaj propust nije doveo do nezakonitosti pritvora. Kako je ovaj nedostatak bio više formalne nego suštinske prirode i kako ga

je Apelacioni sud ispitaо, koji nije smatraо da je produženje pritvora zbog toga bilo nezakonito, Sud smatra da ovaj navod nije bio suštinske prirode i da kao takav nije zahtijevao konkretan i brz odgovor Ustavnog suda.

Stoga nije došlo do povrede člana 6(1).

Sud je dalje ispitaо navode podnosiоca predstavke da je povrijeđen princip pretpostavke nevinosti iz razloga što je Viši sud, u svojoj odluci od 22. septembra 2011. godine, prilikom produžavanja pritvora, takođер odlуčio о postojanju njegove krivice. Pojasnio je da će doći do povrede pretpostavke nevinosti ukoliko судска odluka ili izjava javnog funkcionera koja se tiče osobe optužene za krivično djelo, odražava mišljenje da je kriv prije nego što njegova krivica bude dokazana na osnovu zakona.

Vraćajući se na predmetni slučaj, Sud je naveo da je 22. septembra 2011. godine Viši sud, prilikom produžavanja pritvora, izričito naveo da je podnosilac predstavke „na neprimjeren način i radi materijalne dobiti, lišio života X [...] tako što ga je upucaо [...]” Stoga, proglasio je podnosiоca predstavke krivim prije nego je krivica utvrđena na osnovu zakona. Osim toga, kasnije sudovi nisu ispravili ovu grešku po žalbi.

Prema tome, došlo je do povrede člana 6 stav 2 Konvencije.

Član 41

Podnosiocu predstavke je dosuđeno 5.850 eura na ime nematerijalne štete i 1.300 eura na ime troškova i izdataka.

GRAĐANSKI PREDMETI

H. protiv Belgije

(predstavka br. 8950/80) - 30. novembar 1987.

1. Osnovne činjenice

Podnosilac predstavke je bio advokat od 1957. godine.

U maju 1963. Vijeće advokata („Vijeće”) otvorilo je disciplinski postupak protiv njega zbog namjernog davanja lažnih informacija svojim klijentima. Dana 10. juna 1963. Vijeće je donijelo odluku o brisanju njegovog imena sa popisa advokata, zbog toga što je pogrešno ubijedio klijenta da mu prijeti hapšenje ukoliko odmah ne plati iznos od 20.000 belgijskih franaka (otprilike 500 eura). I Apelacioni i Kasacioni sud odbacili su žalbe protiv ove odluke. Dva kasnija krivična gonjenja, jedno zbog prevare i nezakonitog istupanja u svojstvu advokata, a drugo zbog krivotvorenja isprave i lažne konverzije, su okončani oslobađanjem.

Dana 3. decembra 1979. godine podnosilac predstavke je podnio zahtjev Vijeću da se njegovo ime ponovo stavi na popis advokata.

Član 471 Zakon o sudovima propisuje da:

„Nijedan advokat koji je dobio zabranu obavljanja posla ne može biti na popisu imena advokata... dok ne prođe deset godina od dana kada je odluka da se njegovo ime briše sa popisa postala pravosnažna i osim ukoliko druge posebne okolnosti to nalažu [...].”

Na pretresu, podnosilac predstavke je naveo da se „vanredne okolnosti” koje opravdavaju ponovno stavljanje njegovom imena na spisak imena odnose na velike profesionalne i porodične poteškoće koje je doživio tokom prethodnih 15 godina, posebno iz razloga što se morao ograničiti da obavlja djelatnost pravnog i poreskog savjetnika. Dalje, njegovo oduzimanje dozvole nije praćeno bilo kakvim krivičnim postupcima, a kasnija krivična gonjenja su okončana oslobađajućim presudama.

Vijeće je odbacilo njegovu prijavu, smatrajući da objašnjenja podnosioca prijave ne otkrivaju postojanje bilo kakvih posebnih okolnosti koje bi opravdavale ponovni upis u imenik advokata.

Dana 9. februara 1981. godine podnosilac predstavke je ponovno podnio prijavu. Dopunio je prijavu kritikama protiv odluke iz 1963. godine, uz koju je priložio mišljenje penzionisanog glavnog državnog tužioca B. B. je tvrdio da je po zakonu

Vijeće trebalo da o predmetu obavijesti glavnog tužioca u to vrijeme i da obustavi disciplinski postupak sve dok konačna odluka u krivičnom postupku ne postane poznata. Na pretresu je podnosilac predstavke ponovio svoje argumente i također istakao da je odluka da se njegovo ime briše sa spiska imena advokata utemeljena na nedokazanim činjenicama jednog od njegovih klijenata, i da je od 1963. do 1980. godine na zadovoljavajući način obavljao posao pravnog i poreskog savjetnika. Također je spomenuo poteškoće u porodici.

Vijeće je odbacilo njegovu prijavu zbog nedostatka vanrednih okolnosti; posebno zbog toga što posljedice brisanja nisu proizvele takve okolnosti. U odgovoru na njegove navode, jednostavno je navedeno da je Državno tužilaštvo bilo svjesno činjenica prije nego što je odluka donesena i da je naredilo provođenje istrage.

2. Odluka Suda

Podnosilac predstavke se žalio da Vijeće nije ispitalo njegov slučaj u skladu sa članom 6 stav 1.

Sud je ispitao primjenjivost člana 6 stav 1, koji zahtijeva da postoji (i) „spor” o „pravu” koje je po svojoj prirodi (ii) „građansko”. Što se tiče spora, Sud je morao ispitati da li „pravo” na koje se poziva podnosilac predstavke postoji u Belgiji, uzimajući u obzir prirodu brisanja sa liste advokata i uslova koji se tiču ponovnog upisa. Uzeo je u obzir Vladin argument da je brisanje sa liste trajna sankcija i da je dozvola ponovnog upisa samo stvar diskrecione prirode. Sud je naveo da se navod o „posebnim okolnostima” iz člana 471 može tumačiti i primjenjivati na različite načine, ne stavlajući akcent na bilo koje ranije odluke Vijeća, od kojih je samo nekoliko postojalo i nisu bile dostupne javnosti. Sud je stoga smatrao da podnosilac predstavke može osnovano smatrati da u belgijskom pravu on ima pravo da ponovo obavlja advokatsku profesiju, s obzirom da je ispunio uslove propisane članom 471, čak i ako postoji određena diskrecija u odlučivanju o ispunjenosti uslova. Stoga je postojao „spor” o pravu, a prvi uslov za primjenu člana 6 time je ispunjen.

Što se tiče zahtjeva da pravo o kojem se raspravlja treba da bude „građanske” prirode, Sud je naglasio da se ovo treba utvrditi uzimajući u obzir posebne karakteristike profesije advokata u Belgiji. Sud je naveo da takva analiza na dopušten način otkriva oblike javnog prava, na primjer činjenicu da je belgijska država postavila temelje organizacije i uslova za ovu profesiju. Bez obzira na to, Sud je naveo da intervencija države posredstvom osnovnog ili delegiranog zakonodavstva ne može spriječiti da izvedeno pravo po svojoj prirodi bude građansko. Ni činjenica da su advokati uključeni u poslove državne službe (pravosudna uprava) ne sprječava da se ova profesija označi kao građanska. Štaviše, kada je jednom primljen kao advokat,

član Komore, osim ukoliko nije po službenoj dužnosti pozvan pred sud, slobodan je u izboru svojih klijenata, sa kojima uspostavlja privatno-pravni odnos. Njegova kancelarija također predstavlja njegova imovinska prava, koja su u granicama građanskog prava. Uz to, mnoge od obaveza advokata su izvan suda, tako da se može reći da njihov posao samo doprinosi funkcionisanju sudova u državi. Stoga je Sud našao da profesija advokata u Belgiji zaista daje pravu karakter građanskog, u okviru člana 6 stav 1, te je zaključio da se ova odredba primjenjuje u ovom slučaju.

Sud je dalje ispitao da li je podnosilac predstavke uživao „pravo na pravično suđenje”, posebno da li je Vijeće „nezavisan” i „nepristrasan” „sud”, i da li je podnosiocu predstavke omogućeno „pravično” i „javno” suđenje.

Sud se osvrnuo na svoju utvrđenu sudsku praksu o „sudu” kao tijelu koje vrši sudsku funkciju, tj. na temelju vladavine zakona i na osnovu postupka koji se vodi na propisan način. Sud je utvrdio da je to što je Vijeće obavljalo različite funkcije (upravne, regulatorne, žalbene, savjetodavne, disciplinske) nije prepreka da bude „sud” u pogledu nekih od njih. Odlučujući o ponovnom upisu u imenik, Vijeće je zaista obavljalo sudijske funkcije uz svoje disciplinske odgovornosti i stoga potpada pod značenje „suda”. Također drži da su njegovi članovi „nezavisni” i „nepristrasni”.

Što se tiče pravičnosti postupka, Sud je naveo dva nedostatka u relevantnom postupku. Prvo, kako ni primjenjiva odredba ni odluke Vijeća nisu sadržavale nikakve naznake o tome šta bi mogle biti „posebne okolnosti”, bilo je jako teško za podnosioca predstavke da predloži odgovarajuće dokaze na tu okolnost i efektivno učestvuje u postupku. Rizik proizvoljnosti je pojačan zbog nedostatka prava da osporava odluku. Nedostatak preciznosti je utoliko pojačao potrebu za dovoljnim obrazloženjem spornih odluka. U odluci se jedino navodi da nisu postojale takve okolnosti, bez pojašnjavanja zašto se okolnosti na koje se podnosilac predstavke oslanja ne mogu tumačiti kao posebne.

Drugo, Sud je uočio da bi činjenica što se podnosiocu predstavke nije sudilo javno moglo potencijalno oduzeti jednu od garancija iz člana 6. U ovom slučaju okolnosti nisu bile takve da mogu opravdati raspravu bez javnosti, a podnosilac predstavke se nije odrekao prava na javnu raspravu.

Na temelju navedenog, Sud je našao da je došlo do povrede člana 6 stav 1 Konvencije.

Član 50³⁰

Podnosiocu predstavke je dosuđeno 250.000 BF (otprilike 6.320 eura) na ime nematerijalne štete i 100.000 BF (otprilike 2.560 eura) na ime troškova i izdataka.

³⁰ Sada član 41.

Ruiz Torija protiv Španije

(predstavka br. 18390/91) - 9. decembra 1994.

1. Osnovne činjenice

Podnosilac predstavke je španski državljanin koji živi u Madridu.

Podnosilac predstavke je po ugovoru o zakupu držao bar u Madridu od 1960. godine, kada je 1988. godine zakupodavac pokrenuo postupak pred prvostepenim sudom radi raskida ugovora o zakupu i predaje prostora. Prema navodima zakupodavca to što su instalacije u prostorijama igara na sreću pripadale trećoj osobi, bez saglasnosti vlasnika, predstavlja neovlašteni djelomični prenos i davanje u podzakup, te stoga predstavlja jedan od zakonskih osnova za raskidanje ugovora.

Jedan od prigovora podnosioca predstavke u postupku je bio taj da je tužba podignuta izvan 15-godišnjeg roka zastare, imajući u vidu da je niz aparata na tom mjestu postavljen već više od 20 godina.

Prvostepeni sud je odbacio tužbu zakupodavca iz razloga što se postavljanje instalacija za aparate za igru ne mogu smatrati prenosom ili davanjem u podzakup. Stoga nije cijenio prigovor da je tužba zastarjela.

Žalbeni sud je preinačio presudu nižeg suda i prihvatio tužbu za deložaciju podnosioca predstavke s obrazloženjem da situacija potpada pod zakonsku definiciju neovlaštenog prenosa ili davanja u podzakup. Nije raspravljao o pitanju da li je došlo do nastupanja zastare.

Ustavni sud je proglasio žalbu nedopustivom. Našao je da se iz pobijane presude osnovano može zaključiti da ispitivanje osnovanosti tužbe za raskid ugovora o zakupu podrazumijeva prešutno odbijanje prigovora da je tužba zastarjela.

2. Odluka Suda

Podnosilac predstavke se žalio da mu nije omogućeno pravično suđenje iz člana 6 stav 1 Konvencije zbog toga što žalbeni sud svojom presudom nije odlučio o jednom od njegovih žalbenih navoda.

Sud je ponovio opšte pravilo da član 6 stav 1 obavezuje sudove da obrazlože svoje presude, ali da ova obaveza ne može biti shvaćena kao obaveza da se u presudi daju detaljni odgovori na sve iznesene navode. Priroda odluke i okolnosti slučaja se moraju uzeti u obzir, *inter alia*, raznolikost navoda koje stranka može iznijeti

pred sud i razlike koje postoje u državama članicama u pogledu zakonskih odredbi, običajna pravila, pravna mišljenja te objava i izrada presude.

Primjenjujući prethodno na predmetni slučaj, Sud je naveo da je prigovor u pogledu zastare tužbe dat u pismenom obliku pred prvostepenim sudom, da je formulisan na dovoljno jasan i precizan način uz dokaz kojim se taj navod potkrjepljuje. Dalje je istakao da je žalbeni sud, u skladu sa važećim procesnim zakonom, dužan da preispita sve navode koji su izneseni pred prvom instancom, bez obzira da li su izričito navedeni u žalbi. Sud je podsjetio da nije zadatak da se ispita da li je tužba osnovana te da je na domaćim sudovima da utvrde pitanja ove prirode. Međutim, za Sud je bilo dovoljno da primijeti da je žalba u svakom slučaju bila relevantna – da su domaći sudovi smatrali da je žalba osnovana, nužno bi morao da odbaci tužbu tužioca. Stoga je ovo pitanje bilo odlučujuće.

Sud je odbacio Vladin argument da je žalba koja se odnosi na rok u toj mjeri bila neosnovana da je bilo bespotrebno da se sud osvrće na to pitanje. Činjenica da je prvostepeni sud dozvolio izvođenje dokaza na tu okolnost upućuje na suprotan zaključak.

Sljedeće pitanje koje je Sud ispitao jeste da li se u ovom slučaju šutnja žalbenog suda može tretirati kao prešutno odbijanje. Sud je naveo da žalbeni sud prema domaćem zakonu nije u obavezi da ispituje pitanje roka prije nego što ispita navode o pravnom osnovu. Povrh toga, pitanje roka potpada pod potpuno drugačiju kategoriju od one koja sadrži razloge za otkaz ugovora o zakupu. Stoga je postojala obaveza na davanje izričitog i konkretnog odgovora. Sud je našao da je u odsustvu takvog odgovora bilo nemoguće sa sigurnošću utvrditi da li je žalbeni sud prosto usljed nepažnje zapostavio da cijeni žalbu ili je imao namjeru da je odbaci i, ukoliko jeste, koji su bili njegovi razlozi za takvu odluku.

Na temelju navedenog, Sud je našao da je došlo do povrede člana 6 stav 1.

Član 50³¹

Sud je smatrao da je podnosiocu predstavke presuda pružila dovoljnu satisfakciju u pogledu nematerijalne štete. Dosuđeno je 200.000 peseta (otprilike 1.625 eura) na ime troškova i izdataka.

31 Sada član 41.

Hiro Balani protiv Španije

(predstavka br. 18064/91) - 9. decembar 1994.

1. Osnovne činjenice

Godine 1985. japanska kompanija „Orient Watch Co. Ltd.,” specijalizovana za proizvodnju i prodaju satova, podnijela je prijavu pred sudom prvog stepena za uklanjanje španskog zaštitnog žiga „Orient H. W. Balani Málaga” iz registra industrijskog vlasništva. Predmetni žig se odnosio na „sve tipove satova” i bio je registrovan na ime podnosioca predstavke, prvobitno registrovan 1970. godine. Kompanija je tvrdila da je, prema Pariskoj konvenciji, registracija brenda u Japanu 1951. godine prenijela i pravo na korištenje imena u svim zemljama koje su članice Konvencije – uključujući Španiju – i stoga zaštićen od naknadne registracije bilo kojeg identičnog ili sličnog brenda. Podnositeljica predstavke je podnijela nekoliko dokaza kojima osporava prijavu: ona je navela (1) da je njen žig „registrovan”; (2) da je bilo kakva tužba zastarjela; (3) da brend na koji se kompanija oslanja nije jedinstven; (4) da je žig „Creacions Orient”, koji je registrovan 1934. godine i prenesen na ime podnosioca predstavke 1984. godine, imao prioritet.

Prvostepeni sud je prihvatio navod podnosioca predstavke da je njen žig „registrovan” i odbacio je prijavu kompanije. Nije odlučivao o osnovanosti drugih navoda.

Po žalbi, Vrhovni sud je smatrao da osporeni žig nije „ustanovljen” zato što je registracija ništavna. Izričito je odbio žalbe na temelju navodnog nepostojanja autentičnog karaktera naziva brenda i opšteg roka zastare i dozvolio je prijavu. Međutim, nije se osvrnuo na navode podnositeljice predstavke da je žig „Creacions Orient”, registrovan u Španiji 1934. trebalo da ima prioritet u odnosu na brend „Orient”, registrovan u Japanu 1951. godine.

Žalba podnositeljice predstavke Ustavnom sudu proglašena je nedopustivom iz razloga što nije pokrenula bilo kakva ustavna pitanja.

2. Odluka Suda

Pozivajući se na član 6 stav 1, podnositeljica predstavke se žalila da joj nije omogućeno pravično suđenje u toj mjeri što Vrhovni sud u svojoj presudi nije ispitao sve navode koje je iznijela u prvostepenom postupku.

Sud je ponovio svoje opšte principe u pogledu obaveze sudova i tribunala da na odgovarajući način iznesu razloge na kojima temelje svoje presude. Pored ostalog,

mora se uzeti u obzir i raznolikost navoda koje stranka može iznijeti pred sudom, važeće zakonske odredbe, kao i običajna pravila koja postoje u državama članicama.

U datom slučaju, Sud je naveo da je Vrhovni sud dužan da, u skladu sa važećim procesnim zakonom, ispita sve navode koji se iznesu tokom postupka, i to u najmanjoj mjeri koliko oni predstavljaju „predmet razmatranja”, pa čak i ako oni nisu izričito ponovljeni u žalbi iz razloga pogrešne primjene prava. Sud je naveo da je podnositeljica predstavke izjavila žalbu koja se temelji na prioritetu drugog žiga u njenom vlasništvu. Žalba je pismenim putem dostavljena prvostepenom sudu i bila je dovoljno jasna i precizna.

Sud je ponovio da nema zadatak da ispituje da li je žalba o kojoj je riječ pravno osnovana – to je na domaćim sudovima da utvrđuju. Ipak je Sud smatrao da je žalba u svakom slučaju relevantna. Stoga, da su domaći sudovi smatrali da je žalba osnovana, morali bi nužno da odbace žalbu podnositeljice predstavke. Sud je stoga morao utvrditi da li se u ovom slučaju šutnja Vrhovnog suda može opravdano tumačiti kao prešutno odbijanje.

Sud je naveo da je pitanje da li je kompanija mogla dokazati svoje pravo na brend „Orient Watch Co. Ltd.” *vis-à-vis* nosioca prethodnog prava na žig „Creacions Orient”, kao pitanje prava i logike, drugačije od pitanja da li je kasniji žig – „Orient H. W. Balani Málaga” – bio kompatibilan sa tim brendom. Stoga je bilo potrebno dati konkretan i izričit odgovor. U nedostatku takvog odgovora bilo je nemoguće utvrditi da li je Vrhovni sud jednostavno zanemario da ocijeni žalbu koja se temelji na prethodnom žigu „Creacions Orient” ili je imao namjeru da je odbaci, i ako je to bila njegova namjera, koji su bili razlozi za takvu odluku.

Na temelju navedenog, Sud je našao povredu člana 6 stav 1 Konvencije.

Član 50³²

Sud je smatrao da je predmetna presuda pružila dovoljnu satisfakciju u pogledu nematerijalne štete. Podnositeljici predstavke je dosuđeno 997.050 peseta (otprilike 6.333 eura) na ime troškova i izdataka.

32 Sad član 41.

Helle protiv Finske

(predstavka br. 20772/92) - 19. decembar 1997.

1. Osnovne činjenice

Podnosilac predstavke je penzionisani sveštenik Evangelijsko-luteranske crkve u Mentseli (Mäntsälä).

Iako je obavljao funkciju za župu od 1952. godine, tek je 21. septembra 1966. godine Vijeće župe donijelo odluku da službeno osnuje poziciju sveštenika i da potvrdi funkciju podnosioca predstavke na toj poziciji. Tokom osnivanja te pozicije nije bilo naznake da li će to biti sa punim ili nepunim radnim vremenom. Župno vijeće je kasnije odlučilo da podnosilac predstavke treba da bude ovlašten i da upravlja pogrebnom kućom.

Dana 16. novembra 1977. Župni odbor je službeno ocijenio da je pozicija podnosioca predstavke mjesto sa nepunim radnim vremenom, u svjetlu činjenice da mu je data dozvola i da upravlja mrtvačnicom. Župni odbor je također potvrdio da je radno vrijeme sveštenika 35 sati sedmično i da njegova plata iznosi 87% od plate koja se plaća svešteniku sa punim radnim vremenom.

Međutim, sveštenik je svoje obaveze obavljao uvijek sa razumijevanjem da je njegovo radno mjesto sa punim radnim vremenom. O tome i posljedicama odluke iz 1977. godine je saznao 1988. godine po saznanju da su prava koja su vezana za platu posljedično niža u odnosu na one sa punim radnim vremenom.

Prvi postupak:

Podnosilac predstavke se žalio protiv odluke iz 1977. godine Župnom vijeću potražujući zaostale plaće i izgublenu zaradu.

Dana 10. oktobra 1989. Župno vijeće je odlučilo da podnosiocu predstavke *ex gratia* isplati razliku u plati i punu platu počev od 1. januara 1987. godine. Također je povećao doprinose za penziju i isplatio mu paušalni iznos na ime naknade štete.

U međuvremenu, podnosilac predstavke se žalio Vijeću crkvene opštine, tvrdeći da odluka Župnog odbora iz 1977. predstavlja jednostranu izmjenu odluke Odbora u vezi sa prirodom njegovog radnog mjesta i da je nanijela finansijsku štetu.

U svojoj odluci, Vijeće crkvene opštine je istaklo da Župni odbor nije bio nadležan da mjesto sa punim radnim vremenom preobrati u radno mjesto sa nepunim radnim vremenom. Vijeće je stoga utvrdilo da odlukom iz 1977. godine nije izmijenjeno radno mjesto podnosioca predstavke sa punog na nepuno radno vrijeme. Vijeće je

dalje utvrdilo je da nije imalo nadležnost u pogledu ispitivanja zahtjeva radi isplate naknade štete i stoga odbacilo taj dio žalbe.

Dana 8. marta 1991. godine Vrhovni upravni sud je, bez održavanja usmene rasprave, podržao odluku Vijeća crkvene opštine u vezi sa dejstvom odluke iz 1977. godine, ne našavši razloga da tu odluku mijenja. Na drugoj strani je utvrdio da Vijeću crkvene opštine nije bilo nadležno da ispituje spor u vezi sa zahtjevom za naknadu štete i vratio je predmet na ponovno odlučivanje. Odluka Vijeća crkvene opštine od 1. juna 1990. godine je bila pripojena odluci Vrhovnog upravnog suda, ali se Vrhovni sud nije pozvao na dostavljeno mišljenje Vijeća crkvene opštine niti na komentare podnosioca predstavke u vezi s tim pitanjem.

Drugi postupak:

U svom novom podnesku upućenom Vijeću crkvene opštine podnosilac predstavke je ostao kod svojih ranijih navoda u pogledu odluke iz 1977. i navoda o visini naknade koju je odredilo Župno vijeće. Također je istakao da u slučaju da Vijeće crkvene opštine nije smatralo da njegovo radno mjesto treba da bude sa punim radnim vremenom počev od dana osnivanja, zatražio je da Vijeće crkvene opštine održi usmenu raspravu i sasluša svjedoke na te okolnosti. Također je dostavio nekoliko pismenih izjava svjedoka na okolnost da je radio 45 sati u sedmici obavljajući službu sveštenika.

U svojoj odluci od 29. avgusta 1991. godine Vijeće crkvene opštine je, uzimajući u obzir dokaze, podržao odluku Župnog vijeća od 10. oktobra 1991. godine te odbacio ostale zahtjeve u vezi sa naknadom štete zbog nedostatka dokaza.

Podnosilac predstavke se žalio Vrhovnom upravnom sudu.

Dana 31. marta 1992. godine Vrhovni upravni sud je, bez održavanja usmene rasprave, podržao odluku Vijeća crkvene opštine od 29. avgusta 1991. godine, ne našavši razloge da drugačije odluči. Odluka Vijeća crkvene opštine od 29. avgusta 1991. godine je priložena odluci Vrhovnog upravnog suda, pri čemu odluka Vrhovnog upravnog suda nije uzela u obzir dostavljeno mišljenje Vijeća crkvene opštine ili komentare podnosioca predstavke.

2. Odluka Suda

Podnosilac predstavke se žalio da mu je bilo uskraćeno pravo na pravičnu i usmenu raspravu pred nezavisnim i nepristrasnim sudom, kao i pravo na adekvatno obrazloženje odluka Vijeća crkvene opštine i Vrhovnog upravnog suda, što je dovelo do povrede člana 6 stav 1 Konvencije.

Sud je prvo istakao da je član 6 stav 1 primjenjiv, s obzirom da se spor odnosi na finansijske koristi koje su u vezi sa zaposlenjem, i stoga potpada pod kategoriju „građanskog” prava, bez obzira na to što se radi o upravnom postupku.

Što se tiče neodržavanja javne rasprave, Sud je naveo da je postojala mogućnost da se održi javna rasprava pred Vrhovnim upravnim sudom, i da je, za potrebe člana 6 stav 1, ovo nadomjestilo neodržavanje rasprave pred Vijećem crkvene opštine. Prema tome, nije došlo do povrede člana 6 stav 1 u vezi sa činjenicom da se javna rasprava nije održala.

U odnosu na navodni propust Vijeća crkvene opštine i Vrhovnog suda da jasno iznesu razloge koji su doveli do odbijanja zahtjeva podnosioca predstavke, Sud je istakao da opseg obaveze da se pruže razlozi zavisi od prirode odluke i da ovu obavezu treba ispitati u okviru okolnosti slučaja.

Prvi postupak:

Sud se pozvao na razloge koje je iznio Vrhovni upravni sud potvrđujući odluku Vijeća crkvene opštine da nije našao razloge zbog kojih bi izmijenio tu odluku. Stoga bi se moglo učiniti da je za odlučivanje Vrhovni upravni sud iskoristio razloge koje je dalo Vijeće crkvene opštine. Zbog toga je značajno da su odluke Vijeća crkvene opštine pripojene objema odlukama po žalbama koje je donio Vrhovni upravni sud. Na pitanje da li obrazloženje posredstvom tehnike unošenja razloga koje koristi Vrhovni upravni sud zadovoljava uslove iz člana 6 stav 1 u okolnostima ovog slučaja, mora se odgovoriti imajući u vidu razloge na kojima se temelji odluka Vijeća crkvene opštine za odbijanje provođenja dokaza podnosioca predstavke i odbacivanje njegovih prigovora.

Sud je uočio da je jasan zaključak u odluci Vijeća crkvene opštine od juna 1990. godine da Župno vijeće nije bilo nadležno da izmijeni radno mjesto sa punim u radno mjesto sa nepunim radnim vremenom i da je bilo koja odluka koju je donio Župni odbor u vezi sa pozicijom podnosioca predstavke služila samo kao potvrda njegovog radnog vremena. Sud je naveo da je Vijeće crkvene opštine sa dužnom pažnjom razmatralo dokumente u postupku ali nije utvrdio da predstavlja dokaz za navod podnosioca predstavke da je odlukom iz 1966. određeno da njegovo radno mjesto sveštenika bude sa punim radnim vremenom. Njegovo obrazloženje je otišlo dalje nego što je to bilo u odluci Župnog vijeća u odluci od 1989. godine jer Župno vijeće nije uzelo u obzir nedostatak nadležnosti Župnog odbora da mijenja prirodu radnog mjesta. Sud stoga nije našao propuste u načinu na koji je Vijeće crkvene opštine cijenilo dokaze, niti u razlozima na kojima je zasnovao odluku kojom odbija žalbu podnosioca predstavke.

Drugi postupak:

Što se tiče drugog postupka pred Vijećem crkvene opštine, Sud je naveo da je Vijeće crkvene opštine, sa potpunim uvidom u pismene dokaze koje je predložio podnosilac predstavke, zaključilo da ti dokazi ne ukazuju na osnovanost navoda da je podnosilac predstavke radio 45 sati sedmično, posebno uzimajući u obzir da je vodio pogrebnu kuću pored svojih obaveza kao sveštenik, što je faktor koji je mogao nositi određenu težinu u pogledu računanja radnih sati. Sud je ponovo našao da razlozi dati za ocjenu dokaza nisu protivni zahtjevima iz člana 6 stav 1.

Što se tiče Vrhovnog upravnog suda i tehnike unošenja razloga odluke, Sud je istakao da je ovdje jasno naznačeno da podnosilac predstavke nije predložio bilo kakve nove dokaze koji bi mogli imati određenu težinu u žalbi. Ne može se ni u ovim okolnostima cijeniti da Vrhovni upravni sud u suštini nije razmotrio navode koje je podnio podnosilac predstavke. Sud je smatrao da je bitno što je Vrhovni upravni sud vratio na ispitivanje pitanje u vezi sa naknadom štete Vijeću crkvene opštine, što je potvrda da je on zauzeo novi i pažljiv pristup u vezi sa svim iznesenim navodima i prigovorima. Ovo je značajno i zbog toga što član 6 zahtijeva da se domaći sud koji ne iznosi dovoljne razloge za svoju odluku u stvari osvrne na odlučujuća pitanja koja su u njegovoj nadležnosti, a ne da jednostavno samo potvrdi utvrđenja nižih sudova bez daljnjeg upuštanja u raspravljanje. Ovo je sve utoliko važnije tamo gdje stranka nije u mogućnosti da iznese svoj slučaj na usmenoj raspravi u domaćem postupku.

Sud je zaključio da su zadovoljeni uslovi u posebnim okolnostima ovog slučaja te stoga nije došlo do povrede člana 6 Konvencije.

García Ruiz protiv Španije

(predstavka br. 30544/96) - 21. januar 1999.

1. Osnovne činjenice

Podnosilac predstavke je pokrenuo postupak protiv navodnog naručioca posla radi isplate naknade za sporni pravni posao koji je poduzeo podnosilac predstavke za njega u vezi sa kupovinom jedne parcele zemljišta.

Dana 24. maja 1993. godine prvostepeni sud je donio presudu protiv podnosioca predstavke na temelju navoda optuženog, koji je osporavao činjenice koje je iznio podnosilac predstavke, posebno navod da je ikada dao nalog podnosiocu predstavke da poduzima poslove za njega. Također je smatrao da iskaz svjedoka, kojeg je predložio podnosilac predstavke, nije bio uvjerljiv. Na temelju toga prvostepeni sud je odlučio da podnosilac predstavke nije dokazao da je pružio usluge o kojima je riječ.

Dana 17. marta 1995. godine žalba podnosioca predstavke je odbačena, a pobijana presuda potvrđena. O činjenicama, žalbeni sud je istakao:

„[Ovaj Sud] prihvata i smatra da je u svojoj vlastitoj odluci primijenio činjenično stanje utvrđeno u osporenoj presudi.”

O pravu, žalbeni sud je istakao:

„Razlozi pobijane presude su ocijenjeni prihvatljivim, u mjeri u kojoj nisu u suprotnosti sa onima iznesenim niže u tekstu [...]

Predmet ne sadrži ni najmanji razlog koji upućuje na to je da je žalilac postupao kao savjetnik [...] ili makar, kao što zahtijeva član 1214 Građanskog zakonika, da je poduzeo korake procesne prirode, iako je možda mogao da izvrši ugovoreni posao [...]

Podnosilac predstavke se žalio Ustavnom sudu pozivajući se na pravo na pravično suđenje, tvrdeći da presuda žalbenog suda nije dala nikakve razloge na njegove argumente i da je prvostepeni sud pogrešno ocijenio i protumačio njegove dokaze. Njegova ustavna žalba je odbačena iz razloga nedostatka ustavnog značaja.

2. Odluka Suda

Podnosilac predstavke se žalio da je došlo do povrede člana 6 stav 1 Konvencije zbog toga što žalbeni sud nije u presudi ocijenio njegove argumente, kao i zbog dužine postupka.

Sud je na početku istakao princip da sudovi treba na adekvatan način da iznesu razloge na kojima temelje svoje presude, a koji je je vezan za pravilno suđenje. Pozvao se na principe iznesene u slučaju *Ruiz Torija*, naime, da se pitanje da li je ispunjen ovaj zahtjev mora utvrđivati u okolnostima konkretnog slučaja i da se ne može shvatiti kao zahtjev da se daju detaljni odgovori na sve iznesene navode.

Sud je ponovio da nije na Sudu da razmatra navodne greške u primjeni prava ili utvrđivanju činjenica koje je počinio domaći sud, osim ako su one dovele do povrede prava i sloboda zaštićenih Konvencijom. Štaviše, iako član 6 Konvencije garantuje pravo na pravično suđenje, ono ne propisuje bilo kakva pravila o prihvatljivosti dokaza ili načinu na koji bi se oni trebali cijeliti, koji zadaci su stoga primarno stvar koju određuju domaći zakoni i domaći sudovi. Vraćajući se na predmetni slučaj, Sud je naveo da je podnosilac predstavke ostvario korist od kontradiktornog postupka u različitim fazama u kojima je mogao iznijeti argumente za koje je smatrao da su od značaja za njegov predmet. Sud je smatrao da su činjenični i pravni razlozi za odluku prvostepenog suda kojom je odbačen njegov zahtjev detaljno iznešeni. Dalje je uočio

da je žalbeni sud istakao da prihvata i smatra ponovljenim u svojoj odluci činjenično stanje utvrđeno u presudi nižeg suda, zaključujući da podnosilac predstavke nije dokazao da je zaključio sporni posao, što je bio temelj njegovog zahtjeva. Žalbeni sud je također naveo da nije postojao ni najmanji dokaz kojim se potvrđuje da je podnosilac predstavke, kako je to navodio, postupao kao savjetnik zaključenju posla u vezi sa nekretninom, iako je mogao pružati usluge iz ugovorenih poslova.

Na temelju navedenog, Sud je zaključio da podnosilac predstavke nije dokazao da presuda žalbenog suda nije bila obrazložena, iako bi u predmetnom slučaju detaljnije obrazloženje moglo biti poželjno.

Sud je zaključio da su postupci o kojima je riječ bili pravični u svrhe člana 6 stav 1 Konvencije.

Hirvisaari protiv Finske

(predstavka br. 49684/99) - 27. septembar 2001.

1. Osnovne činjenice

Podnosilac predstavke je finski državljanin.

Dana 14. februara 1992. podnosiocu predstavke je određena puna privremena invalidska penzija iz fonda poslodavca, koja je nakon toga više puta produžavana.

Dana 13. juna 1997. penzioni fond je ispitao svoju prethodnu odluku i izmijenio penziju podnosioca predstavke u djelomičnu penziju na neodređeno vrijeme. Penzioni fond je obrazložio svoju odluku na način da se, prema raspoloživoj dokumentaciji, nije moglo smatrati da je radna sposobnost podnosioca do te mjere umanjena da mu daje pravo na punu invalidsku penziju. Također je navedeno da se od podnosioca predstavke može očekivati da radi skraćeno radno vrijeme.

Podnosilac predstavke se žalio Penzionom odboru, koji je odbio njegovu žalbu.

Odluka je obrazložena na sljedeći način:

„Radnik ima pravo na punu penziju usljed gubitka radne sposobnosti ukoliko je njegova ili njena sposobnost kontinuirano umanjivana za najmanje tri petine u periodu od najmanje jedne godine i ukoliko je do ovog umanjjenja došlo usljed bolesti, oboljenja ili povrede. Prilikom ocjene o smanjenju radne sposobnosti mora se uzeti u obzir preostala radna sposobnost radnika da ostvaruje zaradu obavljajući posao koji mu se može omogućiti i za koji se može osnovano očekivati da ga može obavljati. Osim toga, obrazovanje radnika/ce, prethodni poslovi, starosna dob, životni uslovi i drugi uporedni faktori će se uzeti u obzir.

Prema izjavama [podnosioca predstavke] o zdravstvenom stanju, [podnosilac predstavke] boluje od depresije koja se pojačala tokom jeseni 1997. Međutim, simptomi [podnosioca predstavke] se smatraju blagim. Iz tih razloga, Penzioni odbor utvrđuje da je [podnosilac predstavke] i dalje djelomično radno sposoban počev od 1. juna 1997.”

Podnosilac predstavke se žalio Osiguravajućem sudu, oslanjajući se na više medicinskih izvještaja prema kojima je nesposoban da obavlja posao zbog svog mentalnog oboljenja. Osiguravajući sud je odbio žalbu, sa sljedećim obrazloženjem:

„[Osiguravajući sud upućuje na] razloge koje je dao Penzioni odbor u svojoj odluci. Novi dokazi dostavljeni u toku postupka [pred Osiguravajućim sudom] ne utiču na izmjenu procjene radne sposobnosti [podnosioca predstavke].”

Penzioni fond je kasnije odlučio da odbije obnovljenu prijavu podnosioca predstavke za utvrđenje pune invalidske penzije umjesto djelomične, iako je ovo konačno preinačeno od strane Osiguravajućeg suda, koji je naložio da mu se osigura penzija zbog potpune radne nesposobnosti počev od 1. januara 1999. godine.

2. Odluka Suda

Podnosilac predstavke se žalio da mu nije omogućeno pravično suđenje iz razloga što Penzioni odbor ni Osiguravajući sud nisu dali adekvatno obrazloženje za svoje odluke u vezi sa pravom podnosioca predstavke na punu invalidsku penziju.

Sud je na početku istakao svoja opšta načela u vezi sa obavezom sudova da na adekvatan način iznesu razloge na kojima zasnivaju svoje presude.

U predmetnom slučaju, Sud je uočio da se prvi dio razloga koje je iznio Penzioni odbor jedva doticao relevantnih odredbi zakona koje predviđaju opšte uslove po kojima radnik može ostvariti penziju. U drugom dijelu obrazloženja spomenuto je da je mentalno stanje podnosioca predstavke pogoršano tokom jeseni 1997. godine, pri čemu se simptomi njegove bolesti smatraju blagim. Na ovim osnovama je Penzioni odbor utvrdio da je podnosilac predstavke sposoban za rad počev od 1. juna 1997. godine. Sud je istakao da dok kratko obrazloženje ne mora nužno biti suprotno zahtjevima člana 6, u posebnim okolnostima slučaja može biti neadekvatno: u svjetlu činjenice da je podnosilac predstavke ranije primao penziju zbog potpune radne nesposobnosti, pozivanje na njegovo pogoršano zdravstveno stanje u odluci kojom se potvrđuje njegovo pravo na djelomičnu penziju je očigledno moralo proizvesti određeni osjećaj konfuzije kod podnosioca predstavke. Sud je također uzeo u obzir šta ovo pitanje znači za podnosioca predstavke.

Osim toga, nedovoljno obrazloženje Odbora nije ispravljeno od strane Osiguravajućeg suda, koji je jednostavno prihvatio razloge iz odluke nižeg organa. Iako je ovakav način obrazloženja žalbenog suda, u principu, prihvatljiv, u datim okolnostima nije ispunio zahtjeve koje postavlja pravično suđenje. Pošto se osnovna žalba podnosioca predstavke ticala adekvatnosti obrazloženja Penzionog odbora, u tom slučaju je utoliko važnije bilo da Osiguravajući sud obrazloži svoju vlastitu odluku.

Na temelju navedenog, Sud je našao da su i Penzioni odbor i Osiguravajući sud kao žalbeni organ propustili da adekvatno obrazlože odluke, što je dovelo do povrede člana 6 stav 1 Konvencije.

Član 41

Sud je dosudio podnosiocu predstavke iznos od FIM 20.000 (otprilike 3.365 eura) na ime nematerijalne štete i FIM 10.000 (otprilike 1.682 eura) na ime troškova i izdataka.

Bufferne protiv Francuske

(predstavka br. 54367/00) - 26. februar 2002.

1. Osnovne činjenice

Podnositeljica predstavke je provela 13 godina radeći za Privrednu i industrijsku komoru kao pomoćna sekretarica.

Dala je otkaz zbog određenih incidenata za koje je smatrala da su nju i njenu porodicu doveli u opasnost, kao npr. namjerno otkazivanje kočnica na njenom vozilu. Nije precizno odredila koji su se incidenti desili u vezi sa obavljanjem njenih radnih obaveza. Sve njene prijave policiji su evidentirane bez poduzimanja daljnjih koraka. Njen poslodavac je prihvatio njen otkaz ali ne i postojanje „opravdanih razloga”, pri tome je sprječavajući da ostvari pravo na naknadu usljed nezaposlenosti.

Dana 30. novembra 1992. godine podnositeljica predstavke je Upravnom sudu podnijela prijedlog za poništenje te odluke.

Dana 16. aprila 1996. godine Upravni sud je odbio njen prijedlog, a 3. marta 1998. godine Žalbeni upravni sud je također odbio njenu žalbu.

Dana 19. maja 1999. godine Državno vijeće (*Conseil d'Etat*) proglasilo je nedopuštenom njenu apelaciju, navodeći:

„[Relevantni zakon] predviđa: ‘Prethodno odobrenje će se zatražiti za žalbe Državnom vijeću iz razloga pogrešne primjene prava. Potrebno je donijeti sudski nalog kojim se odbija odobrenje ukoliko je žalba nedopuštena ili nema nikakvog razumnog izgleda za uspjeh [...]’”

U prilog njenoj prijavi za donošenje naloga kojom se ukida pobijana presuda, gđa Bufferne je tvrdila da je pariški Upravni žalbeni sud pogriješio u pogledu primjene zakona i prekršio [zakon] time što je odbio da primijeni [određenu sudsku odluku] i utvrdio da je upravno tijelo ovlašteno, što je predmet sudskog preispitivanja, da utvrđuje da li je imala zakonske razloge za otkaz. Rekla je da se Upravni žalbeni sud oslonio na materijalne greške i krivo protumačio činjenice prilikom utvrđivanja da podnositeljica predstavke nije dokazala da su ona i njena porodica bili pod pritiskom pariške Privredne i industrijske komore.

Nijedan od ovih razloga nije dovoljan da bi se dopustilo ulaganje žalbe.”

2. Odluka Suda

Podnositeljica predstavke se žalila da je prekršen član 6 stav 1 zbog prekomjerne dužine postupka i nedostatka obrazloženja. Također se žalila da je došlo do povrede prava na privatni i porodični život iz člana 8.

Član 6

Sud je pojasnio da koncept pravičnosti koji proizilazi iz člana 6 ne zahtijeva detaljan odgovor na svaki izneseni argument. Dalje je istakao da je u predmetnom slučaju Državno vijeće ponovilo razloge podnositeljice predstavke i odlučilo da razlozi nisu bili dovoljni da „opravdaju odobrenje” za žalbu. Dalje je jasno istakao da razlozi za žalbu na koje se poziva podnositeljica predstavke nisu bili samo u odnosu na pogrešnu primjenu materijalnog prava, što su jedini razlozi na kojima će se temeljiti žalba. Sud je stoga smatrao da odluka Državnog vijeća u predmetu podnositeljice predstavke sadrži dovoljno razloga u svrhe člana 6 stav 1. Posljedično, dio predstavke je proglašen očigledno nedopustivim.

Što se tiče dužine postupka, Sud nije smatrao da je u poziciji da odlučuje o ovoj pritužbi i umjesto toga je smatrao potrebnim da u vezi sa ovim pitanjem predstavku dostavi Vladi na izjašnjenje.

Suominen protiv Finske

(predstavka br. 37801/97) - 1. juli 2003.

1. Osnovne činjenice

Podnositeljica predstavke je vlasnica kompanije koja je imala sklopljene aranžmane sa bankom u vezi sa finansiranjem kompanije.

Dana 24. februara 1995. godine banka je pokrenula parnični postupak protiv podnosioca predstavke pred Okružnim sudom, tražeći povrat kredita koji su joj dati. Podnositeljica predstavke je pozvana da navede i prezentuje sve dokaze kojima potkrepljuje svoje navode uz pojašnjenje svih okolnosti na koje predlaže pojedinačne dokaze. Na pripremnom ročištu, međutim, postupajući sudija je prihvatio samo dva dokumenta, te je navodno rekao podnositeljici da ostatak dokaza može dostaviti na glavnoj raspravi.

Na glavnoj raspravi dana 8. februara 1996. godine podnositeljici predstavke je navodno uskraćena mogućnost da podnese ostale dokaze koje je prethodno navela iz razloga što ih nije podnijela na pripremnom ročištu.

Dana 15. februara 1996. godine Okružni sud je donio presudu protiv podnositeljice predstavke kojom joj se oduzima imovina. Apelacioni sud je odbio žalbu podnositeljice predstavke, obrazlažući da nije učinila dovoljno uvjerljivom činjenicu da joj nije bilo dozvoljeno, ili nije bila u mogućnosti, da podnese dokaze pred Okružnim sudom. Stoga nije bilo razloga da prihvati dokumente koje je podnijela Okružnom sudu. Vrhovni sud je odbio žalbu. Podnositeljica predstavke nije imala pravnog zastupnika dok nije zatražila dozvolu za ulaganje žalbe Vrhovnom sudu.

2. Odluka Suda

Podnositeljica predstavke je tvrdila da joj je navodno uskraćeno pravično suđenje jer je Okružni sud odbio, bez obrazložene odluke, da prihvati dio dokaza koje je predložila.

Sud je podsjetio da princip jednakosti oružja zahtijeva da se svakoj stranci pruži razumna mogućnost da prezentuje svoj slučaj – uključujući i njihove dokaze – pod uslovima koji ih ne dovode u suštinski neravnopravan položaj naspram njihovog protivnika. Također je podsjetio na obavezu sudova da adekvatno obrazlože odluke, čiji opseg se može utvrditi samo u svjetlu okolnosti konkretnog slučaja.

U predmetnom slučaju Sud je naveo da je beznačajno da li je na pripremnom ročištu podnositeljica imala utisak da li može dostaviti dokaze na glavnoj raspravi ili ne. Prije će glavno pitanje biti da li je odluka suda da odbije prihvatanje dokaza podnositeljice predstavke data u obliku obrazložene odluke, omogućujući podnositeljici predstavke mogućnost da je pobija. Usprkos slobodi procjene u izboru argumenata i podnošenja dokaza, domaći sud je dužan da opravda svoje aktivnosti dajući razloge za svoje odluke. Sud je naveo da nije bio zadatak suda da ispita da li je odbijanje suda da prihvati dokaze bilo osnovano; ovaj zadatak je na domaćim sudovima.

Sud je podsjetio na funkcije obrazložene odluke: da pokaže strankama da su saslušane, da im ponudi mogućnost da se žale protiv odluke i da se omogući javni nadzor i zadovolji pravda.

U svjetlu navedenog, Sud nije smatrao da je podnositeljici predstavke omogućeno pravično suđenje. Nepostojanje obrazložene odluke spriječilo ju je da pobija odluku na efektivan način. Ovo je dokazala odluka Apelacionog suda koji je odbio zahtjev da prihvati dokaze zbog toga što ih je trebala provesti pred Okružnim sudom i da podnositeljica predstavke nije dokazala da joj to nije bilo dozvoljeno.

Stoga je došlo do povrede člana 6 stav 1.

Član 41

Podnositeljici predstavke je dosuđeno 2.000 eura na ime nematerijalne štete. Sud je odbio da dosudi naknadu materijalne štete zbog izgubljene dobiti iz poslovanja, navodeći da nije bilo uzročne veze između povrede i materijalne štete, s obzirom da se slučaj pred Sudom odnosio na dopuštenost dokaza, a ne suštinu spora pred finskim sudovima. Podnositeljici predstavke je dosuđeno i 2.300 eura na ime troškova i izdataka.

Sakkopoulos protiv Grčke

(predstavka br. 61828/00) - 15. januar 2004.

1. Osnovne činjenice

Podnosilac predstavke je voditelj registra založnih prava u Kropiji (Kropia), Grčka.

Optužen je zbog krivotvorenja koje je uzrokovalo značajne finansijske gubitke (50 miliona grčkih drahmi, što odgovara iznosu od skoro 150.000 eura) javnoj korporaciji, te mu je određen pritvor u septembru 1999. godine. S obzirom da je od avgusta 1999. godine boravio u bolnici, bio je pod nadzorom do 25. novembra 1999. godine, kada je prebačen u zatvor Korydallos. Podnosilac predstavke je izjavio da je smješten zajedno sa tri druga zatvorenika u ćeliji koja je veličine 8 kvadratnih metara, u kojoj su prozori razbijeni a sanitarni uslovi bijedni.

Podnosilac predstavke, koji pati od kardijalne insuficijencije i dijabetesa što zahtijeva poseban režim ishrane i lijekova, prebačen je u zatvorsku kliniku dan nakon što je stigao, gdje je čuvan do marta 2000. godine. Tvrdio je da je bio zatvoren sa otprilike deset ljudi u sobi veličine 35 kvadratnih metara, koja je bila prljava i napadnuta bubama i miševima. Također je tvrdio da mu nisu dati odgovarajući obroci u skladu sa njegovim stanjem niti da mu je omogućeno potrebno liječenje.

Tokom pritvora, podnosilac predstavke je više puta zahtijevao da bude pušten. Svi njegovi zahtjevi su bili odbijeni od strane grčkih sudova, koji su smatrali da je postojao rizik od činjenja krivičnih djela i bojazni da se neće pojaviti pred sudom. Također su smatrali da nije bio spriječen da primi njegu u skladu sa njegovim zdravstvenim stanjem u zatvorskoj klinici.

U martu 2000. godine podnosilac predstavke je doživio srčani udar te je prebačen u redovnu bolnicu. Po izlasku iz bolnice, uslovi za njegov pritvor su ostali isti. U aprilu 2000. godine ponovo je odveden u bolnicu zbog operacije nakon jednog pada. Izjavio je da je morao čekati nekoliko sati prije nego je odveden tamo, da njegova porodica nije bila obaviještena.

Presudom od 26. juna 2000. podnosilac predstavke je oslobođen od strane Žalbenog krivičnog suda. Tražio je naknadu štete za period koji je proveo u pritvoru prije suđenja, ali je njegova tužba bila odbačena iz razloga što su postojali osnovani dokazi za njegovu krivicu.

2. Odluka Suda

Član 6

Sud je naveo da je atenski Apelacioni sud, u odluci kojom odbija zahtjev podnosioca predstavke za naknadu štete, samo spomenuo odredbe Zakona o krivičnom postupku i zaključio da su one primijenjene u njegovom slučaju, bez navođenja daljnjih razloga. Posljedično, upućivanjem na svoju relevantnu sudsku praksu, Sud je smatrao da je došlo do povrede člana 6 stav 1.

Član 41

Sud je podnosiocu predstavke dosudio 15.000 eura za materijalnu i nematerijalnu štetu iznos od 3.500 eura za troškove i izdatke.

Buzescu protiv Rumunije

(predstavka br. 61302/00) - 24. maj 2005.

1. Osnovne činjenice

Podnosilac predstavke je rumunski državljanin.

Godine 1977. pridružio se Komori Constanța, te je obavljao advokatsku djelatnost do 1981. godine, kada je otišao za SAD. Kao rezultat toga, Komora Constanța je odlučila da mu otkáže članstvo (što podnosilac predstavke nije zatražio). Godine 1985. podnosilac predstavke je postao član komore u Nju Jorku, gdje je radio kao advokat do 1991.

U maju 1991. godine podnosilac predstavke se vratio u Rumuniju kada podnosi zahtjev Komori Constanța za poništenje odluke o otkazu njegovog članstva i ponovnim upisom kao advokata, te za brisanje sa liste advokata koji nemaju dozvolu da obavljaju praksu, zbog toga što su članovi druge komore. Komora u Constanți je odlučila da prihvati zahtjev da poništi odluku o skidanju imena podnosioca predstavke sa spiska Komore od 8. maja 1991, a ponovo su stavili ime na listu advokata na dan 19. maja 1996. Od maja 1996. do oktobra 1999. podnosilac predstavke je nastavio plaćati mjesečnu članarine Komori i članarine rumunskoj Uniji advokata („UAR”).

Dana 27. juna 1996. godine, nakon zahtjeva podnosioca predstavke za prenos članstva na Komoru Bukurešta, UAR je donijela odluku da je, u skladu sa relevantnim

zakonom, ponovni upis na listu advokata bilo u njegovoj nadležnosti a ne Komore. Stoga je našao da je Komora u Constanți postupila *ultra vires* donoseći odluku dana 8. maja 1991. godine. Štaviše, odlučio je da je odluka Komore u Constanți od 19. maja 1996. godine, kojom se poništava status podnosioca predstavke kao advokata koji ne može obavljati djelatnost, nezakonita, s obzirom da se temelji na nezakonitoj odluci iz 1991. godine. Ova odluka nikad nije dostavljena podnosiocu predstavke.

Dana 30. marta 1998. godine, podnosilac predstavke je pokrenuo postupak pred Apelacionim sudom u Bukureštu tražeći poništenje odluke od 27. juna 1996. godine, navodeći:

Prema relevantnom zakonu, UAR nije bila nadležna za poništenje njegove registracije u Komori u Constanți 1991. godine;

UAR je postupila izvan roka za donošenje takve odluke a u nadležnosti sudova je odlučivanje 1996. godine o poništenju odluke koja je donesena 1991. godine;

Postupio je u dobroj vjeri kad je podnio zahtjev Komori kako bi poništila svoju odluku iz 1981. godine, te ne može biti kriv za grešku koju je počinila Komora ne dostavljajući zahtjev UAR-u ili za propust UAR-a da preispita valjanost odluke Komore. On je pojasnio svoj argument na raspravi.

Nakon samo nekoliko ročišta i zahtjeva podnosioca predstavke UAR je sudu zaista dostavila primjerak svoje odluke od 27. juna 1996. godine. Sumnjajući da je datum na odluci prepravljen na kasniji datum, tokom postupka pred Apelacionim sudom podnosilac predstavke je zatražio da se otvori registar odluka UAR-a. Sud je odbio ovaj zahtjev, izjavljujući da, s obzirom da podnosilac predstavke nije podnio krivičnu prijavu zbog krivotvorenja protiv UAR, sud će smatrati da je odluka koja je navodno donesena dana 27. juna 1996. godine zaista i donesena toga dana. Prigovor podnosioca predstavke je odbačen.

Dana 6. aprila 1999. godine Apelacioni sud u Bukureštu je odbacio tužbu podnosica predstavke, smatrajući da je prema relevantnom zakonu Komora u Constanți u donošenju odluke od 8. maja 1991. postupila *ultra vires* i da je prema Pravilima UAR-a ovlaštena da poništi odluke lokalnih komora zbog nezakonitosti.

Podnosilac predstavke se žalio Vrhovnom sudu, pozivajući se na to da Apelacioni sud nije uzeo u obzir sve argumente i sve podnesene dokaze.

Vrhovni sud je odbacio žalbu:

Utvrдио je da je relevantno pravo dalo UAR-u ekskluzivno ovlaštenje da odlučuje o zahtjevima u vezi sa (ponovnim) primanjem advokata u Komoru.

Odbacio je žalbu podnosioca predstavke jer UAR više nije nadležna da poništava odluke komora, priznajući ipak da u tekstu zakona takvo ovlaštenje nije izričito navedeno. Vrhovni sud je našao da, s obzirom na nenadležnost tijela koje je donijelo odluku, poništenje može uslijediti u bilo koje vrijeme.

Istakao je da poništenje registracije podnosioca prijave u Komori u Constanti zbog nezakonitosti nije oduzelo pravo nadležnom organu da odluči o njegovom zahtjevu za ponovnu registraciju u članstvo Komore.

2. Odluka Suda

Oslanjajući se na član 6, podnosilac predstavke se žalio da je odluka UAR-a donesena bez ikakve rasprave, da mu nije dostavljena i da, u kasnijem postupku, sudovi nisu utvrdili predmet spora, ni razmotrili njegove glavne argumente, niti naložili uvid u registar odluka UAR-a. Također se žalio da se odluka UAR-a umiješala u njegovo pravo na mirno uživanje imovine suprotno članu 1 Protokola br. 1.

Član 6

Sud je prvo istakao da član 6 stav 1 ne obavezuje države članice da provedu postupak o građanskim pravima i obavezama u proceduri koja je potpuno usklađena u svakoj fazi. Prethodna intervencija upravnih ili profesionalnih tijela koji ne ispunjavaju sve uslove mogu se pravdati na način da su ti organi predmetom naknadne kontrole sudskog organa koji ima punu nadležnost, čime se garantuju prava prema članu 6 stav 1. Sud je naveo da je u ovom slučaju predmet odlučivanja o kojem je odlučivao UAR dana 27. juna 1996. godine naknadno dostavljen domaćim sudovima na punu sudsku reviziju, u postupku koji je bio javan i koji je podnosiocu predstavke pružio, posredstvom usmenog i pismenog raspravljanja, mogućnost da brani svoje stavove.

Sud je dalje istakao da je dejstvo člana 6 stav 1, *inter alia*, da obaveže sud da na odgovarajući način ispita navode, argumente i dokaze, ali da Sud nije pozvan da ispituje da li su argumenti adekvatno dati. Bez obzira, opseg obaveze da pruži razloge može varirati s obzirom na prirodu odluke i okolnosti slučaja.

Nakon procjene odluka Apelacionog suda i Vrhovnog suda, Sud je primijetio da čak i ako su oni razmotrili neke od navoda podnosioca predstavke, nisu dali odgovor na njegove glavne prigovore, naime da je postupao u dobroj vjeri, u skladu sa principima upravnog prava i relevantnim propisima, kada je podnio zahtjev Komori u Constanti 1991. godine radi poništenja nezakonite odluke iz 1981. godine,

donesene u vanrednim okolnostima kada je napustio zemlju, te da mu se u svakom slučaju ne može pripisati krivica zbog propusta Komore da proslijedi zahtjev UAR-u kao ni propusta UAR-a da preispita valjanost odluka Komore.

U odnosu na odbijanje Suda da naloži uvid u Registar originalnih odluka UAR-a, Sud je naveo da član 6 stav 1 ne daje pravila u vezi sa prihvatljivošću ili ocjeni dokaza, te da je ovo stvar koju primarno uređuje domaći zakon. Bez obzira na to, postupak mora u cjelini biti pravičan. U datom slučaju, Sud je naveo da fotokopiran dokument može podlijegati temeljitom pregledu prije nego što se prihvati kao stvarna kopija originala, posebno tamo gdje postoje drugi elementi koji stvaraju sumnju o pravičnosti postupka u cjelosti. Sud je smatrao da bi podnošenje krivične prijave zbog navodnog krivotvorenja stavilo neproporcionalan teret na podnosioca predstavke.

U svjetlu gore navedenih razmatranja i uzimajući u obzir postupak kao cjelinu, Sud je zaključio da uslovi pravičnosti nisu bili ispunjeni, što je prekršilo član 6 stav 1.

Član 41

Podnosiocu predstavke je dosuđeno 7.000 eura za materijalnu štetu, 5.000 eura za nematerijalnu štetu i 12.000 eura za troškove i izdatke.

UPRAVNI PREDMETI

Tatishvili protiv Rusije

(prestavka br. 1509/02) - 22. februar 2007.

1. Osnovne činjenice

Podnositeljica predstavke je rođena 1939. u Gruziji. Zadržala je državljanstvo bivšeg SSSR-a do 31. decembra 2000. kada je ostala bez državljanstva.

Dana 25. decembra 2000. gđa Tatishvili se prijavila odjelu Policijske stanice za registraciju stana kao njenog mjesta boravka. Predala je svoj bivši SSSR pasoš, izjavu saglasnosti potpisanu od strane vlasnika stana, dokaz o plaćanju redovnog održavanja stana, izvod iz registra građana i obrazac prijave za registraciju boravišta.

Nakon što joj je rečeno od strane direktora odjela da njen zahtjev ne može biti obrađen jer nije u srodstvu sa vlasnikom, podnositeljica predstavke je osporila odluku pred Okružnim sudom u Moskvi.

Dana 13. februara 2001. Okružni sud je odbacio njen zahtjev u skladu sa odredbama Zakona o stambenom smještaju koje regulišu ugovore opštinskih zakupa, s naglaskom na činjenicu da ne postoji porodična veza između podnositeljice predstavke i vlasnika stana. Također je smatrao da podnositeljica predstavke nije dokazala svoje rusko državljanstvo niti je potvrdila namjeru da ga dobije, ukazavši na „sporazum” između Rusije i Gruzije koji obostrano zahtijeva vizu.

Dana 19. marta 2001. podnositeljica predstavke se žalila, posebno iz razloga što nikad nije imala gruzijsko državljanstvo, zbog čega nije primjereno tražiti u njenom slučaju da mora imati vizu, i da se, u svakom slučaju, propisi o boravištu jedinstveno primjenjuju na svakoga ko zakonito boravi na teritoriju Ruske Federacije bez obzira na državljanstvo. Konačno, moskovski Gradski sud je pojasnio utvrđenja okružnih sudova i, ne ispitujući njene pritužbe, odbacio zahtjev podnositeljice predstavke iz razloga što nije dokazala rusko državljanstvo ili dostavila dokumente kojima potvrđuje pravo da se useli u stan o kojem je riječ.

Činjenica da nije imala formalno registrovano boravište spriječilo je podnositeljicu predstavke da ostvaruje osnovna socijalna prava, jer, na primjer, nije imala pristup medicinskoj pomoći, socijalnom osiguranju i starosnoj penziji, te je spriječilo da ima u posjedu imovinu ili da se vjenča.

2. Odluka Suda

Oslanjajući se na član 2 Protokola br. 4, podnositeljica predstavke se žalila zbog proizvoljnog odbijanja domaćih vlasti da registruju njeno boravište na adresi koju je izabrala, suštinski joj na taj način komplikujući svakodnevni život i čineći neizvjesnim njen pristup medicinskoj njezi. Podnositeljica predstavke se također žalila zbog nepravičnog sudskog postupka u vezi sa njenim zahtjevom, a posebno zbog toga što sudovi nisu primijenili domaći zakon na pravilan način, što je suprotno članu 6 stav 1 (pravo na pravično suđenje).

Član 6 stav 1

Sud je istakao da član 6 stav 1 obavezuje sudove da iznesu razloge za svoje odluke.

Sud je primijetio da je žalba podnositeljice predstavke odbačena, prvo, zbog toga što je okružni sud smatrao da je njeno pravo da se useli u stan bilo sporno iako je dokazano da je vlasnik stana dao svoju saglasnost, što je prihvatio taj isti sud. Sud je uočio da okružni sud nije dao obrazloženje za ovaj nedosljedan zaključak. Drugo, žalba je bila odbačena iz razloga što su se domaći sudovi oslonili na „sporazum” između Rusije i Gruzije o uslovima za vizu, koji zapravo nisu postojali, a uslov za vizu za državljane Gruzije, u suštini, sporazumom nije bio uveden. Dalje, Sud je smatrao da nema dosljednosti u tome da se okružni sud oslonio na „sporazum” koji reguliše uslove za ulazak i boravište gruzijskih građana, kad čak nije utvrđeno da je podnositeljica predstavke Gruzijka.

Sud je dalje istakao da je moskovski Gradski sud prihvatio stav okružnih sudova u sažetom obliku, bez preispitivanja argumenata u žalbama podnositeljice predstavke. Iako je prihvatanje razloga za niži sud, u principu, prihvatljiva tehnika, u uslovima ovog slučaja nisu ispunjeni uslovi pravičnog suđenja. Imajući u vidu da je žalba podnositeljice predstavke ukazala na to da su odluke okružnih sudova lišeni bilo kakvog činjeničnog i/ili pravnog osnova, utoliko je važnije da grad pruži mjerodavne razloge za svoje vlastite.

U skladu s tim, Sud je smatrao da je obrazloženje okružnog suda i naknadno prihvatanje ovog obrazloženja od strane moskovskog Gradskog suda po žalbi, bez navođenja odgovarajućih razloga za svoju vlastitu odluku, očigledno manjkavo, i da zahtjevi pravičnog suđenja nisu ispunjeni. Zaključio je da je došlo do povrede člana 6 stav 1.

Član 41

Sud je dosudio podnositeljici predstavke dosudio 15 eura na ime materijalne štete (kao naknadu za administrativnu kaznu koju je trebalo da plati), 3.000 eura na ime nematerijalne štete i 2.500 eura za troškove i izdatke.

Atanasovski protiv Makedonije

(predstavka br. 36815/03) - 14. januara 2010.

1. Osnovne činjenice

Podnositelj predstavke, Petar Atanasovski, državljanin je Makedonije. Nakon što je 30 godina bio zaposlen u „Aparati za domakinstvo”, kompaniji u društvenom vlasništvu, premješten je na radno mjesto tehnologa 1997. godine.

Nakon toga je podnio tužbu kojom je tražio poništenje odluke o premještanju, s obzirom da nije posjedovao iskustvo i nikad ranije nije radio na tom radnom mjestu.

Dana 21. maja 1997. godine prvostepeni sud u Bitoli („prvostepeni sud”) odbio je tužbeni zahtjev podnositelja predstavke.

Dana 29. septembra 1997. godine Apelacioni sud u Bitoli ukinuo je presudu prvostepenog suda i naložio prvostepenom sudu da ispita kakav je status podnositelj predstavke imao kod poslodavca; da li je i kako postupak likvidacije, koji je u međuvremenu pokrenut nad poslodavcem, uticao na radni odnos podnositelja predstavke i da li je izvršeno restrukturiranje poslodavca.

Dana 29. marta 1999. godine usvojen je tužbeni zahtjev podnositelja predstavke.

Dana 29. septembra 1999. godine Apelacioni sud u Bitoli ukinuo je presudu prvostepenog suda našavši da je odluka o premještanju podnositelja predstavke obrazložena. Međutim, naredio je prvostepenom sudu da utvrdi da li je taj premještaj opravdan.

Dana 26. marta 2000. godine prvostepeni sud, odlučujući o predmetu po treći put, usvojio je tužbeni zahtjev podnositelja predstavke i poništio odluku o premještanju. Sud je ustanovio da je podnositelj predstavke radio za istog poslodavca od 1996. godine na različitim radnim mjestima i da nisu utvrđeni konkretni razlozi za njegov premještaj. Sud je zaključio i da je premještaj bio neopravdan, s obzirom na starosnu dob podnositelja predstavke i činjenicu da nije posjedovao iskustvo za novo radno mjesto.

Dana 24. maja 2001. godine Apelacioni sud u Bitoli odbio je žalbu poslodavca i potvrdio odluku nižeg suda.

Po reviziji, Vrhovni sud je odbio tužbeni zahtjev podnosioca predstavke iz maja 2003. godine. Utvrdio je da su niži sudovi pogrešno primijenili materijalno pravo i da poslodavac ima pravo da vrši procjenu potrebe za premještaj, te da je u njegovom obrazloženju bilo dovoljno da se pozove na relevantne odredbe domaćeg radnog zakonodavstva.

2. Odluka Suda

Podnositelj predstavke se žalio Evropskom sudu za ljudska prava smatrajući da dužina postupka nije bila u skladu sa zahtjevom o „razumnom trajanju” i da je Vrhovni sud odlučio u njegovom slučaju protivno prethodno utvrđenoj sudskoj praksi bez iznošenja razloga za odstupanje. Iznio je navode o povredi člana 6(1) Konvencije.

Član 6

Dužina postupka

Sud je istakao da je u vremenskom periodu za koji je nadležan postupak trajao duže od šest godina i jednog mjeseca za odlučivanje na tri nivoa nadležnosti. Ocijenio je da se predmetni slučaj nije odnosio na odlučivanje o kompleksnim pitanjima. Suprotno navodima Vlade, nisu dostavljeni bilo kakvi dokazi da je postupak odložen zbog zahtjeva podnosioca predstavke u vezi sa drugom tužbom koju je on podnio zbog otkaza na poslu.

Sud je stoga jednoglasno odlučio da je sveukupna dužina trajanja postupka nerazumno duga i protivna članu 6 (1).

Pravo na obrazloženu presudu

Vlada je tvrdila da je odluka Vrhovnog suda u slučaju podnosioca predstavke dosljedna, što je, međutim, podnositelj predstavke osporio. Sud je istakao da pitanje o tome da li je sud ispunio svoju obavezu da iznese razloge, koja proističe iz člana 6, može jedino biti riješeno u svjetlu okolnosti datog slučaja.

Sud je primijetio da je Vrhovni sud promijenio svoju sudsku praksu u predmetu podnosioca predstavke donošenjem odluke koja je u suprotnosti sa već utvrđenom sudskom praksom o tom pitanju. Dalje, Sud je istakao da razvoj sudske prakse sam po sebi nije u suprotnosti sa vladavinom prava, budući da bi neuspjeh u očuvanju

dinamičnog pristupa predstavljao rizik da postane prepreka reformi ili poboljšanju. Međutim, postojanje utvrđene sudske prakse bi se trebalo uzeti u obzir u procjeni stepena obrazloženja koje se treba dati u jednom predmetu.

U konkretnom slučaju, Vrhovni sud je odstupio od sudske prakse oba niža suda i svoje vlastite sudske prakse o datom pitanju. S obzirom na okolnosti slučaja, Sud je ocijenio da je ustanovljena sudska praksa obavezivala Vrhovni sud da iznese jače suštinske navode o razlozima za odstupanje. Vrhovni sud je također bio dužan da podnositelju predstavke detaljnije obrazloži zašto je u njegovom slučaju drugačije odlučeno u odnosu na već postojeću sudsku praksu. Nije dovoljan samo navod da poslodavci više nemaju obavezu da iznesu konkretne razloge za premještaj, već samo obavezu da se pozovu na jedan od razloga koji su utvrđeni Kolektivnim ugovorima. Iako je tehnika oskudnog obrazloženja najviših sudova, u principu, prihvatljiva, u okolnostima predmetnog slučaja nisu zadovoljeni zahtjevi prava na pravično suđenje.

Član 41

Sud je podnositelju predstavke dosudio iznos od 2.600 eura na ime nematerijalne štete.

USTAV BOSNE I HERCEGOVINE
sa praksom Ustavnog suda
Bosne i Hercegovine

Preambula

Oslanjajući se na poštovanje ljudskog dostojanstva, slobode i jednakosti,

Posvećeni miru, pravdi, toleranciji i pomirenju,

(...)

U želji da podstaknu opće blagostanje i ekonomski razvoj kroz zaštitu privatnog vlasništva i unapređenje tržišne privrede,

(...)

Inspirisani Univerzalnom Deklaracijom o ljudskim pravima, Međunarodnim paktovima o građanskim i političkim pravima, odnosno o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, i Deklaracijom o pravima lica koja pripadaju nacionalnim ili etničkim, vjerskim i jezičkim manjinama, kao i drugim instrumentima ljudskih prava,

(...)

Član I

Bosna i Hercegovina

(...)

2. Demokratska načela

Bosna i Hercegovina je demokratska država koja funkcioniše u skladu sa zakonom i na osnovu slobodnih i demokratskih izbora.

Član II

Ljudska prava i osnovne slobode

1. Ljudska prava

Bosna i Hercegovina i oba entiteta će osigurati najviši nivo međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda.

(...).

2. Međunarodni standardi

Prava i slobode predviđeni u Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i u njenim protokolima se direktno primjenjuju u Bosni i Hercegovini.

Ovi akti imaju prioritet nad svim ostalim zakonima.

3. Katalog prava

Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

(...)

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom.

(...)

4. Nediskriminacija

Uživanje prava i sloboda, predviđenih u ovom članu ili u međunarodnim sporazumima navedenim u Aneksu I ovog Ustava, osigurano je svim licima u Bosni i Hercegovini bez diskriminacije po bilo kojem osnovu kao što je pol, rasa, boja, jezik, vjera, političko i drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno porijeklo, povezanost sa nacionalnom manjinom, imovina, rođenje ili drugi status.

(...)

6. Implementacija

Bosna i Hercegovina, i svi sudovi, ustanove, organi vlasti, te organi kojima posredno rukovode entiteti ili koji djeluju unutar entiteta podvrgnuti su, odnosno primjenjuju ljudska prava i osnovne slobode na koje je ukazano u stavu 2.

(...)

Član X

Izmjene i dopune

(...)

2. Ljudska prava i osnovne slobode

Nijednim amandmanom na ovaj Ustav ne može se eliminisati, niti umanjiti bilo koje od prava i sloboda iz člana II ovog Ustava, niti izmijeniti ova odredba.

Ustav Bosne i Hercegovine u članu II/3.e) garantuje pravo na „pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom”. Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (EKLJP), prema članu II/2. Ustava, sastavni je dio Ustava BiH, direktno se primjenjuje i ima supremaciju nad svim zakonima u Bosni i Hercegovini.

Pored eksplicitnih garancija u članu 6, Evropska konvencija sadrži i implicitne garancije razvijene kroz praksu Evropskog suda za ljudska prava.

Ustavni sud BiH dosljedno slijedi praksu ESLJP u Strazburu.

Slijedom toga, a s obzirom na to da je Evropski sud iz teksta člana 6. Evropske konvencije izveo zaključak o obavezi donosilaca odluka da obrazlože sudsku odluku (kao neodvojivi dio prava na pravično suđenje), primjena ovoga standarda je obaveza koja, dakle, proizlazi i iz unutrašnjeg prava u Bosni i Hercegovini.

Već dati opširniji uvid u praksu i stavove Evropskog suda (ESLJP) je dovoljno ilustrativan i edukativan.

S obzirom na to da se, prema Ustavu BiH, Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda direktno primjenjuje i da ima supremaciju nad svim zakonima, sudovi su dužni prilikom primjene člana 6. stav 1. Evropske konvencije, u dijelu koji se odnosi na obrazloženu odluku, primjenjivati standarde koje su Evropski sud za ljudska prava i Ustavni sud BiH već uspostavili.

Imajući u vidu složenost sudskog sistema u Bosni i Hercegovini, za vladavinu prava, pravnu sigurnost i zaštitu prava na pravično suđenje vrlo je važno da sudovi u Bosni i Hercegovini, posebno najviši, što je moguće više ujednače sudsku praksu putem primjene standarda prava na obrazloženu sudsku odluku.

KRIVIČNI PREDMETI

U krivičnim predmetima standardi „obrazložena odluka” u svojoj suštini vezani su za standarde zakona o krivičnom postupku (zakona o krivičnim postupcima - Bosne i Hercegovine, entitetâ, Brčko Distrikta BiH) i ne razlikuju se od njih, počevši, ukratko i ugrubo, od osnovnih elemenata i uslova svakoga krivičnog postupka (postojanje ili izostanak: radnje koja se podvodi u krivičnu oblast, štetne posljedice, uzročno-posljedične veze između radnje i posljedice, lica koje je u skladu sa normom krivičnog prava prouzrokovalo posledicu namjerno ili nehatno i krivične odgovornosti tog lica i, na kraju, najvažnije za krivično pravo, postojanje ili nepostojanje *vinosti (krivnje)* kojom se krivični postupak i okončava). Pri provjeri ispunjenja standarda „obrazložena odluka” u krivičnim predmetima nije riječ samo o *presudi* kao konačnom obliku završetka (prvostepenog i/ili žalbenog) krivičnog postupka nego se postupak sagledava i kroz druge *stepenice* krivičnog postupka, tj. u obzir se uzima postupak u cijelosti.

Ovaj standard zahtijeva dostatno *obrazloženje* u svakom stadiju krivičnog postupka, kojim se (a krivični postupak sâm po sebi u određenoj mjeri *suspenduje* neka prava garantovana Ustavom Bosne i Hercegovine i Evropskom konvencijom) djelimično ili u potpunosti ograničavaju prava (osnovna ljudska prava i slobode čovjeka i građanina) koja su imanentna ne samo građaninu Bosne i Hercegovine već svakom licu koje se nađe na teritoriji Bosne i Hercegovine. Dakle, *ključna obaveza suda je* da svaku svoju odluku obrazloži. Ako se odluka ne obrazloži, ili se u obrazloženju izostave već ustanovljeni standardi, ulazi se u zonu *nepravnog* odlučivanja.

Raspolaganje instrumentima kojima je društveni aparat prihvatio nužnosti ograničenja osnovnih prava i sloboda podrazumijeva neprekidno provjeravanje i potrebe i nužnosti tih ograničenja. A uslov za bilo kakvo provjeravanje je obrazloženje, ili, u ovom kontekstu priličnije rečeno, obrazloženost u skladu sa standardima. Lišavanje slobode, ograničenje slobode, ograničenje privatnosti, ograničenje raspolaganja

imovinom su samo neki od instrumenata kojima se krivični postupak služi. Svaki od tih instrumenata podrazumijeva nužnost potrebe, ali i nužnost *jasnog i obrazloženog* razloga njihove primjene.

Mada se krivični postupak može ocjenjivati u cijelosti (tj. njegova usklađenost sa ustavnim i konvencijskim normama), pojedine faze krivičnog postupka ne samo da se mogu već se i moraju ocjenjivati u kontekstu postojanja ili nepostojanja obrazložene sudske odluke, dakle, primjene ovoga konvencijskog i ustavnog standarda. Iako je svaki predmet „slučaj za sebe”, svaka činjenična i pravna situacija ima svoju logiku i zahtijeva svoju odluku koja je u rukama postupajućeg sudije, odnosno sudskog vijeća.

Standard „obrazložena sudska odluka” je tu da u okviru nezavisnosti i samostalnosti suda, odnosno svakog sudije pojedinačno, jednako zaštiti i afirmiše ustavne vrijednosti kao općedruštvene vrijednosti i procesna prava i interese stranaka u postupku.

Zakon o krivičnom postupku BiH

(„Službeni glasnik BiH“ br. 3/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 58/08, 12/09, 16/09, 93/09, 72/13, 49/17-Odluka US BiH i 42/18-Rješenje US BiH)

Član 126.

Zabrana napuštanja boravišta i zabrana putovanja

(1) Ako postoje okolnosti koje ukazuju da bi osumnjičeni ili optuženi mogao pobjeći, sakriti se, otići u nepoznato mjesto ili u inostranstvo, Sud može, obrazloženim rješenjem, zabraniti osumnjičenom ili optuženom da napusti boravište.

(2) U okolnostima iz stava (1) ovog člana, Sud takođe može, bilo kao dodatnu mjeru uz zabranu napuštanja boravišta bilo kao zasebnu mjeru, narediti privremeno oduzimanje putnih isprava uz zabranu izdavanja novih putnih isprava, kao i zabranu korištenja lične karte za prelazak državne granice Bosne i Hercegovine (zabrana putovanja).

Član 126.b

Izricanje mjera zabrane

(1) Sud može izreći zabranu napuštanja boravišta, zabranu putovanja i ostale mjere zabrane obrazloženim rješenjem na prijedlog stranke ili branitelja

Član 134.

Nadležnost za određivanje pritvora

(1) Pritvor se određuje rješenjem Suda, a na prijedlog Tužitelja.

(2) Rješenje o pritvoru sadrži: ime i prezime osobe koja se lišava slobode, krivično djelo koje joj se stavlja na teret, zakonski osnov za pritvor, obrazloženje, pouku o pravu na žalbu, službeni pečat i potpis sudije koji određuje pritvor.

Član 216.

Naredba o sprovođenju istrage

(1) Tužitelj naređuje sprovođenje istrage ako postoje osnovi sumnje da je izvršeno krivično djelo.

(2) O sprovođenju istrage donosi se naredba, koja sadrži: podatke o učinitelju krivičnog djela ukoliko su poznati, opis djela iz kojeg proizilaze zakonska obilježja krivičnog djela, zakonski naziv krivičnog djela, okolnosti koje potvrđuju osnove sumnje za sprovođenje istrage i postojeće dokaze. U naredbi Tužitelj će navesti koje okolnosti treba istražiti i koje istražne radnje treba poduzeti.

Član 290.

Sadržaj presude

(1) Pismeno izrađena presuda mora potpuno odgovarati presudi koja je objavljena. Presuda mora imati uvod, izreku i obrazloženje.

(2) Uvod presude sadrži: naznačenje da se presuda izriče u ime Bosne i Hercegovine, naziv Suda, ime i prezime predsjednika i članova vijeća i zapisničara, ime i prezime optuženog, krivično djelo za koje je optužen i da li je bio prisutan na glavnom pretresu, dan glavnog pretresa i da li je glavni pretres bio javan, ime i prezime tužitelja, branitelja, zakonskog zastupnika i punomoćnika koji su bili prisutni na glavnom pretresu i dan objavljivanja izrečene presude.

(3) Izreka presude sadrži osobne podatke o optuženom i odluku kojom se optuženi

оглашава krivim za krivično djelo za koje je optužen ili kojom se oslobađa od optužbe za to djelo ili kojom se optužba odbija.

(4) Ako je optuženi oglašen krivim, izreka presude mora obuhvatiti potrebne podatke iz člana 285. ovog zakona, a ako je oslobođen od optužbe ili je optužba odbijena, izreka presude mora obuhvatiti opis djela za koje je optužen i odluku o troškovima krivičnog postupka i imovinskopravnom zahtjevu, ako je bio postavljen.

(5) U slučaju stjecaja krivičnih djela Sud će u izreku presude unijeti kazne utvrđene za svako pojedinačno krivično djelo, a zatim jedinstvenu kaznu koja je izrečena za sva djela u stjecaju.

(6) U obrazloženju presude Sud će iznijeti razloge za svaku tačku presude.

(7) Sud će određeno i potpuno iznijeti koje činjenice i iz kojih razloga uzima kao dokazane ili nedokazane, dajući naročito ocjenu vjerodostojnosti protivrjećnih dokaza, iz kojih razloga nije uvažio pojedine prijedloge stranaka, iz kojih razloga je odlučio da se ne sasluša neposredno svjedok ili vještak čiji je iskaz pročitao, kojim razlozima se rukovodio pri rješavanju pravnih pitanja, a naročito pri utvrđivanju da li postoji krivično djelo i krivična odgovornost optuženog i pri primjenjivanju

određenih odredaba krivičnog zakona na optuženog i njegovo djelo.

(8) Ako je optuženom izrečena kazna, u obrazloženju će se navesti koje je okolnosti Sud uzeo u obzir pri odmjerenju kazne. Sud će posebno obrazložiti kojim se razlozima rukovodio pri odluci da kaznu treba ublažiti ili optuženog osloboditi od kazne ili izreći uvjetnu osudu ili da treba izreći mjeru sigurnosti ili oduzimanje imovinske koristi.

(9) Ako se optuženi oslobađa od optužbe, u obrazloženju će se naročito navesti iz kojih se razloga iz člana 284. ovog zakona to čini.

(10) U obrazloženju presude kojom se optužba odbija Sud se neće upuštati u ocjenu glavne stvari, nego će se ograničiti samo na razloge za odbijanje optužbe.

Član 297.

Bitne povrede odredaba krivičnog postupka

(1) Bitna povreda odredaba krivičnog postupka postoji:

(...)

k) ako je izreka presude nerazumljiva, protivrjećna sama sebi ili razlozima presude ili ako presuda uopće ne sadrži razloge ili u njoj nisu navedeni razlozi o odlučnim činjenicama.

Nisu ispunjeni standardi obrazložene odluke - primjeri -

I. Određivanje i produženje pritvora

I.1. Narušavanje javnog reda

Rješenje ne sadrži valjane i jasne razloge, tj. analizu okolnosti relevantnu za konkretnu situaciju u pogledu postojanja stvarne prijetnje za narušavanje javnog reda (član 146. stav 1. tačka d) ZKPFBiH).

Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 4784/17 od 17. januara 2018. godine

Iz obrazloženja rješenja redovnog suda:

„S obzirom na postojanje osnovane sumnje da je optuženik počinio navedena djela Ubojstvo iz čl. 166. st. 1. KZ FBiH i Paljevina iz čl. 301. st. 2. u svezi sa čl. 1. KZ FBiH u stjecaju, odnosno u stjecaju sa kaznenim djelom Izazivanje opće opasnosti iz čl. 323. st. 1. KZ FBiH, pod opisanim okolnostima, u naseljenom mjestu i u frekventno doba dana, mišljenje je ovog vijeća da se u konkretnom slučaju radi o posebno teškom kaznenom djelu, koje je uz to praćeno vanrednim okolnostima, dakle, onim okolnostima koje nisu uobičajene pri počinjenju ove vrste kaznenih djela. S obzirom na iskazane prijetnje optuženika svjedoku [S.N.], ovo vijeće je mišljenja da bi puštanje optuženika na slobodu nakon počinjenja ovakvog kaznenog djela u sredini u kojoj boravi i svjedok [S. N.] kome je optuženik uputio prijetnje, kao i ostali svjedoci i obitelj oštećenog, a pri činjenici da je i ostatak javnosti senzibiliziran zbog počinjenja ovakvih djela, vijeće je mišljenja da postoje vanredne okolnosti, i da bi puštanje na slobodu optuženika rezultiralo stvarno prijetnjom narušavanju javnog reda, te shodno tome postoji pritvorski razlog iz čl. 146. st. 1. tč. d) ZKP FBiH.”

Iz odluke Ustavnog suda BiH:

„Prema mišljenju Ustavnog suda, u osporenim rješenjima došlo je do izjednačavanja načina počinjenja krivičnog djela, te posljedica i težine predmetnog krivičnog djela sa ‘izvanrednim okolnostima’ iz člana 146. stav 1. tačka d) ZKP, dok sudovi nisu naveli niti jedan konkretan i suštinski razlog za postojanje ‘vanrednih okolnosti’ utemeljenih na stvarnoj i razumnoj opasnosti od narušavanja javnog reda, pogotovo u odnosu na svjedoka S. N., rodbinu oštećenog, kao i javnost ne dajući nikakvo obrazloženje za zaključak u pogledu njezine ‘senzibiliziranosti’ i uslijed toga stvarne prijetnje narušavanju javnog reda.”

Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 2886/17 od 11. oktobra 2017. godine

Iz obrazloženja rješenja redovnog suda:

„Ovaj sud smatra da okolnosti koje karakterišu način izvršenja krivičnog djela čine neophodnim da se optuženi zadrži i dalje u pritvoru. Naime, optuženom se stavlja na teret izvršenje krivičnog djela ubistvo u pokušaju za koje se može izreći kazna zatvora 10 godina ili veća kazna, a način izvršenja toga djela (optuženi je djelo isplanirao, maskirao se, ponio je drvenu palicu dužine 73 cm, blokirao je oštećenju pokretanje vozila u podzemnoj garaži zgrade u kojoj drži svoje auto, u ranim jutarnjim časovima napao ju je i zadao joj više udaraca u predjelu glave, u dva navrata ju je pokušao ugurati u gepek vozila, pripremio je i komad platna koji je svezao oštećenju preko usta i nosa, te je obuhvatio rukama glavu oštećene i istom je udarao više puta od betonsku podlogu), pri tome je iskazao bezobzirnost i upornost, a dovršetak radnje optuženog prekinut je od strane dva građana koja su ga spriječila u pokušaju ubistva oštećene. Sve navedene okolnosti su okolnosti koje ovo krivično djelo čine posebno teškim, a kada se imaju u vidu i posljedice izvršenja krivičnog djela, oštećena je u predmetnom događaju zadobila teške tjelesne povrede u vidu nagnječenja mozga, prelom šestog vratnog pršljenja, prelom drugog i devetog rebra desne strane grudnog koša, razdernu ranu tjemenog predjela glave, krvne podlive po grudnom košu, čelu, nadlaktici, podlaktici i lakatnom predjelu ruku. Dakle, optuženi je zadao više udaraca oštećenju u vitalne dijelove tijela-glavu, drvenom palicom, sredstvom podobnim da se oštećena liši života, te je nakon izvršenja krivičnog djela pokušao da pobjegne sa lica mjesta, međutim u tome su

ga spriječili prisutni građani, a sve u nastojanju da prikrije izvršenje krivičnog djela. Sve navedeno, djelo čini tako teškim, a optuženog tako opasnim i poprma značaj posebnih okolnosti koje se mogu smatrati vanrednim, tako da bi puštanje optuženog na slobodu moglo rezultirati stvarnom prijetnjom narušavanju javnog reda na području Banjaluke, gdje je djelo izvršeno i gdje je živi oštećena, njen sin, rođaci i prijatelji, kao i optuženi, njegovi rođaci i prijatelji, između kojih bi moglo da dođe do pojačanih tenzija, pa i sukoba. Slijedom navedenog u konkretnim okolnostima predmetnog slučaja ukazuje se neophodnim da se optuženi i u daljem toku ovog krivičnog postupka zadrži u pritvoru zbog egzistiranja pritvorskih razloga iz člana 197. stav 1. tačka g) ZKP RS.”

Iz odluke Ustavnog suda BiH:

„U konkretnom slučaju Ustavni sud zapaža da redovni sudovi nisu niti jednim argumentom ukazali da postoji stvarna prijetnja narušavanju javnog reda u smislu navedenih stavova Evropskog i Ustavnog suda, već su iznijeli samo pretpostavku da bi puštanje apelanta na slobodu predstavljalo stvarnu opasnost za narušavanje javnog reda pri čemu su propustili da utvrde postojanje navedenih okolnosti u vremenu relevantnom za određivanje pritvora i pri čemu nisu naveli kojim radnjama i dešavanjima će se odigrati narušavanje javnog reda i mira. Samim tim, prema stavu Ustavnog suda, u potpunosti je izostala analiza okolnosti relevantnih za konkretnu situaciju u pogledu postojanja stvarne prijetnje za narušavanje javnog reda, budući da sama pretpostavka da će, zbog činjenice da apelant i oštećena B. K., kao i njihove porodice, rodbina i prijatelji žive u Banjoj Luci, doći do narušavanja javnog reda nije dovoljna za određivanje pritvora iz ovog pritvorskog razloga.”

I.2. Utjecaj na svjedoke

Razlozi za pritvor po osnovu koluzione opasnosti nisu opravdani konkretiziranim činjenicama, koje pokazuju da je apelant lično ili posredno pokušao da izvrši utjecaj na svjedoke ili eventualne saučesnike (član 132. stav 1. tačka b) ZKPBiH).

Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 6/08 od 13. maja 2008. godine

Iz obrazloženja rješenja redovnog suda:

„Vijeće se slaže sa argumentacijom navedenom u pobijanom rješenju, obzirom da glavni pretres u predmetu tek predstoji, da će biti neophodno saslušati veliki broj svjedoka - žrtava i članova njihovih porodica, od kojih neki žive na teritoriji gdje optuženi ima mjesto prebivališta, kao i svjedoka koji su učestvovali u događajima za koje se optuženi tereti. Neophodno je obezbijediti da svjedoci budu saslušani bez straha od prijetnji i pritisaka. Nadalje, Vijeće je takođe imalo u vidu i činjenicu da je tek u ovoj fazi postupka optuženom u potpunosti poznat identitet svjedoka, kao i njihove izjave na osnovu kojih se zasniva optužba protiv njega, te da sad ima jači motiv da izvrši uticaj na svjedoke i saizvršioce. Optuženi se tereti za krivično djelo koje je počinio u svojstvu visoko pozicionirane osobe - komandira SJB Kalinovik koja funkcija, obzirom na prirodu, posredno ili neposredno, ukazuje na postojanje opasnosti od utjecaja optuženog na svjedoke, koji može dovesti do ugrožavanja i zastrašivanja svjedoka.”

Iz odluke Ustavnog suda BiH:

„Ustavni sud ne može prihvatiti argumente da su razlozi za pritvor po osnovu koluzione opasnosti u konkretnom slučaju opravdani konkretiziranim činjenicama, koje pokazuju da je apelant lično ili posredno pokušao da izvrši utjecaj na svjedoke ili eventualne saučesnike. Naime, samo postojanje pretpostavki da bi takvo apelantovo postupanje bilo moguće nije dovoljno, jer sud ne može samo pretpostaviti takvu mogućnost, već mora imati argumente da postoje neke objektivne okolnosti ili konkretne i argumentirane radnje i postupci koji bi bili valjan pravni osnov za određivanje pritvora u konkretnom slučaju. Tužilaštvo BiH u vezi s tim nije predložilo, niti izvelo bilo kakve dokaze, već je svoj prijedlog zasnovalo isključivo na pretpostavkama koje je Sud BiH prihvatio, ali nije valjano obrazložio konkretnu opasnost koja prijete svjedocima. Činjenica je da se u konkretnom slučaju radi o žrtvama ili članovima porodica žrtava veoma teškog i delikatnog krivičnog djela, ali ta činjenica sama po sebi nije, kako je već rečeno, dovoljna da zadovolji standarde iz člana 5. stav 3. Evropske konvencije, već se razlozi za pritvor moraju posmatrati u svjetlu konkretnih okolnosti, a jedna od tih okolnosti je i činjenica da su svjedocima koji osjećaju nelagodu i nesigurnost već određene mjere zaštite. [...] U konkretnom slučaju mjera pritvora

je dopuštena, kako je to Sud BiH obrazložio, upravo da bi se omogućilo nesmetano svjedočenje svjedoka koji su u istrazi dali svoje iskaze, a nekim od njih su određene i mjere zaštite svjedoka. U takvim okolnostima Sud BiH je propustio da preciznije i konkretnije obrazloži na čemu zasniva svoj zaključak da je prvostepenim rješenjem pravilno zaključeno da će apelant u narednoj fazi postupka utjecati ili pokušati da utječe na svjedoke i eventualne saizvršioce, a naročito na svjedoke pod zaštitom, i koje konkretne okolnosti na takvu mogućnost upućuju, te da je samo mjerom pritvora, kao procesnom mjerom koja najteže pogađa optuženog, moguće ostvariti cilj koji je Sud BiH već imao u vidu pri određivanju mjera zaštite svjedoka.”

1.3. Ponavljanje krivičnog djela

Redovni sudovi nisu konkretizirali naročite okolnosti koje bi opravdale bojazan da će apelant ponoviti isto ili istovrsno krivično djelo koje mu je stavljeno na teret, odnosno za koje se sumnjiči (član 146. stav 1. tačka c) ZKPFBiH).

Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 3210/15 od 27. oktobra 2015. godine

Iz obrazloženja prvostepenog rješenja:

„Kada je u pitanju poseban pritvorski razlog za produženje mjere pritvora iz tačke c), ovo vijeće nalazi da postoji realna opasnost da bi osumnjičeni u slučaju boravka na slobodi mogao nastaviti sa činjenjem istih ili istovrsnih krivičnih djela. Naime, vijeće je posebno imalo u vidu činjenicu da je osumnjičeni kao nastavnik, odnosno kao direktor škole zloupotrebjavao svoj položaj u dužem vremenskom periodu i to od 2007. do 2013. godine, čime je iskazao svoju posebnu upornost u činjenju krivičnog djela za koje se sumnjiči.”

Iz obrazloženja drugostepenog rješenja:

„Opasnost od ponavljanja krivičnog djela nije striktno vezana samo za ranije ponašanje osumnjičenog u pogledu izvršenja krivičnih djela u prošlosti već se dovodi u vezu sa konkretnom situacijom. U skladu sa praksom Evropskog suda koju

prati Ustavni sud BiH, opasnost od ponavljanja krivičnog djela mora biti vjerovatna u svjetlu okolnosti predmeta, osobito prošlosti i karaktera lica koje je u pitanju (vidi, Evropski sud, Clooth protiv Belgije, presuda od 12. decembra 1991. godine, tačka 40, Serija A broj 225), što je u pobijanom rješenju dovoljno objašnjeno. Radnje izvršenja u obilježju navedenog krivičnog djela, trajale su godinama prije nego što je oštećena prijavila osumnjičenog, što dovoljno ukazuje na upornost u izvršenju krivičnog djela. Bez obzira što osumnjičeni nije ranije osuđivan, prvostepeni sud je dovoljno cijenio sve okolnosti konkretnog slučaja a prije svega prirodu i način izvršenja krivičnog djela kao i veliki broj radnji izvršenja, što dovoljno potkrepljuje zakonski uvjet za mjerom pritvora u smislu člana 146. stav 1. tačka c) ZKP FBiH, obzirom da je zlostavljanje mladb. oštećene trajalo godinama.”

Iz odluke Ustavnog suda BiH:

„Ustavni sud zapaža da apelant nije evidentiran u krivičnoj evidenciji, što redovni sudovi prema obrazloženjima osporenih odluka uopće nisu cijenili, a trebali su prema ocjeni Ustavnog suda u kontekstu procjene apelantovog ponašanja u prošlosti, kako nalaže standard Evropskog suda. U vezi s tim Ustavni sud podsjeća da se u skladu s citiranom praksom Evropskog suda, prilikom razmatranja ovog pritvorskog razloga, posebno uzima u obzir upravo ličnost osumnjičenika, njegova osobnost i ponašanje u prošlosti. Ustavni sud iz obrazloženja osporenih rješenja ne zapaža da su navedene okolnosti posebno cijenjene, kako nalažu standardi Evropske konvencije, već su navedene okolnosti cijenjene isključivo u kontekstu ‘prirode i načina izvršenja krivičnog djela i velikog broja radnji izvršenja u periodu od 2007. do 2013. godine’, što je suprotno stavu Evropskog suda. [...] Konačno, Ustavni sud zapaža da iz raspoloživih dokaza ne proizlazi da je u postupku provedena stručna procjena vjerovatnosti da će apelant ponoviti krivično djelo koje mu se stavlja na teret kako bi redovni sudovi učinili vjerovatnom bojazan da bi apelant mogao ponoviti isto ili istovrsno krivično djelo za koje se sumnjiči, koja bi opravdala postojanje ovog pritvorskog razloga (vidi, Evropski sud, *Peša protiv Hrvatske*, presuda od 8. aprila 2010. godine, aplikacija broj 40523/08, stav 96). Ustavni sud podsjeća da je Evropskom sudu u citiranom predmetu upravo propust nadležnih organa da obave stručnu procjenu vjerovatnosti da će podnosilac zahtjeva ponoviti krivično djelo u svjetlu činjenice da podnosilac zahtjeva ranije nije bio osuđivan i da je u međuvremenu razriješen dužnosti koju je obavljao bio dovoljan razlog za zaključak da osnova koja se zasniva na riziku od ponovnog počinjenja krivičnog djela nije sama po sebi opravdala nastavak pritvora podnosioca zahtjeva. Dovodeći standarde Evropskog suda u vezu s konkretnim slučajem Ustavni sud smatra da redovni sudovi

prilikom razmatranja ovog pritvorskog razloga nisu ispoštovali navedene standarde Evropskog suda jer ponuđenim obrazloženjem redovni sudovi nisu uvjerali Ustavni sud da postoje, odnosno nisu konkretizirali naročite okolnosti koje bi opravdale bojazan da će apelant ponoviti isto ili istovrsno krivično djelo koje mu je stavljeno na teret, odnosno za koje se sumnjiči.”

I.4. Opasnost od bjekstva

Redovni sudovi nisu dali bilo kakvo obrazloženje da postoji vjerovatnoća da apelant ima namjeru da bježi, odnosno da izbjegava eventualno suđenje u Bosni i Hercegovini.

Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 1150/10 od 14. septembra 2010. godine

Iz obrazloženja rješenja o određivanju pritvora:

„Vezano za postojanje posebnih zakonskih osnova za određivanje pritvora nalazim da je prema osumnjičenom [M. R.] opravdan pritvorski osnov iz člana 197. stav 1. tačka a) ZKP jer je, kako to navodi i Specijalno tužilaštvo u svom prijedlogu i kako to ne spori ni osumnjičeni u svojoj izjavi, državljanin Republike Srbije, da i tamo ima svoju imovinu, a obzirom na težinu krivičnog djela koje mu se stavlja na teret, a to je predviđena kazna zatvora od najmanje 5 godina za krivično djelo iz člana 383. a) stav 2. KZRS a kazna zatvora od 2 do 10 godina, za krivično djelo iz člana 347. stav 4. u vezi sa stavom 3. i članom 24. i 25. KZ RS, (jer se izvršilac može kazniti kao da je to krivično djelo sam učinio), to sve predstavlja okolnosti koje ukazuju na opasnost od bjekstva a pogotovo kod činjenice da se sa pasošem Republike Srbije, bez problema može napustiti i ta teritorija.”

Iz odluke Ustavnog suda BiH:

„U vezi s postojanjem razloga za određivanje pritvora na osnovu odredbi člana 197. stav 1. tačka a) ZKP RS-a, Ustavni sud ističe da činjenica da apelant posjeduje pasoš Republike Srbije, odnosno da ima dvojno državljanstvo, da posjeduje nekretnine-kuću u Republici Srbiji, sama po sebi ne može biti valjan i opravdan

razlog na osnovu kojeg sudovi mogu zaključiti da postoje okolnosti koje ukazuju na opasnost od apelantovog bijega, niti se zbog ove činjenice za svako osumnjičeno lice, koje posjeduje državljanstvo susjedne države te imovinu u njoj, po automatizmu može smatrati da postoji bojazan da će pobjeći od pravde u Bosni i Hercegovini. Analizirajući razloge i okolnosti na osnovu kojih je apelantu određen i produžen pritvor po navedenoj osnovi, Ustavni sud primjećuje da Okružni sud pritvorski osnov iz člana 197. stav 1. tačka a) ZKP RS-a ničim nije dokazao, odnosno da nije dao bilo kakve razloge da postoje okolnosti koje ukazuju makar na vjerovatnoću da apelant ima namjeru ili sklonost ka bježanju ili izigravanju pravde, osim paušalnih navoda da apelant posjeduje dvojno državljanstvo (BiH i R Srbija) te da sa pasošem Republike Srbije bez problema može napustiti teritoriju te države. Prema tome, Ustavni sud smatra da se Okružni sud proizvoljno pozvao na postojanje razloga za pritvor iz člana 197. stav 1. tačka a) ZKP RS-a, jer u konkretnom slučaju ne postoji bilo kakvo obrazloženje koje bi ukazivalo da postoji apelantova namjera ili sklonost ka bježanju, odnosno izbjegavanju pravde.”

II. Osnovana sumnja

Sud nije istinski i uvjerljivo verificirao sve činjenice i informacije na kojima je zasnovao svoj zaključak da postoji osnovana sumnja da je apelant počinio krivična djela koja su mu stavljena na teret. Razlozi na koje se sud pozvao u obrazloženjima osporenih rješenja nisu, prema mišljenju Ustavnog suda, *per se* dovoljni da se donese zaključak da postoji „osnovana sumnja” u smislu ZKPBiH i člana 5. stav 1.c. Evropske konvencije.

Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 1885/13 od 24. maja 2013. godine

Iz rješenja redovnog suda:

„Iz dokaza Tužilaštva nesumnjivo proizilazi da je osumnjičeni u relativno kratkom periodu pomilovao oko 142 lica u proceduri koja nije u svemu u skladu sa Zakonom o pomilovanju (bez konsultacija sa dvojicom potpredsjednika), zbog

čega je jedan potpredsjednik [...] intervenisao pa čak i pokrenuo postupak ocjene ustavnosti pomilovanja. Imajući u vidu činjenicu da je u Republici Srpskoj i na nivou države BiH u istom periodu pomilovanje bilo u samo po jednom slučaju Sud zaključuje da postoji osnovana sumnja da je osumnjičeni [B. Ž.] [apelant] kršeći zakon i propuštajući da svoja ovlaštenja vrši na zakonit način, demonstrirao najviši stepen neodgovornosti koji je u javnosti proizveo štetne posljedice u vidu podriivanja pravde i diskreditacije javne vlasti. Sud je posebno imao u vidu da se kršenje zakona u konkretnom slučaju odnosi na primjenu pravde i autoritet pravosudnog sistema i da se događa u fazi procesa pridruživanja države BiH Evropskoj uniji kada se od države očekuje da pokaže posvećenost vladavini prava i čvrstu riješenost da reformiše pravosudni sistem i uskladi ga sa najvišim evropskim standardima. Pomilovanja osuđenih lica su najosjetljivije pravno i moralno pitanje zbog toga što u svojoj suštini nose opasnost od direktnog podriivanja pravde ukoliko se primjenjuju neselektivno i bez jasnih i opravdanih razloga. U konkretnom slučaju pomilovanjima je zahvaćen širok krug optuženih za raznovrsna i teška krivična djela, sa vrlo raznovrsnim oblicima pomilovanja (ublažavanja i oslobađanja od izdržavanja kazne).

[...]

Osumnjičeni [K.] je u svom iskazu naveo da je u pokušaju da izdejstvuje pomilovanje za svog brata [A.], osuđenog za silovanje od strane Općinskog suda u Konjicu, pokušao da dođe do [B. Ž.], za kojeg navodi da je čuo da je u nekim slučajevima pomogao ljudima da dobiju pomilovanja, a iz razgovora sa jednim od pomilovanih [E. H.] saznao je da je on svoje pomilovanje platio 48.000,00, te je uputio [B. Ž.] molbu, čiji je unaprijed pripremljen tekst dobio od [P. B.] s kojim je direktno kontaktirao. Njegove navode je potvrdio svjedok [R. B.] koji na detaljan način opisuje kako je osumnjičeni [K.] nastojao izdejstvovati pomilovanje za svog brata [A.], i da je saznao da će ga to koštati ukupno 50.000 KM da novac od tog ide [B. Ž.] ekipi i samom [B. Ž.]. Ovaj svjedok je izjavio da je u isto vrijeme kada je [K.] pokušavao izdejstvovati pomilovanje za svog brata, savjetnik [B.] rekao da se paralelno završava pomilovanje za lice [A. K.] iz Sarajeva. Izjavu ovog svjedoka potvrdio je i svjedok [P.] koji je naveo da je [A. K.] zajedno sa [B.] išao u zgradu Vlade u Mostaru kod [B. Ž.] u vezi pomilovanja njegovog brata [A.].

[...]

Osim navedenih dokaza, osumnjičeni [J.] je potvrdio da je 29. 03. 2013. godine razgovarao sa jednim od osumnjičenih, [K.] i da mu je on rekao da je [A.] završen i da je [B. Ž.] trebao završiti to za [A.], a također, iz dokaza proizilazi da je pretresom prostorija kod osumnjičenog [B. Ž.] pronađena crna torbica njegovo vlasništvo u kojoj se nalazilo 5.900 KM.”

Iz odluke Ustavnog suda:

„Ustavni sud zapaža da Sud BiH ni na koji način nije obrazložio i argumentovao zašto bi navodni izostanak konsultacija s potpredsjednicima uopće bio jedan od ključnih razloga za postojanje osnovane sumnje da je apelant počinio krivična djela organiziranog kriminala u vezi sa zloupotrebom položaja i korupcijom. Također, Sud BiH nije dao bilo kakve argumente u obrazloženjima osporenih rješenja iz kojih bi, na osnovu navodnog izostanka konsultacija apelanta s potpredsjednicima Federacije BiH, ‘objektivni posmatrač’ mogao zaključiti da je apelant mogao počinuti navedena krivična djela, a prema članu 5. stav 1.c. Evropske konvencije bio je dužan dati takve argumente.

[...]

Ustavni sud zapaža da ni navedene izjave svjedoka na kojima Sud BiH temelji svoj zaključak da postoji osnovana sumnja da je apelant počinio krivična djela ne predstavljaju činjenice iz kojih bi objektivni posmatrač mogao zaključiti da je [apelant] mogao počinuti krivična djela za koja se sumnjiči’. Ustavni sud zapaža da su izjave na koje se Sud BiH pozvao uopćene i da spadaju u kategoriju ‘rekla-kazala’ dokaza. Takve izjave svjedoka nisu potkrijepljene drugim, objektivnim dokazima, kako to traže standardi u odnosu na postojanje osnovane sumnje, što je Ustavni sud već objasnio. Dalje, iz takvih izjava se ni na koji način ne vidi zbog čega je Sud BiH zaključio, kako je to navedeno u drugostepenom rješenju, da ove izjave zajedno sa drugim dokazima ‘ukazuju da se vršenje krivičnog djela odvijalo na način da su osumnjičeni uspostavili mrežu posrednika, koji su stupali u kontakt sa osuđivanim osobama ili članovima njihovih porodica, koje su podnijele molbe za pomilovanje’, kao i da su ‘uloge pojedinih članova organizovane kriminalne grupe bile jasno razgraničene sa definisanim i podijeljenim ulogama u dogovaranju oko podjele dobiti, a što je sve jasno vidljivo iz iskaza saslušanih svjedoka, kao i transkripta presretnutih telefonskih razgovora’. Ustavni sud smatra da je ovakva tvrdnja Suda BiH proizvoljna, jer se ovako nešto ne može zaključiti iz činjenica na kojima je Sud BiH zasnovao svoj zaključak da postoji osnovana sumnja.

[...]

Dalje, jedan od razloga na koje se Sud BiH pozvao kao argument koji opravdava postojanje osnovane sumnje da je apelant počinio krivična djela za koja se tereti je i to da je, prilikom pretresa njegovih službenih prostorija, kod apelanta pronađen iznos od 5.900,00 KM. Sud BiH ovo nije posebno elaborirao, niti je na bilo koji način objasnio kako i zašto ova činjenica može osnovano i objektivno ukazivati

da je apelant počinio krivična djela koja mu se stavljaju na teret. [...] Dakle, iako je pronalaženje navedenog iznosa kod apelanta cijenjeno kao jedan od razloga za postojanje osnovane sumnje kao uvjeta za određivanje pritvora, Ustavni sud zapaža da je Sud BiH u cijelosti propustio da obrazloži ovaj razlog i dovede ga u vezu s počinjenjem krivičnih djela koja se apelantu stavljaju na teret. Isto se odnosi i na to da je apelant donio 142 (ili 147) odluka o pomilovanju u periodu u kojem je na nivou države BiH i Republike Srpske donesena po jedna takva odluka. Ustavni sud ne može uočiti bilo kakvu vezu između ovih činjenica i osnovane sumnje da je apelant počinio krivično djelo organiziranog kriminala u vezi s korupcijom, niti je Sud BiH to obrazložio tako da je razjasnio u čemu je taj sud pronašao takvu eventualnu vezu.”

Sud nije dao odgovor na apelantove žalbene prigovore u odnosu na postojanje osnovane sumnje, a što je ključno pitanje u vezi sa zakonitošću pritvora apelanta.

Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 3321/17 od 11. oktobra 2017. godine

Iz obrazloženja drugostepenog rješenja:

„Naime, branioci optuženih žalbom ne osporavaju pravilnost zaključka prvostepenog suda o postojanju osnovane sumnje da su optuženi počinili krivično djelo [...]. Pri tome, branilac optuženog [G. K.] samo u jednoj rečenici navodi da ne postoji ni osnovana sumnja, bez obzira na to što je optužnica potvrđena, ali ni na kakav način dalje ne elaborira ili argumentira takvu svoju tvrdnju, iz kojih razloga se ovaj sud nije ni upuštao u ocjenu ovog žalbenog prigovora, nalazeći ga paušalnim i nepotkrijepljenim.”

Iz odluke Ustavnog suda BiH:

„Odlučujući na ovaj način, odnosno potpuno ignorirajući žalbene navode apelanta o postojanju osnovane sumnje, Kantonalni sud je propustio da ispita osnovni uslov *sine qua non* određivanja odnosno pružavanja mjere pritvora – osnovanu sumnju, koju je apelant problematizirao u žalbi i s pravom očekivao da dobije odgovor na ovaj navod. Ustavni sud podsjeća da je osnovana sumnja obavezan element za odlučivanje o određivanju ili produženju pritvora, bez obzira

na fazu postupka, koji se mora ispitati. Stoga, Ustavni sud primjećuje da, iako je prvostepeni sud (pogotovo u rješenju od 28. juna 2017. godine, koje je dostavljeno Ustavnom sudu) dao svoje razloge o postojanju osnovane sumnje činjenica je da je apelant osporio zaključak o postojanju iste, ali nije dobio odgovor Kantonalnog suda (u rješenju od 4. jula 2017. godine) jer je isti naprosto zanemario ovaj navod, a što se desilo, kako proizilazi iz dostavljene žalbe (protiv prvostepenog rješenja od 23. avgusta 2017. godine) i rješenja Kantonalnog suda i u odluci od 5. septembra. Dakle, pitanje postojanja osnovane sumnje nije u postupku po žalbi raspravljeno, iako je problematizirano od strane apelanta te je i ispitivanje zakonitosti pritvora postalo iluzorno ako sud nije riješio ovo pitanje. Ustavni sud primjećuje da odredbe ZKP nikako ne isključuju obavezu suda da u postupku sudske kontrole opravdanosti trajanja pritvora, nakon potvrđivanja optužnice ispituju i dalje postojanje osnovane sumnje, niti je bilo ko od strana u postupku ovu obavezu dovodi u pitanje, a niti je Kantonalni sud mogao zanemariti ovaj žalbeni navod, posmatrajući žalbu u cjelini. Takođe, kako je navedeno, Evropska konvencija u članu 5. (st. 1. 3. i 4) nalaže obaveze provjere ‘zakonitosti’ pritvora u bilo kojoj fazi postupka, a što uključuje jednako i pitanje postojanja osnovane sumnje koja predstavlja temeljni element sudske kontrole nad zakonitošću mjere pritvora i koji element se mora preispitati čak i kada se osporava u toku glavnog pretresa.”

III. Nedostatak obrazloženja u pogledu primjene blažeg zakona

Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 3312/12 od 27. novembra 2015. godine

Iz obrazloženja presude redovnog suda:

„Sud ističe da krivično djelo za koje je optuženi proglašen krivim predstavlja krivično djelo prema međunarodnom običajnom pravu i stoga potpada pod ‘opšte principe međunarodnog prava’ propisane članom 4 a. Zakona o izmjenama i dopunama KZ BiH, i ‘opšta pravna načela koja priznaju civilizovani narodi’ propisana stavom 2. člana 7. Evropske konvencije, te stoga KZ BiH može biti primijenjen u ovom slučaju na osnovu ovih odredaba.

Nadalje, činjenica da se krivičnopravne radnje nabrojane u članu 173. KZ BiH mogu pronaći i u Zakonu koji je bio na snazi u relevantnom vremenskom periodu - u vrijeme izvršenja djela, i to u članu 142. KZ SFRJ, znači da su ta krivična djela bila kažnjiva i po tada važećem krivičnom zakonu, što takođe doprinosi zaključku Suda u vezi sa načelom zakonitosti.

Konačno, primjena KZ BiH je dodatno opravdana činjenicom da je zapriječena kazna u svakom slučaju blaža nego smrtna kazna koja je bila na snazi u vrijeme izvršenja krivičnog djela čime se zadovoljava načelo vezano za vremensko važenje Krivičnog zakona tj. primjena zakona blažeg za učinitelja.”

Iz odluke Ustavnog suda BiH:

„[...] prvostepeno vijeće Suda BiH dalo je obrazloženje koje nije promijenjeno konačnom odlukom Apelacionog vijeća u pogledu primjene odredaba KZBiH na konkretan slučaj. Međutim, navedeno obrazloženje u pogledu obavezne primjene blažeg zakona svodi se na usporedbu KZBiH i KZSFRJ isključivo u dijelu koji od dva navedena zakona propisuje težu kaznu za počinitelja (apelanta) s obzirom na to da je glavni argument bio da KZSFRJ za predmetno krivično djelo propisuje (i) smrtnu kaznu. Niti jedno od dvaju vijeća Suda BiH koja su odlučivala o ovom slučaju nije dalo obrazloženje koji od dva navedena zakona propisuje blažu kaznu za krivično djelo ratni zločin protiv civilnog stanovništva. To je, prema mišljenju Ustavnog suda, bilo obavezno imajući u vidu da je tendencija Suda BiH bila da se apelant blaže kazni (s obzirom na to da je izrečena kazna ispod minimuma propisanog zakonom), te je, upravo stoga, bilo neophodno da se uporede član 173. KZBiH i član 142. KZSFRJ, odnosno dâ obrazloženje koji od dva navedena zakona propisuje (i) blažu kaznu za apelanta, te da se, onda, odluči koji je zakon blaži sa aspekta zakonskog minimuma zapriječene kazne i da se, u skladu s tim, primijeni blaži zakon. S obzirom na to da je navedeno obrazloženje u potpunosti izostalo, Ustavni sud smatra da je u konkretnom slučaju proizvoljno primijenjen član 173. KZBiH, te da je, stoga, prekršeno i apelantovo pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.”

IV. Izostanak obrazloženja iz kojeg bi se moglo jasno zaključiti na temelju kojih dokaza je apelant proglašen krivim za počinjenje radnji koje su mu stavljene na teret

Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 223/16 od 31. januara 2018. godine

Iz izreke presude proizlazi da je apelant, između ostalog, proglašen krivim i da je V. P. od njega nabavio opojnu drogu radi dalje preprodaje na način da su ‘... izvjesni ‘Danijel’ i ‘Jure’ uz posredovanje N. K. stupili u kontakt sa V. P. i početkom aprila 2010. godine sa njime se našli na području Trebinja, u blizini ugostiteljskog objekta ‘Na obali’, gdje im je V. P. za novčani iznos od 4.000,00 eura prodao tri kg opojne droge marihuana, ubrzo potom V. P. je izvjesnom ‘D’ iz Banje Luke, u mjestu ‘Buđanovo stovarište’, na izlazu iz Trebinja ka Ljubinju, za novčani iznos od 2.900,00 eura prodao dva kg opojne droge marihuana...’.

Iz obrazloženja presude redovnog suda:

„Svjedok [P. V.] je potvrdio da je znao da optuženi prodaje opojnu drogu [...]. Svjedok je naveo da u to vrijeme nije imao puno posla, a da ga je kontaktirao P. L. i predložio da pokuša prodati opojnu drogu [Đ. D.], odnosno da nabavi drogu od optuženog. Svjedok dalje navodi da je nakon toga odlučio da to i uradi pa je optuženog pitao da li bi kod njega mogao kupiti opojnu drogu. Nakon toga je od optuženog kupio ‘travu’ 5-6 puta, s tim da se radilo o količinama od 100-200 grama. Svjedok je također detaljno opisao da je kupoprodaja opojne droge tekla tako što bi on otišao neposredno kod optuženog kući i sa njim dogovarao kupoprodaju i tu preuzimao opojnu drogu. Najprije bi optuženom javio koliko mu treba, a optuženi bi mu rekao kada da dođe i istu preuzme. Svjedok je potvrdio da je on dalje prodavao drogu drugim licima, te da ga je kontaktirao [K. N.] kojem je prodao veću količinu opojne droge koju je nabavio od optuženog i to pola kilograma opojne droge marihuana, koju je platio 1.150 Eura, a skupa sa [P. L.] prodao za 1.270 Eura. Svjedoci [...] su također potvrdili da su od [P.] nabavljali opojnu drogu.”

Iz odluke Ustavnog suda BiH:

„Ustavni sud zapaža da Apelacijsko vijeće u obrazloženju drugostupanjske presude nije navelo bilo kakve razloge iz kojih bi proizlazilo da je odista apelant drogu prodao svjedoku V. P., koji bi opojnu drogu (tri kg i dva kg) dalje preprodao navedenim osobama, a iz obrazloženja odluke o sankciji proizlazi da su navedene količine opojne droge, pored ostalih, ocijenjene kao otežavajuća okolnost. [...] Ustavni sud zapaža da je Apelacijsko vijeće prilikom donošenja odluke da je apelant počinio radnje opisane u točki 3. izreke presude dao samo jedan općenit zaključak o razlozima kojima se rukovodio, pa je u drugostupanjskoj presudi izostalo obrazloženje iz kojeg bi se moglo jasno zaključiti na temelju čega je u konkretnom slučaju apelant proglašen krivim za počinjenje ovih radnji. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud smatra da obrazloženje drugostupanjske presude ne zadovoljava kriterije ‘obrazložene odluke’ koji su inherentni načelu pravičnog suđenja.”

V. U obrazloženju presude, koja predstavlja konačnu odluku o postojanju krivičnog djela i krivične odgovornosti, izostali su razlozi i obrazloženja iz kojih proizlazi da je odgovoreno na suštinska pitanja istaknuta u žalbi koja su se odnosila na zaključak o postojanju krivičnog djela i krivične odgovornosti (nesaglasnost izreke i razloga datih u obrazloženju).

Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 3623/13 od 7. oktobra 2014. godine

Iz obrazloženja presude redovnog suda:

„U pobijanoj presudi su naime, po ocjeni ovog vijeća dati razlozi o odlučnim činjenicama relevantnim za presuđivanje u ovoj krivičnopravnoj stvari, uz detaljnu i iscrpnu analizu svih dokaza kako pojedinačno, tako i u njihovoj međusobnoj povezanosti. Prvostepeno vijeće je dalo detaljno obrazloženje za činjenični supstrat iz izreke presude, u odnosu na sve optužene, na način da je iznijelo svoj stav u

pogledu razloga koji su opredijelili sud za donošenje odluke. Pobijana presuda, suprotno žalbenim prigovorima, sadrži razloge o odlučnim činjenicama, te ukazuje na dokaze koji su predstavljali osnov za odluku. Dakle, apelaciono vijeće nalazi da su činjenični opisi krivičnih djela, koja se optuženima stavljaju na teret, iz izreke pobijane presude, jasni, određeni i potpuni, te da sadrže činjenice i okolnosti koje predstavljaju bitne elemente krivičnih djela za koja su optuženi u prvostepenom postupku oglašeni krivim, uz precizan opis pojedinačnih radnji izvršenja označenih u izreci presude.”

Iz odluke Ustavnog suda BiH:

„Ustavni sud smatra da su se žalbeni navodi apelanata odnosili na suštinska pitanja za utvrđivanje postojanja krivičnog djela i krivične odgovornosti apelanata, a za koje je, u skladu sa zahtjevom obrazložene presude koji proističe iz prava na pravično suđenje, Apelaciono odjeljenje bilo dužno ponuditi razloge i obrazloženja na temelju kojih je moguće utvrditi da ih je i razmotrio. Međutim razlozi i obrazloženja iz osporene drugostepene presude u pogledu navedenih pitanja svode se na uopćeno pozivanje i saglašavanje sa zaključcima i obrazloženjima iz osporene prvostepene presude koji, kako je već i ukazano u ovoj odluci, nisu ponudili odgovor na ova pitanja. Naime, ispitujući navode apelanata o nesaglasnosti i protivrječnosti izreke i obrazloženja osporene prvostepene presude, Apelaciono vijeće je zaključilo da su neosnovani ističući da su dana detaljna obrazloženja za činjenični supstrat iz izreke presude, odnosno ‘da su činjenični opisi krivičnih djela koja se optuženim stavljaju na teret iz izreke osporene prvostepene presude, jasni, određeni i potpuni, te da sadrže činjenice i okolnosti koje predstavljaju bitne elemente krivičnih djela za koje su optuženi u prvostepenom postupku oglašeni krivim, uz precizan opis pojedinačnih radnji izvršenja označenih u izreci presude.”

VI. Nedostatak obrazloženja u pogledu primjene blažeg zakona; propust da se jasno i precizno odrede radnje koje su obuhvaćene produženim krivičnim djelom; izostanak obrazloženja zbog čega se odstupilo od dotadašnjeg stava o važnom pravnom pitanju.

Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 1123/11 od 22. marta 2013. godine

VI.1. Nedostatak obrazloženja u pogledu primjene blažeg zakona

Iz obrazloženja prvostepenog suda:

„Naime, u pogledu vremena izvršenja krivičnih radnji očigledno je da su neke radnje izvršene u periodu do 01. 08. 2003. godine, a neke u periodu nakon 01. 08. 2003. godine, nasuprot tvrdnji odbrane da se radi o periodu 2002. do prve polovine 2003. godine, te se optužena fizička lica i pravno lice terete za izvršenje krivičnih radnji u skladu sa Krivičnim zakonom FBiH iz 1998. godine, te u skladu sa članom 273. stav 3. Krivičnog zakona FBiH iz 2003. godine.

Primjenom člana 4. stav 1. Krivičnog zakona BiH, odnosno člana 5. stav 1. Krivičnog zakona FBiH, na učinioca krivičnog djela primjenjuje se zakon koji je bio na snazi u vrijeme učinjenja krivičnog djela. Stav 2. navedenog člana, obavezuje Sud da ukoliko se zakon, nakon izvršenja krivičnog djela, izmijeni jednom ili više puta, onda primijeni zakon koji je blaži za učinioca, što podrazumijeva da je neophodno utvrditi vrijeme izvršenja krivičnog djela. Međutim, u ovom slučaju optužena lica su oglašena krivim da su u vremenskom kontinuitetu počinila više istih krivičnih djela, koja se s obzirom na način učinjenja, njihovu vremensku povezanost i druge stvarne okolnosti koje ih povezuju, čine jedinstvenu cjelinu i kvalifikuju kao jedno krivično djelo, te imajući u vidu da se radi o produženom krivičnom djelu, Sud cijeni da se kao vrijeme izvršenja krivičnog djela smatra vrijeme kada je poduzeta posljednja radnja izvršenja. Kako iz provedenih materijalnih dokaza proizilazi je posljednja radnja, koja ulazi u sastav produženog krivičnog djela utaje poreza, izvršena u vrijeme nakon stupanja na snagu Krivičnog zakona FBiH, odnosno nakon 01. 08. 2003. godine, to nije bilo mjesta primjeni principa primjene blažeg zakona, iz razloga što

je za primjenu tog pravnog instituta potrebno da se zakon, nakon izvršenja krivičnog djela, promijeni jednom ili više puta, stoga je u konkretnom slučaju primijenjen Krivični zakon FBiH iz 2003. godine.”

Iz odluke Ustavnog suda BiH:

„U konkretnom slučaju Ustavni sud primjećuje da radnje izvršenja produženog krivičnog djela porezna utaja koje su apelantima stavljene na teret nisu razgraničene na precizan način. Dalje, apelanti su u pretežnom dijelu ostvarili produženo krivično djelo porezna utaja preduzimanjem radnji u vrijeme važenja KZFBiH iz 1998. godine, odnosno optužnicom im je stavljeno na teret da su počinili kvalificirani oblik krivičnog djela porezna utaja i prema ovom zakonu. Najzad, izostalo je jasno i precizno određenje vremena izvršenja posljednje radnje koja je ušla u produženo krivično djelo na temelju čega se određuje i vrijeme izvršenja krivičnog djela, a shodno tome i koji zakon je važio u vrijeme izvršenja krivičnog djela. Imajući u vidu navedeno, obrazloženje prvostepenog suda da ‘nije bilo mjesta za primjenu principa blažeg zakona zbog toga što je za primjenu tog pravnog instituta potrebno da se zakon nakon izvršenja krivičnog djela promijeni jednom ili više puta’, te je stoga ‘u konkretnom slučaju primijenjen KZFBiH iz 2003. godine’ ne može se prihvatiti kao objašnjenje koje daje odgovor na pitanje koji zakon je trebalo primijeniti, odnosno koji zakon je blaži za učinioca. Prema navedenom, Ustavni sud smatra da je u osporenim odlukama u odnosu na produženo krivično djelo porezna utaja izostalo jasno i precizno obrazloženje o vremenu izvršenja ovog krivičnog djela od čega je zavisila i odluka o tome koji zakon će biti primijenjen kao zakon koji je važio u vrijeme izvršenja krivičnog djela a, shodno tome, i da li ima mjesta za primjenu blažeg zakona.”

VI.2. Propust da se jasno i precizno odrede radnje koje su obuhvaćene produženim krivičnim djelom

Iz obrazloženja drugostepene presude:

U konkretnom slučaju se nesumnjivo radi o različitim radnjama koje preduzimaju optuženi a kojima se sukcesivno i u kontinuitetu ostvaruju elementi i jednog i drugog krivičnog djela, pri čemu se radnje kojima se realizuje tzv. pranje novca redovno preduzimaju nakon što je predmetni novac pribavljen kroz poresku utaju, što je i sasvim logično s obzirom da djelu pranja novca mora prethoditi određeno krivično djelo iz koga potiče taj novac. Prema tome, optuženi su prvo preduzimali radnje

kojima su ostvarivali krivično djelo poreske utaje iz člana 273. st. 3. KZ FBiH, a tek nakon toga, iako svjesni da se radi o novcu stečenom krivičnim djelom, sukcesivno i druge radnje kojima se vrši legalizovanje takvog kriminalnog novca i istovremeno sticanje imovine čije se kriminalno porijeklo na taj način prikriva, što predstavlja krivično djelo pranje novca iz člana 209. KZ BiH. Dakle, iako su ove radnje rezultat jedinstvenog plana njihovih učinilaca, one predstavljaju odvojene i samostalne radnje koje u sebi sadrže posebna i odvojena krivična djela, pa ih je stoga neophodno vrednovati i kvalifikovati kao dva samostalna krivična djela; krivično djelo poreske utaje iz člana 273. st. 3. KZ FBiH i krivično djelo pranje novca iz člana 209. KZ BiH. Pored toga, pri vrednovanju ovih djela neophodno je imati u vidu da djelo pranja novca kao tzv. naknadno djelo ne predstavlja neko lakše krivično djelo, već se radi o krivičnom djelu koje je već u svom osnovnom obliku teže od poreske utaje. U prilog takvog zaključka ide i činjenica da je zakonodavac u zadnjim izmjenama (Službeni glasnik BiH 8/10) za ovo krivično djelo čak povećao kazneni okvir, jer je sada za osnovni oblik tog djela propisana kazna zatvora od jedne do osam godina, a za poresku utaju od šest mjeseci do pet godina.

Sve navedeno proizilazi i iz utvrđenja prvostepenog suda koji je na osnovu izvedenih dokaza našao da su optuženi [L. i P. T.] novac stečen utajom poreza, u periodu između 01. 03. 2003. godine i 14. 04. 2004. godine predavali licima, koja su ih polagala na bankovne račune firme [...], nakon čega je isti transferisan na bankovne račune pravnog lica [‘TP’] koje pripada optuženim, a koje je dalje raspolagalo tom protivpravno stečenom imovinskom koristi. Predajući navedeni novac tim preduzećima radi polaganja i transferisanja istog pravnom licu [‘TP’], optuženi su po ocjeni ovog vijeća, ‘izašli’ iz okvira krivičnog djela poreske utaje kako je ono opisano u članu 273. stav 3. KZ FBiH i ostvarili i drugi dio predmetnog kriminalnog događaja koji je takvog krivičnopravnog značaja da u sebi sadrži sva, kako objektivna tako i subjektivna obilježja krivičnog djela pranja novca iz člana 210. [209.] KZ BiH. Naime, uz radnju legalizovanja takvog novca i znanje da se radi o novcu pribavljenom krivičnim djelom, odnosno svijesti i htijenje da se takav novac stavi u legalne novčane tokove, ispunjen je i dodatni elemenat djela pranja novca (koji ima funkciju objektivnog uslova kažnjivosti ili inkriminacije), a koji se sastoji u tome da se, pored ostalog, radi o novcu veće vrijednosti, što je u predmetnom slučaju ostvareno ako se ima u vidu da se radi o iznosu od 579.523,07 KM, što znatno premašuje najteži oblik ovog djela.

Iz odluke Ustavnog suda BiH:

„Dalje, drugostepeni sud navodi da ‘iz činjeničnog utvrđenja prvostepenog suda’ proizilazi da se u apelantovim radnjama stječu obilježja i produženog krivičnog djela

pranje novca, te ukazuje na transakcije preduzete sa označenim preduzećima. S tim u vezi, Ustavni sud primjećuje da iz obrazloženja osporene prvostepene presude proizlazi da je na temelju provedenih dokaza utvrđeno da su četiri označena preduzeća, ustvari, bila ‘perači novca’. Međutim, u obrazloženju osporene prvostepene presude nisu posebno označene i izdvojene transakcije koje su preduzete između apelanata i označenih preduzeća putem kojih se ostvarilo produženo krivično djelo pranje novca. S tim u vezi, Ustavni sud podsjeća da su apelanti prvostepenom presudom oslobođeni za počinjenje ovog krivičnog djela, jer je zaključeno da je pranje novca predstavljalo način za izvršenje produženog krivičnog djela porezna utaja. U tom smislu u obrazloženju prvostepene presude radnje izvršenja produženog krivičnog djela porezna utaja i pranje novca pobrojane su kao uzajamno povezane i nisu razdvojene, odnosno nije izričito označeno kojim radnjama je ostvareno produženo krivično djelo porezna utaja, a kojim produženo krivično djelo pranje novca. S obzirom na to da su apelanti drugostepenom presudom proglašeni krivim i za produženo krivično djelo pranje novca, izuzev vremenskog okvira i oznake preduzeća sa kojim je ovo krivično djelo ostvareno, Ustavni sud naglašava da ni u izreci, ni u obrazloženju osporene drugostepene presude nisu označene radnje koje su ušle u okvir produženog krivičnog djela pranje novca.

Najzad, Ustavni sud primjećuje da se i u optužnici, te u prvostepenoj i drugostepenoj presudi navodi član 209. stav 2. KZBiH bez precizne odrednice o kojem zakonu je riječ. Od 2003. godine, kada je stupio na snagu, navedeni zakon je mijenjan u nekoliko navrata. Posljednje izmjene izvršene 2. februara 2010. godine tiču se i člana 209. stav 2. KZBiH. Apelanti u apelacijama nisu ukazivali na tu činjenicu, ali s obzirom na sadržaj navedenih izmjena, a zbog nedostatka oznake o kojem KZBiH se radi, ostaje nejasno prema kojem članu 209. stav 2. KZBiH (da li se odnosi na izmijenjeni ili neizmijenjeni član) su apelanti proglašeni krivim.”

VI.3. Izostanak obrazloženja zbog čega se odstupilo od dotadašnjeg stava o važnom pravnom pitanju

Iz obrazloženja drugostepene presude:

„Iz svih navedenih razloga, ovo vijeće je prihvatilo navedeni žalbeni prigovor Tužilaštva BiH i preinačilo prvostepenu presudu na način što je zaključilo da se u konkretnom slučaju ne radi o prividnom, nego o pravom sticaju u smislu člana 53 KZ BiH, odnosno da su optuženi pored krivičnog djela poreske utaje iz člana 273. st.

3. KZ FBiH, počinili i krivično djelo pranja novca iz člana 209. KZ BiH, kao posebno djelo, te im i za to djelo izreklo kazne u granicama propisanim zakonom.

Navedeno stanovište Apelacionog vijeća predstavlja određeno odstupanje od stavova ovog Suda izraženih u nekoliko drugih slučajeva u kojima je ocjenjivano da se radilo o prividnom sticaju i optuženi kažnjavani samo za poreznu utaju. Takva praksa je do sada dakle zaista egzistirala, te se i prvostepeno vijeće rukovodilo istom, ali ona međutim do sada nije ni osporavana žalbama ili pak, ukoliko i jeste, ne na dovoljno argumentovan i adekvatan način. Stanovište izraženo u ovoj presudi predstavlja rezultat uvjerenja stečenog nakon duževremenog analiziranja međusobnog odnosa navedenih krivičnih dijela u mnogim slučajevima koji su procesuirani pred ovim sudom, pri čemu se imala u vidu i činjenica da je i pravosuđe nekih drugih zemalja regiona, koje je imalo istu praksu, takođe nakon nekog vremena u istom smislu mijenjalo svoje stavove i nalazilo postojanje sticaja.”

Iz odluke Ustavnog suda BiH:

„Uopćena konstatacija da izmijenjeni stav *predstavlja rezultat uvjerenja stečenog nakon duževremenog analiziranja međusobnog odnosa navedenih krivičnih djela u mnogim slučajevima koji su procesuirani pred ovim sudom, pri čemu se imala u vidu i činjenica da je pravosuđe nekih drugih zemalja regiona, koje je imalo istu praksu, takođe nakon nekog vremena u istom smislu mijenjalo svoje stavove i nalazilo postojanje stjecaja* ne može se smatrati dovoljnim obrazloženjem zašto je sud odstupio od prijašnje prakse o istom pravnom pitanju koje je zastupao u brojnim do tada procesuiranim slučajevima. Ovo tim prije što je drugostepeni sud i sud posljednje instance koji je odlučivao u konkretnom slučaju, te da su apelanti njegovom odlukom, protiv koje nema drugih pravnih lijekova mogućih prema zakonu, proglašeni krivim i za produženo krivično djelo pranje novca za koje su prvostepenom presudom bili oslobođeni optužbi, te da su ovo djelo počinili u stjecaju sa produženim krivičnim djelom porezna utaja, što je rezultiralo i znatno težom kvalifikacijom, te izricanjem veće kazne apelantima.

Ustavni sud ponavlja da izmjena sudske prakse i različito odlučenje suda u okolnostima koje su činjenično i pravno slične ili iste ne mora kao rezultat imati i povredu pravne sigurnosti. Međutim, izostanak obrazloženja o tome zašto su okolnosti konkretnog slučaja različite u odnosu na sve ranije slučajeve u kojim je primjenjivan stav o važnom pravnom pitanju, a koji bi trebalo da bude primjenjivan u sličnim budućim situacijama, zbog nepostojanja mehanizma putem kojeg bi to bilo preispitano, kao rezultat može imati pravnu nesigurnost i narušiti povjerenje javnosti u pravosuđe, što je suprotno principu vladavine prava.”

Prekršajni postupak

VII. Redovni sud nije razmotrio žalbene navode koji su bili od suštinskog značaja za apelanta

Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 4839/11 od 11. januara 2015. godine

Iz obrazloženja rješenja redovnog suda:

„U konkretnom slučaju, kako se vidi iz predmetnog prekršajnog spisa, prekršajni nalog na osnovu kojeg je i pokrenut prekršajni postupak je dostavljen okrivljenom [J. K.] na način propisan u članu 36. stav 2. tačka b. ZOP-a BD BiH, odnosno putem pošte i to na taj način što je isti predat na poštu dana 19. 04. 2010. godine. Na temelju potvrde o uručanju prekršajnog naloga (povratnice) može se jasno zaključiti da je okrivljeni [J. K.] uredno zaprimio navedeni nalog dana 22. 04. 2010. godine na adresi koju je ostavio inspektorima Uprave za indirektno oporezivanje Banja Luka koji su obavili inspekcijски nadzor u preduzeću [...]. Povodom tog naloga okrivljeni je putem svog branioca podnio zahtjev za sudskim odlučivanjem dana 03. 02. 2011. godine, odnosno skoro 10 (deset) mjeseci nakon dostavljanja prekršajnog naloga, dakle, zahtjev za sudsko odlučivanje je podnesen nakon roka predviđenog Zakonom o prekršajima Brčko distrikta BiH, pa je okrivljeni propuštanjem podnošenja zahtjeva za sudskim odlučivanjem u roku od 8 dana izgubio i samo pravo na sudsku zaštitu u konkretnom prekršajnom predmetu.”

Iz odluke Ustavnog suda BiH:

„Ustavni sud je naglasio da je nesporno da je apelant u žalbi, koju je podnio Apelacionom sudu, naveo da na obavijesti o prijemu nije označena apelantova adresa, da nema oznake da je pismeno koje je uz obavijest dostavljano i uručeno, te da je obavijest potpisalo lice za koje je apelant tvrdio da ga ne poznaje. Nesporno je da je, rješavajući o apelantovoj žalbi, Apelacioni sud u obrazloženju svoje odluke naveo da je na temelju uvida u spis utvrđeno da je apelantu prekršajni nalog dostavljen u skladu s članom 36. stav 2. tačka b) Zakona o prekršajima BD, odnosno poštom, i to tako što je predat na poštu 19. aprila 2010. godine, te je ukazano da je

na temelju potvrde o uručenju prekršajnog naloga utvrđeno da ga je apelant uredno zaprimio 22. aprila 2010. godine na adresi koju je ostavio inspektorima UIO koji su obavili inspeksijski nadzor u pravnom licu 6. februara 2010. godine. Ustavni sud je konstatovao da Apelacioni sud nije razmatrao apelantove žalbene navode koji su, po mišljenju Ustavnog suda, bili od suštinskog značaja u konkretnom slučaju. Posebno se ukazuje na apelantove tvrdnje da je obavijest o prijemu potpisalo lice koje on (apelant) ne poznaje. Nasuprot tome, Apelacioni sud je uopšteno konstatovao 'da je apelant uredno zaprimio nalog'. Pitanje da li je neko blagovremeno zaprimio određeno pismeno, odnosno da li je uopšte zaprimio pismeno je, po mišljenju Ustavnog suda, od izuzetne važnosti za pravičnost postupka u cjelini i takva pitanja mogu biti žalbeni osnov temeljem odredaba člana 68. stav 1. točka a) Zakona o prekršajima (bitne povrede postupka), koje je žalbeni sud dužan razmotriti."

VIII. Zaključak suda da nije nastupila zastarjelost izvršenja kazne koji je zasnovan na članu 232. stav 8. Zakona o prekršajima Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske” broj 63/14) nema osnov u zakonu i ne daje odgovor na pitanje da li je u trenutku izricanja mjere lišavanja slobode apelantu postojao „zakonit nalog suda” po kojem on nije postupio, a zbog čega mu je ova mjera i izrečena.

Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 409/15 od 24. aprila 2015. godine

Iz obrazloženja odluke redovnog suda:

„Из стања списка, надаље, произилази да је рјешење о прекршају постало правоснажно дана 4.11.2011. године, а како је чланом 232. став 8. Закона о прекршајима прописано да застарјелост извршења мјере лишења слободе због неплаћања новчане казне наступа када протекне пет година од дана правоснажности рјешења о прекршају, овај суд је утврдио да су неосновани жалбени наводи кажњеног којим се указује да је у конкретном случају наступила застара извршења предметне новчане казне. Како је од дана правоснажности

и извршности рјешења о прекршају до дана доношења побијаног рјешења протекло више од двије године, а кажњени није платио новчану казну, нити је иста наплаћена у поступку принудне наплате од стране Пореске управе Републике Српске, те како је првостепени суд предузео све законом прописане мјере за наплату новчане казне, које се односе на праћење извршења новчане казне и иницирање поступка принудне наплате предметне казне код Пореске управе Републике Српске, то је првостепени суд правилно утврдио да су испуњени услови за доношење рјешења о лишењу слободе, у складу са чланом 232. Закона о прекршајима, које рјешење суд доноси по службеној дужности, те је првостепени суд имао пуни основ за доношење одлуке о лишењу слободе кажњеног, у трајању од 7 дана, о чему су у образложењу тог рјешења изнесени потпуни и за овај суд у свему прихватљиви разлози, које наводи жалбе кажњеног нису успјели довести у сумњу. Овај суд даље налази, да је чланом 234. Закона о прекршајима прописано да се кажњеном не може одредити лишење слободе уколико докаже да је корисник социјалне помоћи у облику новчане помоћи, додатка за помоћ и његу другог лица, подршке у изједначавању могућности дјецe и омладине са сметњама у развоју, смјешаја у установу, збрињавања у хранитељску породицу, те помоћи и његе у кући, а што доказује одговарајућим рјешењем, односно увјерењем о коришћењу наведених права надлежног центра за социјални рад, које доказе је кажњени дужан доставити првостепеном суду најкасније до пријема упутног акта за извршење рјешења о лишењу слободе због неплаћања казне, у ком случају ће првостепени суд ставити ван снаге рјешење о лишењу слободе због неплаћања новчане казне и донијети рјешење о замјени новчане казне у казну затвора, у складу са чланом 235. Закона о прекршајима.”

Iz odluke Ustavnog suda BiH:

„Ustavni sud primjećuje da je Okružni sud pitanje zastarjelosti izvršenja kazne raspravio shodno članu 232. stav 8. Zakon o prekršajima (‘Službeni glasnik RS’ broj 63/14). Citiranom odredbom je regulisano da se mjera lišavanja slobode zbog neplaćanja ne može izvršiti ukoliko je od dana pravosnažnosti rješenja o prekršaju, odnosno izvršnog prekršajnog naloga, proteklo pet godina. Pri tom, Okružni sud se uopšte nije ni izjašnjavao o apelantovom izričitom navodu da je nastupila zastarjelost izvršenja novčane kazne zbog čijeg neplaćanja mu je mjera lišavanja slobode i izrečena. Također, u obrazloženju osporenog rješenja Okružnog suda nema ništa što bi uputilo na zaključak zbog čega se na pitanje zastarjelosti izvršenja izrečene kazne ne može primijeniti član 103. stav 7. Zakona o prekršajima RS-a (‘Službeni glasnik RS’ broj 63/14) kojim je izričito propisano da se na rokove zastarjelosti izvršenja

prekršajne sankcije primjenjuje propis koji je važio u vrijeme izvršenja prekršaja. Citirana odredba sadrži jasnu i nedvosmislenu uputu koji zakon je mjerodavan za raspravljanje ovog pitanja, bez obzira na član 244. Zakona o prekršajima RS-a ('Službeni glasnik RS' broj 63/14), na koji ukazuje Osnovni sud u svom odgovoru na apelaciju, a kojim je propisno da stupanjem na snagu ovog zakona prestaje da važi Zakon o prekršajima RS-a (br. 34/06, 1/09, 29/10 i 109/11). Stoga, zaključak Okružnog suda da nije nastupila zastarjelost izvršenja kazne koji je zasnovan na članu 232. stav 8. Zakon o prekršajima RS-a ('Službeni glasnik RS' broj 63/14) nema utemeljenje u zakonu, te ne daje odgovor na pitanje da li je u trenutku izricanja mjere lišavanja slobode protiv apelanta postojao 'zakonit nalog suda' po kojem on nije postupio a zbog čega mu je ova mjera i izrečena."

IX. Drugostepeni sud je prilikom preinačavanja prvostepene odluke dao općenit zaključak da je prvostepeno rješenje nepravilno, pri čemu je propustio navesti jasne razloge iz kojih bi se moglo zaključiti na osnovu čega je u konkretnom slučaju utvrđena apelantova odgovornost za prekršaj koji mu je stavljen na teret (odgovornost pravnog lica [apelanta] koje „naredi ili dozvoli” vozaču upravljanje pod djelovanjem alkohola).

Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 3784/15 od 20. decembra 2017. godine

Iz obrazloženja drugostepenog rješenja:

„Ovaj sud zaključuje da žalba osnovano ukazuje na nepravilnost odluke kojom je obustavljen prekršajni postupak prema okrivljenom jer je u konkretnom slučaju jasno da je okrivljeni počinio prekršaj iz člana 174. Zakona o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima u BiH ('Sl. glasnik BiH', br. 6/06, 44/07, 48/10).

Članom 174. Zakona o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima u BiH ('Sl. glasnik BiH', br. 6/06, 44/07, 48/10) propisano je da 'smatraće se da je pod djelovanjem alkohola lice za koje se analizom krvi ili urina ili drugom metodom mjerenja količine alkohola u organizmu utvrdi da količina alkohola u krvi iznosi više od 0,3 g/

kg, ili ako je prisustvo alkohola u organizmu utvrđeno odgovarajućim sredstvima ili aparatima za mjerenje alkoholiziranosti, što odgovara količinama većim od 0,3 g/kg, ili kod kojeg se, bez obzira na količinu alkohola u krvi, stručnim pregledom utvrdi da pokazuje znake poremećenosti izazvane dejstvom alkohola.'

Članom 231. stav 1. tačka 17. Zakona o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima u BiH ('Sl. glasnik BiH', br. 6/06, 44/07, 48/40) propisano je 'novčanom kaznom od 1.000,00 KM do 8.000,00 KM kazniće se za prekršaj preduzeće ili drugo pravno lice ako: naredi ili dozvoli da vozač odnosno vozač-instruktor koji u organizmu ima alkohola ili pokazuje znake poremećenosti izazvane dejstvom alkohola počne da upravlja vozilom, odnosno da osposobljava kandidata za vozača u praktičnom upravljanju vozilom protivno odredbama člana 174.'

Radi toga, ovaj sud je primjenom člana 91. Zakona o prekršajima FBiH uvažio žalbu predstavnika ovlaštenog organa i rješenje o prekršaju preinačio na način da je okrivljenog oglosio krivim zbog prekršaja iz člana 174. Zakona o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima u BiH ('Sl. glasnik BiH', br. 6/06, 44/07, 48/10) te mu izrekao novčanu kaznu u iznosu od 1.000,00 KM."

Iz odluke Ustavnog suda BiH:

„Ustavni sud zapaža da Kantonalni sud izuzev citiranja odredbi čl. 174. i 233. stav 1. tačka 17. Zakona o sigurnosti saobraćaja u obrazloženju osporenog rješenja uopće nije dao obrazloženje i razloge na osnovu kojih je zaključio da je tumačenje navedenih odredaba koje je dao Općinski sud nepravilno, niti je dao jasne razloge i obrazloženje zbog kojih smatra da je navedene odredbe, koje propisuju odgovornost pravne osobe koja 'naredi ili dozvoli' vozaču upravljanje pod djelovanjem alkohola, trebalo tumačiti na način da u svakom slučaju kada je vozač proglašen odgovornim za počinjenje prekršaja zbog utvrđenog prisustva alkohola u organizmu, za prekršaj treba odgovarati i pravna osoba. Dakle, Kantonalni sud je kod preinačavanja prvostepene odluke dao samo jedan općenit zaključak o tome da je prvostepeno rješenje nepravilno, pa je u drugostepenom rješenju izostalo obrazloženje iz kojeg bi se moglo jasno zaključiti na osnovu čega je u konkretnom slučaju utvrđena apelantova odgovornost za predmetni prekršaj. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud smatra da obrazloženje osporenog rješenja ne zadovoljava kriterije 'obrazložene odluke' koji su inherentni načelu pravičnog suđenja."

Ispunjeni standardi obrazložene odluke - primjeri -

I. Razlozi za određivanje i produženje pritvora

I.1. Narušavanje javnog reda

Odluke o produženju pritvora zasnovane su na razlozima propisanim zakonom, a u vezi s kojim su dati valjani razlozi i obrazloženja.

Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 1117/16 od 28. aprila 2016. godine

Iz obrazloženja revizionog suda:

„Naime, iz obrazloženja pobijanog rješenja proizilazi prvenstveno zaključak da postoji stvarna prijetnja narušavanja javnog reda u slučaju puštanja optuženih na slobodu, zbog toga što okolnosti izvršenja predmetnog krivičnog djela ukazuju da je samo izvršenje djela izazvalo uznemirenje ukućana i građana naselja Dobošnica (supruga oštećenog [Đ. A.] pozvala policiju plaćući i histerično vičući, svjedok [S. N.] koji je kritične prilike bio u kući sa oštećenim [A. A.] i za vrijeme sukoba iskočio kroz prozor spašavajući živu glavu), te imajući u vidu upornost i bezobzirnost koju su optuženi ispoljili pri učinjenju predmetnog djela. Tačni su žalbeni navodi da se ova ocjena odnosi na okolnosti koje su postojale u vrijeme učinjenja krivičnog djela, pa dakle ni žalba ne spori, a i ovaj sud je shvatanja, da je u momentu učinjenja djela već bio narušen javni red, te da su tada bili ispunjeni uvjeti za određivanje pritvora iz osnova člana 146. stav 1. tačka d) ZKP FBiH. Međutim, suština je žalbenih navoda u tome da prvostepeni sud nije dao razloge o tome da takve okolnosti i sada postoje - dakle u vrijeme odlučivanja o pritvoru.

Nasuprot tome, ovaj sud nalazi da je prvostepeni sud imao u vidu i okolnosti u vrijeme odlučivanja, o čemu je u pobijanom rješenju dao razloge. Prije svega, prvostepeni je sud cijenio da su oštećeni i optuženi komšije, te da tu žive njihove

porodice i rodbina, što se ni žalbom ne spori a što je nedvojbeno okolnost koja se nije promijenila u odnosu na vrijeme učinjenja djela, i koja i dalje ukazuje na potencijalnu opasnost od novih sukoba, a time i na postojanje stvarne prijetnje narušavanja javnog reda u slučaju puštanja optuženih na slobodu. Pri tome valja podsjetiti da zakonska odredba člana 146. stav 1. tačka d) ZKP FBiH podrazumijeva da se sudovi moraju pozvati na konkretne okolnosti temeljem kojih se može izvesti zaključak o postojanju stvarne prijetnje narušavanja javnog reda, pa je jasno da se njome ne zahtijeva utvrđenje da će do narušavanja javnog reda sa sigurnošću i doći, nego samo postojanje prijetnje (određenog stepena izvjesnosti), koja ukazuje na to. Suprotno očekivanje, koje se implicira i u žalbi braniteljice (utvrđenje suda da je izvjesno, dakle sigurno da će doći do narušavanja javnog reda), ne samo da ne proizilazi iz pomenute zakonske odredbe, nego bi zahtijevalo od suda da se bavi pretpostavkama i nagađanjima, iz prostog razloga što niko, pa ni sud, ne može predvidjeti buduće dešavanje, odnosno, utvrditi sa izvjesnošću da će se neki događaj desiti u budućnosti.

Pored navedenog, prvostepeni je sud, kod ocjene da li i dalje postoji stvarna prijetnja narušavanja javnog reda u slučaju puštanja optuženog na slobodu, imao u vidu i okolnosti da je kod oštećenog i njegove majke ostala trajna trauma (čije se manifestacije detaljnije opisuju u obrazloženju pobijanog rješenja), usljed čega oni redovno posjećuju neuropsihijatra (a što se također žalbom ne osporava), što također predstavlja okolnosti koje postoje i u vrijeme odlučivanja o produženju pritvora. Kada se te okolnosti dovedu u vezu sa prethodno navedenim (da su oštećeni i optuženi komšije, te da tu žive njihove porodice i rodbina), zbog čega je sasvim realno očekivati i susret oštećenog sa optuženima ako bi bili pušteni na slobodu, a s obzirom na traumatizaciju oštećenog, sasvim je realna i mogućnost da bi kod njega došlo do različitih reakcija na njihovo prisustvo, onda je opravdan i zaključak prvostepenog suda da i dalje postoji stvarna prijetnja narušavanja javnog reda u slučaju puštanja optuženih na slobodu.”

Iz odluke Ustavnog suda BiH:

„[...] ova okolnost [da su apelant i oštećeni komšije, te da im porodice žive u istom mjestu], a kako su zaključili i redovni sudovi, može biti osnova za zaključak da postoji stvarna prijetnja narušavanju javnog reda za slučaj da apelant bude pušten na slobodu i u vrijeme odlučivanja o produženju mjere pritvora, odnosno da bi to moglo dovesti do sukoba i neprijateljstava u kojim bi se porodice i rodbina apelanta, oštećenog i optuženog I. M. našle na suprotstavljenim stranama, što bi dovelo do narušavanja javnog reda. Pri tome Ustavni sud zapaža da u prilog ovom zaključku ide i činjenica a kako proizilazi iz obrazloženja osporenih rješenja, da su apelant sa sjekirom i optu-

ženi I. M. u kuću oštećenog ušli u kasnim noćnim satima, bez ikakvog povoda, što upućuje na zaključak da je realno očekivati uznemirenost i ostalih stanovnika mjesta u kom žive za slučaj da apelant i optuženi I. M. budu pušteni na slobodu zbog straha da bi na isti način mogli postupiti i prema nekom drugom mještaninu (apelant sa sje-kirom i optuženi I. M. u kuću oštećenog su ušli u kasnim noćnim satima bez ikakvog povoda). [...] Ustavni sud zapaža da iz obrazloženja osporenih rješenja proizlazi da su redovni sudovi zaključili da je kod oštećenog i njegove majke, nakon počinjenja krivičnog djela, nastupila trajna trauma uslijed čega stalno posjećuju neuropsihijatra, pa da zbog stanja zdravlja oštećenog, nije moguće predvidjeti kako bi se ponašao kada bi susreo apelanta i optuženog I. M. za slučaj da budu pušteni na slobodu. Pri tom ova okolnost je ocijenjena u uskoj vezi sa navedenim, tj. da apelant, optuženi I. M. i oštećeni žive u istom mjestu. [...] Ustavni sud ne nalazi proizvoljnost u stavu Vrhovnog suda da se u procjeni postojanja opasnosti narušavanja javnog reda od sudova ne može očekivati da predvidi buduće dešavanje, odnosno da izvjesno utvrdi da će se neki događaj i desiti u budućnosti. U tom smislu Ustavni sud ne smatra da zaključak o trajnoj traumi i strahu koji su prisutni kod oštećenog a koji su utemeljeni i na njegova dva iskaza koja su uložena u spis, što ne osporava ni apelant, nije mogao biti i osnova za zaključak da nije moguće predvidjeti kakva bi reakcija oštećenog bila kada bi se susreo sa apelantom i optuženim I. M. Ovo posebno imajući u vidu da je ova okolnost ocijenjena u vezi sa prethodnim navodom, tj. apelant, optuženi I. M. i oštećeni žive u istom mjestu, te da bi to moglo imati kao posljedicu izbijanje sukoba između njih samih u koji bi se potencijalno mogli uključiti članovi njihovih porodica i rodbina, te ostali stanovnici mjesta u kom žive, stavljanjem na suprotstavljene strane.”

I.2. Utjecaj na svjedoke

Redovni sud je dao dovoljne i relevantne razloge za postojanje pritvorskog razloga propisanog članom 132. stav 1. tačka b) Zakona o krivičnom postupku BiH.

Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 5190/17 od 27. februara 2018. godine

Iz obrazloženja rješenja redovnog suda:

„S tim u vezi, Sud je, analizirajući prijedlog Tužilaštva u odnosu na ove posebne pritvorske razloge, našao da postoji osnovana bojazan da bi ovi osumnjičeni,

boravkom na slobodi mogli ometati krivični postupak utjecajem na svjedoke, kao i stupanjem u međusobni kontakt, naročito imajući u vidu da su osumnjičeni bili učesnici napada na selo Bradina i druga okolna sela, kao i da pretežno žive na istom području, zbog čega bi na jednostavan način mogli stupiti u međusobni kontakt, a što bi se svakako odrazilo na tok krivičnog postupka i ugrozilo dalji tok istrage.

Navedeno, prije svega, imajući u vidu da je istraga u ovom predmetu još u toku, te da Tužilaštvo u narednom periodu planira saslušati još određeni broj svjedoka i to [...], kao i druge svjedoke čija se imena ne mogu iznositi zbog eventualne zaštite tih svjedoka, a koja okolnost, prema stavu Suda, imajući u vidu da ih osumnjičeni vrlo dobro poznaju, ukazuju na postojanje naročite okolnosti koje ukazuju da bi boravkom na slobodi osumnjičeni mogli ometati krivični postupak uticajem na te svjedoke. Osim toga, da bi osumnjičeni boravkom na slobodi, mogli jednostavno stupiti u kontakt i sa svjedocima, prema ocjeni ovog Suda, potvrđuje i činjenica da je većina svjedoka nastanjena na istom području kao i osumnjičeni.

Nadalje, Sud je zaključio da bi boravkom na slobodi ovi osumnjičeni mogli stupiti u kontakt i sa svjedocima koji su dali svoje izjave na okolnosti predmetnih radnji, budući da, nakon što su upoznati sa činjenicom da se terete za teško krivično djelo sa visokom zapriječenom kaznom, odnosno da su u ovom procesnom trenutku isti postali svjesni svog položaja, kao i da je upoznat sa sadržajem iskaza svjedoka koji ga terete, sve ukazuje da bi isti imali jak motiv da utiču na svjedoke, a sve s ciljem obezbjeđenja povoljnijeg procesnopravnog položaja i umanjenja ili izbjegavanja odgovornosti. S tim u vezi, Sud cijeni bitnim istaći i činjenicu da se osumnjičeni nalaze *de facto* u procesnoj, a obzirom na sadržaj dokaza u spisu i u činjeničnoj zajednici, u kakvoj situaciji bi uticaj jednog od osumnjičenih na svjedoka predmetnih događaja, bio od nesumnjive koristi i za ostale optužene.

[...] Sud je cijenio i okolnost da se osnovana sumnja u najvećem dijelu zasniva na iskazima svjedoka, očevidaca događaja, koji su ujedno i direktne žrtve zločina, a čiji identiteti su osumnjičenima u ovom trenutku poznati, te da je u tom smislu nužno spriječiti uticaj osumnjičenih na te svjedoke [...]"

Iz odluke Ustavnog suda BiH:

„Ustavni sud smatra da se u konkretnom slučaju Sud BiH nije pozvao samo na apstraktne razloge već da je za svoj zaključak da postoji realna opasnost da bi osumnjičeni, ako bi bili pušteni na slobodu, mogli utjecati na postupak (koji je u fazi istrage) i dovesti istragu u pitanje dao dovoljne i relevantne razloge za postojanje pritvorskog razloga propisanog članom 132. stav 1. tačka b) ZKP koji, po mišljenju Ustavnog suda, ne ostavlja dojam proizvoljnosti.“

I.3. Ponavljanje krivičnog djela

Redovni sudovi su dovoljno jasno obrazložili razloge iz kojih proizlazi da u konkretnom slučaju postoji iteracijska opasnost.

Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 3217/16 od 15. septembra 2016. godine

Iz obrazloženja drugostepenog suda:

„Takođe, drugostepeni sud nalazi da je od strane prvostepenog suda ispravno utvrđen i materijalni razlog za produženje pritvora iz člana 146. stav 1. tačka c) ZKP FBiH jer se uvidom u do sada prikupljenu dokaznu građu u toku istrage konstatuje da su navedeni osumnjičeni se bavili neovlašteno prometom opojnih droga u dužem vremenskom periodu od 07. 12. 2015. godine do 15. 06. 2016. godine, višekratnim radnjama bilo da su istu kupovali od drugih lica ili isto prodavali između sebe i drugim licima i da je ova aktivnost navedenih osumnjičenih presječena kriminalističko - operativnom akcijom MUP-a Ze-Do kantona iz čega proizlazi nesumnjiv zaključak da bi navedeni osumnjičeni nastavili sa kontinuiranim vršenjem predmetnog krivičnog djela, da nije bilo navedene intervencije MUP-a Ze-Do kantona, a što po ocjeni ovoga suda, predstavlja naročite okolnosti koje opravdavaju bojazan da bi navedeni osumnjičeni ponovili krivično djelo ukoliko bi se nalazili na slobodi, koji zaključak proizlazi iz dugotrajnog protuzakonitog ponašanja navedenih osumnjičenih koje se ogleda u kontinuiranom vršenju predmetnog krivičnog djela u dužem vremenskom periodu, čime je i po ocjeni ovog suda ispunjen i materijalni uslov za produženje pritvora iz člana 146. stav 1. tačka c) ZKP FBiH navedenim osumnjičenim.”

Iz odluke Ustavnog suda BiH:

„Ustavni sud smatra da su redovni sudovi, nasuprot apelacionim navodima, dovoljno jasno obrazložili razloge zbog kojih proizlazi da postoji iteracijska opasnost u konkretnom slučaju. U kontekstu navedenog, Ustavni sud zapaža da su redovni sudovi ovaj pritvorski osnov razmatrali za sve osumnjičene u kontekstu postojanja osnovane sumnje da su zajednički, dakle kao saučinitelji, kako proizlazi iz osporenih rješenja, kontinuirano i u dužem vremenskom periodu činili produženo krivično

djelo koje im je stavljeno na teret i da postoji njihova međusobna povezanost, čime su opravdali strah da bi puštanjem iz pritvora apelantica mogla počiniti isto krivično djelo za koja se može izreći kazna zatvora od tri godine ili teža kazna. Ustavni sud smatra da su prilikom razmatranja ovog pritvorskog razloga redovni sudovi dali dovoljno jasna obrazloženja koja se u okolnostima konkretnog slučaja ne čine proizvoljnim, te smatra da okolnosti konkretnog slučaja upućuju na postojanje važnog i značajnog općeg interesa koji preteže nad načelom poštivanja prava na slobodu pojedinca.”

I.4. Opasnost od bjekstva

Sudovi su dali dovoljne i jasne razloge za svoj zaključak o postojanju posebnog pritvorskog razloga iz člana 146. stav 1. tačka a) ZKPFBiH koji se ne mogu smatrati proizvoljnim i koji su zasnovani na činjenicama koje mogu pokazati da se zaista radi o riziku da apelanti pobjegnu i da je pritvor neophodno produžiti prema tom zakonskom osnovu.

Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 4176/16 od 6. decembra 2016. godine

Iz obrazloženja rješenja redovnog suda:

„Kada su u pitanju posebni pritvorski razlozi za produženje mjere pritvora prema osumnjičenim [B. H.] i [Š. E.] iz osnova člana 146. stav 1. tačka a) ZKP-a FBiH, tj. da bi se boravkom na slobodi dali u bjekstvo i na taj način postali nedostupni organima gonjenja, isti po mišljenju ovoga suda postoje, s obzirom na činjenicu da osumnjičeni na području Ruske Federacije čiji su državljani pored državljanstva BiH koje takođe posjeduju, imaju veoma vrijedne nekretnine. Tako osumnjičeni [B. H.] u gradu Ekaterinburg posjeduje dva stana, sa adresom prebivališta [...], dok je osumnjičeni [Š. E.] nastanjen u [...] i vlasnik je dvije firme [...] u gradu Tume. Osim toga, obojica osumnjičenih su u braku sa državljankama Ruske Federacije, sa kojim imaju zajedničku djecu, a čije stalno prebivalište nije u Bosni i Hercegovini. Osim toga, osumnjičeni [B. H.] prilikom svog saslušanja izjavio je da su on i osumnjičeni

[Š. E.] u postupku kupovine dva apartmana u Dubaiju ukupne vrijednosti 400.000,00 USD za koje su već dali kaparu. Dodatno iz raspoloživih dokaza u spisu i nalaza i mišljenja vještaka ekonomske struke evidentno je da su osumnjičeni radnjama koje im se stavljaju na teret protivpravno pribavili više miliona KM te da shodno tome imaju značajna raspoloživa novčana sredstva koja u dosadašnjem toku postupka još uvijek nisu oduzeta niti obezbjeđena, a kojim sredstvima bi mogli pokriti eventualne različite troškove bjekstva i skrivanja (kupovina avionskih karata, novih putničkih vozila koja bi upotrijebili za bjekstvo i sl.). U prilog navedenom govori i podatak iz dopisa Granične policije BiH broj 1-17-05-2-183/16-288 od 27. 06. 2016. godine, da osumnjičeni [B. H.] i [Š. E.] vrlo često putuju na relacijama prema Dubaiju, Istanbulu, Minhenu, Beogradu, Beču i drugim destinacijama, a da prema izjavi iz Zapisnika od 07. 07. 2016. godine o ispitivanju osumnjičenog [B. H.] (str. 15) proizilazi da su on i osumnjičeni [Š. E.] u fazi kupovine dva apartmana u Dubaiju koji su već kaparisani, koji ugovor o kupoprodaji je i pronađen i privremeno oduzet prilikom izvršenih pretresa. Dakle, imajući u vidu sve naprijed navedeno, to postoji opravdana bojazan da bi se isti u slučaju puštanja na slobodu mogli dati u bjekstvo, odnosno postati nedostupni organima gonjenja, te na taj način ometati, odnosno otežavati dalji tok krivičnog postupka koji se vodi protiv njih.”

Iz odluke Ustavnog suda BiH:

„[...] imajući u vidu naprijed navedene okolnosti konkretnog slučaja Ustavni sud zapaža da apelantima pritvor iz ovog zakonskog osnova nije određen isključivo zbog okolnosti da apelanti posjeduju dvojno državljanstvo već su redovni sudovi u osporenim odlukama dali detaljne konkretne razloge koji u svojoj sveukupnosti opravdavaju zaključak redovnih sudova da su ispunjeni zakonski uvjeti da se apelantima odredi pritvor iz razloga propisanih odredbom člana 146. stav 1. tačka a) ZKP FBiH. Iz navedenog proizilazi da se u slučaju apelanata redovni sudovi nisu koristili stereotipnim formulama, a da se nisu osvrnuli na specifične činjenice zbog kojih je apelantima produžen pritvor. [...] Prema tome, Ustavni sud smatra da su sudovi dali dovoljne i jasne razloge za svoj zaključak o postojanju posebnog pritvorskog razloga iz člana 146. stav 1. tačka a) ZKP FBiH koji se ne mogu smatrati proizvoljnim, te koji su zasnovani na činjenicama koje mogu pokazati da se, zaista, radi o riziku da apelanti pobjegnu i da je pritvor neophodno produžiti prema tom zakonskom osnovu.”

II. Osnovana sumnja

Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 4446/16 od 22. decembra 2016. godine

Iz rješenja sudije za prethodni postupak:

„Prethodno, sudija za prethodni postupak je razmatrao da li postoji osnovana sumnja, kao opšti uslov za određivanje pritvora, da je osumnjičeni [D. M.] počinio krivična djela za koja je osumnjičen, krivično djelo organizovani kriminal iz člana 342. stav 2. KZ F BiH u vezi krivičnih djela zloupotreba položaja ili ovlaštenja iz člana 383. stav 3. u vezi stava 1. KZ FBiH.

Iz sadržaja prijedloga za određivanje pritvora osumnjičenom te obimne dokumentacije kantonalnog tužilaštva dostavljene uz prijedlog za određivanje pritvora, proizilazi da Kantonalno tužilaštvo Kantona Sarajevo vodi istragu protiv osumnjičenih [D. A.] i dr. zbog osnovane sumnje da su počinili krivično djelo Organizirani kriminal iz člana 342. stav 3. KZ FBiH u vezi krivičnih djela Zloupotreba položaja ili ovlaštenja iz člana 383. stav 3. u vezi stava 1. KZ FBiH, Povreda zakona od sudije iz člana 357. KZ FBiH, Prevara iz člana 294. stav 2. KZ FBiH, Pranje novca iz člana 272. stav 2. KZ FBiH i Pomoć učinitelju poslije učinjenog krivičnog djela iz člana 346. stav 2. KZ FBiH, a sve u vezi sa članovima 31,32, 54, 55. i 128. KZ FBiH.

Osnovana sumnja da su osumnjičeni počinili navedena krivična djela proizilazi iz dokaza koje je kantonalno tužilaštvo dostavilo sudu uz prijedlog za određivanje pritvora. Iz navedenih dokaza koji su dostavljeni uz prijedlog za određivanje pritvora, po ocjeni sudije za prethodni postupak proizilazi da je osumnjičeni [D. A.], zajedno sa ostalim navedenim licima, kao organizator i članovi organizovane grupe, osnovano sumnjivi da su počinili krivično djelo organizovani kriminal, a što proizilazi iz dokaza navedenih u prijedlogu za određivanje pritvora. Kantonalno tužilaštvo Kantona Sarajevo je u ovom krivičnom predmetu, po ocjeni sudije za prethodni postupak, prikupilo dovoljno dokaza koji ukazuju na osnovanu sumnju da su se osumnjičeni [D. A.], zajedno sa ostalim navedenim licima, organizovali u grupu ljudi od najmanje tri osobe, da ta grupa postoji dugi vremenski period i djeluje u cilju počinjenja krivičnih djela za koje se može izreći kazna zatvora najmanje tri godine ili teža kazna, da ta grupa djeluje u cilju sticanja profita, da organizator i pripadnici grupe svjesno djeluju u okviru unaprijed dogovorenih i podijeljenih uloga koje je organizator razradio i koje su pripadnici grupe prihvatili da obavljaju, svi svjesni

da međusobno povezanim poduzetim radnjama djeluju kao grupa u cilju učinjenja krivičnih djela koja im se stavljaju na teret, te da organizatori i pripadnici grupe u odnosu na stečenu protupravnu imovinsku korist djelovanjem grupe poduzimaju radnje kojima se ostvaruju bitna obilježja krivičnog djela organizovanog kriminala. Dakle, sudija za prethodni postupak smatra da postoji dovoljno dokaza da se u konkretnom slučaju radi o grupi za organizirani kriminal koja je bila organizovana radi sticanja protupravne imovinske koristi, pri čemu je osumnjičeni [D. A.] kao organizator postupao sa organizacijskom i upravljačkom voljom, dok su pripadnici grupe djelovali sa pripadničkom voljom, tako da je svaki od osumnjičenih kao član grupe za organizirani kriminal imao određene zadatke koje je izvršavao po naredbi osumnjičenog [D. A.] kao organizatora, a kako je to već prethodno obrazloženo u prijedlogu tužilaštva.

[...]

Po ocjeni sudije za prethodni postupak, analizom navedenih dokaza postoji osnovana sumnja da je osumnjičeni [D. M.] kao član grupe za organizovani kriminal, koju je osnovao osumnjičeni [D. M.], da je bio cilj izmjene Regulacionog plana da se udovolji potrebama ‘investitora’ [...]. Dakle, rezultati provedenih istražnih radnji nadzora i tehničkog snimanja telekomunikacija, kontrole i tehničkog snimanja prostorija, te tajnog praćenja i tehničkog snimanja lica, transportnih sredstava i predmeta koji stoje u vezi sa njima, kad se dovedu u vezu sa pribavljenim materijalnim dokazima, u potpunosti potvrđuju postojanje osnovane sumnje o počinjenju krivičnog djela koje se osumnjičenom [D. M.] stavljaju na teret, te je ispunjen opšti uslov za određivanje pritvora.”

Iz rješenja po žalbi:

„Naime, po ocjeni ovog vijeća u pobijanom rješenju navedeno je dovoljno činjenica i okolnosti iz kojih proizilazi da je prije svega ispunjen opći uvjet tj. osnovana sumnja, za određivanje pritvora prema osumnjičenom [D. M.], koji po ocjeni vijeća, nije doveden u pitanje žalbenim prigovorima branioca. Ovo iz razloga što je sudija za prethodni postupak u obrazloženju pobijanog rješenja dao jasne i konkretne razloge za svoje zaključke o postojanju osnovane sumnje da je osumnjičeni [D. M.] počinio krivično djelo Organizovani kriminal iz člana 342. stav 2. u vezi krivičnog djela Zloupotreba položaja ili ovlaštenja iz člana 383. stav 3. u vezi stava 1. KZ FBiH. S tim u vezi sudija za prethodni postupak u pobijanom rješenju najprije je obrazložio da Kantonalno tužilaštvo Kantona Sarajevo vodi istragu protiv osumnjičenih [D. A.] (brata osumnjičenog [D. M.]) i dr. zbog osnovane sumnje da su počinili krivično djelo Organizovani kriminal iz člana 342. stav 3. KZ F BiH u vezi krivičnih djela Zloupotreba položaja ili ovlaštenja iz člana 383. stav 3. u vezi stava 1. KZ F BiH,

Povreda zakona od sud i je iz člana 357. KZ FBiH. Prevara iz člana 294. stav 2. KZ FBiH, Pranje novca iz člana 272. stav 2. KZ FBiH i Pomoć učinitelju poslije učinjenog krivičnog djela iz člana 346. stav 2. KZ FBiH. a sve u vezi sa članovima 31. 32. 54. 55. i 128. KZ FBiH te obrazložio da osnovana sumnja da su osumnjičeni počinili navedena krivična djela proizilazi iz dokaza koje je tužilaštvo dostavilo sudu uz prijedlog za određivanje pritvora, iz. kojih proizilazi da su osumnjičeni [D. A.], zajedno sa ostalim licima navedenim u pobijanom rješenju, kao organizator (osumnjičeni [D. A.]) i pripadnici organizovane grupe (ostali osumnjičeni, za koje su postupno otvarane istrage, pa tako i u odnosu na osumnjičenog [D. M.]) osnovano sumnjivi da su počinili krivično djelo organizovani kriminal. Nadalje je, suprotno žalbenim prigovorima, sudija za prethodni postupak u obrazloženju pobijanog rješenja dao jasne i argumentovane razloge za svoje zaključke o postojanju osnovane sumnje da je osumnjičeni [D. M.] počinio krivično djelo za koja se tereti u ovom predmetu, konkretno da je osumnjičeni [D. M.] bio član grupe za organizovani kriminal, koju je osnovao osumnjičeni [D. A.], da je cilj bio izmjena Regulacionog plana da se udovolji potrebama 'investitora' [...], a što proizilazi iz rezultata provedenih istražnih radnji nadzora i tehničkog snimanja telekomunikacija, kontrole i tehničkog snimanja prostorija, te tajnog praćenja i tehničkog snimanja lica, transportnih sredstava i predmeta koji stoje u vezi sa njima [...]. S tim u vezi, vijeće ukazuje da se u ovoj fazi krivičnog postupka, kada se odlučuje o pritvoru, cijeni isključivo postojanje osnovane sumnje da je počinjeno krivično djelo, a ne apsolutna dokazanost svih odlučnih činjenica vezanih za krivično djelo i počinitelja, tako da je pravilno prvostepeni sud postupio kada se u obrazloženju pobijanog rješenja nije ni upuštao u ocjenu dokaza, već samo izveo zaključak o postojanju određenog stepena vjerovatnoće (osnovane sumnje) da su osumnjičeni, organizator i članovi organizovane grupe (pa tako i osumnjičeni [D. M.] kao član organizovane grupe) počinili naprijed navedena krivična djela, pri čemu su dokazi iz kojih ista proizilazi u odnosu na osumnjičenog [D. M.] analizirani te dovedeni u vezu sa dokazima iz kojih najprije proizilazi osnovana sumnja o postojanju ove organizovane grupe, zatim svijest organizatora i ostalih osumnjičenih o pripadnosti toj grupi, te konačno osnovana sumnja o činjenju naprijed navedenih krivičnih djela (str. 3.-6. pobijanog rješenja), pa se suprotni žalbeni prigovori branioca osumnjičenog ukazuju neosnovani."

Iz odluke Ustavnog suda BiH:

„Ustavni sud primjećuje da je Kantonalni sud odlučujući u dvije instance, zaključak u pogledu postojanja osnovane sumnje da je apelant počinio krivično djelo organizovani kriminal u vezi krivičnog djela zloupotreba položaja ili ovlaštenja utemeljio na dokazima koji su prikupljeni i sudu predočeni od strane Tužilaštva. [...]

kod činjenice da u trenutku lišavanja slobode ne mora sa sigurnošću biti utvrđena priroda krivičnog djela, zaključak redovnih sudova da postoji osnovana sumnja da je apelant počinio krivično djelo organizovani kriminal u vezi sa krivičnim djelom zloupotreba službenog položaja, ne ostavlja utisak proizvoljnosti. [...] Ustavni sud zaključuje da [...] pobijane odluke sadrže argumentirano obrazloženje o postojanju osnovane sumnje da je apelant počinio krivična djela za koja se sumnjiči.”

III. Redovni sud je dao jasne i argumentirane razloge zašto je odlučio da ne provede predložene dokaze

Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 3721/15 od 6. decembra 2017. godine

Iz odluke prvostepenog suda:

„Sud je također odbio prijedlog odbrane da se kao svjedok u ovom krivičnom predmetu saslušaju [D. J.] iz razloga što su provedenim dokazima optužbe utvrđene sve odlučne činjenice koje se odnose na to da je oštećena nakon pogibije njene majke ostala sama u kući, da je iz tih razloga porodica [B.] preuzela brigu o njoj i dovela je u svoju kuću te da saslušanje svjedokinje [D. J.] na okolnosti koje su predložene od strane odbrane ne bi dovelo do drugačijeg utvrđenja činjeničnog stanja. Po mišljenju ovog suda, iz iskaza oštećene [Š. A.], svjedoka optužbe [...] utvrđeno je da je oštećena ostala sama u kući nakon odlaska njene majke na radnu obavezu dana 23. 09. 1992. godine sa koje se tog dana nije vratila i da je nakon toga sve do 23. 01. 1993. godine, kada je razmijenjena, brigu o njoj preuzela porodica [B. M.] kod koje je boravila i spavala a u svoju kuću povremeno odlazila. Istina je da je svjedokinja [B. M.] u svom iskazu navela da je kasnije u kuću oštećene došla neka bolesna žena po imenu [J.] i da je ostala sve do pogibije njenog muža, što nije sporila ni oštećena navodeći da je njena kuća bila izdavana, da je bila velika, da se sastojala od prizemlja i dva sprata, da je na početku dok joj je majka bila živa u kući boravila porodica [B.] [...] a kasnije i neke dvije žene ali je isto tako bila kategorična da u kući nije bilo nikoga u vrijeme kad se kritični događaj desio. Po mišljenju ovog suda, saslušanjem [D. J.] ne bi se izmijenilo činjenično stanje u pogledu odlučnih činjenica koje su utvrđene saslušanjem oštećene (silovanje, prepoznavanje optuženog kao izvršioca krivičnog djela). Sud ne isključuje mogućnost da je [D. J.] u inkriminisano vrijeme bila u nekom dijelu kuće oštećene (jer je kuća bila velika i sastojala se od prizemlja i dva sprata) ali isključuje mogućnost da je mogla svojim svjedočenjem izmijeniti

činjenice koje se odnose na sam čin silovanja oštećene i osporiti njen iskaz u dijelu kada navodi da je bila sama u dijelu kuće u kojem se događaj desio.”

Iz odluke drugostepenog suda:

„Žalbeni prigovori optuženog istaknuti u tom dijelu nisu osnovani. Ovo iz razloga što sud koji vodi krivični postupak, pored obaveze da strankama pruži jednake mogućnosti da izlože svoj predmet, mora imati i određenu diskreciju u ocjeni da li bi izvođenje predloženih dokaza bili relevantni ili ne. S tim da kada odluči da neki od prijedloga stranaka odbije, mora u obrazloženju svoje odluke navesti jasne i uvjerljive razloge za to. Kako je u konkretnom slučaju prvostepeni sud upravo tako i postupio (strana 4. pasus 5. i strana 5. pasus 1.), te cijenio da izvođenje navedenog dokaza nije potrebno iz razloga što se njenim svjedočenjem ne bi izmijenile činjenice koje se odnose na čin silovanja oštećene i time osporiti njen iskaz kada navodi da je bila sama u dijelu kuće u kojem se događaj desio, to slijedi da pravo na obranu optuženog nije povrijeđeno ovakvom odlukom prvostepenog suda, pa tako nije ni učinjena bitna povreda odredaba krivičnog postupka na koju se optuženi u žalbi poziva.”

Iz odluke Ustavnog suda BiH:

„Član 6. stav 3. Evropske konvencije zahtijeva samo da sud navede razloge zbog kojih je odlučio da ne provede predložene dokaze koje je optuženik izričito zahtijevao (vidi Evropski sud, *Vidal protiv Belgije*, presuda od 22. aprila 1992. godine, serija A, broj 235, tačka 34). U tom smislu, Ustavni sud primjećuje da je Kantonalni sud u vezi s apelantovim prijedlogom za saslušanje svjedokinje J. D. jasno i argumentirano naveo da isključuje mogućnost da bi navedena svjedokinja svojim svjedočenjem mogla izmijeniti činjenice koje se odnose na sam čin silovanja oštećene i osporiti njen iskaz u dijelu kada navodi da je oštećena bila sama u dijelu kuće u kojem se događaj desio, zbog čega se njenim svjedočenjem ne bi izmijenilo činjenično stanje u pogledu odlučnih činjenica koje su utvrđene saslušanjem oštećene (silovanje, prepoznavanje apelanta kao izvršitelja krivičnog djela). U vezi s tim zaključcima Kantonalnog suda koji su bili osporavani u apelantovoj žalbi, Vrhovni sud je također ukazao da izvođenje navedenog dokaza nije potrebno zbog toga što se svjedočenjem J. D. ne bi izmijenile činjenice koje se odnose na čin silovanja oštećene i činjenicu da je bila sama u dijelu kuće u kojem se događaj desio. Stoga, Ustavni sud smatra da su redovni sudovi poštovali svoju obavezu iz člana 6. stav 3. tačka d) Evropske konvencije, zbog čega su neosnovani apelantovi navodi da je osporenim odlukama povrijeđeno pravo na pravično suđenje u tom segmentu.”

Prekršajni postupak

IV. Drugostepeni sud je dao detaljno i jasno obrazloženje u pogledu neosnovanosti apelantovih navoda kojima je ukazivao na proizvoljnu primjenu relevantnih odredaba Zakona o tržištu hartija od vrijednosti i Zakona o prekršajima.

Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 526/14 od 23. novembra 2016. godine

Iz obrazloženja drugostepenog rješenja:

„Наводи жалбе, по мишљењу овог суда, нису довели у сумњу правилност одлуке првостепеног суда да огласи одговорним окривљеног [С. П.] [апеланта] због прекршаја из члана 277. став 1. тачка б) Закона о тржишту хартија од вриједности. Наиме, неспорно је да је окривљеном [С. П.] дата прокура за заступање Друштва [...], на основу које је био овлашћен за закључивање уговора и вршење правних послова и радњи у вези с дјелатношћу тог Друштва, у складу са Законом и одлуком Скупштине акционара [...]. Дакле, окривљени, као регистровани прокуриса, није био пуномоћник директора, него је, заступајући Друштво, био овлашћен за обављање послова из прокуре, па је погрешан став жалбе да у конкретном случају није ни могао бити одговоран за предметни прекршај. Окривљени у жалби истиче да је радио по упутама директора. Међутим, није битно ко је донио одлуку о купородаји акција, (тј. да ли је ту одлуку донио директор или неки други орган управљања), него је битна сама реализација те одлуке коју је извршио окривљени, код неспорне чињенице да је дао истовремене предметне налоге за куповину и продају акција, на што се основано указује у одговору на жалбу. Наиме, одредбом члана 277. став 1. тачка б) Закона о тржишту хартија од вриједности прописано је да је ради спречавања манипулације на тржишту забрањено дати налог за куповину или продају хартије од вриједности, знајући да је дат или ће бити дат налог за продају или куповину те хартије од вриједности од истог или другог лица, по цијени или броју који је исти или приближно исти, ради

стварања привада цијене или активног трговања, а што је несумњиво управо учинио окривљени. Налоге за куповину или продају хартија од вриједности дају клијенти путем овлашћених учесника на тржишту хартија од вриједности (берзански посредници), а они се уносе у систем за трговање само од стране овлашћених лица (брокера запослених у берзанском посреднику), који налоге клијената уноси на електронску платформу за трговање (берзански систем трговања). У конкретном случају клијенти су били [...] којим управља Друштво [...], које је заступао окривљени као прокуриста (који је имао и дозволу за обављање послова инвестиционог менаџера као физичко лице), а имајући у виду да је несумњиво давао истовремено налоге за куповину и продају хартија од вриједности, то је прекршио забрану из члана 277. став 1. тачка б) Закона о тржишту хартија од вриједности. У том погледу, окривљени у поступку ничим није доказао да је поступао по обвезујућим упутама директора, па се жалбени наводи изјављени у том погледу испољавају неоснованим. Уз то, и без обзира да ли је окривљени радио по упутама директора, пошто је имао дозволу за обављање послова инвестиционог менаџера и знао правила трговања на берзи, био је свјестан да су његове радње, због којих је оглашен одговорним првостепеним рјешењем, противне изричитој забрани из члана 277. став 1. тачка б) Закона о тржишту хартија од вриједности, чија је сврха да спријечи појаву манипулације на тржишту, тј. стварање привада активне трговине на тржишту хартија од вриједности путем куповине, односно продаје или коришћењем других средстава повећања, односно смањења, подршке или дестабилизације њихове тржишне вриједности. Својим налозима (за продају и куповину хартија од вриједности) окривљени је управо злоупотребио берзански систем трговања са циљем да остали учесници буду искључени из трговања. Уз то, оваквим начином трговања један фонд стављен је у повлашћени положај у односу на други, јер је цијена у трансакцијама била подизана, па је један фонд од другог стицао акције по цијени која је била повећана у односу на претходно остварену на тржишту и управо то повећање цијена је посљедица трансакција које су вршене између фондова, а трговање акцијама између фондова у циљу усклађивања портфеља акција Затвореног инвестиционог фонда са јавном понудом [...], није релевантно с аспекта предметног прекршаја, на што је основано указано у одговору на жалбу.”

Iz odluke Ustavnog suda BiH:

„Ustavni sud ukazuje da je drugostepeni sud u obrazloženju svoje odluke, kao konačne odluke u predmetnom postupku, dao detaljne, jasne i potpune razloge

kojima se rukovodio pri izvođenju zaključka o pravilnosti prvostepenog rješenja u čemu Ustavni sud ne nalazi proizvoljnost. Takođe, Ustavni sud ukazuje da je drugostepeni sud, odlučujući o identičnim apelantovim navodima iznesenim u žalbi protiv prvostepenog rješenja, u obrazloženju svoje odluke dao detaljne i jasne razloge u pogledu neosnovanosti tih navoda, tako da Ustavni sud, suprotno apelantovim navodima, ne nalazi bilo kakvu proizvoljnost u postupanju tog suda. Imajući u vidu detaljno i jasno obrazloženje koje je dao drugostepeni sud u pogledu neosnovanosti apelantovih navoda kojima je ukazivao na proizvoljnu primjenu relevantnih odredaba Zakona o tržištu hartija od vrijednosti i Zakona o prekršajima, Ustavni sud ne nalazi da apelantovi navodi koje u tom smislu ponavlja u apelaciji dovode u pitanje pravičnost predmetnog prekršajnog postupka koji se vodio protiv njega.”

GRAĐANSKI PREDMETI

Redovni i izvršni postupak

Standard obrazložene sudske odluke, koji zapravo proističe iz prakse Evropskog suda za ljudska prava (ESLJP), iako taj standard pojmovno-jezički nije sadržan u članu 6. Evropske konvencije, kao ni u relevantnoj odredbi Ustava Bosne i Hercegovine, podjednako je primjenjiv i u građanskom pravu. Dakle, taj standard obavezuje sudove da obrazlože svoje odluke i u uskoj je korelaciji s pravom na djelotvoran pravni lijek, a to pravo, također, nije izričito sadržano u dijelu Ustava BiH kojim se definišu ljudska prava i osnovne slobode.

Prema članu II/2. Ustava BiH, prava i slobode predviđene u Evropskoj konvenciji i njenim protokolima direktno se primjenjuju u Bosni i Hercegovini i ovi akti imaju prioritet nad svim ostalim zakonima. Stoga, kako pravo na djelotvoran pravni lijek ne bi bilo iluzorno, odnosno „golo pravo” (*nudus ius*), ono mora omogućiti strankama u postupku da podnesu propisane pravne lijekove protiv odluka redovnih sudova i mora im garantirati da će viši sud suštinski ispitati njihove navode. Kako bi djelotvorno ispitao pravne lijekove, viši sud mora biti upoznat s razlozima na kojima je nižestepeni sud zasnovao svoje odlučnje. Tek kada su ti razlozi sasvim jasni nadležni sud može procijeniti da li su pravni lijekovi osnovani ili ne. Viši sud, dakle, treba ocijeniti da li su razlozi koje je ponudio nižestepeni sud dovoljni i adekvatni da opravdaju takvo odlučnje i da li oni daju odgovore na suštinska pitanja koja učesnik u postupku odnosno apelant problematizira.

Međutim, iako nije eksplicitno sadržan u članu II/3.e) Ustava BiH, niti u članu 6. Evropske konvencije, pojam obrazložene sudske odluke sadržan je i razrađen u odredbama unutrašnjeg procesnog prava.

U sva četiri zakona o parničnom postupku (ZPP) u Bosni i Hercegovini postoje eksplicitne odredbe koje obavezuju sudove da obrazlože svoje odluke. Naime, Zakon o parničnom postupku pred Sudom Bosne i Hercegovine, Zakon o parničnom postupku Republike Srpske, Zakon o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine i Zakon o parničnom postupku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine sadrže brojne takve odredbe.

Iz stipulacije ovih odredbi sasvim je jasno da je zakonodavac to imao u vidu. Zakonske odredbe u unutrašnjim procesnim zakonima koje sadrže standard „obrazložena sudska odluka” korespondiraju sa standardima koje su u ovoj oblasti u svojoj bogatoj sudskoj praksi ustanovili Evropski sud za ljudska prava u Strasbourgu i Ustavni sud BiH. Zato praktičari nemaju razlog da „strahuju” od primjene ovih standarda jer su, u tom kontekstu, praksa Evropskog suda za ljudska prava i praksa Ustavnog suda BiH konzistentne i djelotvoran su alat za njihovo bolje razumijevanje i primjenu. Također su i ohrabrenje sudijama redovnih sudova svih nivoa da ga koriste, osobito imajući u vidu da je, zapravo, obrazložena sudska odluka determinirana činjenicama svakog konkretnog predmeta i da, osim uobičajenog standarda koji je karakterističan za sve vrste odluka, uopće ne znači da će se u istoj vrsti predmeta sud uvijek baviti istim pitanjima. Procjena da li je poštovan ovaj standard uvijek je faktičko pitanje.

Zakon o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine

(„Službene novine F BiH”, br. 53/03, 73/05, 19/06 i 98/15)³³

Član 121.

(1) O isključenju javnosti odlučuje sud rješenjem koje mora biti obrazloženo i javno objavljeno.

Član 191.

(1) Pismeno izrađena presuda mora imati uvod, izreku, obrazloženje i uputstvo o pravu na izjavljivanje pravnog lijeka protiv presude.

(...)

(4) U obrazloženju sud će izložiti: zahtjeve stranaka, činjenice koje su stranke iznijele i dokaze koje su izveli, koje je od tih činjenica sud utvrđivao, zašto i kako ih je utvrdio, a ako ih je utvrdio dokazivanjem, koji su dokazi izvedeni, te kako ih je ocijenio. Sud će posebno navesti koje je odredbe materijalnog prava primijenio odlučujući o zahtjevima stranaka, a izjasnit će se, ako je to potrebno, i o stavovima stranaka o pravnoj osnovi spora, te o njihovim prijedlozima i prigovorima o kojima nije dao svoje razloge u odlukama koje je već donio tokom postupka.

(5) U obrazloženju presude zbog propuštanja, presude na osnovu priznanja ili presude na osnovu odricanja, iznijet će se samo razlozi koji opravdavaju donošenje takvih presuda.

Član 200.

(1) Rješenje mora biti obrazloženo ako se njime odbija prijedlog stranke ili ako

se njime rješava o prijedlozima stranaka koji su među sobom u opreci, a može biti obrazloženo i u drugim slučajevima kad je to potrebno.

(2) Pismeni sastav rješenja treba sadržavati uvijek uvod i izreku, a obrazloženje samo ako prema stavu 1. ovog člana rješenje mora biti obrazloženo.

Član 227.

(6) U obrazloženju rješenja kojim se prvostepena presuda ukida treba navesti koje su odredbe parničnog postupka povredene i u čemu se povrede sastoje.

Član 231.

U obrazloženju presude, odnosno rješenja, drugostepeni sud će ocijeniti žalbene navode koji su od odlučnog značaja.

Član 279.

(1) U rješenju o određivanju mjere osiguranja sud će odrediti vrstu mjere, sredstva kojima će se ona prinudno ostvariti i predmet mjere osiguranja, uz odgovarajuću primjenu pravila sudskog izvršnog postupka. Sud će po službenoj dužnosti dostaviti rješenje o određivanju mjere osiguranja nadležnom izvršnom sudu radi njenog prinudnog provođenja i odgovarajućim javnim registrima radi upisa.

(2) Ako je radi ostvarenja naloga ili zabrane koji su izrečeni u rješenju o određivanju mjere osiguranja potrebno izmijeniti sred-

³³ Iste odredbe, bez bitnijih razlika, sadrže i Zakon o parničnom postupku Republike Srpske, Zakon o parničnom postupku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine te Zakon o parničnom postupku pred Sudom Bosne i Hercegovine

stva ili predmete osiguranja predlagač osiguranja može predložiti tu izmjenu u istom postupku, na osnovu već izrečenih naloga ili zabrana.

(...)

(4) Rješenja iz st. 1. i 2. ovog člana, moraju biti obrazložena.

Član 447.

(1) Presuda arbitraže mora biti obrazložena, ako stranke nisu što drugo ugovorile.

Član 451.

Poništaj presude arbitraže može se zahtijevati:

(...)

3) ako presuda nije obrazložena prema članu 447. stav 1. ovog zakona ili ako izvornik i prepisi presude nisu potpisani na način određen u članu 447. stav 2. ovog zakona;

(...)

5) ako je izreka presude nerazumljiva ili je sama sebi protivrječna;

(...)

Zakon o izvršnom postupku Republike Srpske

(„Službeni glasnik RS”, br. 59/03, 85/03, 64/05, 118/07, 29/10, 57/12, 67/13, 98/14 i 66/18)

Члан 39.

(...)

(4) Рјешење о извршењу не мора бити образложено и може се издати стављањем печата на приједлог за извршење.

(...)

(6) Рјешење којим се приједлог за извршење потпуно или дјелимично одбацује или одбија мора бити образложено.

Nisu ispunjeni standardi obrazložene odluke - primjeri -

Redovan postupak

- I. **Osporena presuda, donesena u postupku koji se ticao utvrđenja ništavosti ugovora o kupoprodaji i predaji u posjed nekretnine, nije sadržavala nikakvo obrazloženje u odnosu na navode da je o predmetnoj stvari već pravosnažno riješeno.**

Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 3074/17 od 31. januara 2018. godine

Iz činjenica predmeta proizlazi da je tužitelj podnio tužbu protiv tuženih apelanata radi utvrđivanja ništavosti ugovora o prodaji nekretnina.

Prvostepeni sud je odbio tužbeni zahtjev kojim je tužitelj tražio da se utvrdi da je apsolutno ništavo i da ne proizvodi pravno dejstvo upisano pravo raspolaganja prvotuženog, kao i ugovor o kupoprodaji predmetnog poslovnog prostora koji je prvotuženi zaključio s drugotuženim i trećetuženim kao kupcima, te da se slijedom toga odredi brisanje svih upisa u javne knjige, kao i da se predmetne nekretnine predaju apelantu slobodne od lica i stvari. Ova presuda je potvrđena presudom drugostepenog suda koji je odbio žalbu tužitelja.

Međutim, odlučujući o reviziji tužitelja, revizioni sud je donio presudu kojom je reviziju djelimično usvojio i obje nižestepene presude preinačio u dijelu u kojem je odlučeno o ništavosti ugovora i restituciji tako što je utvrđeno da je ništav kupoprodajni ugovor zaključen između tuženih, čiji su predmet bile navedene nekretnine (poslovni prostori), što su tuženi dužni priznati i trpjeti uspostavu ranijeg zemljišnoknjižnog stanja brisanjem upisa apelanta i trećetuženog izvršenih na osnovu ništavog ugovora, pa su apelant i trećetuženi obavezani da tužitelju predaju u posjed navedene poslovne prostore.

Iz obrazloženja drugostepene presude:

„Imajući u vidu da iz spisa proizilazi da je pravosnažnom presudom prvostepenog suda broj P-1082/02 od 03. 04. 2003. godine [...] odbijen pomenuti tužbeni zahtjev tužioca 'Bonel' d.o.o. Banja Luka upravo iz razloga što je utvrđeno da isti nije stekao pravo raspolaganja ili pravo svojine na predmetnim poslovnim prostorijama, što nije stekao ni pravni osnov za sticanje prava raspolaganja ili prava svojine na predmetnim poslovnim prostorijama i što nema ni pravni osnov za posjed predmetnih poslovnih prostorija (da nije aktivno legitimisan da traži po bilo kom osnovu da mu navedeni tuženi predaju predmetne poslovne prostorije u posjed), da je u postupku u kome je donesena navedena pravosnažna presuda od 03. 04. 2003. godine utvrđeno da su se tuženi [D. S. i V. D.] uknjižili sa pravom svojine na predmetnim poslovnim prostorijama u zemljišnoj knjizi na osnovu pravno valjanog ugovora o kupoprodaji od 18. 04. 2000. godine koji su zaključili sa 'Borovo' dd za proizvodnju i promet obuće, gumarskih proizvoda i ostalih proizvoda Vukovar i da su ti tuženi u posjedu predmetnih poslovnih prostorija, te da je nakon pravosnažnosti navedene presude prvostepenog suda od 03. 04. 2013. godine [...], da u ovom predmetu tužilac tužbom traži da se utvrdi da je ništav navedeni ugovor od 18. 04. 2000. godine i da se obavežu svi tuženi da mu predaju u posjed predmetne poslovne prostore iz istih razloga kako je to ranije navodio u pomenutom predmetu u kome je donesena navedena prvostepena presuda od 03. 04. 2003. godine, navedena presuda ovog od 16. 04. 2007. godine i navedena presuda Vrhovnog suda od 27. 08. 2009. godine i da shodno tome traži da se vrši i brisanje svih upisa tuženih kao korisnika, vlasnika ili nosilaca prava svojine na predmetnim poslovnim prostorijama u zemljišnoj knjizi, ovaj sud nalazi, kao i prvostepeni sud, da su neosnovani svi naznačeni tužbeni zahtjevi tužioca prema tuženim.

[...]

Odlučeno je u ovoj pravnoj stvari da tužilac u ovom predmetu nije dokazao da su nakon pravosnažnosti nevedene presude prvostepenog suda broj P-1082/02 od 03. 04. 2003. godine nastale neke nove činjenice na osnovu kojih bi se moglo zaključiti da je naknadno stekao pravo svojine predmetnim poslovnim prostorijama ili pravni osnov za sticanje prava svojine na predmetnim poslovnim prostorijama, niti da ima pravni osnov za posjed predmetnih poslovnih prostorija, te da je presudom prvostepenog suda od od 03. 04. 2003. godine pravosnažno riješeno da tuženi [D. S. i V. D.] nisu u obavezi da tužiocu predaju u posjed predmetne poslovne prostorije i da navedeno tuženo preduzeće iz Vukovara nije u posjedu predmetnih poslovnih prostorija. [...]"

Iz obrazloženja revizione presude:

„[...] При томе ови судови су се позвали на Анекс ‘Г’ Споразума о питању сукцесије. Тим споразумом је регулисано питање наслеђства имовине бивше СФРЈ (БиХ је једна од наслеђница бише СФРЈ). [...] Како је пословни простор тога датума био у друштвеној својини (општенародна имовина), неприхватљив је закључак нижестепених судова да исти у смислу Анекса ‘Г’ припада првотуженом. [...] Сходно томе предметни пословни простор који је на дан 31. 12. 1990. године био у друштвеној (касније државној) својини, није могао припасти првотуженом као предузећу са сједиштем у Републици Хрватској, већ БиХ одн. Републици Српској на чијој се територији налази.

[...]

Испитујући по службеној дужности судску праксу у Републици Хрватској, овај суд је дошао до сазнања да судови у тој републици одбијају захтјеве за поврат имовине правних лица чије је сједиште у БиХ, а која имовина се налази на територији Хрватске. С тим у вези, а примјеном принципа реципроцитета, основани су наводи ревизије да првотужени није имао право на враћање спорног пословног простора (он то никада није ни тражио), слиједом чега није имао ни право да тај простор прода трећим лицима (овдје: друготужени и трећетужени) односно није могао на њих да пренесе више права него што га сам има, што предметни купопродајни уговор чини ништавим у смислу одредбе члана 103. став 1. Закона о облигационим односима, будући [...] да је супротан принудним прописима о којима је напријед било ријечи (ради се о незаконитом отуђењу државне својине). Утврђењем ништавости уговора о купопродаји предметног пословног простора настају и правне посљедице те ништавости.”

Iz odluke Ustavnog suda BiH:

„Ustavni sud zapaža da apelanti osporavaju presudu Vrhovnog suda, ukazujući na povredu načela (*res iudicata*) jer su redovni судови одлучивали о туžбеном захтјеву иако се ради о пресуђеној правној ствари. С тим у вези, Уставни суд зapaжа да из документације у спису предмета произлази да је прије подношења предметне туžбе, о којој је одлучено оспореном пресудом Врховног суда, вођен поступак по туžби првоапеланата (туžиоци у том поступку) којом су тражили да им туžilac (туžени у том поступку) преда у посјед предметни пословни простор. Такођер, туžilac (туžени у том поступку) поставио је идентичан противтуžбени захтјев против првоапеланата (туžиоци у том поступку-предаја у посјед предметног пословног простора).

Predmet je vođen pod brojem P-1082/02. Ustavni sud zapaža da je tužilac (tuženi u tom postupku) svoj protivtužbeni zahtjev zasnivao na istim tvrdnjama na kojim je zasnivao tužbeni zahtjev o kojem su odlučivali redovni sudovi u konkretnom predmetu, te da je u tom postupku pravomoćnom Presudom Osnovnog suda broj P-1082/02 od 3. aprila 2003. godine (presuda Osnovnog suda od 3. aprila 2003. godine, potvrđena presudom Okružnog suda od 16. aprila 2007. godine i presudom Vrhovnog suda od 27. augusta 2009. godine) usvojen tužbeni zahtjev prvoapelanata (tužiocu u tom postupku), a odbijen protivtužbeni zahtjev tužioca (tuženog u tom postupku), sa zauzetim stavom da su prvoapelanti (tužiocu u tom postupku) dokazali da su stekli pravo vlasništva na predmetnom poslovnom prostoru po osnovu valjanog pravnog posla, zaključenjem ugovora o kupoprodaji 20. aprila 2000. godine za koji nisu ispunjeni uvjeti za utvrđenje njegove ništavosti. Shodno tom zaključku, pravomoćnom presudom Osnovnog suda od 3. aprila 2003. godine odbijen je protivtužbeni zahtjev tužioca za iseljenje prvoapelanata iz predmetnog poslovnog prostora budući da je nesporno da su prvoapelanti, shodno odredbama čl. 20. i 33. ZOVPO, stekli pravo vlasništva na osnovu predmetnog ugovora o kupoprodaji od 20. aprila 2000. godine za koji nisu ispunjeni uvjeti za utvrđenje ništavosti.

33. Ustavni sud podsjeća da je odredbom člana 196. stav 2. ZPP propisano: 'Sud u toku cijelog postupka po službenoj dužnosti pazi da li je stvar pravosnažno presuđena, i ako utvrdi da je parnica pokrenuta o zahtjevu o kome je već pravosnažno odlučeno, odbaciće tužbu.' [...] Međutim, presudom Vrhovnog suda sve je promijenjeno jer je taj sud ukinuo prvostepenu i drugostepenu presudu i usvojio tužbeni zahtjev. Sada se kao ključno pitanje nameće da li je zaista o predmetnoj parnici već pravomoćno riješeno? Ukoliko zaista jeste, onda bi se u ovom slučaju radilo o arbitrarnoj primjeni člana 196. stav 2. ZPP. Međutim, u obrazloženju presude Vrhovnog suda, koja je konačna u postupku pred redovnim sudovima, nije ništa navedeno u pogledu toga da li je o predmetnoj parnici već pravomoćno odlučeno. Stoga, ni Ustavni sud ne može ispitati ključne apelacione navode da je u konkretnom slučaju došlo do arbitrarne primjene relevantnog prava jer je o predmetu tužbe već pravomoćno riješeno s obzirom da Vrhovni sud u obrazloženju svoje odluke nije dao navode u pogledu toga da li je predmetna stvar već pravomoćno riješena."

Iz prethodno navedenog proizlazi da je u okolnostima konkretnog slučaja, s obzirom na tvrdnje tuženih-apelanata iznesene tokom postupka, suštinsko pitanje zapravo bilo da li se u konkretnom slučaju radi o presuđenoj stvari, na kojoj činjenici su nižestepeni sudovi zasnovali svoje odlučnje u smislu odbijanja tužbenog zahtjeva tužitelja, a Vrhovni sud, koji je preinačio nižestepene presude, to pitanje uopće nije razmotrio.

II. Redovni sud nije dao obrazloženje u pogledu stvarnog mjesta stanovanja tuženih, odnosno nije ispitao koliko je bila čvrsta i trajna veza tuženih s predmetnim prostorom i da li su tuženi zasnovali svoj dom na nekom drugom mjestu (utvrđena povreda prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije, kao i prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju jer zbog nedostatka obrazloženja nije moguće donijeti zaključke da li je miješanje u imovinu apelanata bilo zakonito, da li sporne zajedničke prostorije predstavljaju dom tuženih, te koje od ova dva prava „preteže” u smislu odredaba Evropske konvencije).

Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 2453/11 od 6. novembra 2014. godine

Iz činjenica predmeta proizlazi da je prvostepenom presudom djelimično udovoljeno tužbenom zahtjevu tužitelja (apelanata), te su tuženi obavezani da tužiteljima predaju u posjed zajedničke prostorije zgrade slobodne od lica i stvari. Drugostepenom presudom je žalba tuženih uvažena, te je prvostepena presuda preinačena tako što je odbijen tužbeni zahtjev tužitelja (apelanata) kojim su tražili predaju u posjed spornih prostorija.

Iz obrazloženja redovnog suda:

„Prvostepeni sud je utvrdio sljedeće relevantne činjenice.

U ulici [...] u prizemlju se nalaze zajedničke prostorije na kojima su tužitelji 1990. godine bili korisnici kao nositelji stanarskih prava: Kao nositelji stanarskih prava tužitelji su imali pravo korištenja zajedničkih prostorija u prizemlju zgrade. U to vrijeme tužitelji su izdali tuženom i njegovoj porodici ove prostorije na korištenje [...] Ove prostorije od 54 m² su služile za stanovanje tuženom i njegovoj supruzi i

dvoje djece i to u periodu od 1990. godine do izbijanja rata aprila 1992. godine [...] Nakon završetka rata i nakon reintegracije ovog dijela grada tuženi su se vratili u ove prostorije u podrumu i iste nastavili koristiti kao stambene prostorije.

U međuvremenu je došlo do stupanja na snagu Zakona o prodaji stanova na kojim postoji stanarsko pravo tako da su tužitelji kao raniji nosioci stanarskog prava postali etažni vlasnici stanova [...] tužitelji su postali suvlasnici zajedničkih prostorija u prizemlju koje je i dalje koristio tuženi [...]

Na ovakvo pravilno i potpuno utvrđeno činjenično stanje ovaj sud je odbio tužbeni zahtjev tužitelja na osnovu člana II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 8. Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda. Ovaj sud smatra da tuženi na ovim zajedničkim prostorijama imaju pravo na dom a tužitelji imaju suvlasničke dijelove kao etažni vlasnici stanova u toj zgradi. Tuženi imaju na ovim prostorijama pravo na dom iz razloga što su ove prostorije tuženim služile i služe kao stambeni prostor već 21 godinu (sa manjim prekidom u ratnom periodu). Tuženi nemaju nikakve druge imovine i nemaju drugog stambenog prostora za stanovanje. Znači, ove zajedničke prostorije, koje su uz saglasnost tužitelja, pretvorene u stambeni prostor, predstavljaju jedini stambeni prostor koje tuženi koriste dugi niz godina za stanovanje. Tuženi intenzivno koriste ovaj prostor, u istom spavaju, obavljaju dnevne potrebe i iz istog prostora oboje djece odlazi na fakultete i na rad.

U ovoj pravnoj stvari sud smatra da je pravo na dom tuženih mnogo značajnije od suvlasničkih prava tužitelja koji bi ta svoja prava manifestovali kroz korištenje ovih prostorija kao zajedničke prostorije, za održavanje sastanaka kućnog savjeta.”

Iz odluke Ustavnog suda BiH:

„S druge strane, Ustavni sud zapaža da je Kantonalni sud svoju presudu utemeljio na direktnoj primjeni odredbe člana 8. Evropske konvencije kojim se garantira pravo na dom u slučajevima koji ispunjavaju standarde propisane tim članom Evropske konvencije. Ustavni sud primjećuje da je Kantonalni sud u osporenoj presudi pokušao da dovede u kontekst standarde prava na dom sa činjenicama konkretnog predmeta. Međutim, Ustavni sud smatra da je, kako proizlazi iz stanja spisa, pri tome izostala sveobuhvatna analiza Kantonalnog suda o pitanju postojanja prava na dom tuženih, odnosno da li sporne prostorije predstavljaju dom tuženim u smislu odredaba člana 8. Evropske konvencije. Naime, iz osporene presude (a i iz prvostepene presude) proizlazi da navedeno pitanje nije analizirano, niti je dato obrazloženje u vezi s tim na način kako to zahtijevaju standardi Evropske konvencije. U kontekstu navedenog Ustavni sud zapaža da iz osporene prvostepene presude i dokumenata

dostavljenih uz apelaciju proizlazi da su apelanti u dopuni tužbe, dostavljenoj na traženje prvostepenog suda 9. juna 2005. godine, pokrenuli pitanje u vezi sa adresom stanovanja, tj. prebivališta tuženih pri čemu su istakli tvrdnju da su tuženi i tužena prijavljeni na različitim adresama stanovanja - tuženi na adresi spornih prostorija, a tužena na adresi za koju su apelanti tvrdili i tvrde da se nalazi - privatni stambeni objekt tuženih i kao dokaz dostavili članak o požaru u predmetnoj kući u kojem je kao vlasnica kuće naznačena tužena, ali da ovo pitanje u toku postupka nije razjašnjeno.

Ustavni sud, dalje, zapaža da je prvostepeni sud u presudi istakao da je izvršio uvid u prijavu boravka tuženog i neke dokumente Crvenog križa Stari Grad Sarajevo i Službe za socijalna pitanja, raseljenih i izbjeglih lica Novi Grad Sarajevo, ali da niti taj sud, niti pogotovo Kantonalni sud u osporenoj presudi [...], nije dao nikakvo obrazloženje o činjenicama utvrđenim na osnovu navedenih dokumenata, niti u pogledu činjenice o stvarnom mjestu življenja, odnosno stanovanja tuženih. Iz navedenog proizlazi da Kantonalni sud, u smislu već navedenih stavova Evropskog suda i Ustavnog suda, nije ispitao koliko je bila čvrsta, odnosno trajna veza tuženih sa predmetnim prostorom, kao ni to da li su tuženi zasnovali svoj dom na nekom drugom mjestu. S obzirom na navedeno, Ustavni sud smatra da je za utvrđivanje pitanja da li sporni prostor predstavlja dom tuženih, a što je jedna od najbitnijih činjenica na osnovu koje se može donijeti zaključak kakav je onaj Kantonalnog suda iz osporene presude, osnovno utvrditi da li tuženi zaista i žive i imaju adekvatne veze sa predmetnim prostorom kao 'domom' u smislu odredaba Evropske konvencije, pa tek onda donijeti odluku o tužbenom zahtjevu apelanata.

[...]

Međutim, u kontekstu zaključaka iz prethodnih tačaka ove odluke, Ustavni sud ističe da, zbog nedostatka obrazloženja osporenih presuda u pogledu navedenih (ključnih) podataka, nije u mogućnosti da izvrši daljnju elaboraciju pitanja prava na imovinu koja, nesporno, pripada apellantima, odnosno da ne može da izvede zaključak da li je njihovo lišavanje prava na imovinu u skladu sa zakonom i proporcionalno javnom interesu. S druge strane, Ustavni sud, zbog navedenih nedostataka u obrazloženju osporenih presuda, nije u mogućnosti da izvede ni zaključak da li sporne zajedničke prostorije predstavljaju 'dom' tuženim čijim bi lišavanjem tuženi ostali bez stambenog prostora i porodičnog doma posebno zbog svog, potencijalnog, socijalnog statusa. Ovo posebno i zbog toga što iz osporene presude, zaista, kako apelanti i tvrde u apelaciji, proizlazi kontradiktornost zaključaka da su tuženi u stanju socijalne potrebe sa navodima iz iste presude da iz tih prostora djeca tuženih 'odlaze na posao'. Ustavni sud smatra da je, s obzirom na navedeno, nesporno da ni Kantonalni sud nije imao dovoljno elemenata na osnovu kojih bi izveo zaključak

da pravo tuženih na dom preteže nad pravom na imovinu apelanata, pa zbog toga Ustavni sud i navode apelanata o kršenju prava na imovinu smatra osnovanim.”

Ovaj predmet pokazuje da je standard obrazložene presude, koji je imanentan članu 6. Evropske konvencije, zapravo u uskoj korelaciji s ispitivanjem poštovanja garancija drugih prava garantiranih Evropskom konvencijom (u konkretnom slučaju člana 1. Protokola 1 uz Evropsku konvenciju).

III. Revizioni sud zbog zanemarivanja činjeničnog utvrđenja nižestepenih sudova nije na jasan i nedvosmislen način dao obrazloženje svog pravnog stanovišta o primjeni materijalnog prava.

Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 6/09 od 18. aprila 2012. godine

Iz činjenica predmeta proizlazi da je presudom prvostepenog suda, koja je potvrđena presudom drugostepenog suda, udovoljeno apellantovom tužbenom zahtjevu na način da je tužena obavezana da apellantu na ime obavljenih usluga (prijevoza) isplati precizirani novčani iznos, te da mu naknadi troškove postupka. Međutim, Vrhovni sud je uvažio reviziju tužene i obje nižestepene presude preinačio tako što je apellantov tužbeni zahtjev u cijelosti odbijen.

Iz obrazloženja revizione presude:

„Код оваквог стања ствари првостепени суд је закључио да је тужена у обавези да плати дуг тужитељу по основу извршеног превоза, без обзира што тужитељ са њом није закључио уговор о превозу, јер да је вршењем бесплатног превоза тужитељ претрпио штету, а законска је обавеза тужене да школама обезбиједи средства за плате и друге накнаде, као и средства за превоз ученика, па је у складу са чланом 154. Закона о облигационим односима (‘Службени лист СФРЈ’, бр. 29/78, 39/85 и 57/89, те ‘Службени гласник Републике Српске’, бр. 17/93, 3/96 и 39/03, даље: ЗОО), обавезао тужену да плати тужитељу дуг у наведеном износу са каматама и трошковима спора.

Другостепени суд је прихватио чињенично утврђење првостепеног суда, али сматра да се у конкретном случају не ради о институту накнаде штете већ

испуњењу обавезе, а недостатак уговора између парничних странака не значи да је тужитељ неовлаштено вршио превоз. Другостепени суд такође сматра да се тужена неосновано обогатила јер није платила превоз наставника, а она се може регресирати од лица која су са тужитељем договорили превоз.

Нижестепене пресуде су засноване на погрешној примјени материјалног права.

[...]

Из стања списка предмета произилази да тужитељ свој захтјев заснива на тврдњи да је на основу договора са општинским функционером и директором Основне школе [...] вршио услуге превоза наставника ове школе у школској 1997. и 1998. години, те како ове услуге није могао наплатити од Општине односно Града Бања Лука, испоставио је двије фактуре директору школе. На тај начин заснован је грађанско-правни однос између тужитеља и трећег лица, док такав однос није заснован између парничних странака. Превоз наставника је вршен без знања и овлаштења тужене, па обавеза плаћања услуга превоза према туженој није ни могла настати.

Одредбом члана 135. Закона о основној школи ('Службени гласник РС' број 4/93) су прописане обавезе тужене према школама, у погледу обезбјеђења средстава за плате и друге накнаде као и за превоз ученика, па се на овом материјалном пропису не може темељити обавеза тужене да спорни дуг плати тужитељу, јер не постоји никаква законска обавеза тужене у односу на приватна предузећа.

Стога су основани приговори тужене да она нема пасивну легитимацију у конкретном спору. Ово стога што она није ступила са тужитељем у облигациони однос, па, дакле, не може бити носилац права и обавеза из таквог односа.

У конкретном случају тужитељ је ступио у облигациони однос са лицем запосленим у Општини односно Граду Бања Лука, са којим је договорили превоз наставника и који му је обећао да ће му услуге бити плаћене. Из напријед наведеног произлази да тужена није пасивно легитимисана у овој парници.

Погрешно другостепени суд закључује да се обавеза тужене темељи и на институту стицања без основа. Стицање без основа је дефинисано у члану 210. ст. 1. и 2. ЗОО. Кад је неки дио имовине једног лица прешао на било који начин у имовину другог, а тај прелаз није имао свој основ у неком правном послу или у закону, стицалац је дужан вратити га кад је то могуће, а иначе вратити вриједност постигнутих користи. У конкретном случају нема стицања на страни тужене јер њена имовина није увећана на уштрб имовине тужитеља."

Iz odluke Ustavnog suda BiH:

„[...] Дакле, као што је већ наведено, своју одлуку Врховни суд заснива на наводима туженог да апелант није доказао да је тужени пасивно легитимисан у конкретном случају. При томе Уставни суд примјећује да из нижестепених пресуда произилази да је тужени био упознат да је апелант вршио услуге превоза за које је у овом предмету тражио накнаду. Имајући ово у виду, Уставни суд запажа да Врховни суд у оспореној одлуци ни на који начин није образложио због чега је сасвим занемарио чињенично утврђење нижестепених судова да је апелант био у контакту са представницима туженог и да је тужени био упознат са радњама које је предузео апелант, као и то да наведене чињенице ни на који начин није ни поменуо у разлозима за своје одлучење. Уставни суд примјећује да Врховни суд у оспореној одлуци није навео јасне, аргументоване и логичне разлоге који су га определијели да донесе пресуду којом је апелантов захтјев одбио, односно којом је утврђено да тужени није пасивно легитимисан. До оваквог закључка Уставни суд је дошао анализирајући побијану пресуду, релевантне прописе, прописе примијењене у првостепеној и другостепеној пресуди, те доводећи их у везу са критеријумима из члана 6 став 1 Европске конвенције и низом елемената који су инхерентни правичном вршењу правде, те констатовао да је у конкретном случају дошло до произвољне примјене права. Уставни суд сматра да Врховни суд у поступку по ревизији није довољно и јасно образложио своју одлуку којом је на основу чињеничног стања утврђеног у првостепеном поступку извео другачији правни закључак да је апелантов тужбени захтјев неоснован.”

Iz prethodno navedenog proizlazi da je u okolnostima konkretnog slučaja ključno bilo pitanje pasivne legitimacije tužene te da je revizioni sud, iako je pošao od činjenica utvrđenih pred nižestepenim sudovima, došao do suprotnog zaključka od onog do kojeg su došli nižestepeni sudovi, pri čemu je zanemario utvrđenje nižestepених судова о контактима које је у вези са спорним односом апелант имао с представницима тужене, а које околности су биле кључне за одлучење нижестепених судова.

IV. Revizioni sud nije izvršio svoju obavezu da pažljivo razmotri sve dokaze i argumente u postupku s ciljem utvrđivanja da li je tužitelj izvršio popravke u stanu ulaganjem vlastitih sredstava, te, slijedeći to, primijeni relevantni materijalni propis i za svoju odluku dâ jasne i razumljive razloge.

Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 2269/08 od 8. juna 2011. godine

Iz činjenica predmeta proizlazi da je apelant u konačnici presudom Vrhovnog suda (kojom je usvojena tužiteljeva revizija i preinačena presuda drugostepenog suda tako što je apelantova žalba odbijena i potvrđena prvostepena presuda) obavezan da tužitelju, koji je njegov stan koristio kao privremeni korisnik, na ime uložениh sredstava u predmetni stan isplati precizirani novčani iznos. Prethodno je prvostepeni sud udovoljio tužiteljevom postavljenom tužbenom zahtjevu zaključivši da se radi o nužnim ulaganjima budući da je u postupku utvrđeno da je predmetni stan u toku rata u pretežnom dijelu izgorio. Međutim, drugostepeni sud je uvažio apelantovu žalbu tako što je odbio tužiteljev tužbeni zahtjev zaključivši da je prvostepeni sud propustio da utvrdi da je tužitelj u opravku stana uložio vlastita sredstva, a na tužitelju je bio teret dokazivanja činjenice ulaganja vlastitih sredstava u opravku stana.

Iz obrazloženja revizione presude:

„Drugostepeni sud odbija tužitelja sa tužbenim zahtjevom iz razloga što u postupku nije utvrđeno da je tužitelj svoja osobna sredstva uložio u obavljene popravke, odnosno za neophodne troškove u stanu. Ovakav zaključak suda se ne može prihvatiti, kako se osnovano tvrdi u reviziji. Prvostepeni sud je pravilnom ocjenom provedenih dokaza utvrdio da je tužitelj izvršio popravke u stanu ulaganjem svojih osobnih sredstava. Tužitelj je angažovao radnike koji su obavljali radove u stanu. Saslušani svjedoci su izvođači radova u stanu, a vještak finansijske struke se izjasnio o visini uložениh novčanih sredstava na ime neophodnih troškova u stanu.

Ovaj sud ukazuje da konstatacije Kantonalnog suda da tužitelj nije pružio materijalne dokaze o uložениm osobnim sredstvima ne dovode u sumnju činjenična utvrđenja prvostepenog suda. Konstatacije drugostepenog suda da se iz iskaza

saslušanih svjedoka nije moglo utvrditi da li je tužitelj ulagao osobna sredstva u adaptaciju stana predstavljaju upuštanje drugostepenog suda u utvrđivanje činjeničnog stanja suprotno od onog koje je utvrdio prvostepeni sud, a što drugostepeni sud nije mogao učiniti u sjednici vijeća, bez zakazivanja rasprave, a kako je propisano članom 217. stav 2. Zakona o parničnom postupku. Već izvedene dokaze, iskaze svjedoka i stranaka, drugostepeni sud je mogao drugačije cijeniti samo nakon ponovnog saslušanja na raspravi pred drugostepenim sudom. Drugačijom ocjenom provedenih dokaza drugostepeni sud je počinio povredu odredaba parničnog postupka iz člana 209. Zakona o parničnom postupku pa je ovaj sud s obzirom na prirodu povrede, primjenom člana 249. stav 1. Zakona o parničnom postupku drugostepenu presudu preinačio kao u izreci ove presude.”

Iz odluke Ustavnog suda BiH:

„[...] Ustavni sud smatra da Vrhovni sud nije izvršio svoju obavezu da pažljivo razmotri sve dokaze i argumente u postupku s ciljem utvrđivanja da li je tužilac izvršio popravke u stanu ulaganjem vlastitih sredstava, te, slijedeći to, primijeni relevantni materijalni propis i da za svoju odluku dâ jasne i razumljive razloge.

Naime, iz obrazloženja odluke Vrhovnog suda ne može se ustanoviti na koji način je Vrhovni sud utvrdio da je u konkretnom slučaju tužilac dokazao da je ulagao vlastita sredstva u adaptaciju predmetnog stana, kako je to propisano relevantnim odredbama Zakona o prestanku primjene, te Ustavni sud obrazloženje smatra paušalnim i neargumentiranim. Članom 18.a Zakona o prestanku primjene propisano je da *lice čije je stanarsko pravo prestalo prema članu 2. ovog zakona. a koje je uložilo svoja lična sredstva na ime neophodnih troškova u stanu ima pravo povratiti ta sredstva od bivšeg nosioca stanarskog prava prema važećem Zakonu o obligacionim odnosima.* Dakle, u konkretnom slučaju, da bi tužilac uspio sa svojim tužbenim zahtjevom kojim je tražio da mu apelant na ime izvršenih ulaganja u stan plati iznos od 11.567,65 KM, morao je dokazati da je izvršio radove za koje je tražio naknadu, da se radilo o neophodnim, odnosno nužnim troškovima i da je uložio vlastita sredstva u opravku stana. Ustavni sud primjećuje da je u odnosu na ispunjenje uvjeta ‘izvršenih radova’ i ‘neophodnih troškova’ Vrhovni sud u obrazloženju presude istakao da je u toku prvostepenog postupka nesporno utvrđeno da je tužilac stan dobio na trajno korištenje u augustu 1997. godine i da ga je koristio do februara 2003. godine, da je predmetni stan u toku rata bio zapaljen (V kategorija oštećenja), da je stan popravljen i da uložena sredstva na ime neophodnih troškova u stanu odgovaraju utvrđenom iznosu od 6.486,21 KM prema procjeni vještaka finansijske struke. Međutim, u pogledu ispunjenja zakonskog uvjeta ‘uloženih vlastitih sredstava’

za adaptaciju predmetnog stana, Vrhovni sud je samo istakao da je prvostepeni sud pravilnom ocjenom dokaza utvrdio da je tužilac izvršio popravke u stanu ulaganjem vlastitih sredstava. Vrhovni sud je naveo *da je tužilac angažirao radnike koji su obavljali radove u stanu a saslušani svjedoci su izvođači radova a vještak finansijske struke se izjasnio o visini uloženi novčanih sredstava na ime neophodnih troškova u stanu.* Ustavni sud smatra da osporena odluka Vrhovnog suda ne sadrži kvalitetno i uvjerljivo obrazloženje u pogledu utvrđenja ključne činjenice da li je tužilac uložio vlastita sredstva u adaptaciju predmetnog stana, u smislu člana 18.a Zakona o prestanku primjene od čijeg utvrđenja i primjene navedene zakonske odredbe zavisi ishod spora.”

U okolnostima konkretnog slučaja zapravo je nedostajalo obrazloženje u vezi s ispunjenošću svih zakonom propisanih uvjeta za povrat sredstava, u smislu člana 18.a Zakona o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima, jer je u konačnici ostalo neutvrđeno da li je tužitelj uložio vlastita sredstva u adaptaciju stana.

V. Redovni sud nije izvršio svoju obavezu da navede jasne razloge na kojima je zasnovao svoju odluku u vezi s pitanjem računanja roka zastare i obavezivanja apelanta kao dužnika.

Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 3355/07 od 14. aprila 2010. godine

Iz činjenica predmeta proizlazi da je presudom prvostepenog suda, koja je potvrđena presudom drugostepenog suda, usvojen tužiteljev tužbeni zahtjev, te je apelant kao tuženi i vlasnik poslovnog prostora SUR [...] obavezan da na ime duga za isporučenu i utrošenu električnu energiju isplati precizirani novčani iznos.

Iz obrazloženja drugostepene presude:

„Bez osnova su žalbeni navodi tuženog da u konkretnom slučaju prvostepeni sud nije mogao primijeniti zastarni rok iz člana 371. Zakona o obligacionim odnosima (‘Sl. list SFRJ’ br. 29/78 do 57/99, ‘Sl. glasnik RS’ br. 17/93 i 3/96, u daljem tekstu: ZOO), već je trebao primijeniti zastarni rok iz člana 374. navedenog zakona. Naprotiv, kod nesporne činjenice da se dug odnosi na potrošnju električne energije za potrebe

ugostiteljskog objekta koji je registrovan kao samostalna ugostiteljska radnja, da je tuženi sa tužiteljem zaključio ugovor po pristupanju, da potrošnja električne energije za potrebe ugostiteljskog objekta spada u kategoriju 'ostala potrošnja', prvostepeni sud je pravilno raspravio istaknuti materijalnopravni prigovor zastare potraživanja kada je zauzeo pravni stav da se na ovu vrstu potraživanja primjenjuje opšti zastarni rok iz čl. 371 ZOO.

Ovakav pravni stav i zaključak prvostepenog suda u cijelosti prihvaća i ovaj sud.

Tuženi je sa tužiteljem zaključio ugovor po pristupanju, a kojim ugovorom se tužilac obavezuje isporučiti tuženom za potrebe ugostiteljskog objekta električnu energiju, a tuženi se obavezuje platiti potrošnju po cijeni koja je navedena u ugovoru, a obračunata u skladu sa Tarifnim sistemom za prodaju električne energije. Potrošnja električne energije za potrebe ugostiteljskog objekta spada u kategoriju 'ostala potrošnja' i obračunava se po tarifnoj grupi, shodno čl. 42 Tarifnog sistema. Odredbom čl. 82 Zakona o električnoj energiji (Sl. glasnik RS br. 66/02) regulisano je da će se Opštim uslovima za isporuku električne energije urediti uslovi i način isporuke električne energije na osnovu ugovora po pristupanju. Zbog toga se na ovu vrstu potraživanja primjenjuje opšti zastarni rok koji iznosi 10 godina i koji teče od dana dospjelosti potraživanja, odnosno rok iz člana 371 Zakona o obligacionim odnosima. Kako potraživanja tužitelja potiču iz perioda od 31. 07. 2000. godine, a konačni dug obračunat na dan 28. 02. 2005. godine, to potraživanje tužitelja u smislu navedene zakonske odredbe nije zastarjelo, što pravilno zaključuje prvostepeni sud. Rok iz čl. 374 ZOO bi se mogao primijeniti samo u slučaju da se radi o ugovoru u privredi u smislu čl. 25 ZOO i da su obje ugovorne strane pravna lica, što u ovom predmetu nije slučaj.”

Iz odluke Ustavnog suda BiH:

„Ustavni sud uočava da ovakvo obrazloženje osporenih odluka nije u dovoljnoj mjeri argumentirano i jasno, jer se ne vidi na osnovu čega i koji su dokazi i razlozi opredijelili sud 'da se na ovu vrstu potraživanja primjenjuje opći zastarni rok iz člana 371. ZOO', a ne rok iz člana 374. ZOO koji eksplicitno reguliše pitanje zastare međusobnih potraživanja pravnih lica iz ugovora o prometu roba i usluga. Naime, Ustavni sud ukazuje da se Tarifnim sistemom isključivo utvrđuju kategorije i način obračuna električne energije za određene grupe potrošača. Stoga, Ustavni sud smatra da činjenica da je Tarifnim sistemom isporuka električne energije u konkretnom slučaju definisana kao 'ostala potrošnja' za potrebe utvrđivanja cijene isporučene električne energije ne može biti odlučujuća za zaključak o tome koji će se zastarni

rok iz ZOO primijeniti. Ustavni sud smatra da ovakva obrazloženja redovnih sudova ne zadovoljavaju minimalne standarde prava na obrazloženu odluku koje je sastavni dio prava na pravično suđenje iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije, što vodi proizvoljnosti nespojivoj s ciljem i suštinom navedenog prava.”

U okolnostima konkretnog slučaja ključno pitanje je zapravo bilo koji rok zastare, u smislu relevantnih odredbi Zakona o obligacionim odnosima, treba primijeniti na potraživanje tužitelja iz osnova zaključenog ugovora po pristupanju vezanog za isporuku električne energije.

VI. Revizioni sud nije obrazložio kako je došao do zaključka da je u konkretnom slučaju Zakon o postupku upisa pravnih lica u sudski registar *lex specialis* u odnosu na Porodični zakon, niti na osnovu kojeg propisa je zaključio da „domaće zakonodavstvo ne poznaje termin zajedničkog vlasništva poslovnog udjela”.

Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 1720/08 od 21. decembra 2010. godine

Iz činjenica predmeta proizlazi da je presudom prvostepenog suda, koja je potvrđena presudom drugostepenog suda, donesenom povodom apelanticine tužbe protiv tuženih, utvrđeno da je ništav ugovor o kupoprodaji udjela u označenom privrednom društvu, koji je zaključen između prvotuženog i drugotuženog, te je utvrđeno da su apelantica i drugotuženi zajednički vlasnici poslovnog udjela u navedenom privrednom društvu, slijedom čega je određeno da se briše upis prvotuženog kao jedinog člana društva i vlasnika poslovnog udjela u privrednom društvu. Prvostepeni sud je svoju odluku zasnovao na odredbama Porodičnog zakona zaključivši da je udio u privrednom društvu zajednička imovina apelantice i drugotuženog (imovina koju su bračni drugovi stekli radom tokom bračne zajednice), bez obzira na činjenicu da je samo drugotuženi bio upisan kao osnivač i da je samostalno vodio poslovanje. Međutim, Vrhovni sud je uvažio reviziju tuženih, pa su nižestepene presude preinačene tako što je apelanticin tužbeni zahtjev odbijen.

Iz obrazloženja revizione presude:

„U Zakonu o postupku upisa pravnih osoba u sudski registar (‘Službene novine F BiH’ broj: 4/00) izričito je navedeno da osoba koja ima pravni interes može podnijeti registarskom sudu zahtjev za brisanje neosnovanog konačnog upisa iz sudskog registra i taj zahtjev se podnosi u roku od 8 dana od dana saznanja za upis a najkasnije u roku od 30 dana od dana izvršenog upisa. Tužiteljica [apelantica] tvrdi da je drugotuženik [apelantacin suprug] bez njenog znanja i saglasnosti prodao zajednički 100%-tni poslovni udio u predmetnom spornom dioničkom društvu [...]. Pri tome, ona se u tužbi poziva na oglasni dio Narodnih novina Županije Zapadno-hercegovačke od 30. 11. 2004. godine kojom Županijski sud Široki Brijeg obavještava da su rješenjem broj U/I-770/04 od 23. 09. 2004. godine upisani u sudski registar tog suda slijedeći podaci, pa se navodi da je izvršen prenos i kupoprodaja udjela u predmetnom društvu između tuženih, da je vlasnički udio od 396.019,40 KM, te da upravu društva čini jedna osoba M.S. iz Ljubuškog kao član uprave i direktor društva koji zastupa društvo u unutarnjem i vanjsko trgovinskom prometu bez ograničenja. Predmetna tužba je podnijeta 21. 06. 2005. godine, odnosno, znatno nakon roka koji je predviđen odredbom člana 48. Zakona o postupku upisa pravnih osoba u sudski registar. Stoga je revident u pravu kada u reviziji, pozivajući se na žalbene tvrdnje i ponavljajući ih u reviziji odnosno tražeći da se cijene jer ih je drugostepeni sud potpuno zanemario, da drugostepeni sud nije mogao prenebregnuti odredbe navedenog zakona koji jeste *lex specialis* u odnosu na citirane zakone od strane nižestepenih sudova. Navodi da je predmetni ugovor ništav jer je suprotan odredbama obiteljskog zakona pa da je nebitno što je tužiteljica propustila rok da tužbom zahtjeva poništenje upisa predmetnog ugovora od registarskog suda nemaju nikakvog osnova. Ovo iz razloga što je prvotuženik u pravu kada navodi da je on savjestan kupac, da se drugotuženik vodio kao isključivi vlasnik dioničkog društva kod registarskog suda, da tužiteljica ni jednim dokazom nije potkrijepila svoje tvrdnje da je predmetno društvo zajednička imovina. Zakon o gospodarsko privrednim društvima a ni Zakon o upisu pravnih osoba u sudski registar ne predviđaju nijednom odredbom davanje saglasnosti drugog bračnog druga kod vršenja transakcija, odnosno, kupoprodaje. [...]

Osim toga, drugostepeni sud očito propušta, kao i prvostepeni sud, cijeniti činjenicu da je tužiteljica, prilikom provođenja dokaza saslušanjem parničnih stranaka, na glavnoj raspravi od 10. 05. 2006. godine, izričito navela da ona nije pokretala postupak za podjelu bračne imovine ali da to ima namjeru.

[...]

Iz gore navedenog, stoji osnovanost revizijskih navoda da naše zakonodavstvo ne poznaje termin zajedničkog vlasništva poslovnog udjela jer nije vidljivo koji je to omjer suvlasništva.”

Iz odluke Ustavnog suda BiH:

„Ustavni sud zapaža da je Vrhovni sud svoju odluku zasnovao na odredbama člana 48. Zakona o postupku upisa pravnih osoba u sudski registar, obrazlažući da je taj zakon *lex specialis* u odnosu na Porodični zakon i ZOO. Shodno tome, Vrhovni sud je odbio apelanticin tužbeni zahtjev uz obrazloženje da je apelantica propustila da u rokovima predviđenim Zakonom o postupku upisa pravnih osoba u sudski registar podnese ‘zahtjev registarskom sudu za brisanje neosnovanog konačnog upisa iz sudskog registra’. S druge strane, Ustavni sud ukazuje da je odredbama člana 265. st. 1. i 2. Porodičnog zakona propisano da ‘zajedničkom imovinom bračni drugovi raspolažu sporazumno, te da svojim udjelom u zajedničkoj imovini jedan bračni drug ne može samostalno raspolagati niti ga opteretiti pravnim poslom među živima’. Ustavni sud zapaža da se relevantne odredbe Zakona o postupku upisa pravnih osoba u sudski registar odnose na ‘sva lica’ koja imaju pravni interes za brisanje neosnovanog upisa iz sudskog registra, a relevantne odredbe Porodičnog zakona odnose se samo na apelanticu kao bračnog druga drugotuženog. Dakle, za razliku od trećih lica na koja se odnose samo relevantne odredbe Zakona o postupku upisa pravnih osoba u sudski registar, na apelanticu se odnose odredbe tog zakona, ali i relevantne odredbe Porodičnog zakona. Međutim, Ustavni sud zapaža da Vrhovni sud nije uzeo u obzir navedeno, odnosno nije obrazložio kako je došao do zaključka da je u apelanticinom slučaju Zakon o postupku upisa pravnih osoba u sudski registar *lex specialis* u odnosu na Porodični zakon. Također, Ustavni sud zapaža da je Vrhovni sud propustio da obrazloži generalnu primjenu relevantnih odredaba Porodičnog zakona na imovinskopravne odnose, tj. kakve posljedice nastaju po pravni promet u slučaju postupanja suprotno odredbama člana 265. st. 1. i 2. Porodičnog zakona.

Dalje, Ustavni sud zapaža da iz osporene odluke nije jasno na osnovu kojeg propisa je Vrhovni sud zaključio da ‘domaće zakonodavstvo ne poznaje termin zajedničkog vlasništva poslovnog udjela’. Naime, Ustavni sud ukazuje da se odredba člana 264. stav 2. Porodičnog zakona odnosi na svu imovinu stečenu radom tokom trajanja bračne zajednice, bez obzira na to o kojoj se vrsti imovine radi i pri tome se u zakonu koristi upravo termin ‘zajednička imovina’. Osim toga, Ustavni sud ukazuje na odredbe člana 332. stav 1. i člana 334. Zakona o privrednim društvima iz kojih proizlazi da više lica mogu biti vlasnici ‘udjela’, kao i da se ‘udio’ može dijeliti na idealne

dijelove. Također, Ustavni sud zapaža da je Vrhovni sud u osporenoj odluci naveo da su nižestepeni sudovi propustili ocijeniti činjenicu da je apelantica na glavnoj raspravi izričito navela 'da nije pokrenula postupak za podjelu bračne imovine, ali da ima namjeru'. Međutim, Vrhovni sud nije obrazložio zbog čega smatra da je ta činjenica značajna za rješenje predmetnog spora, već se samo paušalno pozvao na propust nižestepenih sudova. Imajući u vidu sve navedeno, Ustavni sud smatra da osporena presuda Vrhovnog suda ne sadrži obrazloženje koje zadovoljava zahtjeve iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije.”

Ključno pitanje u konkretnom slučaju je zapravo bio odnos između Zakona o postupku upisa pravnih lica u sudski registar i Porodičnog zakona, a Vrhovni sud, koji je donio konačnu odluku u konkretnoj pravnoj stvari, nije obrazložio kako je došao do zaključka da je u apelanticinom slučaju Zakon o postupku upisa pravnih lica u sudski registar *lex specialis* u odnosu na Porodični zakon.

VII. Образлоženja odluka redovnih sudova ne sadrže jasna i precizna obrazloženja u pogledu relevantnih činjenica.

Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 2021/14 od 6. jula 2017. godine

Iz činjenica predmeta proizlazi da je presudom prvostepenog suda, koja je u pogledu odluke o glavnoj stvari potvrđena presudom drugostepenog suda, donesenoj po apelantovoj tužbi radi ispunjenja ugovora i naknade štete, te po protivtužbi tuženog, odbijen kao neosnovan apelantov zahtjev da mu tuženi na ime izvedenih radova, te na ime naknade štete isplati precizirane novčane iznose, a usvojen je protivtužbeni zahtjev tuženog, te je apelant obavezan da tuženom - protivtužitelju isplati precizirani novčani iznos. Prvostepeni sud je svoje odlučnje zasnovao na odredbama čl. 124, 132, 133. stav 4, 134. i 262. ZOO, pri čemu je prihvatio nalaz Ekonomskog instituta. U konačnici je odlučnje nižestepenih sudova potvrđeno presudom Vrhovnog suda.

Iz obrazloženja drugostepene presude:

„[1] Po ocjeni ovog suda, a s obzirom da nalaz i mišljenje Instituta ekonomskih nauka Banjaluka nije dao uvjerljive i argumentovane odgovore na odlučna pravno

relevantna pitanja koja se tiču tužbenog i protivtužbenog zahtjeva, prvostepeni sud je opravdano odredio novo vještačenje. Saslušanjem vještaka oba instituta na glavnoj raspravi strankama je omogućeno da raspravljaju, a prvostepeni sud je dao valjane razloge za prihvatanje nalaza i mišljenja Ekonomskog instituta.

[...]

U žalbi se tvrdi i obrazlaže da su Vlada RS i Ekonomski institut povezana lica, te da postoji sukob interesa. Odredbama Zakona o sprečavanju sukoba interesa u organima vlasti Republike Srpske ('Službeni glasnik RS', broj 73/08) propisano je da se tim zakonom uređuju posebne obaveze izabranih predstavnika, nosilaca izvršnih funkcija i savjetnika u organima vlasti Republike Srpske i jedinica lokalne samouprave u obavljanju javne funkcije, a u cilju sprečavanja sukoba interesa (član 1. stav 1), te da sukob interesa postoji u situacijama u kojima izabrani predstavnik, nosilac izvršne funkcije ili savjetnik ima privatni interes, koji je takav da može uticati, ili izgleda da može uticati, na nepristrasno i objektivno vršenje njegove dužnosti (član 2. stav 2). Međutim, u slučaju eventualnog postojanja okolnosti koje dovode u sumnju njegovu nepristrasnost ili drugih propisanih okolnosti koje su smetnja za postupanje u određenom predmetu, na vještake se primjenjuju odredbe člana 153. ZPP, kojim je propisano da će vještak biti izuzet iz istih razloga iz kojih može biti izuzet sudija, a stranka je dužna da zahtjev za izuzeće vještaka podnese čim sazna da postoji razlog za izuzeće i to najkasnije prije početka izvođenja dokaza vještačenjem. U konkretnom slučaju tužilac nije dokazao da postoji i jedna od okolnosti iz člana 357. ZPP, pa su neosnovani žalbeni navodi u tom pravcu.

[...]

[2] U vezi sa Zapisnikom o usaglašavanju poslovnih knjiga od 12. 02. 2001. godine sa 31. 12. 2000. godine, treba imati u vidu da takav zapisnik prvenstveno predstavlja knjigovodstvenu radnju radi međusobnog obavještanja i usaglašavanja obaveza i potraživanja iz međusobnih poslovnih odnosa parničnih stranaka. Međutim, da bi se sravnjene međusobnih obaveza smatralo priznanjem duga, sa pravnim posljedicama iz člana 387. ZOO, potrebno je da bude dato od strane ovlaštenog lica i to izričito ili na način da se iz radnji dužnika može jasno zaključiti da postoji volja za priznanjem duga. Tužilac nije dokazao da navedeni zapisnik predstavlja ispravu koja može proizvesti takav pravni učinak. U prilog toga je i činjenica da iz izvedenih dokaza proizlazi da će se stanje konstatovano po tom zapisniku provesti nakon kontrole i ovjere od strane odgovornih lica, što nije učinjeno, pa navedeni zapisnik nije proknjižen kod tuženog."

Iz revizione presude:

„Kada se ima u vidu, da su nižestepeni sudovi odluku o zahtjevu iz tužbe i protivtužbe donijeli na osnovu nalaza Ekonomskog instituta Banjaluka koji je imao u vidu svih dvanaest ugovora zaključenih između parničnih stranaka i svih šest aneksa ugovora, te kompletnu dokumentaciju parničnih stranaka, ovaj sud nalazi, da se neosnovano revizijom ističe da su nižestepeni sudovi pogrešno postupali kada su odluku o zahtjevu iz tužbe i protivtužbe donijeli na osnovu nalaza i mišljenja Ekonomskog instituta Banjaluka, a ne na osnovu Instituta ekonomskih nauka u Banjaluci.

Ovo tim prije, što je nalaz Ekonomskog instituta Banjaluka argumentovan i za svaki utvrđeni iznos ima pokriće u dokumentaciji, za razliku od nalaza i mišljenja Instituta ekonomskih nauka Banjaluka.

Kako iz nalaza i mišljenja Ekonomskog instituta Banjaluka, koji je imao u vidu svu raspoloživu dokumentaciju i dao argumente za svaki svoj zaključak u pogledu cjelokupnog dužničko povjerilačkog odnosa između parničnih stranaka, proizlazi, da je razlika međusobnih potraživanja parničnih stranaka iz njihovog poslovanja u periodu od 1997. godine do 2003. godine, 25.575,00 KM u korist tuženog, to se revizijom neosnovano ukazuje, da su nižestepeni sudovi pogrešno sudili kada su tužioca odbili sa zahtjevom na ime ispunjenja ugovora i naknade štete.

Prihvatajući u svemu razloge drugostepenog suda, da nije bilo procesnopравниh smetnji da se Ekonomski institut Banjaluka izuzme iz datog vještačenja, ovaj sud nalazi da se revizioni prigovori istaknuti u tom pravcu takođe ukazuju neosnovanim.”

Iz odluke Ustavnog suda BiH:

„[...] Како би наведено било утврђено, у поступку су спроведена два вјештачења, једно од Института економских наука Бања Лука, а друго од Економског института а.д. Бања Лука. Оцјеном спроведених вјештачења Уставни суд запажа да су редовни судови у својим одлукама прихватили налаз и мишљење Економског института а.д. Бања Лука као објективан и стручан, док супротно томе, редовни судови нису прихватили налаз и мишљење Института економских наука Бања Лука, сматрајући да постоје одређене мањкавости у погледу наведеног налаза. С тим у вези, Уставни суд запажа да је апелант у току предметног поступка указивао на сукоб интереса Економског института а.д. Бања Лука, сматрајући да је наведени институт у повезаним односима са Владом РС и ‘Електропривредом’ РС кроз њихову сталну пословну сарадњу,

a што редовни судови у току поступка нису прихватили, нити су прихватили апелантов приједлог да се одреди тзв. супервјештачење будући да постоје два налаза која противрјече један другом. По мишљењу Уставног суда, редовни судови у односу на ове апелантове наводе, којима се јасно указује на пристрасност наведеног института у конкретном предмету, нису дали довољно јасне и прецизне разлоге за закључак у оспореним пресудама да апелант није доказао да постоје околности из члана 357 ЗПП за изузеће/искључење вјештака од обављања дужности вјештака у конкретном предмету.

[...]

Надаље, Уставни суд запажа да се апелантов тужбени захтјев односио на испуњење уговора за 2001. и 2002. годину и накнаду штете за 2001, 2002. и 2003. годину. Међутим, иако је апелант редовним судовима указивао на мањкавост налаза Економског института а.д. Бања Лука, будући да је наведени институт узео у обзир период пословне сарадње апеланта и туженог-противтужиоца од 1997. године и даље, редовни судови су наведени налаз и у овом дијелу прихватили као објективан и стручан правдајући то чињеницом да је било неопходно узети у обзир цијели период пословне сарадње будући да тужени није прихватио записник од 21. фебруара 2001. године, те да никада није дошло до сравњења међусобних потраживања парничних странака. Наведено образложење редовних судова Уставни суд сматра произвољним уколико се узме у обзир јасно постављени апелантов тужбени захтјев којим је тражио испуњење уговора за 2001. и 2002. годину и накнаду штете за 2001, 2002. и 2003. годину из чега произилази да су редовни судови на овакав начин изашли изван оквира постављеног апелантовог тужбеног захтјева, а што је у супротности са релевантним одредбама ЗПП.”

U ovom predmetu je ključno to što redovni sudovi nisu dali dovoljno jasne i precizne razloge za zaključak da apelant nije dokazao da postoje okolnosti iz člana 357. ZPP za izuzeće/isključenje Ekonomskog instituta AD Banjaluka od vještačenja u konkretnom predmetu.

VIII. Nedostatak adekvatnog obrazloženja (u kontekstu ispitivanja navoda o povredi prava na imovinu) u odluci o odbijanju tužbenog zahtjeva za raskid ugovora o isporuci toplotne energije.

Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 1820/15 od 20. decembra 2017. godine

Iz činjenica predmeta proizlazi da je presudom prvostepenog suda odbijen apelantcin tužbeni zahtjev kojim je tražila da sud utvrdi 'da su se stekli uvjeti za raskid ugovora o pružanju usluge centralnog grijanja koje je tuženi pružao' u stanu na kojem je apelantica vlasnica, te da je 'tuženi dužan isključiti [apelanticu] sa zajedničkog sistema grijanja i dozvoliti joj da se priključi na individualni sistem etažnog zagrijavanja svog stana' koristeći postojeću uslugu 'Sarajevogasa'. Drugostepeni sud je uvažio apelanticinu žalbu i preinačio prvostepenu presudu tako što je u cijelosti usvojio tužbeni zahtjev. Međutim, revizioni sud je usvojio reviziju tuženog i preinačio drugostepenu presudu tako što je odbio apelanticinu žalbu i potvrdio prvostepenu presudu.

Iz obrazloženja revizione presude:

„Naime, kod činjenica da je tužiteljica [apelantica] otkupila predmetni stan u zgradi sa postrojenjima uvezanim za sistem centralnog grijanja radi sticanja prava vlasništva nad stanom, to je time pristala na Opšte uslove iz ugovora o pružanju toplotne energije centralnim grijanjem tuženog i radi se o ugovornom odnosu tužiteljice 'po pristupu' (adhezioni ugovor) sa tuženim iz čl. 142. ZOO, pa je drugostepeni sud pogrešno izveo pravni zaključak o neosnovanosti tih navoda tuženog, te navedenu odredbu čl. 142. ZOO, a koju je trebao primijeniti, nije primijenio, pa je ostvarena pogrešna primjena materijalnog prava. Po mišljenju ovoga suda, ta činjenica je pravno odlučna, jer iako je došlo do promjene u vlasništvu stana i sticanja tog prava na strani tužiteljice, ta pravna promjena nije dovela do prestanka adhezionog ugovora niti njegovog raskida, a što revident osnovano ukazuje. Opšti uslovi iz ugovora o pružanju toplotne energije centralnim grijanjem tuženog osnovom važeće mjerodavne Odluke o opštim uslovima za proizvodnju, isporuku i korištenje toplotne energije obavezuju ugovornu stranu (st. 1. i 3. čl. 142. ZOO). U adhezijskim ugovorima ponuditelja veže sklapanje ugovora uz prihvatanje svih uslova sadržanih u formularu i ne pristaje ni na kakvu promjenu. Druga strana

može uslove prihvatiti ili odbiti u cijelosti. Takođe, u odnosu na materijalno pravo (Zakon o komunalnim djelatnostima Kantona Sarajevo), a na koje ovaj sud pazi po službenoj dužnosti, pogrešan je pravni zaključak drugostepenog suda da na tužiteljici nije bila obaveza da dokazuje da li bi se isključivanjem njenog stana ugrozio kvalitet korištenja i standard drugih korisnika. Suprotno tome, na tužiteljici kao vlasnici stana koji je uvezan u mrežu centralnog grijanja ležao je teret dokazivanja tih činjenica, jer su to zakonske pretpostavke koje izričito nalaže odredba čl. 17. st. 3. Zakona o komunalnim djelatnostima Kantona Sarajevo (*lex specialis*) - reguliše otkaz u odnosu na korištenje komunalne usluge (ako to tehničke mogućnosti dozvoljavaju, odnosno ako se time ne bi ugrozio kvalitet korištenja i standard drugih korisnika, te ako se time ne bi negativno uticalo na okoliš). Dakle, postojanje tih činjenica navedeni zakon ne presumira.”

Iz odluke Ustavnog suda BiH:

„U konkretnom slučaju, Vrhovni sud je zaključio da apelantica nije dokazala postojanje uvjeta iz člana 17. stav 3. Zakona o komunalnim djelatnostima. Međutim, Ustavni sud smatra da za takav stav Vrhovni sud nije dao relevantno obrazloženje, zbog čega se ne može zaključiti da je on zasnovan na utvrđenim činjenicama u prvostepenom postupku. U tom postupku, Općinski sud je na osnovu provedenih dokaza zaključio da postoje tehničke mogućnosti izdvajanja apelanticinog stana sa sistema grijanja tuženog. Međutim, s druge strane, Općinski sud je, kao i Vrhovni, prihvatio mišljenje vještaka po kojem bi došlo do pothlađivanja drugih stanova i smanjenja kvaliteta grijanja u okolnim stanovima. Pri tome su ovi sudovi u obrazloženjima potpuno zanemarili svjedočenja saslušanih svjedoka, od kojih je jedna svjedokinja navela da je tuženi isključio sa svoje mreže jednog korisnika u istoj zgradi zbog toga što nije uredno plaćao naknadu za grijanje od 40% (koja se plaća u slučaju privremenog isključenja sa sistema grijanja, a stan se ne zagrijava). Sudovi su također zanemarili i to da je vještak ovakvo mišljenje iznio pod uvjetom da apelantica ne nastavi grijati svoj stan, zanemarujući činjenicu da je apelantica tražila raskid ugovora zato što je smatrala da joj tuženi ne isporučuje dovoljno toplotne energije. Imajući ovo u vidu, ostaje nejasno na osnovu čega je Općinski, a zatim i Vrhovni sud, prihvatio zaključak vještaka o mogućem pothlađivanju okolnih stanova u situaciji kada apelantica nije tražila isključenje s grijanja općenito, već raskid ugovora s tuženim s ciljem da uvede etažno grijanje putem gasnog sistema koji je instaliran u zgradi u kojoj se nalazi njen stan, i to u situaciji kada tuženi, po vlastitom nahodjenju i bez ispitivanja posljedica po ostale stanove, isključi nekog korisnika zbog neplaćanja. Mogućnost da tuženi tako postupa ukazuje na

eventualnu neravnopravnost ugovornih strana koja je zabranjena članom 10. ZOO, o čemu se sudovi nisu izjašnjavali iako je nesumnjivo da su na ove ugovorne odnose primjenjiva opća načela ZOO, na šta eksplicitno upućuje Zakon o potrošačima.”

Ovaj predmet također pokazuje da je standard obrazložene presude, koji je imanentan članu 6. Evropske konvencije, zapravo u uskoj korelaciji s ispitivanjem poštovanja garancija drugih prava garantiranih Evropskom konvencijom (u konkretnom slučaju člana 1. Protokola 1 uz Evropsku konvenciju) jer Vrhovni sud, imajući u vidu činjenična utvrđenja prvostepenog suda, nije dao relevantno obrazloženje za svoj stav da tužiteljica nije dokazala postojanje uvjeta iz člana 17. stav 3. Zakona o komunalnim djelatnostima.

Izvršni postupak

IX. U osporenim rješenjima nisu data ni minimalna obrazloženja u odnosu na primjedbe o zloupotrebi prava koje je iznio i argumentirao učesnik u postupku.

Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 1154/14 od 11. januara 2015. godine

Iz obrazloženja prvostepenog rješenja redovnog suda:

„[...] kako proglašeni kupci navedenim redom nisu u rokovima koji su im ostavljeni izvršili uplatu, a u međuvremenu donijet je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o izvršnom postupku (Službeni glasnik RS broj 57 od 20. 06. 2012. godine), a kojim je u članu 14. brisana odredba stava 5. člana 89. Zakona o izvršnom postupku tako da je ukinuta mogućnost trećeg ročišta za prodaju nekretnina, pa je obustavljeno izvršenje. [...] ovaj sud je zaključkom od 15. 08. 2013. godine pozvao tražiocce izvršenja one koji nemaju punomoćnika i punomoćnike tražilaca izvršenja da u skladu sa članom 8. Zakona o izvršnom postupku u roku od 15 dana predlože novo sredstvo ili predmet izvršenja.”

Iz obrazloženja drugostepenog rješenja redovnog suda:

„Имајући у виду ове одредбе и неспорне чињенице да је суд продају предметних непокретности заказивао на пет рочишта, на начин како је то горе наведено и да није спорно да се оне на тим рочиштима нису могле продати; да се жалбом не указује на постојање пропуста у заказивању и одржавању тих рочишта за продају, те да тражиоци извршења нису поступили по позиву суда да предложи ново средство или предмет извршења ради намирања својих потраживања према извршенику, произилази јасан закључак да је првостепени суд правилно цијенио да је неоснован захтјев тражилаца извршења за поновним одређивањем рочишта за продају предметних непокретности, те да је правилно и законито одлучио да у такваом стању ствари у цијелости обустави предметно извршење.”

Iz odluke Ustavnog suda BiH:

„U nedostatku izričitih i konkretnih zakonskih normi u odredbama ZIP-a, ali primjenom načela iz ZPP-a (član 10) kojim je regulirana obaveza suda da provodi postupak i da onemogući svaku zloupotrebu prava koja strankama pripadaju u postupku, postavlja se pitanje da li je sud u konkretnom slučaju primijenio navedeno načelo, odnosno proveo postupak zakonito, poštujući standarde prava na pravično suđenje. Naime, ako je dovedena u pitanje ‘solventnost’ lica koja su prijavila učešće u javnom nadmetanju za prodaju nekretnina izvršenika i ako su tražioci izvršenja prigovorili da su oni tu kako bi osujetili prodaju ‘ozbiljnom kupcu’, da li je sud ispunio svoju obavezu samo formalnom provjerom da navedena lica mogu učestvovati u postupku. Dakle, apelanti su istakli ozbiljne navode u vezi sa učestvovanjem određenih lica na ročištu za prodaju nekretnina, a sud je formalno ispitao njihovo pravo učešća, ali o tome apsolutno ništa nije rečeno u obrazloženjima osporenih odluka, te se postavlja pitanje da li je time ispunjena obaveza suda da spriječi zloupotrebu prava, kako je definirano odredbama ZPP-a. [...] Ustavni sud napominje da obaveza suda da spriječi zloupotrebu prava, u suštini, predstavlja pravo stranke u postupku da u toku postupka bude zaštićena od zloupotreba, te ukoliko bi ovo pravo postalo iluzorno, odnosno samo deklaratorno i svelo se na puku formalnost, odnosno ukoliko bi redovni sud kod ozbiljnih navoda u konkretnim situacijama zanemarivao navode – bez zaštite strane koja jasno i konkretno ukazuje na neki problem ili propust koji utječe na konačan ishod postupka – takav postupak sigurno ne bi vodio u situacije kompatibilne s načelima vladavine prava i pravne sigurnosti. Time bi se otvorila mogućnost manipulacije samim postupkom, ali bi se

utjecalo i na konačno odlučenje koje, kao rezultat loše provedenog postupka, nikako ne bi moglo biti prihvatljivo. Ustavni sud napominje da se u tom pogledu ostavlja puna diskrecija redovnim sudovima u odlučivanju, ali navodi koji pokreću veoma ozbiljna pitanja od utjecaja za ishod postupka moraju imati minimum obrazloženja zašto je sud prihvatio ili odbio preduzimanje određene radnje koju je stranka u bilo kom postupku, uključujući izvršni, predložila. Ovdje takvog obrazloženja nema u osporenim presudama, dok je u zapisnicima s ročišta ono dato samo rudimentarno, što sve, prema mišljenju Ustavnog suda, ne zadovoljava standard 'obrazložene presude' u smislu prava na pravično suđenje. Stoga, Ustavni sud zaključuje da je osporenim odlukama, koje ne sadrže ni minimum obrazloženja u odnosu na ozbiljne prigovore zloupotrebe prava od strane lica koja učestvuju u postupku, povrijeđeno pravo apelatana na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije.”

X. Drugostepeni sud je u osporenoj odluci propustio navesti jasne razloge zbog kojih je preinačio prvostepeno rješenje; sud nije naveo jasne i precizne razloge za zaključak da se u konkretnom slučaju radi o stvarima koje predstavljaju proizvodnu cjelinu.

Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 2913/07 od 10. juna 2009. godine

Iz obrazloženja rješenja drugostepenog suda:

„Po ocjeni ovog suda odlučna činjenica u ovoj pravnoj stvari je da sve prodate stvari tj. one koje su pronađene kao i one koje nisu pronađene predstavljaju jednu proizvodnu cjelinu i da bi nedostatak pojedinih stvari bitno utjecao na organizovanje procesa proizvodnje. Ovo nadalje znači da stvari koje je prvostepeni sud rješenjem o dosudi dosudio kupcu su praktički neupotrebljive i na taj način prodavač nije ispunio svoju osnovnu obavezu iz Ugovora o kupoprodaji. Odredba iz člana 454. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, a koja se odnosi na Ugovor o kupoprodaji, predviđa da se ovim ugovorom prodavač obavezuje da stvar koju prodaje preda

kupcu tako da kupac stekne pravo raspolaganja, odnosno pravo svojine, a kupac se obavezuje da prodavcu plati cijenu. Dakle, osnovna obaveza prodavca je da stvar koju prodaje preda kupcu dok je obaveza kupca da prodavcu plati cijenu. Kako u konkretnom odnosu prodavač predaje stvari koje su neupotrebljive bez stvari koje nisu pronađene i kojih praktički nema, nedvojbeno se nameće zaključak da ovaj svojevrsni kupoprodajni ugovor nije ispunjen jer prodavač kupcu nije predao stvari. Slijedom izloženog, rješenje o dosudi se pokazuje kao nezakonito, pa je stoga isto valjalo ukinuti u dijelu u kojem su stvari dosuđene kupcu, te s obzirom da do kupoprodaje nije ni došlo u stavu 2. pobijano rješenje valjalo preinačiti i odlučiti kao u izreci ovog rješenja.”

Iz odluke Ustavnog suda BiH:

„Ustavni sud zapaža da Kantonalni sud u obrazloženju svog rješenja nije naveo jasne i precizne razloge za zaključak da se u konkretnom slučaju radi o stvarima koje predstavljaju proizvodnu cjelinu. Naime, sud nije obrazložio razloge koji su ga opredijelili da iz dokaza izvedenih pred prvostepenim sudom dođe do dijametralno suprotnog zaključka od onog do kojeg je došao prvostepeni sud. [...] iz stanja spisa proizlazi da Kantonalni sud u žalbenom postupku nije dovoljno jasno obrazložio svoju odluku, odnosno nije odgovorio na argumente prvostepenog suda da predmetne stvari ne predstavljaju proizvodnu cjelinu. Dalje, Kantonalni sud je, obrazlažući svoj zaključak da u konkretnom slučaju nije u smislu člana 454. stav 1. ZOO-a ispunjena osnovna obaveza prodavca da kupcu preda stvar koja je predmet prodaje, obavezao apelanta da kupcu vrati kupoprodajnu cijenu u cjelini a kupca osporenim rješenjem nije obavezao da vrati stvari koje su bile predmet kupoprodaje i u čiji posjed je kupca uveo upravo sud, a što je primjenom relevantnih odredaba ZOO-a trebao učiniti i na što apelant i ukazuje. S obzirom na navedeno, a naročito imajući u vidu činjenice predmeta iz kojih proizlazi da je upravo apelant na ročištu za prodaju upozorio sud da određene stvari koje su bile predmet zaloge nisu pronađene, što je zapisnički konstatirao i sudski izvršilac, a koje propuste sud, premda ga je apelant i upozorio na to, nije otklonio, Ustavni sud zaključuje da je Kantonalni sud relevantne odredbe ZIP-a i ZOO-a proizvoljno primijenio paušalno navodeći da predmetne stvari predstavljaju proizvodnu cjelinu a ne dajući obrazloženje na osnovu čega je zaključio da one nisu bile predmet prodaje kao individualno određene stvari. [...] Ustavni sud smatra da obrazloženje osporenog rješenja Kantonalnog suda ne zadovoljava zahtjev koji diktira standard ustavnog prava na pravično suđenje jer ne sadrži stav tog suda u pogledu ocjene svih provedenih dokaza.”

XI. Razlozi redovnog suda o odbijanju prijedloga za donošenje privremene mjere osiguranja su proizvoljni.

Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 3434/15 od 12. januara 2016. godine

Iz obrazloženja rješenja prvostepenog suda:

„Sud smatra da prijedlog za izdavanje privremene mjere osiguranja nije osnovan, jer nisu ispunjeni uslovi iz člana 269. stav 1. tačka 1. ZPP-a, kojim je propisano da Sud može odrediti sudsku mjeru osiguranja ako su kumulativno ispunjena dva uslova: prvo - da predlagač učini vjerovatnim postojanje potraživanja ili prava i drugo - da postoji opasnost da bi bez takve mjere protivnik osiguranja mogao spriječiti ili znatno otežati ostvarenje potraživanja, posebno time što će svoju imovinu otuđiti, prikriti, opteretiti ili na drugi način njom raspolagati odnosno promijeniti postojeće stanje stvari ili na neki drugi način štetno uticati na prava predlagača osiguranja. Nesporno je da predlagatelji u trenutku pokretanja izvršnog postupka, kao ni u trenutku donošenja Rješenja o izvršenju, nisu stekli pravo vlasništva na predmetnim nekretninama, tako da u ovom momentu nisu dokazali da imaju prava na nekretnini koja je predmet izvršenja, niti su dokazali da postoji opasnost od štetnog uticaja protivnika predlagačelja.

[...]

Odlučujući o prijedlogu za donošenje privremene mjere osiguranja, ovaj sud je ustanovio da predlagatelji privremene mjere osiguranja, uz prijedlog nisu dostavili dokaze kojim čine vjerovatnim da je privremena mjera osnovana i hitna, te da bi se drugačijim postupanjem izgubila svrha mjere osiguranja, pa je stoga i prijedlog za donošenje privremene mjere osiguranja odbijen kao neosnovan.”

Iz odluke Ustavnog suda BiH:

„Ustavni sud zapaža da je članom 278. stav 1. ZPP propisano da na prijedlog predlagača obezbjeđenja, istaknut sa prijedlogom za određivanje mjere obezbjeđenja, sud može odrediti privremenu mjeru obezbjeđenja bez prethodnog obavještanja i saslušanja protivnika obezbjeđenja ako predlagač obezbjeđenja učini vjerovatnim da je mjera obezbjeđenja osnovana i hitna i da bi se drugačijim postupanjem izgubila

svrha mjere obezbjeđenja. Ustavni sud smatra da su apelanti u konkretnom slučaju koristili pravni lijek koji su smatrali efikasnim za obustavljanje zakazane deložacije. [...] Imajući u vidu okolnosti konkretnog predmeta u kojem su apelanti u parničnom postupku zatražili odlaganje već zakazanog iseljenja iz spornih stanova o čemu je odluka donesena u postupku u kojem apelanti nisu imali učešća u smislu člana 6. stav 1. Evropske konvencije, Ustavni sud smatra da se u konkretnom slučaju radi o situaciji u kojoj su apelanti učinili vjerovatnim da je mjera obezbjeđenja osnovana i hitna i da bi se drugačijim postupanjem izgubila svrha mjere obezbjeđenja. Stoga, Ustavni sud zaključuje da su razlozi koje je Općinski sud dao u osporenom rješenju proizvoljni.”

XII. Proizvoljna primjena člana 98. Zakona o izvršnom postupku Federacije BiH

Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 4380/13 od 22. decembra 2016. godine

Iz obrazloženja drugostepenog rješenja:

„Sporno je da li je prvostupanjski sud u postupku donošenja rješenja o namirenju, koje se pobija žalbom izvršenika, pravilno primijenio odredbu člana 98. Zakona o izvršnom postupku kada je odlučio da je tražitelj izvršenja kupovinom založenih nekretnina za iznos od 1.000,00 KM samo djelomično namiren ili je pak tražitelj izvršenja u cijelosti namiren, obzirom da je utvrđena vrijednost založenih nekretnina veća od ukupnih potraživanja tražitelja izvršenja. Po nalaženju ovog suda, prvostupanjski sud je pravilno primijenio materijalno pravo odnosno odredbe Zakona o izvršnom postupku i druge propise, kada je u rješenju o namirenju utvrdio da je tražitelj izvršenja samo djelomično namiren iz prodajne cijene nekretnina koje su mu dosuđene pravomoćnim rješenjem prvostupanjskog suda. Naime, iz odredbe člana 98. Zakona o izvršnom postupku proizilazi da se iz iznosa koji je dobijen prodajom nekretnina (a ne iz procijenjene vrijednosti tih nekretnina) namiruje povjeritelj ili povjeritelji na način koji je utvrđen ovom odredbom. Navedenom zakonskom odredbom, kao niti drugim odredbama Zakona o izvršnom postupku, nije propisano da se prodajom založenih nekretnina, ukoliko je njihova prodajna cijena manja od iznosa potraživanja (što je slučaj u ovom predmetu), tražitelj izvršenja smatra u cijelosti namirenim. Pri tomu, treba imati u vidu da se u odnosima tražitelja izvršenja i izvršenika po odobrenom kreditu i naplati potraživanja, radi o

dva pravna posla i to o ugovoru o kreditu kojim su izvršeniku odobrena sredstva i određen način vraćanja tih sredstava, kao i o sporazumu o zasnivanju založnog prava - hipoteke na nekretninama i osiguranju povrata odobrenih kreditnih sredstava. Dakle, u konkretnom slučaju postoji glavno potraživanje tražitelja izvršenja po osnovu ugovora o kreditu i zaključen sporazum o zasnivanju založnog prava na predmetnim nekretninama koje je akcesorno odnosno sporedno pravo u odnosu na glavno potraživanje po zaključenom ugovoru o kreditu. Stoga, prodajom založenih nekretnina tražitelju izvršenja u izvršnom postupku i gašenjem hipoteke - založnog prava, ne prestaje potraživanje tražitelja izvršenja iz drugog pravnog posla odnosno ugovora o kreditu, ako tom prodajom potraživanje tražitelja izvršenja nije u cijelosti namireno. Prema tomu, prvostupanjski sud je pravilno primijenio materijalno pravo kada je u pobijanom rješenju o namirenju utvrdio da je tražitelj izvršenja samo djelomično namiren i to za poblize navedene iznose sporednih potraživanja, pa se žalbeni navodi izvršenika iskazuju kao neosnovani.”

Iz odluke Ustavnog suda BiH:

„Prema mišljenju Ustavnog suda, navedeno obrazloženje uopće ne odgovara konkretnom slučaju, te relevantnim odredbama Zakona o izvršnom postupku daje smisao koji bi (kad bi tako nešto stvarno proizlazilo iz zakona) bio suprotan Ustavom zaštićenom pravu na imovinu. U odredbama člana 98. stav 1. Zakona o izvršnom postupku zaista stoji da se tražilac izvršenja namiruje iz iznosa koji je dobiven prodajom nekretnina, ali u konkretnom slučaju redovni sud zaboravlja da je tražilac izvršenja, kao jedini kupac, postao vlasnik založene nekretnine. Nije treće lice na licitaciji kupilo predmetne nekretnine za iznos od 1.000,00 KM. Da se to desilo, onda bi se zaista moglo zaključiti da je tražilac izvršenja namiren samo za iznos od 1.000,00 KM jer bi to bio iznos koji bi tražiocu izvršenja isplatilo treće lice. U tom slučaju bi treće lice, a ne tražilac izvršenja, postalo vlasnik založenih nekretnina. Međutim, u konkretnom slučaju se tako nešto nije desilo. U konkretnom slučaju je tražilac izvršenja postao vlasnik predmetnih nekretnina čija je vrijednost procijenjena na iznos (195.109,00 KM) koji je skoro tri puta viši od iznosa njegovog potraživanja (72.048,41 KM), a za to je platio samo 1.000,00 KM. Tumačenjem relevantnih odredaba Zakona o izvršnom postupku, na način kako su to uradili redovni sudovi, štite se isključivo interesi povjerioca odnosno banke.

[...]

U odnosu na drugi dio obrazloženja iz osporenog rješenja Kantonalnog suda, Ustavni sud naglašava da hipoteka zaista jeste sporedno potraživanje, te da se njezi-

nim gašenjem automatski ne gasi i glavno potraživanje ukoliko ono nije u cijelosti namireno prodajom nekretnine. Međutim, to se ne može primijeniti u konkretnom slučaju. Naime, redovni sud opet zaboravlja da je, nakon izvršnog postupka, tražilac izvršenja postao vlasnik predmetne nekretnine, a ne treće lice. Da je treće lice postalo vlasnik predmetne nekretnine, onda bi potraživanje tražioca izvršenja bilo namireno za iznos za koji je treće lice kupilo predmetne nekretnine. Ovdje se ne može zanemariti da je tražilac izvršenja postao vlasnik predmetne nekretnine koja je založena radi osiguranja njegovog potraživanja i čija je vrijednost procijenjena na iznos nekoliko puta viši od iznosa potraživanja prema apelantu. Ne može se dozvoliti povjeriocu (tražiocu izvršenja) da za bagatelan iznos postane vlasnik predmetnih nekretnina i da to uopće ne utječe na apelantov dug prema tražiocu izvršenja. Povjericu se čak dozvoljava da nastavi sa izvršenjem protiv imovine apelanta i njegovih jamaca. Upravo na ovom mjestu, prema mišljenju Ustavnog suda, ključna je uloga redovnih sudova koji vode izvršni postupak i u njemu donose rješenje o namirenju na način da se uvijek moraju zapitati i dati valjan odgovor na pitanje šta je uopće svrha postupka koji oni vode na prijedlog tražioca izvršenja.”

XIII. Redovni sudovi, u situaciji kada su iskoristili svoje diskreciono pravo i odabrali da o prigovoru odluče u okviru izvršnog postupka bez upućivanja stranaka na parnicu, bili su obavezni da daju jasne i nedvosmislene odgovore na pitanja koja su se otvorila u trenutku kada je apelantica u svojstvu trećeg lica podnijela prigovor.

Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 15/14 od 20. aprila 2016. godine

Iz rješenja redovnog suda:

„Iz sadržaja spisa proizilazi da je prigovor trećeg lica blagovremen u smislu odredbe člana 51. stav 2. Zakona o izvršnom postupku, obzirom da predmetni izvršni postupak još uvijek nije okončan, te da tražitelj izvršenja po rješenju o namirenju [...] protiv kojeg je podnesen predmetni prigovor, provođenjem izvršenja na predmetnoj nekretnini izvršenika, [...] još uvijek nije namiren za ostatak glavnog duga po rješenju

o izvršenju u iznosu od 173.102,21 KM, kao i ostatak zakonskih zeteznih kamata do isplate, ali da prvostepeni sud donošenjem pobijanog rješenja kojim se prigovor [...] odbacuje kao neblagovremen, po ocjeni ovog Suda ne predstavlja povredu odredbe Zakona o izvršnom postupku koja je od značaja za odlučivanje u ovoj izvršnoj stvari u smislu odredbi člana 21. stav 1. istog Zakona, te odredbi člana 209. i 236. Zakona o parničnom postupku, iz razloga što je pobijanim rješenjem prvostepeni sud ipak pravilno odlučio i o osnovanosti navedenog prigovora, u skladu sa odredbama člana 52. Zakona o izvršnom postupku.

Naime, odredbom člana 51. stav 1. Zakona o izvršnom postupku propisano je da lice koje tvrdi da u pogledu predmeta izvršenja ima takvo pravo koje sprečava izvršenje može podnijeti prigovor protiv izvršenja tražeći da se izvršenje na tom predmetu proglašeno nedopuštenim u obimu u kojem su prava tog trećeg lica zahvaćena izvršenjem, a stavom 2. istog člana propisano je da se prigovor može podnijeti do okončanja izvršnog postupka, s tim da podnošenje istog ne sprečava provedbu izvršenja, ako ovim Zakonom nije drugačije određeno.

Odredbom člana 52. stav 1. Zakona o izvršnom postupku propisano je da će sud o prigovoru trećeg lica odlučiti u izvršnom postupku ili će podnosioca prigovora zaključkom uputiti da svoja prava ostvari u parnici, a stavom 2. istog člana propisano je između ostalog da će izvršni sud o prigovoru odlučiti u izvršnom postupku kada to okolnosti slučaja dopuštaju.

Stanje spisa pokazuje da je postupak koji je prethodio donošenju pobijanog rješenja, proveden na predmetnim nekretninama izvršenika [...] u skladu sa pravosnažnim rješenjem o izvršenju prvostepenog suda (koje je pravosnažno i izvršno [...]), te da je po pravosnažnosti rješenja o dosudi predmetnih nekretnina tražitelju izvršenja, kao kupcu istih (koje je postalo pravosnažno [...]), prvostepeni sud donio rješenje o namirenju (koje je treće lice neosnovano pobijala predmetnim prigovorom, saglasno navodima iznesenim u žalbi), a kojim rješenjem je određeno da će se iz iznosa dobivenog prodajom nekretnina izvršenika namiriti potraživanja tražitelja izvršenja po navedenom rješenju o izvršenju u iznosu od 86.000,00 KM, te da je ostatak glavnog duga po istom rješenju u iznosu od 173.102,21 KM, kao i ostatak zakonskih zeteznih kamata do isplate, ostao neizmiren.

Neosnovani su navodi žalbe da je predmetno izvršenje provedeno na štetu žaliteljice, kao trećeg lica, jer iz sadržaja predmetnog spisa jasno proizilazi da žaliteljica kao supruga izvršenika, [...] shodno odredbi člana 51. stav 1. Zakona o izvršnom postupku, na predmetnim nekretninama izvršenika nema takvo pravo koje sprečava predmetno izvršenje obzirom da je izvršenik prema priloženim dokazima u spisu, u vrijeme upisa založnog prava na predmetnim nekretninama u

korist tražitelja izvršenja u Zemljišnoknjižnom uredu Općinskog suda bio upisan kao vlasnik istih sa dijelom 1/1, kako je to pravilno utvrdio i prvostepeni sud.

Imajući u vidu navedeno, ovaj Sud smatra daje prvostepeni sud pravilno postupio kada je u skladu sa citiranim odredbama člana 52. Zakona o izvršnom postupku odbio predmetni prigovor trećeg lica kao neosnovan.”

Iz odluke Ustavnog suda BiH:

„Sagledavajući obrazloženje redovnih sudova u kontekstu navedenih zakonskih odredaba [čl. 250, 251, 252. i 262. Porodičnog zakona i član 69. Zakona o izvršnom postupku], te standarda ustanovljenih članom 8. Evropske konvencije, Ustavni sud smatra da su redovni sudovi, u situaciji kada su iskoristili svoje diskreciono pravo i odabrali da o prigovoru odluče u okviru izvršnog postupka bez upućivanja stranaka na parnicu, bili obavezni da daju jasne i nedvosmislene odgovore na pitanja koja su se otvorila u trenutku kada je apelantica u svojstvu trećeg lica podnijela prigovor, tvrdeći da su predmetne nekretnine bračna stečevina, a ne isključivo vlasništvo izvršenika [aplikantinog supruga], te da ona nije dala saglasnost za njihovo zalaganje, niti je znala da su predmetne nekretnine založene.

[...]

Navedenim obrazloženjem drugostepenog suda, prema mišljenju Ustavnog suda, uopće nije odgovoreno na apelanticine prigovore, odnosno obrazloženje ne sadrži argumente iz kojih bi Ustavni sud uopće mogao prosuditi da li je miješanje u pravo na apelanticin dom bilo zakonito, pa ako jeste - da pristupi ocjeni ostalih uvjeta koji moraju biti ispunjeni da bi miješanje u apelanticino pravo moglo biti ocijenjeno dopuštenim u smislu stava 2. člana 8. Evropske konvencije.”

Ispunjeni standardi obrazložene odluke - primjeri -

Redovan postupak

- I. Drugostepena presuda kojom je preinačena prvostepena presuda i odbijen tužbeni zahtjev za povrat sredstava uložениh u stan sadrži jasno i precizno obrazloženje.

Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 2269/08 od 8. juna 2011. godine

Iz obrazloženja drugostepene presude:

„Tužitelj tužbenim zahtjevom, konačno uređenim na glavnoj raspravi, traži da mu tuženi, na ime izvršenih ulaganja u stan plati iznos od 11.567,65 KM. Da bi uspio sa ovakvim tužbenim zahtjevom tužitelj je morao dokazati da je izvršio radove za koje traži naknadu, te da se radilo o neophodnim, odnosno nužnim troškovima i da je on uložio vlastita sredstva u opravku stana tuženog kako je propisano odredbom člana 18a. stav 1. Zakona o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima. Prvostepeni sud je navedenu zakonsku odredbu pravilno primijenio u pogledu određivanja troškova koji su bili neophodni, odnosno nužni. Međutim, propustio je utvrditi da li je tužitelj u opravku stana uložio svoja vlastita sredstva. Tužitelj, kao dokaz ulaganja vlastitih sredstava nije priložio nijedan račun, potvrdu ili priznanicu izvođača radova odnosno nijedan dokaz objektivne prirode. Na okolnost izvođenja radova saslušani su svjedoci [M. T.], [T. B.] i [I. J.], te [N. K.] inače vještak građevinske struke, koji je 2000. godine zajedno sa vještakom finansijske struke [S. A.] izradio izvještaj o procjeni ratne štete u svrhu otkupa predmetnog stana i utvrdio vrijednost adaptacionih radova koje je trebalo izvršiti da bi se stan doveo u takvo stanje da se u njemu može stanovati. Kao stalnom sudskom vještaku građevinske struke [N. K.] nije moglo biti

poznato da li je tužitelj uložio vlastita sredstva u adaptaciju, odnosno opravku stana. Pored toga ovaj svjedok je na glavnoj raspravi izjavio da je njegov izvještaj rađen u svrhu otkupa stana, po pokazivanju tužitelja kao i neposrednim uvidom, a imao je namjeru da se u cijelosti prikaže ratna šteta u stanu radi umanjenja kupoprodajne cijene stana. Stoga se nije mogao izjasniti koja su ulaganja u stan prilikom izrade izvještaja već bila završena, a koja od evidentiranih ulaganja je tek trebalo izvršiti.

Iz iskaza ostalih saslušanih svjedoka takođe se nije moglo utvrditi da li je tužitelj ulagao vlastita sredstva u adaptaciju stana. Jedino je svjedok [I. J.] izjavio da mu je tužitelj platio za izradu otvora u stanu, ali nije znao tačno ni koliko je otvora izradio, pa se nije mogao ni izjasniti koliko mu je plaćeno. Svjedok [M. T.] je izjavio da je izvršio farbanje stana tužitelja u zamjenu za neke radove koje je tužitelj njemu izvršio, ali nije navedena vrijednost tih radova, a bojenje stana pored toga prvostepeni sud nije ni prihvatio kao neophodni trošak. Kod ovakvih iskaza svjedoka, datih u prvostepenom postupku, ovaj sud je ocijenio da nema potrebe da se oni ponovo saslušaju na raspravi pred ovim sudom, pošto tužitelj u toku prvostepenog postupka nije ni nudio dokaze o ulaganju vlastitih sredstava, smatrajući da će biti dovoljno da se dokaže da su određeni radovi izvedeni i utvrdi njihova vrijednost po vještaku odgovarajuće struke.

Teret dokazivanja činjenice ulaganja vlastitih sredstava u opravku stana bio je na tužitelju, a on tu činjenicu nije uspio dokazati. Stoga je žalba tuženog uvažena i prvostepena presuda preinačena [...]. Pored toga prema dokazima koje je priložio i izveo tuženi [...] proizlazi da je tužitelj prilikom napuštanja stana taj stan devastirao tako da je tuženom stan predat u takvom stanju da je ponovo morao vršiti i one neophodne radove za koje tužitelj tvrdi da ih je bio izvršio.”

Iz odluke Ustavnog suda BiH:

„S druge strane, Ustavni sud primjećuje da je Kantonalni sud, [...] utvrdio da tužilac kao dokaz ulaganja vlastitih sredstava nije priložio nijedan račun, potvrdu ili priznanicu izvođača radova, odnosno nijedan dokaz objektivne prirode. [...]. Kantonalni sud je ukazao da vještaku građevinske struke nije moglo biti poznato da li je tužilac uložio vlastita sredstva u adaptaciju, a iz iskaza ostalih saslušanih svjedoka također se nije moglo utvrditi da li je tužilac ulagao vlastita sredstva u adaptaciju stana. [...]. Teret dokazivanja činjenice o ulaganju vlastitih sredstava u opravku predmetnog stana bio je na tužiocu a on tu činjenicu nije uspio dokazati. Kantonalni sud je, također, utvrdio, a prema dokazima koje je priložio i izveo apelant u toku prvostepenog postupka, da je tužilac prilikom napuštanja predmetnog stana devastirao stan tako da je apelantu stan predat u takvom stanju da je ponovo morao

vršiti i one neophodne radove za koje tužilac tvrdi da ih je izvršio. Kantonalni sud je ocijenio da je prvostepeni sud pravilno utvrdio činjenično stanje, ali da je pogrešno primijenio materijalno pravo, i to član 18.a Zakona o prestanku primjene, apelantovu žalbu usvojio, prvostepenu presudu preinačio i odbio tužbeni zahtjev u cijelosti za šta je dao jasno i precizno obrazloženje, čime je ovaj sud, prema mišljenju Ustavnog suda, u cijelosti zadovoljio standarde prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

37. Zbog ovih razloga, te, dodatno, činjenice da nema potrebe da se postupak u konkretnom slučaju odugovlači, Ustavni sud, primjenom odredbe člana 64. stav 2. Pravila Ustavnog suda, odlučio je da se ovaj predmet može meritorno okončati tako što će Ustavni sud ostaviti na pravnoj snazi drugostepenu Presudu Kantonalnog suda [...].”

(**Napomena:** U istom predmetu Ustavni sud je utvrdio da revizioni sud, koji je drugostepenu odluku preinačio tako što je žalbu tuženog (apelanta) odbio i potvrdio prvostepenu presudu, nije izvršio svoju obavezu da navede razloge na kojima je zasnovao osporenu odluku. O tome je nešto više govora bilo u prethodnom tekstu ovog Vodiča).

U okolnostima konkretnog slučaja je zapravo drugostepeni sud (čija je odluka preinačena odlukom revizionog suda) dao obrazloženje u vezi sa zaključkom da u okolnostima konkretnog slučaja nisu ispunjeni zakonom propisani uvjeti, u smislu člana 18.a Zakona o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima, za povrat sredstava, zbog čega je prvostepenu presudu preinačio i u cijelosti odbio tužbeni zahtjev, za šta je dao jasno i precizno obrazloženje.

II. Revizioni sud je dao jasno i logično obrazloženje za svoju odluku da preinači nižestepene odluke i odbije tužbeni zahtjev apelantica za predaju u posjed stana, direktno primijenivši član 8. Evropske konvencije.

Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 1371/12 od 10. novembra 2015. godine

Vrhovni sud je osporenom presudom reviziju tužene djelimično usvojio i preinačio nižestepene presude u pogledu odluke o tužbenom zahtjevu tako što su tužiteljice (apelantice) odbijene s tužbenim zahtjevom za predaju u posjed nekretnina

- predmetnog stana i isplatu naknade za korištenje tog stana u cijelosti, dok je revizija tužene odbijena u odnosu na odluku o protivtužbenom zahtjevu (za utvrđenje da je po osnovu dosjelnosti stekla pravo vlasništva i za isplatu novčanog iznosa).

Iz obrazloženja revizionog suda:

„Imajući u vidu navedena činjenična utvrđenja, nižestepeni sudovi zaključuju da tužena [apelantica] nije ostvarila pravni osnov za korištenje stana, da stan nije zajednička imovina stečena u vanbračnoj zajednici, kao i da tužena pravo na stan nije stekla dosjelošću prema članu 32. stav 1. i 2. Zakona o vlasničko-pravnim odnosima, da nije posjednik stana, zbog čega je osnovan zahtjev tužiteljica kao suvlasnica stana za iseljenje tužene iz stana (član 43. Zakona o vlasničko-pravnim odnosima).

[...]

Polazeći od pojma doma u smislu odredbe člana 8. Evropske konvencije i prakse Evropskog suda za ljudska prava, koja pojašnjava da je dom pojedinca ‘mjesto koje on koristi kao privatni dom, čak iako je takvo korištenje nezakonito, sve dok javnost nema pristup tom mjestu izuzev za privatne svrhe’, te imajući u vidu činjenična utvrđenja nižestepeni sudova da je tužena u stan uselila zakonito kao vanbračna supruga nositelja stanarskog prava, da je u vanbračnoj zajednici sa nositeljem stanarskog prava živjela dovoljno dugo (do njegove smrti preko 30 godina, da bi se mogla smatrati članom njegovog domaćinstva, da je u tom stanu i nakon smrti vanbračnog supruga tužena ostvarila i ostvaruje svoje osnovne stambene i životne potrebe, da je to mjesto gdje živi i posebno da je dom faktičko stanje koje ne zahtjeva postojanje pravne osnove (odluka Ustavnog suda BiH AP-663/04), ovaj sud kao revizijski zaključuje da se predmetni stan treba smatrati domom tužene u smislu člana 8. Evropske konvencije.

Odluke nižestepeni sudova kojima je usvojen tužbeni zahtjev tužiteljica, iako su tužiteljice suvlasnice stana, ali ga nikada nisu koristile za stanovanje (imaju svoj dom) po ocjeni ovog suda predstavljaju miješanje u pravo tužene na dom i ne ispunjavaju kriterij opravdanosti i neophodnosti u demokratskom društvu. Ne može se zaključiti da je u konkretnom slučaju interes suvlasnica stana prioritetniji od tužene, odnosno da je lišavanje prava tužene da koristi predmetni stan kao svoj dom neophodna mjera u demokratskom društvu u skladu sa nekim od ciljeva iz člana 8. stav 2. Evropske konvencije. Prava i interes vlasnika stana u konkretnom slučaju, po mišljenju ovog suda, ne bi trebala da prevagnu nad interesom tužene, koja bi u 82. godini života trebala da napusti stan, sa kojim je ostvarila dovoljno jaku vezu da bi se mogao smatrati njenim domom.”

Iz odluke Ustavnog suda BiH:

„[...] Ustavni sud zapaža da je Vrhovni sud obrazložio da odluke nižestepених судова, kojima je usvojen tužbeni zahtjev apelantica koje su vlasnice predmetnog stana, ali ga nikada nisu koristile za stanovanje, odnosno imaju svoj dom, predstavljaju miješanje u pravo tužene na dom koje ne ispunjava kriterije opravdanosti i neophodnosti u demokratskom društvu u skladu s nekim od ciljeva iz člana 8. stav 2. Evropske konvencije jer prava apelantica, kao vlasnika stana, ne bi trebala prevagnuti nad interesom tužene koja bi u 82. godini trebala napustiti stan s kojim je ostvarila dovoljno jaku vezu da bi se mogao smatrati njezinim domom. Osim toga, Ustavni sud zapaža da apelantice u apelaciji ne osporavaju činjenicu da je tužena starija osoba koja je živjela u predmetnom stanu preko 30 godina, a da apelantice predmetni stan nisu koristile za stanovanje. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud smatra da je Vrhovni sud dao jasno i argumentirano obrazloženje za svoju odluku da umjesto odredaba Zakona o vlasničko-pravnim odnosima u konkretnom slučaju direktno primijeni odredbe člana 8. Evropske konvencije, za što je imao ovlaštenje u odredbama čl. II/2. i II/6. Ustava Bosne i Hercegovine, kao i da primjenom navedenih odredbi Evropske konvencije preinači nižestepene presude i odbije tužbeni zahtjev apelantica za predaju u posjed predmetnog stana.[...]”

Ovaj predmet također pokazuje da je standard obrazložene presude, koji je imanentan članu 6. Evropske konvencije, zapravo u uskoj korelaciji s ispitivanjem poštovanja garancija drugih prava garantiranih Evropskom konvencijom (u konkretnom slučaju člana 8. Evropske konvencije).

III. U postupku koji se ticao postojanja pravnog osnova za obustavljanje električne energije zbog neizmirenog dugovanja redovni sudovi su dali obrazloženja koja zadovoljavaju standarde prava na pravično suđenje.

Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 4779/14 od 10. maja 2017. godine

Iz činjenica predmeta proizlazi da je presudom prvostepenog suda, koja je potvrđena presudom drugostepenog suda, odbijen kao neosnovan tužbeni zahtjev apelantata kojim su tražili da sud utvrdi da je prestalo pravo tuženog da zahtijeva

naplatu potraživanja od apelanata na ime isporučene električne energije s obzirom na to da je nastupila zastara potraživanja; da se utvrdi da je postupak tuženog da prekine obustavljanje isporuke električne energije porodičnom domaćinstvu apelanata bio nezakonit; da se tuženi obaveže da od apelanata ne može zahtijevati naplatu bilo kojeg iznosa zastarjelog potraživanja za isporučenu električnu energiju; da se tuženi obaveže na isplatu određenih novčanih iznosa koje su apelanti platili za nastavak isporuke električne energije; da se tuženi obaveže da im isplati određeni novčani iznos na ime izgubljene zarade koju bi po redovnom toku stvari ostvarili da im nije isključena električna energija, kao i da se tuženi obaveže da apellantima isplati nematerijalnu štetu u određenom novčanom iznosu.

Iz odluke prvostepenog suda:

„Slijedom ukupno provedenog dokaznog postupka, sud nalazi nesporno utvrđenim, a što među parničnim strankama nije niti sporno, da je dana 15. 11. 2007. god., došlo do isključenja električne energije I i II tužiteljima [apelantima] zbog neizmirenog duga za isporučenu električnu energiju, koji dug su I i II tužitelji platili isti dan kao i troškove uključenja električne energije, nakon čega je nastavljena redovna isporuka električne energije.

Sud cijeni nespornim, a što potvrđuju i sami tužitelji, da su zaprimili opomenu pred isključenje električne energije, u kojoj opomeni je decidno navedeno da ukoliko se odmah ne izmiri dugovani iznos, doći će do obustave isporuke električne energije. Nakon dostavljene opomene uslijedilo je više obraćanja tužitelja, te davanja pojašnjenja tuženog koji se odnose na postojanje duga, obavezu plaćanja, kao i eventualnu zastaru. Vještak finansijske struke u svom pismenom nalazu i mišljenju, kao i dopuni nalaza, te datom pojašnjenju na ročištu za glavnu raspravu utvrđuje postojanje duga tužitelja koji se odnosi na potrošnju električne energije i to na dan 15. 11. 2007. god. [...]. Datim pojašnjenjem vještak na potpuno jasan i uvjerljiv način objašnjava ispostavljene račune na ime električne energije za tužitelje, padanje u docnju u pogledu plaćanja navedenih računa, te konačno postojanje duga, do kojeg iznosa vještak dolazi nakon uvida u svu potrebnu dokumentaciju prezentiranu kako od strane tužitelja tako i tuženog. Nalaz vještaka sud cijeni profesionalnim i stručnim, datim u skladu sa pravilima struke, pa ga u cjelosti kao takvog i prihvata. Primjenom citiranih zakonskih odredbi [član 1. i član 106. stav 1. tačka 13. Općih uvjeta za isporuku električne energije, stav 3. člana 106. Uvjeta] sud nalazi da je tuženi kao isporučilac električne energije postupao u skladu sa Općim uslovima za isporuku električne energije, a obzirom da je nakon evidentiranog dugovanja opomenuo tužitelje na postojanje duga, a posebno je upozorio, uz dostavljenu opomenu da ukoliko ne izmiri svoje obaveze, uslijedit će obustava isporuke električne energije. [...] Nes-

porno je da je tužitelj prigovorio na opomenu pred isključenje električne energije [...] ali isto tako tuženi je u svojim odgovorima [...], obrazložio svoje razloge postupanja, te se pozvao na čl. 95. Općih uslova za isporuku električne energije koji se odnose na obračun, odnosno naplatu utroška električne energije za zajedničke prostorije u stambenim zgradama sa više stanova, a obzirom da je na to prigovarao tužitelj. Sud nije mogao prihvatiti isticanje tuženog da se radi o zastarjelom potraživanju, pa da tuženi iz tog razloga nije imao zakonsku mogućnost isključenja električne energije, a obzirom da se radi o zastarjelom potraživanju. Odredbom čl. 367. ZOO-a, je regulisano da ako dužnik ispuni zastarjelu obavezu, nema pravo zahtjevati da mu se vrati ono što je dato, čak i ako nije znao da je obaveza zastarjela. Sud zaključuje da su tužitelji ispunili svoju obavezu, na način da su isti dan kada je došlo do obustave isporuke električne energije izvršili uplatu dugovanog iznosa, ne ulazeći u to da li se radilo o nedobrovoljnom postupku sa ciljem priključenja električne energije. Obzirom da je došlo do uplate dugovanog iznosa, nakon čega je uključena električna energija, pa i u situaciji da se radilo o zastarjeloj obavezi, i ispunjenjem obaveze odnosno plaćanjem dugovanog iznosa tužitelji su izgubili pravo zahtjevati da im se vrati ono što je dato (plaćeno), pa čak i ako nisu znali da je obaveza zastarjela. Kod ovako utvrđenog činjeničnog stanja sud nalazi da se radi o neosnovanom zahtjevu, pa je donio odluku kojom odbija tužbeni zahtjev da se utvrdi da je prestalo pravo tuženom da od tužitelja zahtjeva naplatu potraživanja [...], jer je nastupila zastara potraživanja, kao i da zahtjeva naplatu postojećeg duga. Neosnovanim sud cijeni i zahtjev tužitelja da se utvrdi da je obustava isporuke električne energije tuženog bila nezakonita, kao i da se obaveže tuženi da od tužitelja ne zahtjeva naplatu bilo kojeg iznosa zastarjelog potraživanja za isporučenu kontinuiranu potrošnju električne energije pod prijetnjom sankcija utvrđenih propisima. Potraživanje tužitelja da se obaveže tuženik na isplatu iznosa [...] sud nalazi neosnovanim. Ovakav pravni zaključak proizilazi iz činjenice da se radi o 'neosnovanom i nedokazanom dijelu tužbenog zahtjeva, temeljem čega je donesena odluka kao u dispozitivu. Članom 123. stav 1. ZPP-a, je regulisano da je svaka stranka dužna dokazati činjenice na kojima zasniva svoj zahtjev, dok je stavom 2. regulisano da će sud slobodnom ocjenom dokaza utvrditi činjenice na osnovu kojih će donijeti odluku. Odredbom čl. 126, ZPP-a, je regulisano da ako sud na osnovu ocjene izvedenih dokaza ne može sa sigurnošću utvrditi neku činjenicu, o postojanju te činjenice zaključit će primjenom pravila o teretu dokazivanja. Sud na osnovu izvedenih dokaza nije mogao doći do takvog stepena uvjerenosti u pogledu ponuđenih dokaza koji se odnose na isplatu iznosa koji se potražuju kao i naknade nematerijalne štete na ime pretrpljene fizičke i duševne boli, pa je odluku donio u skladu sa činjenicom na kojoj stranci je teret dokazivanja postojanja ili nepostojanja činjenica navedenih u tužbi. [...] Prilikom donošenja konačne odluke sud nije mogao prihvatiti navode tužitelja, da korištenje električne energije predstavlja obezbje-

đenje elementarnih uvjeta za život, pa da isključenje električne energije može uticati na osiguranje životne egzistencije, u smislu zadovoljenja osnovnih životnih potreba. Ovakvo stanovište suda proizilazi iz činjenice da plaćanje struje je obligacionopravna obaveza koja nastaje po osnovu zaključenog ugovora, a koje obaveze su dužne poštivati obje ugovorne strane. Zauzeta sudska praksa, te stanovište Evropskog suda za ljudska prava je da u ovakvim situacijama postoji obaveza plaćanja naknada koje se odnose na režijske troškove, te da električna energija nije jedini izvor niti zagrijavanja, niti obezbjeđenja osnovnih životnih potreba radi osiguravanja egzistencije, pa samim tim ne može se raditi o povredi osnovnih ljudskih prava koja su zagarantirana obvezujućim međunarodnim standardima, a koji imaju supremaciju u odnosu na domaće zakonodavstvo.”

Iz odluke drugostepenog suda:

„Ovaj sud u svemu prihvata činjenično i pravno obrazloženje prvostepene presude. Naime, prvostepeni sud je uz navođenje izvedenih dokaza na ročištu za glavnu raspravu, kroz obrazloženje provedenih dokaza, naveo utvrđene činjenice i dao potpune i jasne razloge za izvedene zaključke. Utvrđujući nesporne i sporne činjenice, navodeći i pozivajući se na odredbe Općih uslova za isporuku električne energije, i Zakona o obligacionim odnosima, prvostepeni sud je u konkretnom slučaju za izvedene zaključke dao obrazloženje zašto odbija tužbene zahtjeve tužitelja iz tačaka I., II. i III., a zašto odbija tužbene zahtjeve iz tačaka IV. i V.”

Iz odluke Ustavnog suda BiH:

„Ustavni sud, suprotno tvrdnjama apelanata, smatra da je Općinski sud u osporenoj prvostepenoj odluci naveo jasne i argumentirane razloge u pogledu neosnovanosti njihovog tužbenog zahtjeva u cjelini, kao i da se u konkretnom slučaju ocjena dokaza u procesno-materijalnom smislu ne doima proizvoljnom. Dakle, Ustavni sud smatra da obrazloženje osporene prvostepene presude Općinskog suda zadovoljava standarde prava na pravično suđenje iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije. S obzirom na to da na strani Općinskog suda ne postoji propust da obrazloži svoju odluku, Ustavni sud smatra da obrazloženje osporene odluke Kantonalnog suda, kojom je suštinski samo potvrđeno činjenično stanje i pravno shvatanje prvostepenog suda bez detaljnog obrazlaganja žalbenih navoda apelanata, ne dovodi *per se* u pitanje pravičnost postupka sagledanog u cjelini. Prema tome, Ustavni sud nalazi da iz obrazloženja osporenih odluka nema ničega što ukazuje na proizvoljnu primjenu prava u okolnostima konkretnog predmeta na štetu apelanata.”

Iz ovog predmeta je vidljivo da pod određenim okolnostima drugostepeni sud ne mora davati detaljno obrazloženje u svojoj odluci i da okolnost da se drugostepeni sud nije detaljno izjašnjavao o žalbenim navodima ne mora, sama po sebi, voditi zaključku o povredi prava na obrazloženu odluku. Međutim, ovakvo postupanje drugostepenog suda je u bitnom determinirano razlozima odlučjenja prvostepenog suda koji moraju biti sveobuhvatni i zapravo trebaju sadržavati odgovore na sva pitanja koja se problematiziraju, zbog čega bi ponavljanje istih razloga i od strane drugostepenog suda, u suštini, bilo bespredmetno.

IV. Odluka redovnog suda kojom je poništen ugovor o radu na neodređeno vrijeme pod izmijenjenim okolnostima, te obavezan apelant da tužitelja vrati na rad i rasporedi na poslove i zadatke po ugovoru o radu na neodređeno vrijeme, odnosno na druge poslove koji odgovaraju stručnim i radnim sposobnostima tužitelja sadrži detaljna i jasna obrazloženja u pogledu primjene odredaba Zakona o radu Republike Srpske.

Odluka o dopustivosti AP 40/17 od 15. februara 2017. godine

Iz činjenica predmeta proizlazi da je presudom prvostepenog suda, koja je potvrđena presudom drugostepenog suda, poništeno rješenje tuženog (apelanta) o prestanku radnog odnosa tužitelju, poništen je ugovor o radu na neodređeno vrijeme pod izmijenjenim okolnostima, obavezan je tuženi da tužitelja vrati na rad i rasporedi na poslove i zadatke po ugovoru o radu na neodređeno vrijeme, odnosno na druge poslove koji odgovaraju stručnim i radnim sposobnostima tužitelja, kao i da tužitelju isplati izgubljene plaće i druga primanja.

Iz presude drugostepenog suda:

„Suprotno argumentima žalbe, ovaj sud nalazi da je prvostepeni sud u ponovljenom postupku pravilno utvrdio da je pri donošenju osporenih akata tuženi pogrešno primijenio materijalno pravo na štetu tužioca. Žalba se zasniva na tvrdnji da je sporni ugovor o radu pod izmijenjenim okolnostima od 25. 12. 2012. godine

tužilac prihvatio, potpisao i otpočeo rad sa obavljanjem radnog mjesta portira, da bi mu i taj ugovor prestao na zakonit način zbog prestanka potrebe za radom u smislu odredbe člana 126. st. 1. tač. 2. ZOR-a. Navedeno stanovište izraženo u žalbi je neprihvatljivo. Naime, pravilan je zaključak pobijane presude da se pomenuti ugovor o radu na neodređeno vrijeme pod izmijenjenim okolnostima ne može poistovjetiti sa institutom otkazivanja ugovora o radu sa ponudom zaključivanja ugovora pod izmijenjenim uslovima. Odredbom čl. 137. st. 1. ZOR-a je propisano da poslodavac može otkazati ugovor o radu radniku uz istovremenu ponudu za zaključivanje ugovora o radu pod izmijenjenim uslovima. Odredbe ZOR-a koje uređuju otkazivanje ugovora o radu od strane poslodavca shodno se primjenjuju i na otkazivanje ugovora u smislu st. 1. pomenutog člana (st. 2), a ako radnik prihvati ponudu poslodavca za zaključivanjem ugovora o radu pod izmijenjenim uslovima zadržava pravo da kod nadležnog suda osporava dopuštenost takve izmjene ugovora (st. 3). Otkaz ugovora o radu s ponudom izmijenjenog ugovora omogućava poslodavcu da dođe do izmjene ugovora o radu. Dakle, osnovna svrha ovog instituta vezuje se za činjenicu da ukoliko poslodavac želi izmijeniti sadržaj ugovora o radu (ugovoriti sa radnikom obavljanje nekih drugih poslova, promjeniti mu mjesto rada ili visinu plate), može to učiniti protiv volje radnika samo ako otkáže postojeći ugovor i istovremeno predloži radniku sklapanje novog ugovora. Pri tome je poslodavac dužan dokazati postojanje zakonom predviđenog opravdanog razloga za redovni otkaz, na isti način kao i kada se ugovor o radu otkazuje bez ponude za sklapanje novog ugovora. Otkaz s ponudom izmijenjenog ugovora o radu se sastoji od dva dijela: otkaza postojećeg ugovora o radu (s njegovim određenim sadržajem) i ponude da se ugovor o radu (radni odnos) nastavi, ali pod izmijenjenim uslovima (s novim sadržajem). Poslodavac ne može ponudu za izmjenu ugovora o radu sastaviti naknadno jer su oba dijela povezana. Ako radnik prihvati ponudu za izmjenu ugovora, on zadržava pravo da u sudskom postupku pobija dopuštenost otkaza. Iz svega navedenog proizilazi da je prvostepeni sud pravilno zaključio da je osnovan tužbeni zahtjev tužioca kojim se traži poništenje ugovora o radu na neodređeno vrijeme pod izmijenjenim okolnostima, broj 2120712 od 25. 12. 2012. godine, jer je isti nezakonit. Nesumnjivo je da je pomenuti ugovor o radu zaključen suprotno odredbi čl. 137. ZOR-a, o čemu je prvostepeni sud u pobijanoj presudi dao iscrpno i argumentovano obrazloženje. Po mišljenju ovog suda, pravilno je postupio prvostepeni sud i kada je poništio i rješenje o prestanku radnog odnosa tužiocu, broj 1227/13 od 23. 01. 2013. godine, smatrajući ga nezakonitim. Pomenuto rješenje tuženi je donio u skladu sa odredbom čl. 126. st. 1. tač. 2. i čl. 141. st. 3. ZOR-a. Kao sporno pitanje od koga zavisi pravilna primjena materijalnog prava u ovoj pravnoj situaciji pojavilo se pitanje da li je uslijed nastanka organizacionih promjena kod tuženog prestala potreba za obavljanjem poslova koje je tužilac obavljao na radnom mjestu portira u periodu od nepunih mjesec dana. Poslodavac može da uvede tehnološke, ekonomske i organizacione promjene

u djelokrugu svoga rada. Ako njihova primjena bude zahtijevala smanjenje ili ukidanje određenih poslova mora doći do prestanka radnog odnosa zaposlenih koji su ih obavljali. Prema odredbi čl. 126. st. 1. tač. 2, ZOR-a, poslodavac može otkazati ugovor o radu radniku ako se iz ekonomskih, organizacionih i tehnoloških razloga ukaže potreba za prestankom njegovog rada i ako mu poslodavac, s obzirom na ekonomsko stanje, proizvodne i druge radne kapacitete i organizaciju rada, kao i druge radne sposobnosti radnika, ne može obezbijediti drugi odgovarajući posao (stav 2.). Dakle, uslov da se otkaz ugovora o radu može dati u smislu odredbi čl. 126. st. 1. ZOR-a je da poslodavac radniku ne može obezbijediti drugi odgovarajući posao. Za pravilnu primjenu ove odredbe odlučna činjenica je da je kod tuženog prestala potreba za radom tužioca ukidanjem radnog mjesta na kojem je isti bio raspoređen. Tuženi je u spornoj odluci o jednostranom otkazu ugovora o radu naveo da su osnov za prestanak radnog odnosa tužiocu ekonomski, organizacioni i tehnološki razlozi zbog kojih je prestala potreba za njegovim radom u preduzeću. Iz stanja spisa proizilazi da je tuženi dana 01. 03. 2013. donio novi Pravilnik o sistematizaciji (zadataka i poslova) radnih mjesta, kojim je ukinuo radna mjesta portira. Međutim, taj Pravilnik nije bio na snazi na dan 23. 01. 2013. godine, kada je doneseno sporno rješenje o prestanku radnog odnosa tužiocu, što znači da radno mjesto portira u tom momentu nije bilo ukinuto, te da nisu bili ispunjeni uslovi da se tužiocu jednostrano otkáže ugovor o radu, a što je pravilno zaključio i prvostepeni sud. Zato je pravilan zaključak pobijane presude da tuženi nije imao pravni osnov za donošenje spornog rješenja o prestanku radnog odnosa tužiocu, jer sve dok je sistematizovano radno mjesto na koje je on raspoređen, ne postoji osnov za prestanak radnog odnosa po osnovu organizacionih promjena tuženog.”

Iz odluke Ustavnog suda BiH:

„Na osnovu činjenica konkretnog predmeta koje proizlaze iz dokumenata predloženih Ustavnom sudu i iz apelacionih navoda Ustavni sud smatra da je Okružni sud u osporenoj odluci dao detaljno i jasno obrazloženje u pogledu primjene relevantnih odredaba ZOR-a, tako da Ustavni sud ne nalazi bilo šta što bi ukazalo na proizvoljno postupanje Okružnog suda u tom pogledu. [...]”

Iz okolnosti konkretnog slučaja zapravo proizilazi da je drugostepeni sud detaljno razmotrio sve apelantove žalbene navode i dao detaljne razloge zašto oni ne mogu dovesti do drugačijeg rješenja konkretne pravne stvari, iz čega proizilazi da dato obrazloženje u cijelosti korespondira standardu obrazložene odluke. To je bio razlog koji je rukovodio Ustavni sud da donese odluku kojom se ova apelacija odbacuje kao očigledno (*prima facie*) neosnovana.

Izvršni postupak

V. Obrazloženje suda da se u konkretnom slučaju radilo o prodaji stvari kao cjeline je jasno i određeno.

Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 3854/12 od 21. januara 2016. godine

Iz obrazloženja drugostepenog suda:

„Polazeći od prednjeg činjeničnog utvrđenja prvostepeni sud je donio pobijano rješenje kojim je utvrdio da u navedenom izvršnom postupku nije uspjelo drugo javno nadmetanje prodajom pokretnih stvari izvršenika, pa je slijedom toga odbio kao neosnovan prijedlog tražioca izvršenja kojim je predložio da se donese rješenja o dosudi predmeta koji su bili predmet prodaje putem javnog nadmetanja i istovremeno je odlučio da se navedeni izvršni postupak obustavlja i isti se ima smatrati završenim, a da se u tom izvršnom predmetu po pravosnažnosti tog rješenja ukidaju sve provedene izvršne radnje. U obrazloženju pobijanog rješenja prvostepeni sud je zaključio da je u ovom izvršnom predmetu na drugom ročištu za prodaju pokretnih stvari izvršenika između prvostepenog suda kao prodavca i [...] kao kupca zaključen kupoprodajni ugovor kojim je kupac za cijenu od 1.520.000,00 KM kupio ukupno 43 predmeta-stvari koje su prodavane putem javnog nadmetanja, da kupcu nisu predate u posjed sve kupljene stvari, jer je nedostajao određeni broj predmeta, niti je prvostepeni sud u mogućnosti da kupcu preda u posjed predmete koji su nedostajali, da naknadno prodavač i kupac nisu zaključili drugi ugovor kojim bi kupac kupio samo predmete koji su mu predati u posjed, da su predmeti koji su prodavani putem javnog nadmetanja prodavani kao cjelina, da stvari koje su bile predmet kupoprodaje putem javnog nadmetanja predstavljaju tehničko-tehnološku proizvodnu cjelinu, kako je to ustvrdio i vještak mašinske struke u svom nalazu i mišljenju, u kojem je naveo da ‘stvari koje nisu pronađene bitno utiču na funkciju stvari kao cjeline. Bez njih se ne može odvijati cjelovit i zaokružen tehnološki proces proizvodnje, a imaju značajan uticaj na funkcionisanje pronađenih stvari kao tehničko-tehnološke cjeline. Stvari koje nisu pronađene bitno utiču na proces proizvodnje i bez njih nije moguće uspostaviti tehničko-tehnološki ciklus proizvodnje,’ da u uslovima prodaje

nije bila predviđena mogućnost kupovine samo određenih pokretnih stvari, niti je to od strane suda kao prodavca stvari ponuđeno u toku same prodaje, da su na ročištu za javno nadmetanje sve ponude bile usmjerene za kupovinu svih pokretnih stvari kao cjeline, a koje stvari su poimenično naznačene u zaključcima o prodaji, na koji način su učesnici u javnom nadmetanju, pa dakle i kupac [...], izrazili svoju svijest da se sve stvari prodaju kao jedna cjelina i da one predstavljaju jednu proizvodnu cjelinu, da je kupac u toku postupka izrazio jasan stav i volju da je zainteresiran za kupovinu svih stvari kao cjeline, da je kupac u žalbi izjavljenoj protiv rješenja o dosudi, nakon što mu je u posjed predat samo dio kupljenih stvari, ali ne i sve kupljene stvari, zatražio poništenje svih provedenih radnji sa drugog održanog ročišta za prodaju pokretnih stvari izvršenika i povrat uplaćene kupoprodajne cijene, da je kupcu u cjelosti vraćena uplaćena kupoprodajna cijena, kada je kupac izašao iz posjeda poslovnih prostorija gdje su se nalazile stvari koje su bile predmet prodaje, pa je slijedom naprijed iznijetog činjeničnog utvrđenja prvostepeni sud zaključio da drugo javno nadmetanje za prodaju pokretnih stvari izvršenika nije rezultiralo uspjelom prodajom pokretnih stvari izvršenika koje su bile predmet prodaje putem javnog nadmetanja, a da kupoprodajni ugovor koji su zaključili kupac i prodavač nije moguće izvršiti zbog neodostatka određenog broja predmeta koji predstavljaju tehničko-tehnološku proizvodnu cjelinu, bez kojih predmeta se ne može uspostaviti proces proizvodnje, da kupac nema interes za kupovinu samo dijela predmeta koji su mu predati u posjed, već da je zaključen ugovor raskinut, budući da je kupcu vraćena uplaćena kupoprodajna cijena, a kupac je prestao vršiti faktičku vlast na predmetima koji su mu ranije bili predati u posjed, tako da više nije u posjedu stvari koje su bile predmet prodaje putem javnog nadmetanja.”

Iz odluke Ustavnog suda BiH:

„Ustavni sud smatra da su razlozi i obrazloženja na kojima su redovni sudovi zasnovali stav da se u okolnostima konkretnog slučaja radilo o prodaji stvari kao cjeline, a ne pojedinačno određenih stvari dovoljno jasni i određeni i da ne ostavljaju utisak proizvoljnosti.”

VI. Rješenje doneseno u izvršnom postupku radi naplate duga (isplata kredita prodajom izvršenikovih nekretnina) sadrži detaljne i jasne razloge za odlučenje.

Odluka o dopustivosti broj AP 2314/17 od 31. januara 2018. godine

Iz obrazloženja drugostepenog rješenja:

„Наводима у жалби не доводи се у сумњу побијано рјешење. Наиме, тачно је да је закључком извршног суда [...] којим је одређена продаја непокретности извршеника [...] досадашње власништво извршеника са дијелом 1/1, те је одређено да вриједност непокретности из става 1. тог закључка је утврђена процјеном судског вјештака грађевинске струке на износ од 706.860,00 КМ; да ће се продаја обавити путем усменог јавног надметања; да се усмено јавно надметање одржава код суда [...]; да утврђена вриједност некретнина износи 46.332,00 КМ и представља почетну цијену за надметање; да се непокретности не могу продати испод 1/2 утврђене вриједности јер се ради о првом рочишту за продају. Закључак је уручен извршенику. Међутим, тражилац извршења је захтијевао исправку закључка указујући да је ставом 2. закључка наведено да вриједност непокретности из става 1. закључка утврђена процјеном сталног судског вјештака за износ од 706.860,00 КМ а да је ставом 5. истог закључка наведено да утврђена вриједност непокретности износи 46.332,00 КМ, и она представља почетну цијену за надметање, па обзиром да су у истом закључку у ставовима 3. и 5. наведене различите вриједности непокретности обзиром на процјену која је извршена од вјештака грађевинске струке и која је утврђена у износу од 706.860,00 КМ тражилац извршења моли да се усклади и изврши исправка става 5. закључка. Након тога је извршни суд својим рјешењем... извршио исправку и допуну закључка истог суда и то тако што у диспозитиву закључка у 6 реду умјесто износа од 46.332,00 КМ треба да стоји износ од 706.860,00 КМ и представља почетну цијену за надметање, док у осталом дијелу закључак остаје неизмијењен. Рјешење о исправци је истакнуто на огласној табли суда и упућено странкама. На првом рочишту је поред пуномоћника тражиоца извршеника био лично присутан и извршеник и јавна продаја окончана тако што није било пријављених купаца. Закључком

којим је заказано друго рочиште за продају непокретности је јасно означено да је вриједност непокретности извршена процјеном судског вјештака на износ од 706.860,00 КМ, те да утврђена вриједност непокретности износи 706.860,00 КМ, што представља почетну цијену за надметање. Предње је указано и у укидном рјешењу овог суда у којем је интерпретиран цијели ток извршног поступка. Извршеник је лично био присутан на рочишту када су продате предметне непокретности за износ од 235.000,00 КМ. И када је донесен закључак да се продају непокретности извршеника за износ од 235.000,00 КМ, те да ће се закључак објавити на огласној табли суда и када је констатовано да је рочиште довршено, да се по примјерак записника уручује странкама, а на којем записнику се налази потпис и извршеника.”

Iz odluke Ustavnog suda BiH:

„Ustavni sud smatra da je Okružni sud u obrazloženju odluke osporene predmetnom apelacijom dao detaljne i jasne razloge za svoje odlučenje, tako da Ustavni sud ne nalazi bilo kakvu proizvoljnost u postupanju tog suda. Što se tiče apelantovih navoda kojima ukazuje da su predmetne nekretnine prodate za iznos manji od 1/3 procijenjene vrijednosti nekretnina, Ustavni sud zapaža da je Okružni sud jasno ukazao da su rješenja o dosudi i namirenju postala pravosnažna, te da ih stoga apelant ne može osporavati žalbom izjavljenom protiv rješenja o obustavi postupka, u čemu Ustavni sud ne nalazi proizvoljnost.”

UPRAVNI PREDMETI

Upravni postupak/spor

Garancije iz Ustava Bosne i Hercegovine (član II/3.e)) i Evropske konvencije (član 6. EKLJP) o pravu na „pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima...” odnose se i na upravni postupak i upravni spor.

U upravnom sporu se odlučuje o zakonitosti pojedinačnih i općih konačnih upravnih akata donesenih na osnovu zakona pri vršenju javnih funkcija i ovlaštenja kojim se rješava o pravima, obavezama i pravnim interesima građana i pravnih lica (sudska zaštita).

Prije sudskog postupka, tj. prije upravnog spora, organi uprave (i subjekti s javnim ovlaštenjima) u upravnom postupku, neposredno primjenjujući propise, rješavaju o pravima, obavezama ili pravnim interesima fizičkih ili pravnih lica ili drugih stranaka u upravnom postupku.

Kao i sudska odluka, i upravni akt (osim u slučajevima koji proizlaze ili su izričito predviđeni zakonom) mora biti obrazložen tako da s dovoljno jasnoće mora ukazivati na osnove na kojima je zasnovan (čime se utječe na povjerenje stranaka i javnosti u rad organa uprave i sudova, te omogućava efikasno korištenje dostupnih pravnih lijekova).

Elaboracije uz krivične i građanske predmete (strana 75. i 115.) o primjeni standarda „obrazložena sudska odluka” imati u vidu i u upravnim predmetima, tj. u upravnom postupku i upravnom sporu.

Zakon o upravnom postupku Bosne i Hercegovine

(„Službeni glasnik BiH“ br. 29/02, 12/04, 88/07, 93/09, 41/13 i 53/16)

Član 200.

(1) U jednostavnim stvarima u kojima učestvuje samo jedna stranka, kao i u jednostavnim stvarima u kojima u postupku sudjeluju dvije ili više stranaka, ali ni jedna ne prigovara postavljenom zahtjevu, a zahtjev se uvažava, obrazloženje rješenja može sadržavati samo kratko izlaganje zahtjeva stranke i pozivanje na pravne propise na osnovu kojih je stvar riješena. U ovakvim stvarima rješenje se može izdati i na propisanom obrascu.

(2) U ostalim stvarima obrazloženje rješenja sadrži: kratko izlaganje zahtjeva stranaka, izvedene dokaze i utvrđeno činjenično stanje, razloge koji su bili odlučujući pri ocjeni dokaza, razloge zbog kojih nije uvažen koji od zahtjeva stranaka, razloge koji s obzirom na utvrđeno činjenično stanje upućuju na onakvo rješenje kako je dato u dispozitivu i pravne propise na osnovu kojih je riješena upravna stvar. Ako žalba ne odgađa izvršenje rješenja, obrazloženje sadrži i pozivanje na propis koji to predviđa. U obrazloženju rješenja moraju biti obrazloženi i oni zaključci protiv kojih nije dopuštena posebna žalba.

(3) Kad je nadležni organ zakonom ili drugim propisom zasnovanim na zakonu ovlašten da riješi stvar po slobodnoj ocjeni, dužan je u obrazloženju, pored podataka iz stava 2. ovog člana, navesti propis u kojem je predviđeno rješavanje po slobodnoj ocjeni i izložiti razloge kojima se pri donošenju rješenja rukovodio. Ovi razlozi ne moraju se navesti kad je to u javnom interesu zakonom ili drugim propisom izričito predviđeno.

(4) Ako je zakonom ili drugim propisom predviđeno da se u rješenju donesenom po slobodnoj ocjeni ne navode razlozi kojima se organ pri donošenju rješenja rukovodio, u obrazloženju rješenja navode se podaci iz stava 2. ovog člana, propis kojim je organ ovlašten da riješi stvar po slobodnoj ocjeni i propis kojim je ovlašten da ne navodi razloge kojima se pri donošenju rješenja rukovodio.

Član 203.

(1) Kada se u istom postupku odlučuje o stvari koja se odnosi na veći broj osoba, može se za sve te osobe donijeti jedno rješenje, ali one moraju biti imenovane u dispozitivu, a u obrazloženju rješenja moraju biti izloženi razlozi koji se na svaku od njih odnose. Ovakvo rješenje mora se dostaviti svakoj od tih osoba, osim u slučaju predviđenom u članu 80. ovog zakona.

Član 204.

(1) U stvarima manjeg značaja u kojima se udovoljava zahtjevu stranke, a ne dira se u javni interes niti interes druge osobe, rješenje se može sastojati samo od dispozitiva u obliku službene zabilješke u spisu, ako su razlozi za takvo rješenje očigledni i ako nije drugačije propisano.

(2) Takvo se rješenje, po pravilu, saopćava stranci usmeno, a napisмено joj se mora izdati ako ona to traži.

(3) Takvo rješenje, po pravilu, ne sadrži obrazloženje, osim ako je ono po prirodi stvari potrebno. Ovakvo rješenje može se izdati na propisanom obrascu.

Zakon o upravnim sporovima BiH

(„Službeni glasnik BiH”, br. 19/02, 88/07, 83/08 i 74/10)

Član 39.

(1) Presuda, odnosno rješenje sadrži: označenje Suda, broj i datum, uvod koji obuhvata ime i prezime predsjednika vijeća, članova vijeća i zapisničara, označenje stranaka i nji-

hovah zastupnika, kratko označenje predmeta spora i dan kad je presuda, odnosno rješenje izrečeno i objavljeno, dispozitiv, obrazloženje i pouku o pravnom lijeku. Dispozitiv mora biti odvojen od obrazloženja. U presudi se moraju cijeniti svi navodi tužbe.

Nisu ispunjeni standardi obrazložene odluke - primjeri -

- I. U osporenim odlukama potpuno je izostalo obrazloženje naloga kojim se određuje apelantinom suprugu, odnosno apelantici koja je uknjižena kao vlasnik spornog stana da napusti sporni stan.**

Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 3102/09 od 6. decembra 2012. godine

Iz prvostepenog rješenja upravnog organa:

„Izreka:

I Potvrđuje se da je M. M iz Olova, nosilac stanarskog prava na stanu u Ulici Đuro Pucar Stari br. 6, Olovo, vlasništvo PU Olovo.

II Dozvoljava se M. M. vraćanje u posjed stana u Ulici [...], Olovo.

III Utvrđuje se prestanak prava privremenog korištenja predmetnog stana Š. A. [apelantice i supruga] iz Petrovića, općina Olovo.

IV Privremeni korisnik stana dužan je napustiti stan u roku od 90 dana.

[...]

Iz obrazloženja:

Kako su nesporni navodi podnosioca zahtjeva da je on nosilac stanarskog prava, dopušteno mu je vraćanje spornog stana u posjed, u smislu člana 3. Zakona o prestanku primjene. Sporni stan koristi privremeni korisnik, apelantice i supruga, a prije rata stanovao je u Petrovićima, Općina Olovo.”

Iz obrazloženja drugostepenog rješenja:

„Žalitelj [Š. A.] [apelantice i supruga] je u žalbi istakao da je [M. M.] bespravno koristio predmetni stan i to na osnovu rješenja SUP-a Olovo, nakon čega su Željeznice, kao vlasnik stana putem nadležne općinske službe bezuspješno pokušavale iseliti imenovanog iz stana. M. M. je u toku rata napustio Olovo a po završetku rata vlasnik stana je žalitelju dodijelio stan na korištenje koji je po osnovu rješenja o dodjeli sklopio i ugovor o korištenju stana za čije korištenje uredno plaća stanarinu, pa iz svih navedenih razloga predlaže da se ožalbeno rješenje poništi. Odlučujući o žalbi žalitelja [Š. A.], a imajući u vidu jasne upute i pravne stavove Vrhovnog suda Federacije BiH Sarajevo izražene kroz rješenje broj: UŽ-99/04 od 21. 02. 2008. godine, te vodeći računa o uputama izraženim kroz presudu Kantonalnog suda u Zenici broj: 004-0-U-08-000 268 od 10. 10. 2008. godine, ovo Ministarstvo nalazi da je žalba žalitelja [Š. A.] neosnovana, jer Vrhovni sud u citiranom rješenju ukazuje upravnim organima da su prilikom odlučivanja morali prvenstveno imati u vidu činjenicu stanovanja [M. M.] u predmetnom stanu, te osnovanost njegovog zahtjeva za povrat stana cijeniti sa tog aspekta bez upuštanja u ocjenjivanje valjanosti pravnog osnova dobijanja predmetnog stana, što eventualno može biti predmetom nekog drugog upravnog ili sudskog postupka. Uvidom u spis predmeta vidi se da je [M. M.] blagovremeno podnio zahtjev za vraćanje u posjed stana [...] koji je koristio na osnovu rješenja o dodjeli stana broj: 07-360-1639 od 01. 02. 1983. godine, ustanove koja nije vlasnik predmetnog stana, te da nije imao sklopljen ugovor o korištenju stana. Ovo Ministarstvo cijeni da bez obzira na činjenicu da [M. M.] nije imao zaključen ugovor o korištenju stana da se predmetni stan ima smatrati njegovim domom na koji ima pravo na povratak, kako je to ožalbenim rješenjem pravilno i zaključio prvostepeni organ.”

Iz obrazloženja presude u upravnom sporu:

„U svojoj tužbi tužiteljica [apelantica] ističe da je njenom mužu dodijeljen predmetni stan na korištenje od strane Željeznica [...], da je isti zaključio ugovor o korištenju predmetnog stana, te ugovor o kupoprodaji stana od 23. 02. 2001. godine, te da je tužiteljica suvlasnički dio stana od 1/2 rješenjem naslijedila nakon smrti svog muža A., te uknjižena kao vlasnica predmetnog stana sa dijelom 1/1 u Katastarskom operatu Općine Olovo, te tužiteljica ističe da je nepravilno [M. M.] utvrđeno svojstvo nosioca stanarskog prava iako prije izbivanja rata je isti predmetni stan koristio nezakonito o čemu se vodio i sudski postupak koji nikada nije okončan, te tužiteljica dalje navodi da je potpuno paušalno utvrđeno da se predmetni stan ima smatrati domom [M. M.] koji ima svoju vlastitu kuću i zemljište u Olovu koje je vratio u upravnom postupku, te isto prodao [S. S.], te da [M. M.] nije nosilac stanarskog prava i na njega se ne mogu primijeniti.

[...]

Poštujući upute i pravna shvatanja iz rješavanja Vrhovnog suda FBiH Sarajevo kao i presude Kantonalnog suda Zenica, tuženi organ je odlučujući po žalbi [Š. A.] izjavljenoj protiv prvostepenog rješenja žalbu odbio kao neosnovanu pri čemu i tuženi organ u cijelosti prihvata zauzeti stav i pravno shvatanje Vrhovnog suda FBiH Sarajevo i Kantonalnog suda Zenica o tome da je u ovom upravnom predmetu prvenstveno valjalo voditi računa o činjenici stanovanja [M. M.] u predmetnom stanu, što je u toku provedenog upravnog postupka utvrđeno da je [M. M.] blagovremeno podnio zahtjev za povrat stana, da je predmetni stan koristio na osnovu rješenja o dodjeli stana broj 07-360-1639 od 01. 02. 1983. godine i da nije imao sklopljen ugovor o korištenju stana, no bez obzira na tu činjenicu tuženi organ pravilno zaključuje da se predmetni stan ima smatrati domom [M. M.] i da isti ima pravo na povrat predmetnog stana sukladno odredbama Zakona o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima kao i sukladno odredbama Aneksa VII Općeg okvirnog sporazuma za mir u BiH, te sukladno članu II.5. Ustava BiH. te sukladno pravu na dom iz čl. 8. Evropske konvencije o zaštiti osnovnih ljudskih prava i temeljnih sloboda, iz kojih razloga je tuženi organ pravilno žalbu [Š. A.] izjavljenu protiv prvostepenog rješenja odbio kao neosnovanu i potvrdio rješenje prvostepenog organa od 21. 12. 2000. godine o vraćanju predmetnog stana u posjed [M. M.]”

Iz odluke Ustavnog suda BiH:

„Ustavni sud je utvrdio da osporene odluke ne sadrže obrazloženje zbog čega se apelanticinom suprugu nalaže napuštanje spornog stana dok istovremeno ostaje

na snazi ugovor o otkupu predmetnog stana prema kojem su apelanticin suprug i apelantica vlasnici spornog stana u dijelu 1/2. Rješenje Ministarstva nije otklonilo navedeni nedostatak prvostepenog rješenja, niti je odgovorilo na žalbene navode apelanticinog supruga. Ustavni sud je istakao da je apelantica osporavajući upravni akt pred Kantonalnim sudom ukazivala na to da je njezin suprug zaključio ugovor o korištenju spornog stana, te ugovor o kupoprodaji, da je ona suvlasnički dio stana od 1/2 rješenjem naslijedila nakon smrti svoga supruga, te da je uknjižena na spornom stanu sa dijelom 1/1. Međutim, obrazloženje osporene presude niti u jednom dijelu ne sadrži odgovore za navedeno. Ukoliko se zemljišnoknjižnom vlasniku nekretnine nalaže da napusti svoju nekretninu i preda je u posjed drugom licu koje nije vlasnik nekretnine, te ukoliko i dalje ostaju na snazi pravni akti na osnovu kojih je vlasnik nekretnine stekao pravo vlasništva (kao što je u konkretnom slučaju), onda, kako ističe Ustavni sud prema standardima prava na pravično suđenje iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije, takve odluke moraju sadržavati obrazloženje zašto vlasnik (koji i dalje u formalnopravnom smislu ostaje vlasnik) mora nekretninu predati drugom licu koje nije vlasnik.”

II. Redovni sud u osporenoj odluci nije primijenio izričite zakonske odredbe o prekidanju postupka izvršenja odluke CRPC-a i nije dao odgovarajuće obrazloženje za takvu svoju odluku.

Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 2825/07 od 28. aprila 2010. godine

Iz obrazloženja presude redovnog suda:

„Tuženi organ je poništavajući Zaključak prvostepenog organa u razlozima osporenog akta naveo da je ranijim rješenjem obustavljen postupak po zahtjevu tužioca za vraćanje stana u posjed podnesen nadležnom organu uprave, zbog odustanka tužioca od zahtjeva o čemu je donijet Zaključak 06. 03. 2000. godine. Kada je u pitanju zahtjev za izvršenje odluke CRPC-a tuženi je ukazao da bi prvostepeni organ u ponovnom postupku trebao postupiti u skladu sa članom 142. u vezi sa članom 278. stav 2. Zakona o upravnom postupku imajući u vidu da je u

toku redovan parnični postupak u predmetu P. 1239/03 radi utvrđivanja valjanosti ugovora o otkupu stana kojeg je zaključio [S. F.].

Međutim, po shvatanju ovog suda ovako dati razlozi su nejasni, izreka je nerazumljiva, odnosno dato obrazloženje je u suprotnosti sa sadržinom spisa predmeta a to predstavlja nedostatak upravnog akta u materijalnom smislu koji ga čini ništavim u smislu odredbe člana 12. stav 1. tačka 1. Zakona o upravnim sporovima (‘Službene novine F BiH’, broj 9/05).”

Iz odluke Ustavnog suda BiH:

„Ustavni sud je istakao da je Ministarstvo svoju odluku zasnovalo na eksplicitnoj zakonskoj odredbi koja nalaže da se postupak izvršenja CRPC odluke prekine dok se pred nadležnim sudom ne riješi pitanje valjanosti apelantovog ugovora o otkupu stana, budući da je to prethodno pitanje bez čijeg se rješenja ne može nastaviti postupak izvršenja, a da je apelant dostavio dokaz da je pokrenuo takav postupak pred sudom. Kantonalni sud je ovo rješenje Ministarstva ocijenio proizvoljnim. Ustavni sud je naglasio da o takvom zaključku Kantonalni sud nije dao bilo kakvo obrazloženje. Naime, iz osporene presude se ne može vidjeti da je Kantonalni sud na bilo koji način uzeo u obzir odredbu člana 7. Zakona o izvršenju odluka CRPC-a, prema kojoj organ koji vodi postupak izvršenja mora ‘po službenoj dužnosti obustaviti postupak izvršenja do donošenja pravosnažne sudske odluke ukoliko zainteresirana strana pruži dokaz o pokretanju postupka pred nadležnim sudom i prezentira važeći ugovor o zamjeni ili prijenosu prava’. Ustavni sud je naglasio da je upravo na toj odredbi zasnovano drugostepeno rješenje koje je preispitivao Kantonalni sud, ali da se o tome nije izjasnio niti je dao bilo kakvo obrazloženje, a naročito ne obrazloženje koje bi se moglo smatrati zadovoljavajućim u smislu člana 6. stav 1. Evropske konvencije.”

III. U presudi nedostaje obrazloženje suda iz kojeg bi se vidjelo da je sud u postupku, koji se odnosio na stjecanje državljanstva BiH i FBiH, posebnu težinu stavio na najbolje interese apelanticine djece.

Odluka o dopustivosti broj AP 5156/15 od 10. maja 2017. godine

Iz obrazloženja drugostepene presude:

„Prema podacima spisa u predmetu tužiteljica je dana 21. 02. 2014. godine podnijela zahtjev za sticanje državljanstva Federacije uz koji je podnijela potrebnu dokumentaciju, a između ostalog i: izvod iz MKR-ih, uvjerenje o državljanstvu Republike Srbije, izvod iz MKV-ih, uvjerenje Službe za poslove sa strancima - Terenski Centar Sarajevo o odobrenom boravku, uvjerenje Osnovnog suda u Novom Pazaru, uvjerenje Prekršajnog suda u Novom Pazaru, izjava o odricanju od državljanstva Republike Turske za E.N. i mlđb. E.S., izjava o poštivanju pravnog poretka, uvjerenje Kantonalnog suda u Sarajevu o nevođenju krivičnog postupka (x3), ovjerena fco. putne isprave, izvod iz MKR-iz za mlđb. djecu (x5), uvjerenje o državljanstvu Republike Srbije za mlđb. djecu (x3), ovj. fco. rješenja o odobrenom boravku za mlđb djecu (x3), dokaz o pohađanju škole za mlđb djecu (x3), saglasnost mlđb. E.S. o prihvatanju državljanstva BiH i F BiH, uvjerenje Osnovnog suda u Novom Pazaru o nevođenju krivičnog postupka za mlđb. E.S., ovj. fco. saglasnosti roditelja za sticanje državljanstva BiH i F BiH za mlđb. djecu i dokaz o uplati federalne administrativne takse za prijem u državljanstvo BiH i FBiH. U postupku je pribavljen akt Državne agencije za istrage i zaštitu broj: P-16-02/7-04-1-531-1/14 od 31. 07. 2014. godine, a koji je prema aktu Državne agencije za istrage i zaštite, broj: P-16-02/7-04-1-531-1/14 od 31. 07. 2014. godine tajni podatak sa određenim stepenom tajnosti 'Povjerljivo'. Dana 19. 06. 2014. godine tužiteljica je kao podnosilac zahtjeva saslušana u prostorijama Federalnog ministarstva unutrašnjih poslova, o čemu je sačinjen Zapisnik o izjavi stranke, broj: 03-03/2-13-43314/ 14 od 19. 06. 2014. godine, koji je bez primjedbi potpisan od strane tužiteljice, nakon što je isti pročitala. Prema navedenom Zapisniku tužiteljica je prije uzimanja izjave upozorena da ima pravo na uvid u spise predmeta, osim onih spisa koji se u smislu člana 79. stav 4. Zakona o upravnom postupku smatraju povjerljivim i koji su u skladu sa odredbama člana 6., 7. i 19. Zakona o zaštiti tajnih podataka označeni određenim stepenom tajnosti, kao i sa predmetom

uzimanja izjave. Na osnovu ovako utvrđenog činjeničnog stanja doneseno je osporeno rješenje. Imajući u vidu naprijed navedeno, po ocjeni ovoga suda pravilno je postupio tuženi kada je odbio zahtjev tužiteljice, jer ista ne ispunjava uslove iz odredbi naprijed citiranog člana 1. stav 2. tačka 5. Ugovora o dvojnomo državljanstvu između Bosne i Hercegovine i Savezne Republike Jugoslavije, obzirom da je u postupku na osnovu akta Državne agencije za istrage i zaštite, broj: P-16-02/7-04-1-531-1/14 od 31. 07. 2014. godine, utvrđeno da se ne može zaključiti da će tužiteljica poštivati pravni poredak države ugovornice čije državljanstvo stiče. Ovaj sud stoga cijeni da je osporeno rješenje doneseno na pravilan i zakonit način, odnosno da je tuženi u toku postupka vodio računa o pravilima upravnog postupka, potpuno utvrdio činjenično stanje i pravilno primijenio odredbe materijalnog prava.”

Iz odluke Ustavnog suda BiH:

„Ustavni sud zapaža da u osporenoj presudi Kantonalnog suda nedostaje obrazloženje suda iz kojeg bi se vidjelo da je sud u konkretnom postupku posebnu težinu stavio na najbolje interese apelanticine djece, budući da, prema citiranim odredbama člana 3. st. 1. i 2. Konvencije o pravima djeteta, u svim postupcima (i sudskim) najbolji interesa djeteta bit će od prvenstvenog značaja. U konkretnom slučaju Ustavni sud zapaža da su organ uprave i sud utvrdili da sve troje apelanticine djece pohađaju redovne škole u Sarajevu, da je dvoje djece rođeno u Sarajevu. Polazeći od utvrđene prakse Evropskog suda u pogledu poštovanja odredaba Konvencije o pravima djeteta, obaveza koje je navedena konvencija postavila državama ugovornicama u pogledu svih postupaka u kojima se odlučuje o pravima i interesima djece, Ustavni sud smatra da Kantonalni sud u svojoj odluci nije dao obrazloženje o tome da je u predmetnom postupku dana dovoljna težina najboljim interesima apelantice djece koja su osporenim odlukama neposredno pogođena. Polazeći od principa da sudska odluka mora imati obrazloženje, koje se u konkretnom slučaju odnosi na interes apelanticine djece, Ustavni sud smatra da Kantonalni sud, u smislu navedenih standarda Evropskog i Ustavnog suda, nije ispoštovao obavezu da obrazloži svoju odluku na adekvatan način, shodno standardima prava prema Konvenciji o pravima djeteta.”

IV. Konstatacije suda, izrečene u obrazloženju, nedovoljno su obrazložene i paušalne te, kao takve, van standarda pravičnog suđenja.

Odluka o dopustivosti broj AP 1518/06 od 29. marta 2008. godine

Iz obrazloženja redovnog suda:

„Činjenično stanje koje je utvrđeno u provedenom upravnom postupku, a sadržano u obrazloženju pobijane presude nije sporno među strankama u ovom sporu, izuzimajući konstataciju suda da iz svega proizilazi da tužitelj osporava zakonitost novodonesenog rješenja Izvršnog odbora Advokatske komore RS zbog pogrešne primjene materijalnog prava i povrede pravila postupka, te da je isto rješenje doneseno protivno pravnom shvatanju tog suda dato u presudi broj U-10/03 od 11. 6. 2003. godine i da je rješenje Upravnog odbora Advokatske komore RS od 13. 5. 2006. godine kojim je tužitelj [apelant] brisan iz Imenika advokata Advokatske komore RS ništavo jer je doneseno bez zahtjeva tužitelja i uz pogrešnu primjenu člana 43. Statuta Advokatske komore RS, kao i to da tužitelju nije omogućeno da se izjasni o razlozima za prestanak prava na obavljanje advokatske djelatnosti. Naime, imajući u vidu utvrđeno činjenično stanje koje se citira u provedenom upravnom postupku nesporno je da je tužitelj otišao u SAD maja mjeseca 1995. godine, te da je [S. K.], advokat a iz Banje Luke [O. Z.]. [apelant] opunomoćio da ga zastupa i zamjenjuje u svim predmetima kod Osnovnog suda u Banjoj Luci i da je [S. K.] otkazala navedenu punomoć dana 11. 9. 1995. godine i obavijestila Osnovni sud o adresi tužitelja, kako to stoji u dopisu Su-487/95 od 11. 9. 1995. godine, te da je [S. K.], prema navodima tuženog, podnijela zahtjev sadržaja da se tužitelj oslobodi plaćanja obaveza iz djelatnosti za period od 31. 5. 1995. godine do 31. 5. 1996. godine i da je takvom zahtjevu udovoljeno, a brisanje tužitelja iz Imenika advokata Advokatske komore RS bilo je nužno obzirom da je [S. K.] nakon otkazivanja punomoćja pisala pod imenom tužitelja i koristila njegov pečat što je onemogućavalo nesmetano funkcionisanje organa pravosuđa i da je radi prevazilaženja tih problema S. K. imenovana za likvidatora advokatske kancelarije tužitelja, da se tužitelj vratio iz SAD 1998. godine, te da je tužitelj protiv rješenja Upravnog odbora Advokatske komore RS podnio tužbu koja je rješenjem broj 0-185/01 od 5. 2. 2002. godine odbačena kao neblagovremena, te da je tužitelj dana 25. 11. 2002. godine podnio zahtjev Advokatskoj komori RS za oglašavanje ništavim navedenog rješenja o brisanju tužitelja iz Imenika advokata

Advokatske komore RS. Prema izjavi tužitelja on se vratio iz SAD-a 1998. godine (15. maja 1998. godine dostavio je podnesak Advokatskoj komori RS Banjaluka da nastavlja sa radom advokatske kancelarije) počev od 15. maja 1998. godine. Prema odredbama člana 41. i 42. Statuta Skupštine Advokatske komore RS donesenog 1. 11. 1993. godine regulisano je da Upravni odbor Komore može rješenjem odrediti prestanak vršenja advokatske djelatnosti nakon provedenog postupka pred nadležnim organom Komore u kom advokatu protiv koga se vodi postupak mora biti omogućeno izjašnjenje. Nadalje, rješenjem kojim se utvrđuje prestanak prava na vršenje advokatske djelatnosti određuje se i likvidator kancelarije. Odredbama člana 42. Zakona o advokaturi Republike Srpske ('Službeni glasnik Republike Srpske' br. 17/92, 12/93, 26/93) važećeg u vrijeme donošenja osporenog akta, kao i odredbama člana 41. i 42. i 43. Statuta Advokatske komore RS, važećeg u vrijeme donošenja osporenog akta, regulisano je da se rješenje o brisanju advokata iz Imenika advokata Advokatske komore RS može donijeti po službenoj dužnosti nakon prethodno provedenog postupka pred nadležnim organom Komore u kojem advokatu mora biti omogućeno izjašnjenje i nakon utvrđenja od strane nadležnog organa da postoji osnov za prestanak prava za obavljanje djelatnosti. Međutim, iz nespornih podataka u spisima predmeta kojim sam tužitelj tvrdi da je bio odsutan od maja mjeseca 1995. godine do maja mjeseca 1998. godine kao i dopisa advokata [S. K.] od 11. 9. 1995. godine, jasno je da nadležni organ Komore nije mogao obezbijediti prisustvo tužitelja i tražiti njegovo izjašnjenje jer je bio nedostupan organima Komore preko tri godine. Iz prednjeg slijedi da se tužitelj mogao ponovno upisati u Imenik advokata Advokatske komore RS, pa ne stoje razlozi kojima se tvrdi da nisu bili ispunjeni zakonski uslovi za donošenje rješenja o brisanju tužitelja iz Imenika advokata Advokatske komore RS bez zahtjeva tužitelja i uslovi iz člana 266. stav 1. tačka 4. Zakona o opštem upravnom postupku, važećeg u vrijeme donošenja osporenog akta, odnosno člana 252. stav 1. tačka 4. sada važećeg Zakona o upravnim sporovima.”

Iz odluke Ustavnog suda BiH:

„Povodom presude Vrhovnog suda [...] Ustavni sud ukazuje da su konstatacije Vrhovnog suda, koje su izrečene u obrazloženju osporene presude, nedovoljno obrazložene i paušalne, te kao takve izvan standarda pravičnog suđenja. Prije svega, presuda Vrhovnog suda kojom je preinačena presuda Okružnog suda je donesena na osnovu činjeničnog stanja koje je prema konstataciji Vrhovnog suda pravilno utvrdio Okružni sud i koje nije sporno među strankama, osim dopisa S.K od 11. septembra 1995. godine, čiju zakonitost apelant osporava. Konstatacija Vrhovnog suda o tome da činjenice koje su utvrđene nisu sporne među strankama potpuno je

neosnovana i netačna. Naime, Okružni sud je utvrdio da S. K, koja je to potvrdila svojom izjavom u spisu, niti je imala ovlaštenje da podnosi zahtjev za apelantovo brisanje iz imenika advokata tužene, niti je takav zahtjev podnijela. Nasuprot ovom zaključku Okružnog suda, Vrhovni sud, iako ovu činjenicu smatra nesporno utvrđenom, svoju presudu obrazlaže tako što, između ostalog, navodi da tužena tvrdi kako je upravo S. K. predala takav zahtjev. Ovu protivrječnost Vrhovni sud nije ni pokušao otkloniti ili obrazložiti.

Nadalje, Vrhovni sud konstatira da tužena nije mogla osigurati apelantovo prisustvo i tražiti njegovo izjašnjenje u provedenom postupku, ne dajući razloge na osnovu kojih je utvrdio da je tuženoj bila nedostupna apelantova adresa i zbog čega nije bilo moguće zatražiti njegovo izjašnjenje, osim činjenice da apelant u vrijeme donošenja rješenja o brisanju iz imenika advokata nije boravio u Banjoj Luci. Isto tako, Vrhovni sud konstatira da je činjenično stanje u osporenoj presudi nesporno, a činjenice koje je utvrdio Okružni sud u toj istoj presudi su takvog karaktera da potvrđuju apelantove navode kako je rješenje kojim je brisan iz imenika advokata tužene nezakonito. Naime, Okružni sud je utvrdio da zahtjev za brisanje iz imenika advokata nije podnesen, da nema dokaza u spisu da je proveden postupak u nadležnom organu tužene, u skladu sa relevantnim odredbama, niti obrazloženje osporenog akta tužene sadrži bilo kakve navode o tome, kao i da tužena nije ponudila nikakve dokaze o osnovanosti svojih razloga za donošenje rješenja o apelantovom brisanju iz njezinog imenika advokata. Iz navedenog slijedi zaključak Okružnog suda da nije ni bilo osnova za donošenje takvog rješenja. Okružni sud, također, konstatira da je S. K. otkazala punomoć i da tužena nije apelantu postavila zamjenika iz redova advokata, iako je smislu člana 25. stav 3. svog Statuta bila dužna to učiniti. U odnosu na navedene konstatacije Okružnog suda, Vrhovni sud nije uopće dao nijedan razlog zbog čega ovako činjenično stanje smatra pravilno ili nepravilno utvrđenim, što bi bilo izuzetno značajno, jer je u svojoj odluci zaključio suprotno i na osnovu takvog zaključka donio drugačiju presudu. Prema mišljenju Ustavnog suda, izostanak obrazloženja činjenica na osnovu kojih je donesena presuda stvara pravnu konfuziju i nesigurnost, posebno ako se uzme u obzir da je te činjenice utvrdio Okružni sud i o njima dao valjane i jasne razloge.

Ustavni sud posebno ukazuje na nepotkrijepljen i protivrječan zaključak Vrhovnog suda kako 'iz navedenog slijedi da se tužilac mogao ponovo upisati u imenik advokata Advokatske komore RS, pa nisu prihvatljivi razlozi kojima se tvrdi da nisu bili ispunjeni zakonski uvjeti za donošenje rješenja o tužiočevom brisanju iz Imenika Advokatske komore RS'. Prije svega, predmetni spor nije vođen zbog nemogućnosti apelantovog upisa u imenik advokata tužene, nego zbog osporavanja zakonitosti rješenja o njegovom brisanju iz imenika advokata tužene. Iz citiranog zaključka

Vrhovnog suda proizlazi da su činjenice i dokazi provedeni kako bi se utvrdilo može li se apelant upisati u imenik advokata tužene, nakon čega Vrhovni sud utvrđuje da se apelant mogao upisati u imenik advokata tužene, pa stoga nisu prihvatljivi razlozi osporavanja zakonitosti rješenja o njegovom brisanju iz imenika advokata. Dakle, za Vrhovni sud presudan razlog kod donošenja odluke o zakonitosti rješenja tužene o apelantovom brisanju iz imenika advokata tužene predstavlja apelantovu mogućnost da se ponovo upiše u imenik advokata tužene. Osim što upis u imenik advokata tužene nije bio predmet spora, krajnje je nelogično i arbitrarno ocjenjivati zakonitost rješenja o brisanju iz imenika advokata tužene sa apelantovim pravom da može zahtijevati ponovni upis u isti imenik. Činjenica o ovom apelantovom pravu ni na koji način nije smjela utjecati na donošenje odluke o zakonitosti rješenja koje je apelant osporavao. Prema tome, Ustavni sud smatra da obrazloženje Vrhovnog suda u osporenoj odluci, u navedenom smislu, nije zadovoljilo princip pravičnog suđenja iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije.”

Ispunjeni standardi obrazložene odluke - primjeri -

- I. Presuda suda donesena u postupku u vezi s razrješenjem apelanta dužnosti oficira za vezu s Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju sadrži detaljne, jasne i precizne razloge za odlučenje.

Odluka o dopustivosti broj AP 4753/16 od 1. februara 2017. godine

Iz obrazloženja presude redovnog suda:

„Prvostepeni sud je poništio odluku o razrješenju tužitelja sa dopunom, kao nezakonite i naložio tuženoj da tužitelju ponudi izmijenjeni ugovor o radu u skladu sa njegovom stručnim kvalifikacijama i iskustvom, na osnovu zaključka da

su odluke nezakonite jer ne sadrže razloge razrješenja dužnosti tužitelja i pouku o pravnom lijeku. Daljnje razloge za usvajanje ovog tužbenog zahtjeva prvostepeni sud nalazi u propustu tužene da u skladu sa članom 87. i 88. Zakona o radu u institucijama BiH tužitelju ponudi neko drugo upražnjeno radno mjesto ili tužitelja stavi na raspolaganje, na koji način je tužena različito postupala prema tužitelju u odnosu na uposlenike [N. R.] i [N. Ć.] što predstavlja diskriminaciju u smislu člana 2. Zakona o zabrani diskriminacije. Razlozi koji su rukovodili sud kod usvajanja tužbenog zahtjeva zasnovani su na pogrešnoj primjeni materijalnog prava. Naime, tužitelj je nesporno odlukom Predsjedništva Bosne i Hercegovine, na sjednici 09. 11. 1999. godine, imenovan na dužnost predstavnika Bosne i Hercegovine pred Međunarodnim krivičnim sudom u Hagu, te je rješenjem Ministarstva vanjskih poslova BiH od 07. 12. 1999. godine raspoređen na radno mjesto ministra savjetnika u Uredu BiH. Odlukom Predsjedništva BiH od 29. 01. 2003. godine tužitelj je imenovan na dužnost predstavnika Bosne i Hercegovine pred Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju u Hagu. Prema članu 5. stav 3. Odluke o statusu oficira za vezu sa Međunarodnim sudom za bivšu Jugoslaviju (Sl. glasnik BiH br. 19/01 i 29/01) oficirima za vezu dodijeljen je diplomatski status. Od dana imenovanja u svojstvu oficira za vezu do dana donošenja osporavanih odluka o razrješenju, tužitelj je obavljao dužnost oficira za vezu sa utvrđenim diplomatskim statusom i ostvarivao je pravo na platu prema Odluci o visini osnovice za obračun plate u diplomatsko konzularnim predstavništvima Bosne i Hercegovine.

Iz ovih činjenica proizilazi da je od 1999. do 2015. godine tužitelj bio imenovani predstavnik Bosne i Hercegovine po odluci Predsjedništva Bosne i Hercegovine. Budući da je tužitelj bio izjednačen sa ambasadorom, odluka o njegovom imenovanju i razrješenju proizilazi iz ustavnog prava Predsjedništva BiH da postavlja međunarodne predstavnike. Odredbe pozitivnog zakonodavstva ne propisuju obavezu Predsjedništva Bosne i Hercegovine za obrazlaganje odluka niti predviđaju pravo na izjavljivanje pravnog lijeka, pa izostanak ovih elemenata ne može biti osnov za utvrđenje nezakonitosti [...] Tužitelju ne pripada pravo sudskog preispitivanja zakonitosti odluka tužene kojim je razriješen sa dužnosti oficira za vezu ni u jednom postupku u okviru stvarne nadležnosti Suda BiH. Naime, član 10. stav 1. tačka 3. Zakona o upravnim sporovima BiH propisuje da se ne može voditi upravni spor u stvarima o kojima neposredno na osnovu ustavnih ovlaštenja odlučuje Predsjedništvo Bosne i Hercegovine, kakvo je bilo ovlaštenje tužene kod donošenja odluka koje se osporavaju u konkretnom sporu. [...] Raspravljajući o počinjenoj diskriminaciji u odnosu na tužitelja, kao predhodnom pitanju, prvostepeni sud je utvrdio postojanje nejednakog postupanja. Ovaj zaključak sud je zasnovao na pogrešnoj primjeni materijalnog prava na što žalba tužene osnovano ukazuje. Naime, da bi se primjenom

člana 2. stav 1. Zakona o zabrani diskriminacije u BiH (Sl. glasnik BiH br. 59/09) utvrdilo postojanje diskriminacije u oblicima propisanim članom 3. i 4. citiranog zakona, potrebno je utvrđenje da se prema tužitelju postupalo drugačije nego prema drugim licima u istoj ili sličnoj situaciji. Dakle, bitno je utvrđenje postojanja referentne grupe koja se nalazi u istoj situaciji kao i tužitelj, prema kojoj je tužena postupila na drugačiji način, a da za takvo postupanje nema zakonitog i objektivnog opravdanja. Prvostepeni sud je neosnovano zaključio da se zaposlenici [N. R.] i [N. Č.] nalaze u istovrsnoj radnopravnoj situaciji kao i tužitelj. Navedena lica su kao zaposlenici organa BiH radno agažovani u Kancelariji oficira za vezu sa Međunarodnim krivičnim tribunalom za bivšu Jugoslaviju, u svojstvu vozača. Proizilazi da su ukazana lica bila u radnom odnosu prije upućivanja na rad u inostranstvo, za razliku od tužitelja. Nadalje, ova lica nisu imala diplomatski status kao tužitelj, nego su kao zaposlenici prava iz rada ostvarivala primjenom odredbi Zakona o radu u institucijama BiH pošto je njihov radnopravni status proizilazio iz zaključenog ugovora o radu, a ne iz odluke o imenovanju kakav je slučaj sa tužiteljem. Dakle, tužitelj i navedena lica nalaze se u sasvim različitim radnopravnim položajima i međusobno ne predstavljaju referentnu grupu kod utvrđenja različitosti u postupanju. Za tužitelja jedina referentna grupa mogu biti oficiri za vezu iz drugih konstitutivnih naroda, jer se nalaze u istovrsnoj situaciji kako u pogledu načina imenovanja, dodijeljenog statusa i prava koja su ostvarivali tokom obavljanja dužnosti. [...] Odredba člana 87. stav 3. Zakona o radu institucijama BiH propisuju obavezu poslodavca da u slučaju ukidanja radnog mjesta bez javnog oglasa postavlja zaposlenika na drugo upražnjeno radno mjesto koje odgovara njegovoj stručnoj spremi kod poslodavca na istom nivou. Navedena odredba u stavu 1 predviđa stavljanje na raspolaganje zaposlenika u slučaju ukidanja poslodavca ili ukidanja radnog mjesta, koji postupak definiše u odredbi člana 88. Tužitelj ne zahtjeva ostvarivanje prava iz osnova raspolaganja, niti je njegov poslodavac ukinut, iz čega proizilazi da nema mjesta primjeni odredbi koje regulišu ove slučajeve. Tužiteljevo radno mjesto nije ukinuto, budući da je nakon njegovog razrješenja član Predsjedništva iz srpskog naroda imenovao drugo lice kao oficira za vezu. Time nisu ispunjeni zakonski uslovi za primjenu odredbi na kojima je prvostepeni sud zasnovao odluku o usvajanju ovog dijela tužbenog zahtjeva, na što žalba tužene osnovano ukazuje.”

II. Odluka suda u upravnom sporu sadrži jasne i precizne razloge za odlučenje

Odluka o dopustivosti broj AP 1462/09 od 18. aprila 2012. godine

Iz obrazloženja presude redovnog suda:

„Iz obrazloženja pobijanog rješenja proizilazi da je tuženi postupajući u skladu sa Pravilnikom našao da nisu ispunjeni uslovi da se navedeni red vožnje proglasi neusklađenim. U tom pravcu tuženi je naveo detaljne razloge, koje u cijelosti uvažava i ovaj sud, a navodima u tužbi tužitelj [apelant] nije ukazao na postojanje osnovanih razloga za proglašavanje navedenog reda vožnje neusklađenim, niti postoje zakonom propisani uslovi da se navedeni red vožnje briše u cijelosti. Ovaj sud ukazuje da i u tom dijelu tužitelj nema pravni interes za brisanje navedenog reda vožnje u cijelosti. Naime, iz tužiteljevog reda vožnje za međunarodnu autobusku liniju Čapljina - Graz, koji red vožnje je proglašen usklađenim, evidentno je da je tužitelju ovim redom vožnje odobrena stalna linija sa polaskom iz Čapljine preko Sarajeva i graničnog prijelaza Bosanska Gradiška, a iz reda vožnje prijevoznika [‘BB’] evidentno je da je ovom prijevozniku odobren red vožnje na relaciji Istočno Sarajevo - Wien preko graničnog prijelaza Bosanski Brod. Slijedi da se radi o različitim linijskim relacijama i trasama (itinerera kretanja), obzirom na različite granične prijelaze, pa tužitelju ni iz ovog razloga ne pripada pravo da osporava navedeni red vožnje i da zahtijeva brisanje istog u cijelosti, jer navedenim redom vožnje nije povrijeđen pravni interes tužitelja kao prijevoznika, zasnovan na zakonu. Iz svega izloženog ovaj sud nalazi da se osporeno rješenje temelji na pravilno utvrđenom činjeničnom stanju i na pravilno izvedenom zaključku o odlučnim činjenicama, koje su bile od utjecaja na pravilno i zakonito rješenje predmetne upravne stvari, stoga je tužba tužitelja neosnovana a osporeno rješenje pravilno i zakonito.”

Iz odluke Ustavnog suda BiH:

„Ustavni sud zapaža da su Sud BiH i nadležni organi u obrazloženjima osporenih odluka dali jasne i precizne razloge za svoje odlučivanje, te da se ne može zaključiti da je primjena relevantnih zakonskih odredaba u bilo kojem dijelu proizvoljna ili neprihvatljiva sama po sebi. Ustavni sud, također, primjećuje da iz spisa predmeta

ne proizlazi da je apelantu onemogućeno da ravnopravno učestvuje u predmetnom postupku. Vezano za apelantov prigovor da Sud BiH nije odgovorio na sve njegove navode iz tužbe, Ustavni sud podsjeća da član 6. stav 1. Evropske konvencije obavezuje sudove da daju obrazloženja za svoje presude, ali to se ne može tumačiti kao obaveza da se da odgovor na svaki navod, nego samo onaj koji ocijeni relevantnim (vidi Evropski sud, *Harutyunyan protiv Armenije*, djelomična odluka o dopustivosti od 5. jula 2005. godine, aplikacija broj 36549/03). Konačne odluke žalbenih sudova ne moraju imati iscrpna obrazloženja (vidi Evropska komisija za ljudska prava, Odluka o dopustivosti broj 8769/97 od 16. jula 1981, OI 25), već obrazloženja koja se tiču relevantnih žalbenih navoda koje takvima ocijeni. U konkretnom slučaju, Ustavni sud smatra da je Sud BiH dovoljno jasno i iscrpno obrazložio svoju odluku primjenjujući relevantne odredbe materijalnog i procesnog prava, a navedeno obrazloženje zadovoljava standarde člana 6. Evropske konvencije.”

REZIME

Iz relevantnih odredaba Evropske konvencije i Ustava Bosne i Hercegovine, primjera sudske prakse ESLJP i Ustavnog suda BiH kojima su ilustrirani slučajevi kada je standard „obrazložena sudska odluka” ispunjen, odnosno kada ovaj standard nije ispunjen proizlazi:

- dužnost sudova (i organa uprave) jeste da obrazlože svoje odluke,
- mjera u kojoj je potrebno dati obrazloženje određena je okolnostima svakog konkretnog slučaja,
- obrazloženje ne mora sadržavati odgovore na sva pitanja pokrenuta u toku postupka, ali moraju biti razmotrena suštinska pitanja koja stranke u postupku problematiziraju i trebaju se dati detaljni i jasni razlozi za odlučenje kako bi strankama omogućili djelotvorno korištenje pravnih lijekova,
- obrazložena sudska odluka je u uskoj korelaciji s poštovanjem drugih standarda člana 6. Evropske konvencije budući da nedostatak obrazloženja može ukazivati i na proizvoljno utvrđeno činjenično stanje, te proizvoljnu primjenu materijalnog prava,
- obrazložena presuda je u uskoj korelaciji i s ispitivanjem poštovanja drugih prava - zato nije rijetka situacija da Evropski sud zbog nedostatka obrazloženja u nekim predmetima utvrdi povredu drugih prava (npr. pravo na dom, pravo na imovinu, pravo na slobodu i sigurnost ličnosti i sl.).

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

342.7:347.95(497.6)(036)

VODIČ za obrazloženu sudsku odluku = Vodič za obrazloženu sudsku odluku. -
Sarajevo : Ustavni sud Bosne i Hercegovine ; London : The Aire Centre, 2018. - 191
str. ; 24 cm

Uporedni stv. nasl. na ćir. - Lat. i ćir.

ISBN 978-9958-0389-9-0 (Ustavni sud Bosne i Hercegovine)
ISBN 978-1-9999891-1-8 (The Aire Centre)

COBISS.BH-ID 26420998
